

KAZALO

Učne enote iz samostojnega delovnega zvezka <i>Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8</i>	5
1 Živijo, Nina!	6
Sleng	9
Jezikovne družine	10
2 Sprašujemo in tako raziskujemo	20
Subjektivno in objektivno besedilo	23
Glagol	24
Glagolski vid	25
3 Prva priznana slovenska slikarka	38
Umetnostno in neumetnostno besedilo	41
Zloženi stavčni členi	42
4 Kupite, kupite, kupite!	56
Zložena poved	59
Podredno zložena poved	61
Osebkov in predmetni odvisnik	63
5 Kako naj to naredim?	78
Časovni, krajevni in načinovni odvisnik	81
Pisanje izrazov za barve	85
Tri pike	86
6 Le zakaj je to nastalo?	101
Navajanje virov	106
Definicija pojma	107
Vzročni, namerni in pogojni odvisnik	109
7 Ni ga čez dober nasvet	124
Prevzete besede	127
Tvorjene besede	130
Dopustni odvisnik	131
8 Rad bi se Vam zahvalil	143
Prilastkov odvisnik	146
9 Hitro in nujno	155
Veznik	156

10 Izpolnite, prosim.	163
11 Podatki, sami podatki!	167
Raba vejice pri naštevanju v stolpcih	169
Posebna raba vejica	170
12 Velika, ne pa mala	183
Lastna imena bitij.	183
Zemljepisna lastna imena	185
Stvarna lastna imena	188
13 Mala, ne pa velika	197
Imena prebivalcev vrste naselja	197
Imena pripadnikov ras	198
Imena pripadnikov gibanj, nazorov, organizacij, društev ...	199
Imena praznikov	199
Imena priznanj in nagrad	200
Imena zgodovinskih dogodkov	201
Imena obdobj in gibanj	201
Občna imena, nastala iz lastnih imen	202

Predlogi učnih priprav za učne enote iz samostojnega delovnega zvezka *Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8* 206

1 Predlog učne priprave za učno uro: 1. Živijo, Nina! (2./srednja raven)	206
2 Predlog učne priprave za učno uro: 3. Prva priznana slovenska slikarka (1./nižja raven).	209
3 Predlog učne priprave za učno uro: 3. Prva priznana slovenska slikarka (2./srednja raven)	212
4 Predlog učne priprave za učno uro: 3. Prva priznana slovenska slikarka (3./višja raven).	215
5 Predlog učne priprave za učno enoto: 8. Rad bi se Vam zahvalil (1./nižja raven)	218

Dodatek 223

Učenčevo samovrednotenje	223
Priloga: zgoščanka	228

Učne enote iz samostojnega delovnega zvezka

Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8

1 Živijo, Nina!

str. 5–19, predvideno število ur: 6,5

Operativni cilji enote:

- poslušanje/gledanje raziskovalnega pogovora,
- pomnjenje podatkov,
- prepoznavanje udeležencev pogovora, njegove teme in bistvenih podatkov,
- presojanje dialoške zmožnosti danih sogovorcev,
- prepoznavanje raznovrstnih govornih dejanj sogovorcev,
- prepoznavanje vrste pogovora (*raziskovalni, pogajalni, prepričevalni*),
- uporaba pridobljenega znanja – sodelovanje v pogovoru in upoštevanje načel dvogovornega sporazumevanja,
- presojanje odigranih pogajalnih pogovorov in utemeljevanje svoje presoje,
- razvrščanje govornih dejanj vodje pogovora,
- uprizarjanje javnega pogovora,
- iskanje podatkov na medmrežju,
- prepoznavanje ustreznih in neustreznih okoliščin za rabo slenga,
- nadomeščanje slengizmov s knjižnimi ustreznici,
- prepoznavanje tujejezičnega izvora slengizmov,
- obvladanje ustreznih okoliščin za rabo slengizmov,
- poimenovanje treh večjih jezikovnih družin v Evropi in nekaj njihovih članov,
- umeščanje slovenščine med slovanske jezike,
- poimenovanje treh podskupin slovanskih jezikov in nekaj njihovih članov,
- uvrščanje slovenščine med južnoslovanske jezike,
- raba velike začetnice v imenih držav in pripadnikov narodnosti,
- raba male začetnice v imenih jezikov.

Splošni didaktični nasveti:

- Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (zlasti pri določanju strategije reševanja naloge).
- Rešitve vsake naloge naj se preverijo, vendar šele po tem, ko učenci že sami rešijo nalogo (ne pa tako, da potekata reševanje in preverjanje hkrati) – učitelj naj v isti uri uporabi razne načine preverjanja rešitev, npr. individualno, frontalno, v dvojicah učencev, s priloženim snopičem Rešitve ipd.
- Pri preverjanju rešitev naj učitelj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev in k poročanju o napakah oz. težavah pri reševanju (za pojasnjevanje in poročanje naj mu ne bo škoda časa).
- V t. i. dialoških nalogah naj učitelj vodi pogovor. Če se njegova vprašanja navezujejo na besedilo ali primer iz DZ, naj ga imajo učenci pred seboj (da si z njim pomagajo pri odgovarjanju).
- Zaželeno je, da učenci rešijo vse naloge v enoti, in sicer v danem zaporedju, saj je enota zgrajena tako, da reševanje zaporednih nalog vodi učenca pri razmeroma samostojnem spoznavanju značilnosti jezikovnih pojavov.

Temeljna ciljna tema: Pogovarjanje/pogovor.

Pogovarjanje je dvosmerno sporazumevanje – to pomeni, da se njegova udeleženca nenehno izmenjujejo v vlogi govorca in poslušalca; zato jima pravimo kar sogovorca.

Besedilo, ki ga tvorita sogovorca, je dvogovorno (dialoško) in sestoji iz replik – v eni repliki so združene vse povedi, ki jih izreče sogovorec, preden začne govoriti drugi. Replike so dveh vrst: pobudne (npr. vprašanje) in odzivne (npr. odgovor); pobudni repliki načeloma vedno sledi odzivna – ta mora biti pomensko oz. logično povezana s predhodno pobudno repliko; to pomeni, da izrečenemu vprašanju sledi odgovor, izrečenemu mnenju sledi strinjanje oz. nestrinjanje ipd. Večjo sporazumevalno moč ima tisti sogovorec, ki daje pobudo (npr. kaj vpraša, izreče prvo mnenje, poziva naslovnika).

Kadar se pogovarjamo, sogovorca pogosto kaj vprašamo; sogovorec nas pozorno posluša, nato pa nam smiselno odgovori. Vprašanja (tj. pobudne replike) so skladenjsko popolna (npr. *Kdaj so se Novakovi preselili v Medvode?*), odgovori (tj. odzivne replike) pa so skladenjsko nepopolni – zaradi gospodarnosti so krajši in vsebujejo le bistveni oz. novi podatek (npr. *Oktobra nam. Novakovi so se preselili v Medvode oktobra*).

Pogovor, v katerem se izmenjujejo vprašanja in odgovori, imenujemo raziskovalni pogovor.

Poleg te vrste pogovorov poznamo še dve vrsti, in sicer: pogajalni pogovor in prepričevalni pogovor. Pogajalni pogovor se po navadi začneja z različnima mnenjema sogorcev; če želita sogovorca še naprej sodelovati, se pogajata, tj. usklajujeta svoji mnenji ter tako skleneta dogovor/sporazum, ki upošteva interese obeh. O prepričevalnem pogovoru pa govorimo tedaj, ko skuša eden od sogorcev pripraviti drugega do določenega dejanja, zato ga poziva k nečemu (npr. *Kupite te jagode*); če drugi sogovorec temu nasprotuje (npr. *Ne, ne bom*), mu prvi navaja dejstva, s katerimi skuša objektivno podkrepiti svoj poziv (npr. *Za zamrzovanje so najboljše jagode ananas*) – s tem ga prepričuje.

Sogovorca morata vedno upoštevati nekaj temeljnih načel pogovarjanja, npr.

- morata gledati eden drugega,
- ne smeta prekinjati drugega,
- ne smeta govoriti predolgo,
- ne smeta biti nevljudna,
- ne smeta žaliti drugega ali mu celo groziti.

Opozorilo: Učitelj naj spodbuja učence k pripovedovanju o svojih pozitivnih in negativnih pogovornih izkušnjah ter k podrobnemu opazovanju, opisovanju in presojanju posnetih, odigranih in resničnih pogovorov. Tako in s svojim zgledom (ter poznavanjem načel dialoškega sporazumevanja) namreč razvija učenčevo zmožnost ustreznega, vljudnega in učinkovitega neuradnega in uradnega pogovarjanja. To zmožnost naj učenci razvijajo ne le pri slovenščini, temveč pri vseh šolskih predmetih; ne le pri pouku oz. v šoli, temveč tudi v drugih okoliščinah.

S pogovarjanjem so se učenci seznanili že v 5. razredu (gl. D. Kapko idr., *Gradim slovenski jezik 5*, 2004, 5. Živijo, oči! – Dober dan, gospod Kocijan!, 1. del, 35–40), v 6. razredu (gl. D. Kapko idr., *Gradim slovenski jezik 6*, 2004, 2. Skupaj v skupini, 1. del, 15–19) in v 7. razredu (gl. N. Drusany idr., *Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7*, 2003, 1. Da bo volk sit in koza cela ..., str. 6–9).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učitelj naj po pozdravu in uvodnem nagovoru spodbudi učence k ogledu delovnega zvezka in <i>Rešitev</i>. Učenci naj preberejo kazalo; nato naj sodelujejo v pogovoru o ciljih, vsebini in načinu dela, o slikovnem gradivu, o uporabi snopiča <i>Rešitve</i> ...</p> <p>Nato naj učitelj vpraša učence: »Kako smo si sporočali svoja mnenja o DZ?«</p> <p>Odgovor (»Pogovarjali smo se.«) naj bo izhodišče za napoved temeljne ciljne teme, tj. raziskovalnega pogovora.</p> <p>Učitelj naj spodbudi učence k zbranemu spremljanju (tj. gledanju in poslušanju) posnetka.</p>
2.	<p>Učenci naj tiho preberejo vprašanja o posnetem besedilu in razmislijo, ali bi znali odgovoriti na vsa vprašanja – na podlagi tega naj se odločijo, ali si bodo posnetek ogledali še enkrat (in si med gledanjem zapisali na list papirja te »manjkajoče« podatke) ali ne.</p> <p>Učitelj naj vodi pogovor o posnetem besedilu; učenci lahko odgovarjajo s pomočjo zapiskov, narejenih med drugim gledanjem/poslušanjem posnetka.</p>
3.–6.	<p>Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga; ko konča vse naloge večina učencev, naj frontalno preveri rešitve.</p> <p>Izbrani učenec naj na glas prebere preprosto predstavitev pogovarjanja (tj. besedilo na zeleni podlagi). Nato naj učenci na glas izrekajo čim več vprašanj o prebranem besedilu; učitelj naj jih sproti piše na tablo/grafoskopsko prosojnico, nato naj spodbuja učence k odgovarjanju.</p>
7.	<p>Učenci naj preletijo besedila iz te naloge in povedo, ali bodo brali »spise« ali pogovore; svoj odgovor naj pojasnijo (tj. naj povedo, na osnovi česa so se tako odločili). Nato naj še povedo, koliko pogovorov je napisanih v tej nalogi.</p> <p>Učenci naj tiho preberejo vse tri pogovore. Nato naj povedo, kje so (verjetno) potekali, koliko oseb se je pogovarjalo v vsakem pogovoru, katerega spola so bile in v katerih vlogah.</p> <p>Učitelj naj določi tri dvojice in vsaki od njih določi, kateri pogovor bo odigrala (kot igro vlog); ostali učenci naj spremljajo njihovo igro ter jo presojujejo.</p> <p>Učenci naj nato samostojno napišejo odgovore na vprašanja <i>ter dopolnijo povedi z imenom dane vrste pogovora – če je potrebno, naj jim učitelj svetuje, naj si pomagajo z glagoli v vprašanjih iz te naloge, tj. izvedeti, pogajati se, prepričevati.</i></p> <p>Ko reši to nalogo večina učencev, naj se rešitve preverijo frontalno; učitelj naj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev o vrstah pogovora.</p>
8.–9.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogi; svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga; ob nepravilnih rešitvah, nejasnostih ipd. naj se pogovori z vsako dvojico.</p>
10.	<p>Učenci naj tiho preberejo prvo navodilo in vprašanje; nato naj javno odgovorijo na vprašanje <i>ter pojasnijo svoj odgovor.</i></p> <p>Nato naj samostojno rešujejo nalogo; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Rešitve naj preverjajo v dvojicah (in če je potrebno, še v priloženem snopiču). Pojasnijo naj svojo razvrstitev vprašanj in presojujejo njeno ustreznost.</p> <p>Učitelj naj spodbudi dvojice k uprizoritvi pogovora; dvojice, ki se za to odločijo, naj se doma pripravijo na javno uprizoritev in nato v šoli odigrajo pogovor. Sošolci naj spremljajo njihove uprizoritve in jih presojujejo (npr. po merilih, ki jih pred tem oblikujejo z učiteljem).</p>
11.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in se doma pripravijo na pogovor o tečaju slovenščine za tujce; podatke o temi pogovora naj poiščejo na medmrežju.</p> <p>Nekaj dvojic naj nato v šoli odigra pogovor. Sošolci naj spremljajo njihove uprizoritve in jih presojujejo (npr. po merilih, ki jih pred tem oblikujejo z učiteljem).</p>
12.	<p>Učitelj naj to nalogo prihrani za konec podpoglavja, da jo bo lahko uporabil tudi kot motivacijo za naslednje podpoglavje (tj. <i>Sleng</i>); gl. spodaj.</p>
13.	<p>Učenci naj samostojno rešujejo nalogo; ko jo reši večina učencev, naj se rešitve preverijo frontalno. Učitelj naj se z učenci pogovarja o njihovih izkušnjah s pogovarjanjem in o potrebnosti/nepotrebnosti upoštevanja načel dialoškega sporazumevanja.</p>

14.	Učenci naj najprej preberejo povedi iz 14. naloge; nato naj si še enkrat ogledajo posnetek – med gledanjem naj opazujejo in vrednotijo, ali sta sogovorca upoštevala načela dialoščnosti iz 13. naloge. Nato naj sodelujejo v pogovoru – učitelj naj jih spodbuja k presojanju dialoške podkovanosti obeh sogovorcev.
15.	Polovica učencev naj se podpiše na svoj list papirja in pripiše, o čem bi se pogovarjali; svoje liste naj izročijo učitelju – ta naj z vsakega lista javno prebere ime učenca in njegovo temo pogovora ter pozove učence iz druge polovice, naj si izberejo temo pogovora in sogovorca. Dvojice naj se doma pripravijo na uprizoritev pogovora pred razredom. V šoli naj odigrajo pogovore. Sošolci naj spremljajo njihove uprizoritve in jih presojuje (npr. po merilih, ki jih pred tem oblikujejo z učiteljem). Ker učenci v pogovorih zagotovo uporabljajo slengizme, naj si jih učitelj zapisuje na list papirja ter pri presojanju pogovorov spodbuja učence k razmišljanju o vzrokih za njihovo rabo in o ustreznosti njihove rabe. (To je tudi motivacija za obravnavo slenga v naslednjem podpoglavju.)

Ciljna tema prvega podpoglavja: Sleng.

Sleng je tista neknjižna jezikovna zvrst, ki jo govorijo ljudje iste starosti/generacije. Znan je predvsem mladostniški/najstniški sleng; današnji je poln neslovenskih besed (predvsem iz angleščine), čustveno zaznamovanih (tudi grobih) besed in slovenskih besed z novim pomenom. Mladostniški sleng se nenehno spreminja, saj želi mladina svoje burno doživljanje sporočiti na nov, nenavaden način – zato namesto domačih besed uporablja prevzete (npr. *gužva* nam. *gneča*, *keš* nam. *denar*) ali pa znane besede uporablja v novem pomenu (npr. *mačka* nam. *dekle*). Tudi sleng je delno pokrajinsko obarvan.

Opozorilo: Večina učencev 8. razreda zelo dobro obvlada mladostniški/najstniški sleng – tako namreč izražajo svojo pripadnost tej starostni skupini (tako kot npr. s pričesko, z obleko, z obnašanjem v javnosti, s poslušanjem določene glasbene zvrsti, z občudovanjem določenih vzornikov ipd.). Narobe je samo to, da uporabljajo sleng (oz. slengizme) v vseh okoliščinah sporočanja, torej tudi tedaj, ko tako govorjenje ni ustrezno oz. ni dopustno. To delajo npr. zato,

- ker ne vedo, da je raba slenga/slengizmov zaznamovana, torej ustrezna le v določenih okoliščinah (tj. v pogovorih z vrstniki),
- ker ne obvladajo knjižnih jezikovnih zvrsti (torej knjižnih oz. slogovno nezaznamovanih ustreznih slengizmov),
- ker zavestno kršijo norme, tj. zavestno ne upoštevajo pravil o okoliščinah ustreznem sporočanju (čeprav ta pravila poznajo).

Učitelj naj zato učence sproti opozarja na neustrezno rabo slenga/slengizmov v njihovih besedilih (npr. v zapisanih besedilih, v govornih nastopih, v pogovorih z učiteljem ali katero drugo uradno osebo – ne pa tudi v pogovorih z vrstniki!) in jih spodbuja k rabi knjižnih oz. slogovno nezaznamovanih ustreznih slengizmov. Učencem naj pove, da je to, kako nas bodo sprejeli ljudje (tj. naklonjeno/prijazno ali ne), v veliki meri odvisno od tega, kako se mi obnašamo do njih, torej tudi do tega, ali uporabljamo okoliščinam ustrezne besedne in nebesedne prvine.

Učitelj naj pazi, da bo rabo danih besed presojal z izrazom ustrezno/neustrezno (primerno/neprimerno), ne pa z izrazom pravilno/nepravilno; hkrati naj pazi tudi na to, da bo učencem vzor, tj. da ne bo pred njimi uporabljal slengizmov (saj učenci niso njegovi vrstniki oz. on ni njihov vrstnik).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učitelj naj to nalogo naveže na 12. nalogo iz prejšnjega podpoglavja (v njej je učence spodbujal k presojanju pogovorov sošolcev ter k razmišljanju o vzrokih za rabo slengizmov in o ustreznosti njihove rabe).</p> <p>Učenci naj preberejo naslov tega podpoglavja ter povedo, ali poznajo to besedo, od kod jo poznajo in kaj pomeni. Nato naj samostojno rešijo 1. nalogo. Ko reši nalogo večina učencev, naj se rešitev preveri frontalno.</p> <p>Izbrani učenec naj glasno prebere kratko predstavitev slenga (tj. besedilo na zeleni podlagi); nato naj učitelj v pogovoru usmerja učence k bistvenim značilnostim slenga, tj. jezik, pogovor, vrstniki, najstniki, mladostniški sleng.</p>
2.–7.	<p>Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi; nato naj javno poročajo o težavah, ki so jih imeli pri reševanju in o vzrokih zanje, o neujemanju svojih rešitev s sošolčevimi ipd.</p>
8.–9.	<p>Učenci naj si najprej ogledajo ilustracijo in preberejo besedila v oblakih; povedo naj, ali se vse besede v oblakih še danes uporabljajo, in naj skušajo razložiti, kaj pomenijo.</p> <p>Doma naj ravnajo po navodilu v 8. nalogi – napišejo naj slengizme, ki so jih kot najstniki uporabljali njihovi starejši sorodniki, ter jim pripišejo knjižno in sodobno slengovsko ustreznico.</p> <p>V šoli naj poročajo o svojih ugotovitvah ter frontalno rešijo 9. nalogo.</p>
10.	<p>Učitelj naj učence spodbuja k pogovarjanju o njihovem usvajanju slenga ter o razširjenosti/omejenosti rabe najstniškega slenga.</p> <p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešijo pisni del te naloge; svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopču.</p>

Ciljna tema drugega podpoglavja: Jezikovne družine.

Jezike lahko na podlagi njihove sorodnosti (npr. besedne, slovnične) združujemo v t. i. jezikovne družine. V Evropi je več jezikovnih družin – največje so slovanska, germanska in romanska.

V germansko jezikovno družino spadajo angleščina, nemščina, danščina, švedščina, norveščina ..., v romansko jezikovno družino pa italijanščina, francoščina, španščina, portugalsščina, romunščina ...

Slovansko jezikovno družino delimo v tri podskupine: zahodno, vzhodno in južno. Med zahodne slovanske jezike prištevamo poljščino, češčino, slovaščino in lužiško srbščino, med vzhodne ruščino, beloruščino in ukrajinščino, med južne pa slovenščino, hrvaščino, srbščino, bošnjaški jezik, makedonščino in bolgarščino.

Slovenščina je najbolj zahodni in severni južnoslovanski jezik, zato ima precej sorodnosti z južnimi in zahodnimi slovanskimi jeziki. Na zahodu meji na romanski jezik (na italijanščino), na severu na germanskega (na nemščino), na jugu in vzhodu na slovanskega (na hrvaščino), na severovzhodu pa na pripadnika neindoevropske ugrofinske družine (tj. na madžarščino).

Opozorilo: Naloge v delovnem zvezku so zasnovane tako, da naj bi vsi učenci 8. razreda odkrivali podobnosti/sorodnosti njim znanih jezikov in razloge za povezovanje jezikov v jezikovne družine; na zemljevidu Evrope naj bi opazovali barvno zaznamovane jezikovne družine, spoznali tri največje jezikovne družine in za vsako našli nekaj predstavnikov; slovenščino naj bi umestili med slovanske jezike. Učenci prve ravni naj bi poleg vsega tega prepoznali na zemljevidu še tri slovanske podskupine ter za vsako našli glavne predstavnike; slovenščino naj bi uvrstili med južnoslovanske jezike. Ob vsem tem naj bi vsi učenci utrjevali pisanje jezikov z malo začetnico.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učenci naj najprej preberejo navodila v tej nalogi in si ogledajo preglednico; z učiteljem naj se dogovorijo, da bodo med gledanjem posnetka dopolnjevali levi stolpec.</p> <p>Nato naj si še enkrat ogledajo posnetek z začetka te enote – med gledanjem/poslušanjem naj dopolnjujejo levi stolpec dane preglednice.</p> <p>Po ogledu posnetka naj tiho preberejo besedilo v priponki na levem robu ter preverijo svoj zapis imen pripadnikov narodnosti. Nato naj samostojno dopolnijo še druga stolpca v preglednici.</p> <p>Ko dopolni preglednico večina učencev, naj se rešitve preverijo frontalno; učenci naj povedo tudi to, s katero začetnico so zapisali imena pripadnikov narodnosti, držav in jezikov. Učitelj naj učence še posebej opozori na rabo male začetnice v imenih jezikov.</p>
2.	<p>Učenci naj sodelujejo v pogovoru – vprašanja jih usmerjajo v odkrivanje podobnosti/sorodnosti omenjenih jezikov.</p> <p>Preden se lotijo dopolnjevanja besedila na zeleni podlagi, naj preberejo naslov tega podpoglavja (tj. <i>Jezikovne družine</i>) in naj ga skušajo razložiti – povedo naj, kaj je značilno za člane katerekoli družine, kaj je verjetno značilno za člane iste jezikovne družine in na podlagi česa združujemo jezike v jezikovne družine.</p> <p>Šele nato naj samostojno dopolnijo besedilo na zeleni podlagi; svojo rešitev naj preverijo frontalno.</p>
3.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo. Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču. Za sprostitev naj preberejo še »strip« na robu naloge in ga javno komentirajo; nato naj povedo, ali spadata slovenščina in francoščina v isto jezikovno družino.</p>
4.	<p>Učenci naj rešujejo nalogo v dvojicah. Rešitve naj se preverijo frontalno – med preverjanjem naj učitelj spodbuja učence k poročanju o strategiji reševanja pisnih nalog ter k podrobnejšemu opazovanju zemljevida in legende, tj. tudi k prepoznavanju manjših jezikovnih družin in njihove umeščenosti na zemljevidu.</p>
5.–6.	<p>Učenci naj rešujejo nalogo v dvojicah; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (npr. tako, da jih pri iskanju podatkov usmerja k zemljevidu). Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču.</p> <p>Nato naj javno poročajo o težavah, ki so jih imeli pri reševanju, o nepravilnih rešitvah ipd.</p>
7.	<p>Učenci naj sami dopolnijo besedilo na zeleni podlagi; rešitve naj se preverijo frontalno. Za razvedrilo naj preberejo »strip« na 16. strani (lahko kot igro vlog) in ga komentirajo.</p>
8.–9.	<p>Učenci naj si najprej ogledajo zemljevid in javno poimenujejo države, ki so zaznamovane z rumeno, zeleno in rdečo barvo. Nato naj povedo, v katero jezikovno družino spadajo jeziki vseh teh držav in zakaj so uporabljene tri barve namesto ene same (pri tem si lahko pomagajo z legendo ob zemljevidu).</p> <p>Potem se sami lotijo pisnega reševanja obeh nalog; učitelj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Svoje rešitve primerjajo s sošolčevimi ali z rešitvami v priloženem snopiču.</p>
10.–13.	<p>Učenci naj nalogi rešijo doma.</p> <p>Nato naj v šoli poročajo o strategiji reševanja obeh nalog in o svojih rešitvah.</p>
11.–12.	<p>Učenci naj nalogi rešijo doma.</p> <p>Nato naj v šoli poročajo o svojih rešitvah. Učitelj naj se z učenci pogovarja tudi o besedilu na rdeči podlagi (vpraša naj jih npr., kako se imenuje jezik, iz katerega izhaja večina evropskih jezikov, ipd.) in o ilustraciji na koncu 12. naloge.</p>

Učenčevo samovrednotenje

Kaj je bil cilj prvega dela te enote?

Kaj si se naučil o pogovoru? (Dopolni povedi.)

Kaj je bil cilj drugega dela te enote?

Kaj si se naučil o slengu? (Dopolni povedi.)

Kaj je bil cilj tretjega dela te enote?

Kaj si se naučil o jezikovnih družinah? (Dopolni povedi.)

Kaj si delal v tej enoti?

Kaj si delal brez težav?

S čim si imel težave?

Kaj bi rad izboljšal?

Kako si sodeloval s sošolci?

Kako si sodeloval z učiteljem?

Učiteljevo samovrednotenje

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

V pogovoru sodelujeta najmanj _____.
Menjavata se v vlogi _____ in
_____. Zato jima pravimo kar
_____.

Pogovor, v katerem se izmenjujejo vprašanja in odgovori, je _____ pogovor.

Pogovor, v katerem sogovorca usklajujeta svoji mnenji, je _____ pogovor.

Pogovor, v katerem skuša eden od sogovorcev pripraviti drugega do določenega dejanja in ga pri tem prepričuje, je _____ pogovor.

V pogovoru sodelujeta najmanj dve osebi.
Menjavata se v vlogi govorca in
poslušalca. Zato jima pravimo kar sogovorca.

Pogovor, v katerem se izmenjujejo vprašanja in odgovori, je raziskovalni pogovor.

Pogovor, v katerem sogovorca usklajujeta svoji mnenji, je pogajalni pogovor.

Pogovor, v katerem skuša eden od sogovorcev pripraviti drugega do določenega dejanja in ga pri tem prepričuje, je prepričevalni pogovor.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

**Sleng uporabljajo _____ stari
sogovorci, predvsem _____, ni pa
primeren za rabo v vseh okoliščinah sporočanja.**

**Za sleng so značilne besede, prevzete iz
_____ jezikov.**

**Sleng uporabljajo enako stari sogovorci,
predvsem najstniki, ni pa primeren za rabo
v vseh okoliščinah sporočanja.**

**Za sleng so značilne besede, prevzete iz
tujih jezikov.**

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Sorodni jeziki spadajo v isto _____.

V Evropi je več jezikovnih družin – največje med njimi so _____, _____ in _____. Slovenščina spada v _____ jezikovno družino.

Slovenščina spada med _____ slovanske jezike.

Večina evropskih jezikov izvira iz _____.

Sorodni jeziki spadajo v isto jezikovno družino.

V Evropi je več jezikovnih družin – največje med njimi so germanska, romanska in slovanska. Slovenščina spada v slovansko jezikovno družino.

Slovenščina spada med južne slovanske jezike.

Večina evropskih jezikov izvira iz indoevropščine.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Predlog nalog za preverjanje

1. Preberi besedilo.

Ana: Ej, a veš, da je bajlarca zbolela in je v bolnici?
Jakob: Prvič slišim! Kako pa to veš?
Ana: Mama od frendice je v bolnici sestra in ji je povedala.
Jakob: Kaj pa ji je?
Ana: Menda ma pljučnico.
Jakob: A ti mal nakladaš?
Ana: Ne, res je bolna.

Jakob: Potem bi jo pa klas mogu obiskat.
Ana: Ti si pa čist smotan. Cel klas!
Jakob: No, pa recimo pet učencev.
Ana: Men se še trije zdijo preveč.
Jakob: No, pa naj gresta potem dva.
Ana: Prav, dve puncici.
Jakob: Ne, dva fanta!
Ana: Pa naj gre en fant in ena punca.
Jakob: Kopčam, sem za, samo ne Tina s tisto svojo čupo.
Ana: Ampak šele, ko bo zdravnik dovolil obisk.
Jakob: Se razume.

Ana: Nekaj ji moramo nest v bolnico! Recimo knjigo.
Jakob: Si nora?! Še v bolnici naj bi brala!
Ana: Rož se pa v bolnico ne sme nosit. Meni se res zdi najboljša knjiga. Da ji ne bo dolgčas.

Vida: Pa ji nesmo kakšen ljubezenski roman s srečnim koncem!
Jakob: Daj no, mene bo sram nest kaj takega!
Vida: Samo nase misliš! Mogoče ji bo pa vseč!
Ana: A ni enkrat omenila, da rada bere zgodovinske knjige, pripovedi o življenju znamenitih osebnosti ...
Vida: Že vem, po mojem ji bo vseč zbirka anekdot Smeh stoletij.
Timotej: Okej, to bi pa šlo.
Jakob: No, ni tko avt.

Odgovori.

Kje je verjetno potekal pogovor? _____

Kdo se je pogovarjal: učenci z učiteljico ali učenci med seboj? _____

O čem so se pogovarjali? _____

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

2. Odgovori.

Kdo je bil pobudnik pogovora? _____

Od koga je učenka izvedela, kaj se je zgodilo? _____

Kaj je predlagal Jakob? _____

Kdo mu je nasprotoval? _____

Kaj sta se dogovorila o tem, kdo bo obiskal bolnico? _____

Kdaj bodo obiskali bolnico? _____

Kaj je nato predlagala Ana? _____

Kdo je temu nasprotoval? _____

Čigav predlog je nazadnje zmagal? _____

Kaj bodo torej nesli bolnici? _____

3. Na črte napiši besede v pravilni obliki: prepričevati, odgovarjati, pogajati.

V prvem delu pogovora iz 1. naloge je Ana _____ na vprašanja sošolca.

V drugem delu pogovora iz 1. naloge sta se učenca _____.

V tretjem delu pogovora iz 1. naloge je Ana _____ sošolce o tem, kaj naj nesejo v bolnišnico.

4. Vstavi: raziskovalni, prepričevalni ali pogajalni.

Prvi del pogovora iz 1. naloge je _____ pogovor.

Drugi del pogovora iz 1. naloge je _____ pogovor.

Tretji del pogovora iz 1. naloge je _____ pogovor.

5. Obkroži.

Pogovor iz 1. naloge je

- a) uraden.
- b) neuraden.

Utemelji odgovor.

---

6. Preberi besedili.

A

- Pospravi igrače.
- Nimam časa.
- Pospravi jih, da jih ne bomo poškodovali.
- Zdaj jih ne morem.
- Še žal ti bo, če bo kdo stopil na novo ladjico.
- Nihče ne bo stopil.
- Še enkrat ti pravim, da jih raje pospravi. Babica lahko pade, če se spotakne ob tvoj avto.
- No, prav.

B

- Kje ste kupili tako zanimivo ladjico?
- Petru jo je za rojstni dan prinesla sestrčna iz Švice.
- A je prišla na obisk?
- Ja, avgusta so prišli v Slovenijo.
- A so bili dolgo pri vas?
- Ne, samo par dni, ker se pri njih začne pouk že sredi avgusta.

Podčrtaj ustrezno trditev.

Pogovor A je raziskovalni / prepričevalni / pogajalni.

Pogovor B je raziskovalni / prepričevalni / pogajalni.

7. Iz besedila v 1. nalogi prepiši v stolpec NEKNJIŽNA BESEDA 10 neknjižnih besed, v stolpec KNJIŽNA USTREZNICA pa njihove knjižne ustreznice.

NEKNJIŽNA BESEDA	KNJIŽNA USTREZNICA	NEKNJIŽNA BESEDA	KNJIŽNA USTREZNICA

8. Med neknjižnimi besedami v 7. nalogi obkroži slengovske besede.

9. Obkroži DA ali NE.

S katero od naslednjih oseb bi lahko govoril v slengu?

S sestrično.	DA	NE	S prijateljem.	DA	NE
Z duhovnikom.	DA	NE	Z ravnateljico.	DA	NE
Z bančnim uslužbencem.	DA	NE	Z učencem iz sosednjega razreda.	DA	NE

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

10. Iz katerih jezikov so prevzete naslednje besede?

frendica – _____ kul – _____
smotan – _____ okej – _____

11. Obkroži črko pred pravilnimi trditvami.

- a) Vsi jeziki so si sorodni.
- b) Nekateri jeziki so si sorodni.
- c) Sorodni jeziki tvorijo besedne družine.
- č) Sorodni jeziki tvorijo jezikovne družine.
- d) Vsi evropski jeziki spadajo v eno jezikovno družino.
- e) Germanski jeziki tvorijo germansko jezikovno družino.
- f) Slovenščina je slovanski jezik.

12. Podčrtaj slovanske jezike.

angleščina, hrvaščina, italijanščina, češčina, madžarščina, nemščina, ruščina

13. Obkroži črko pred pravilnimi trditvami.

Slovenščina

- a) spada v isto jezikovno družino kot španščina.
- b) je germanski jezik.
- c) je sorodna madžarskemu jeziku.
- č) je nastala iz indoevropščine.
- d) spada med slovanske jezike.
- e) je zahodni slovanski jezik.
- f) spada med južne slovanske jezike.

2 Sprašujemo in tako raziskujemo

str. 20–33, predvideno število ur: 7

Operativni cilji enote:

- branje neumetnostnega besedila (intervjuja oz. pogovora o življenju osebe),
- prepoznavanje značilne zgradbe in oblikovanosti časopisnega intervjuja,
- prepoznavanje tvorcev besedila in njune vloge,
- razumevanje besedila,
- najdenje v besedilu,
- povzemanje značilnosti intervjuja oz. pogovora o življenju osebe,
- uporaba pridobljenega znanja – vodenje in posredovanje intervjuja oz. pogovora o življenju osebe,
- govorno nastopanje in presojanje govornih nastopov,
- utemeljevanje svojega mnenja,
- poročanje o strategijah reševanja nalog in o težavah pri reševanju,
- pojasnjevanje svojih rešitev,
- opazovanje, primerjanje in razvrščanje besedil,
- prepoznavanje subjektivnih prvin v besedilu,
- ločevanje subjektivnega besedila od objektivnega,
- prepoznavanje ustreznih okoliščin za subjektivno in objektivno besedilo,
- utrjevanje znanja o pomenskih in oblikovnih značilnostih glagola,
- tvorba in raba glagolskih osebnih, časovnih in naklonskih oblik,
- tvorba in raba glagolskih vidskih oblik,
- prepoznavanje vloge vidskih oblik,
- tvorba vidskih dvojic,
- izbira oz. raba prave vidske oblike,
- razumevanje in raba strokovnih izrazov dovršni glagol in nedovršni glagol.

Splošni didaktični nasveti:

- Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (zlasti pri določanju strategije reševanja naloge).
- Rešitve vsake naloge naj se preverijo, vendar šele po tem, ko učenci že sami rešijo nalogo (ne pa tako, da potekata reševanje in preverjanje hkrati) – učitelj naj v isti uri uporabi razne načine preverjanja rešitev, npr. individualno, frontalno, v dvojicah učencev, s priloženim snopičem *Rešitve* ipd.
- Pri preverjanju rešitev naj učitelj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev in k poročanju o napakah oz. težavah pri reševanju (za pojasnjevanje in poročanje naj mu ne bo škoda časa).
- V t. i. dialoških nalogah naj učitelj vodi pogovor. Če se njegova vprašanja navezujejo na besedilo ali primer iz DZ, naj ga imajo učenci pred seboj (da si z njim pomagajo pri odgovarjanju).
- Zaželeno je, da učenci rešijo vse naloge v enoti, in sicer v danem zaporedju, saj je enota zgrajena tako, da reševanje zaporednih nalog vodi učenca pri razmeroma samostojnem spoznavanju značilnosti jezikovnih pojavov.

Temeljna ciljna tema: Intervju.

Intervju je javno besedilo in priljubljena novinarska vrsta. Je dvogovorno besedilo, in sicer raziskovalni pogovor, v katerem sodelujeta vpraševalec in vprašani (intervjuvanec). Vpraševalec se na intervju skrbno pripravi, zato skuša usmerjati pogovor v načrtovanem okviru in pazi na to, da se ne spušča v neposredno komentiranje odgovorov ali v polemiko z vprašanim.

Nekateri intervjuji vsebujejo samo vprašanja in odgovore, drugi imajo na začetku t. i. predstavitveni uvodni del, v katerem so navedeni najpomembnejši podatki o vprašanem (lahko tudi fotografija). Intervjuji nimajo zaključka ali pa se končujejo z vpraševalčevo zahvalo za odgovore ali z dobrimi željami za intervjuvančeve življenjske načrte in prizadevanja.

Vprašanja naj bi obsegala največ 10 % intervjuja; težišče je namreč na odgovorih vprašanega. Iz intervjuja mora bralec/poslušalec izvedeti kaj novega, pomembnega, zanimivega.

Intervjujev je več vrst:

- Po vsebini so osebnostni in tematski. V osebnostnem intervjuju vpraševalec predstavlja zanimivo osebo (njeno življenje, lastnosti, navade); če sprašuje vprašanega o njegovem življenju, gre za pogovor o življenju osebe (v njem vprašani po navadi pripoveduje o zaporednih dogodkih iz svojega življenja). V tematskem intervjuju pa vpraševalec sprašuje o zanimivi temi tistega, ki o njej največ ve.
- Glede na to, kje so intervjuji objavljeni, ločimo časopisne in revijalne ter radijske in televizijske. Časopisni in revijalni intervjuji so oblikovani tako, da so vprašanja grafično ločena od odgovorov (npr. z drugačnim tiskom); to pripomore k večji preglednosti besedila.

Opozorilo: Branje intervjuja učencem praviloma ne povzroča težav; težje je tvorjenje te besedilne vrste, ker učenci

- na začetku intervjuja pogosto pišejo o svojih občutkih, vtisih, izkušnjah ... v zvezi z intervjuvancem, namesto da bi ga na kratko predstavili in povedali tudi, zakaj so se odločili prav za to osebo,
- intervjuvajo osebo, ne da bi se o njej prej poučili – tako so vprašanja (in posledično odgovori) splošna in nezanimiva,
- osnutka besedila ne pregledajo in ev. popravijo.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učenci naj preberejo naslov učne enote; učitelj naj vodi pogovor o tem, kako sta povezani spraševanje in raziskovanje (npr. čemu sprašujemo, kaj pridobimo, če nam vprašani odgovori, in česa ne dobimo, če nam ne odgovori; čemu raziskujemo in kako to delamo ipd.).</p> <p>Učenci naj sodelujejo v t. i. motivacijskem pogovoru – učitelj naj jim postavlja vprašanja iz te naloge. Če na katero vprašanje ne znajo odgovoriti, naj jim ne ponudi odgovora, temveč naj jim pove, da bodo odgovor zagotovo našli v naslednjem besedilu.</p> <p>Učenec, ki je že obiskal Pikin festival, naj pripoveduje o njem.</p>
2.	<p>Učenci naj sami pripravijo rešitve te naloge – na list papirja naj napišejo, kaj pomenijo dane besede. Svoje rešitve naj najprej primerjajo z rešitvami sošolca, nato pa skupaj v dvojicah z razlago v SSKJ (zato naj bo v razredu SSKJ v knjižni in elektronski obliki) ali v priloženem snopiču.</p> <p>Učitelj naj vodi pogovor o tem, katerih besed niso znali razložiti sami oz. katere so razložili drugače.</p>

3.	<p>Učenci naj hitro preletijo besedilo; nato naj povedo,</p> <ul style="list-style-type: none"> – koliko različnih vrst tiska je uporabljenih v besedilu (odg.: 5), – kateri del besedila je napisan z velikimi tiskanimi črkami, – ali lahko iz naslova sklepajo, o čem/kom bo govorilo besedilo, – katera dela besedila sta napisana krepko pokončno, – kaj izvemo iz prvega takega dela, – kateri deli besedila so napisani krepko ležeče, – kdo je avtor teh delov, – kateri deli besedila so napisani pokrepko pokončno, – kdo je avtor teh delov, – kaj izvemo iz tistega dela besedila, ki je natisnjen polkrepko ležeče, – katera nebesedna prvina je v besedilu najbolj opazna, kaj predstavlja in kako je povezana s temo besedila. <p>Potem naj preberejo besedilo.</p> <p>Po branju naj povedo, ali so izvedeli kaj novega; svoj odgovor naj pojasnijo. Povedo naj še, kaj se jim je zdelo najbolj zanimivo/zabavno oz. kateri del besedila je najbolj pritegnil njihovo pozornost.</p>
4.	<p>Učenci naj najprej tiho preberejo vprašanja; kdor želi, lahko k njim pripiše odgovore. Nato naj sodelujejo v pogovoru; tega naj vodi učitelj.</p>
5.	<p>Vsak učenec naj sam prebere in dopolni besedilo na zeleni podlagi. Ko reši nalogo večina učencev, naj učitelj frontalno preveri rešitve.</p> <p>Nato naj učence spodbudi h grafičnemu povzemanju značilnosti intervjuja (npr. z miselnim vzorcem: Kaj je? → Raziskovalni pogovor; Iz česa sestoji? → Iz vprašanj in odgovorov; Kdo sodeluje v njem? → Novinar kot vpraševalec in znana/zanimiva oseba kot vprašani; Kje poteka? → Pred javnostjo; O čem govori? → Npr. o svojem življenju ...).</p>
6.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim pomaga zlasti pri določanju strategije razvrščanja podtem (tj. pred seboj naj imajo besedilo, podteme pa naj povezujejo z vprašanji v besedilu). Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču.</p>
7.	<p>Učenci naj se v dvojicah pripravijo na pogovor o napisanih vprašanjih – en učenec naj ima odprto stran z vprašanji, drugi pa z besedilom; prvi naj polglasno bere vprašanja, drugi pa naj išče podatke v besedilu; odgovore lahko pripišeta k vprašanjem.</p> <p>Ko pripravi odgovore večina učencev, naj učitelj spodbudi učence k javnemu odgovarjanju na znana vprašanja in tudi k poročanju o tem, v katerem delu besedila so našli dani podatek.</p>
8.–9.	<p>Učenci naj rešujejo nalogi v dvojicah. Ko rešijo obe nalogi, naj svoje rešitve preverijo v priloženem snopiču.</p>
10.–11.	<p>Učenci naj sami napišejo rešitve obeh nalog (na list papirja). Svoje rešitve naj najprej primerjajo z rešitvami sošolca, nato pa skupaj v dvojicah z razlago v SSKJ (zato naj bo v razredu SSKJ v knjižni in elektronski obliki) ali v priloženem snopiču.</p> <p>Učitelj naj vodi pogovor o tem, katerih besednih zvez niso znali razložiti sami oz. katere so razložili drugače.</p>
12.	<p>Učenci naj se doma pripravijo na pogovor (ob vprašanjih iz te naloge).</p> <p>Učitelj naj naslednjo uro vodi pogovor tako, da bodo učenci sproščeno izražali svoje</p> <ul style="list-style-type: none"> – doživljanje in presojanje intervjuja, – mnenje o odnosu vprašanega do svojega rojstnega kraja, šolanja ..., – mnenje o naslovu besedila ipd.; <p>učence naj spodbuja k utemeljevanju mnenja.</p>
13.	<p>Učitelj naj spodbudi tri učence, da se odločijo za govorni nastop, in sicer pripravijo kratko besedilo o življenju vprašanega. Ker je to krajši govorni nastop, naj se nanj pripravijo kar v šoli. Sošolci naj pozorno spremljajo govorne nastope in javno izražajo svoje mnenje o besedilu in nebesednih prvinah nastopajočih.</p>

14.	<p>Učitelj naj učencem pove, da bodo to nalogo opravili doma; če se je odločil, da bo preverjal oz. ocenjeval njihovo zmožnost tvorjenja intervjuja, naj jim podrobneje predstavi svoja merila. Učenci naj nato preberejo navodilo v tej nalogi; če je potrebno, naj prosijo učitelja za dodatna navodila, pojasnila ... za domače delo.</p> <p>Potem naj si za razvedrilo ogledajo ilustracijo v tej nalogi ter povedo, katero osebo sprašuje deklica, katera vprašanja ji verjetno postavlja in kako poteka ta intervju; če kdo želi, lahko s sošolcem uprizori intervju (kot igro vlog).</p> <p>Učenci, ki menijo, da so napisali/posneli zanimiv in kakovosten intervju, naj ga javno predstavijo sošolcem in učitelju (naslednjo uro ali čez nekaj dni); poslušalci/gledalci/bralci naj presodijo njihovo besedilo.</p>
15.	<p>Kdor želi, lahko namesto 14. naloge doma naredi to nalogo.</p> <p>Učenci naj v šoli javno predstavijo osnovne podatke o izbranem intervjuju ter povedo, zakaj so si ga izbrali; na željo poslušalcev lahko povzamejo njegovo vsebino.</p>
16.	<p><i>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo. Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču.</i></p> <p><i>Učitelj naj vodi javni pogovor o težavah pri reševanju ipd. Nato naj naroči dvema učencema, naj glasno prebereta urejeni intervju. Po branju naj spodbuja učence k pogovoru o intervjuju ter k izrekanju mnenja o intervjuju in o podvigu vprašanega.</i></p>
17.	<p><i>Učenci naj se doma pripravijo na govorni nastop (na podlagi intervjuja iz prejšnje naloge).</i></p> <p><i>Nato naj učitelj v šoli določi nekaj učencev za govorni nastop; govorcem naj naroči, naj upoštevajo načela uspešnega govornega nastopanja, poslušalci pa, da naj si sproti zapisujejo svoje ugotovitve.</i></p> <p><i>Po vseh govornih nastopih naj učitelj vodi javni pogovor o ugotovitvah sošolcev.</i></p>

Ciljna tema prvega podpoglavja: Subjektivno in objektivno besedilo.

Vsako besedilo lahko opazujemo z raznih vidikov – eden izmed njih je tudi razodevanje sporočevalca. Besedila, v katerih se sporočevalec razodeva (tj. izraža svoja čustva, mnenja, vtise, doživljanje, počutje ...), so subjektivna. Besedila, v katerih pa podaja le dejstva, tj. stvarne in preverljive podatke o predmetnosti, in torej ne razodeva svojega osebnega razmerja do predmetnosti ali do naslovnika, so objektivna; taka so (oz. naj bi bila) zlasti strokovna in uradovna besedila – v njih naj se tvorec čim manj razodeva.

Opozorilo: Večina učenk in tudi nekaj učencev tvori predvsem subjektivna besedila – in to tudi takrat, ko naj bi opisovali človeka, žival, kraj, poklic ..., ali poročali o dogodku, ali povabili na prireditev predstavnika uradne ustanove ipd. Zlasti učenke zelo pogosto »odnese« v izražanje svojih čustev. Menimo, da to delajo

- zaradi naravne želje/potrebe po izražanju sebe (oz. svojih čustev, mnenj ipd.),
- zaradi želje po ugajanju svojemu naslovniku (npr. učiteljici), če mislijo, da je »čustven človek« oz. da pričakuje osebnoizpovedna besedila,
- pod vplivom svojih sporazumevalnih izkušenj – najstniki se namreč najpogosteje srečujejo s praktično sporazumevalnimi, publicističnimi in umetnostnimi besedili (in ta so večinoma subjektivna).

Ker pa bodo učenci v prihodnje vse pogosteje tvorili uradovna in tudi strokovna besedila (npr. prošnjo za posojilo, prijavo na razpisano delovno mesto, zapisnik, življenjepis, seminarsko nalogo, referat), jim moramo v šoli omogočiti,

- da opazujejo in primerjajo subjektivno in objektivno besedilo ter tako prepoznajo njune razločevalne lastnosti in sami ločijo subjektivno besedilo od objektivnega,
- da ugotovijo, da subjektivno sporočanje ni ustrezno v vseh okoliščinah, zato pretvorijo subjektivno besedilo v objektivno,
- da ugotovijo, v katerih okoliščinah je subjektivno sporočanje ustrezno, in to upoštevajo pri svojem sporočanju,

- da znajo tvoriti objektivno besedilo,
- da znajo tvoriti okoliščinam ustrezno besedilo (objektivno/subjektivno).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učenci naj preberejo obe besedili. Nato naj se razdelijo v dvojice in se tako pripravijo na pogovor z učiteljem.</p> <p>Učitelj naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge; učence naj spodbuja k pojasnjevanju/ponazarjanju odgovorov.</p> <p>Učenci naj v dvojicah rešujejo prvi pisni del iz te naloge; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Rešitve naj preverijo v priloženem snopiču; če želijo, lahko prosijo učitelja za pojasnilo.</p> <p>Nato naj v dvojicah preberejo pripeti razlagi dveh besed (na robu prve naloge), ju primerjajo med seboj in nato v vsaki razlagi podčrtajo njen razločevalni del (tj. <i>osebnih nagnjenjih – dejstvih</i>). V javnem pogovoru (ki ga vodi učitelj) naj povedo, ali so že kdaj slišali/rekli, da je kdo ravnal (npr. koga ocenil) objektivno ali subjektivno, ter kako so to razumeli.</p> <p>Nazadnje naj v dvojicah povežejo podatke na levi in desni strani ter javno poročajo o svojih rešitvah.</p>
2.	<p>Učenci naj to nalogo rešujejo samostojno – preberejo naj besedili, ju primerjajo med seboj in jima določijo vrsto.</p> <p>Nato v javnem pogovoru predstavijo svoji rešitvi in ju utemeljijo.</p>

Ciljna tema drugega podpoglavja: Glagol.

V tem podpoglavju naj bi osmošolci obudili in utrdili poznavanje temeljnih glagolskih pomenskih in oblikovnih lastnosti ter se tako pripravili na obravnavo še zadnje pomenske značilnosti glagolov, tj. trajanja oz. glagolskega vida (v naslednjem podpoglavju).

Opozorilo: Učenci so se z opazovanjem pomena in oblike glagolov prvič srečali v 6. razredu, in sicer v dveh učnih enotah:

- v učni enoti *Simon, kaj delaš?! Le kaj se dogaja s tabo?* (prim. D. Kapko idr., Gradim slovenski jezik 6, 2004, 2. del, 18–27) so spoznavali pomenske in oblikovne lastnosti glagolov ter vlogo, rabo in tvorjenje glagolskih časovnih oblik;
- v učni enoti *Hočeš ali nočeš – moraš se iti učiti* (prim. D. Kapko idr., Gradim slovenski jezik 6, 2004, 2. del, 82–88) pa so spoznavali obliko in rabo nedoločnika in namenilnika.

V 7. razredu pa so v učni enoti *Brez dela ni jela* (prim. N. Drusany idr., Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7, 2003, 130–134) spoznali glagolski naklon oz. vlogo, rabo in tvorjenje glagolskih naklonskih oblik.

Učiteljem so glagol in njegove obravnavane značilnosti podrobneje predstavljeni v priročniku za 6. in 7. razred (prim. D. Kapko idr., Gradim slovenski jezik 6, Priročnik za učitelje, 2005, 138–139 in 186; D. Kapko idr., Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7–9, Priročnik za učitelje 7, 2005, 148–150); tam so dodana tudi aktualna opozorila z didaktičnimi nasveti.

Učitelj naj od učencev ne zahteva definicije glagola – pač pa naj preverja razumevanje in rabo tega jezikoslovnega izraza (npr. tako, da učencem naroči, naj v skupini raznovrstnih besed podčrtajo/obkrožijo glagole v osebni obliki in pojasnijo svoje rešitve oz. naj skupino istovrstnih besed poimenujejo z ustreznim jezikoslovnim izrazom in pojasnijo svojo rešitev), predvsem pa naj preverja pravilno rabo in tvorjenje glagolskih osebnih, časovnih in naklonskih oblik ter rabo nedoločnika in namenilnika.

- tvorijo vidske dvojice,
- iz vidskih dvojic izberejo sobesedilu oz. dejanskosti ustrezno obliko ipd.

Učitelj naj od učencev ne zahteva definicije glagolskega vida, pač pa naj jih usmerja v pravilno tvorbo in rabo obeh vidskih oblik (tj. dovršnika in nedovršnika). Pri svojem delu mora upoštevati tudi to, da učenci, katerih prvi/materni jezik je slovenščina, načeloma nimajo težav s tvorbo in rabo dovršnikov/nedovršnikov – pač pa imajo s tem precej težav učenci z neslovenskim prvim/maternim jezikom.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	Učenci naj sami rešujejo nalogo; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Ko reši nalogo večina učencev, naj frontalno preveri rešitve.
2.	Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo. Rešitve prvega (»povednega«) dela naloge naj preverijo v priloženem snopiču, rešitve v preglednici in v povezovalni nalogi pa naj se preverijo frontalno.
3.	Učenci naj rešujejo nalogo v dvojicah. Rešitve v preglednici naj preverijo v priloženem snopiču, rešitve v povezovalni nalogi pa naj se preverijo frontalno.
4.–7.	Učenci naj te naloge rešujejo doma. Učitelj naj v šoli frontalno preveri rešitve; učence naj spodbuja k poročanju o njihovih napakah, težavah ipd. ter k razmišljanju o vzrokih zanje.
8.	Učenci naj nalogo rešijo doma. V šoli naj primerjajo svoje rešitve s sošolčevimi, nato pa (če je potrebno) še v priloženem snopiču. V pogovoru z učiteljem naj poročajo o svojih napakah, težavah ipd. Učitelj naj jim pomaga utrditi ali dopolniti znanje o tvorbi in rabi dovršnikov/nedovršnikov.

Učencevo samovrednotenje

Kaj je bil cilj prvega dela te enote?

Kaj si se naučil o intervjuju/pogovoru o življenju osebe? (Dopolni povedi.)

Kaj je bil cilj drugega dela te enote?

Kaj si se naučil o subjektivnem in objektivnem besedilu? (Dopolni miselni vzorec.)

Kaj je bil cilj tretjega dela te enote?

Kaj si se naučil o glagolskem vidu? (Dopolni miselni vzorec.)

Kaj si delal v tej enoti?

Kaj si delal brez težav?

S čim si imel težave?

Kaj bi rad izboljšal?

Kako si sodeloval s sošolci?

Kako si sodeloval z učiteljem?

Učiteljevo samovrednotenje

Viri

Tanja Jaklič, Slovenska izdaja Potterja se vse bolj odmika (prirejeno), Nedelo 31. 7. 2005.

Kaj prinaša Evropska ustava?, Urad Vlade RS za informiranje, Ljubljana 2005.

Elena Marcon, Manuel Mongini, Svetovna enciklopedija živali, Mladinska knjiga, Ljubljana 1986.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

**Pogovor, v katerem se izmenjujejo _____
in _____, je raziskovalni pogovor.**

**Posebna vrsta javnega raziskovalnega pogovora
je INTERVJU; to je besedilo, v katerem sodelujeta
vpraševalec (= novinar) in vprašani (= intervjuvanec).
Če vpraševalec sprašuje vprašanega o njegovem
življenju, gre za pogovor _____.**

**Intervjuji so objavljeni v _____,
_____, na _____
in _____.**

**Pogovor, v katerem se izmenjujejo vprašanja
in odgovori, je raziskovalni pogovor.**

**Posebna vrsta javnega raziskovalnega pogovora
je INTERVJU; to je besedilo, v katerem sodelujeta
vpraševalec (= novinar) in vprašani (= intervjuvanec).
Če vpraševalec sprašuje vprašanega o njegovem
življenju, gre za pogovor o življenju osebe.**

**Intervjuji so objavljeni v časopisih, revijah, na radiu
in televiziji.**

VRSTI BESEDIL

SUBJEKTIVNO BESEDILO

= v besedilu _____ izražena
mnenje, počutje,
čustva ... sporočevalca

_____ BESEDILO

= v besedilu _____ izražena
mnenje, počutje,
čustva ... sporočevalca

VRSTI BESEDIL

SUBJEKTIVNO BESEDILO

= v besedilu so izražena
mnenje, počutje,
čustva ... sporočevalca

OBJEKTIVNO BESEDILO

= v besedilu niso izražena
mnenje, počutje,
čustva ... sporočevalca

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Glede na TRAJANJE DEJANJA oz. na GLAGOLSKI _____
so glagoli

DOVRŠNI

= poimenujejo dejanje

z _____ trajanjem

(npr. _____, spregovoriti)

_____

= poimenujejo dejanje

z _____ trajanjem

(npr. pridelovati, _____)

Glede na TRAJANJE DEJANJA oz. na GLAGOLSKI VID
so glagoli

DOVRŠNI

= poimenujejo dejanje

z omejenim trajanjem

(npr. pridelati, spregovoriti)

NEDOVRŠNI

= poimenujejo dejanje

z neomejenim trajanjem

(npr. pridelovati, govoriti)

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Predlog nalog za preverjanje

1. Preberi besedilo.

NEDELO
NEDELJA, 31. JULIJA 2005

Slovenske izdaje Potterja še ne bo kmalu

Veliko mladih slovenskih bralcev se sprašuje, kdaj bo v slovenščino prevedena šesta knjiga Harryja Potterja (Harry Potter – Princ nečiste krvi) oz. ali jo bodo lahko brali že za božič (tako kot njihovi vrstniki v mnogih drugih neangleških državah). Odgovor na to in na še katero vprašanje smo poiskali pri Jakobu J. Kendi, prevajalcu Harryja Potterja v slovenščino.

Zagotovo ste šestega Potterja že prebrali. Nam lahko poveste, kaj nas čaka v tej knjigi?

Ne, ne morem – mislim, da res ne bi bilo lepo oz. prav, če bi vam razkril vsebino in tako spravil ob užitek marsikoga, ki še ni prebral novega Potterja.

Ali se strinjate s tistimi angleškimi literarnimi kritiki, ki pravijo, da se avtorica Joanne Kathleen Rowling ponavlja?

Tako stališče se mi zdi preostro in tudi neutemeljeno. V vsaki knjigi iz serije je sicer marsikaj znanega – o tem, čemu služi takšno ponavljanje, pa sem govoril že večkrat. Za knjige o Potterju ni bistveno ponavljanje, temveč prenavljanje znanega, postopno razkrivanje novih plasti domišljijskega sveta, predvsem pa razvoj osebnosti – to je očitno tudi glavno gonilo zgodbe. Prav skozi osebnost glavnega junaka se nam npr. razkriva preteklost, ki je bistvena za nadaljevanje pripovedi. Pri vsem tem pa je tudi res, da šesta knjiga počasi zaključuje pripovedni lok serije, zato je vse manj prenavljanja in razkrivanja novih plasti Harryjevega sveta.

Kaj občutite kot prevajalec knjige, na katero čaka toliko bralcev: samo veliko odgovornost do bralcev ali tudi veselje zaradi njihovega števila?

Vsekakor mi je všeč, da ima Potter

toliko bralcev, vendar pa je pri prevajanju najbolje pozabiti na to, koliko ljudi čaka na prevod. Verjetno podobno ravnajo igralci v gledališču: pred predstavo raje ne razmišljajo, koliko gledalcev jih čaka na drugi strani zavese. Trema, ki bi jo povzročila taka vprašanja, bi jim pri delu bolj malo koristila.

Ali menite, da je zdaj (tj. po petih knjigah) pred vami lažji prevajalski zalogaj?

Ne. Prevajanje Potterja je velik izziv, in to tudi zato, ker nimam pred seboj zaključene serije. To pa pomeni, da moram ob vsaki novi knjigi čim bolj neopazno dopolniti oz. prilagoditi strategijo prevajanja, ki sem jo izdelal ob prvi in vsaki naslednji knjigi; in to je precej zahtevno delo. Po mojem mnenju ravna podobno tudi avtorica, in sicer vsakokrat, ko se loteva novega nadaljevanja.

V enem od intervjujev ste rekli, da boste za novo knjigo žrtvovali letošnje počitnice. Kdaj torej lahko pričakujemo slovenski prevod v naših knjigarnah?

Kot veste, je izvirnik izšel pred dvema tednoma. Z založbo, ki je izdala slovenske prevode prvih petih knjig Harryja Potterja, se še dogovarjam o prevodu zadnje knjige. Če bi sklenili pogodbo pred izidom izvirnika, bi bil slovenski Harry Potter na knjižnih

policah že čez pol leta; no, zdaj se ta rok vse bolj odmika, saj prevoda ne morem pripraviti prej kot v štirih mesecih, pa čeprav sem pripravljen zanj žrtvovati svoj prosti čas in pohiteti, kolikor se le da – vendar ne na račun kakovosti.

Kot sem slišala, vam je založba v želji, da bi bil prevod čim prej končan, ponudila sodelavce, vendar ste to možnost odklonili. Kaj imate proti prevajalskim pomočnikom?

Lahko rečem, da so vsi izdelki prevajalskih skupin, ki jih poznam in sem jih zmožen oceniti, slabi – spomnite se samo prvega slovenskega prevoda Gospodarja prstanov! Ta je prejel mnogo negativnih ocen prav zaradi »večglavega« prevajalca. Vzrokov za slabšo kakovost dela prevajalskih skupin je več; zame je najpomembnejši ta, da si vsak književni prevajalec po svoje interpretira izvirno besedilo – nato pa to povsem svojo interpretacijo prenese v prevod. Toliko različnih interpretacij pa se v enem prevodu ne da poenotiti – tako kot ni mogoče doseči, da bi dva igralca povsem enako interpretirala isto vlogo.

Tanja Jaklič

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

O čem predvsem govori besedilo?

- a) O prodajanju knjige Harry Potter.
- b) O nastajanju knjige Harry Potter.
- c) O junaku knjige Harry Potter.
- č) O prevajanju knjige Harry Potter.

2. Napiši,

- kateri naslov ima besedilo iz 1. naloge: _____
- kdaj (dan, mesec, leto) je izšlo besedilo iz 1. naloge: _____
- kateri naslov ima knjiga, o kateri govori besedilo v 1. nalogi: _____
- kdaj (mesec in leto) je ta knjiga izšla v izvirniku: _____
- kdaj (mesec in leto) naj bi izšel slovenski prevod te knjige: _____
- v katerem časopisu je izšlo besedilo iz 1. naloge: _____

3. Iz besedila s pisanimi črkami prepisi:

- ime in priimek prevajalca knjige v slovenščino: _____
- ime in priimek pisca knjige: _____
- ime in priimek pisca besedila iz 1. naloge: _____

4. Dopolni.

Besedilo iz 1. naloge ima

- naslov,
- uvodni del, ki obsega _____ povedi, in
Koliko?
- pogovorni del, ki sestoji iz _____ in _____.
Koliko? Koliko?

5. Obkroži.

Besedilo iz 1. naloge je

- a) pogajalni pogovor.
- b) prepričevalni pogovor.
- c) raziskovalni pogovor.

Kdo je intervjuvanec in kdo vpraševalec?

- a) Intervjuvanec je prevajalec knjige, vpraševalec pa novinar.
- b) Intervjuvanec je novinar, vpraševalec pa prevajalec.
- c) Intervjuvanec je H. Potter, vpraševalec pa novinar.
- č) Intervjuvanec je J. K. Rowling, vpraševalec pa novinar.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

6. Obkroži črko pred nepravilnimi trditvami glede na vsebino besedila iz 1. naloge.

- a) V slovenščino je prevedenih že šest knjig Harryja Potterja.
- b) Vse knjige o Harryju Potterju je v slovenščino prevedel isti prevajalec.
- c) Vse knjige o Harryju Potterju so v slovenščini izšle pri isti založbi.
- č) Prevajalec je podpisal pogodbo za prevajanje šeste knjige z založbo, še preden je izšel izvirnik.
- d) Prevajalec pravi, da lahko prevede v slovenščino tako obsežno knjigo, kot je knjiga o Harryju Potterju, v štirih mesecih.
- e) Prevajalec knjige o Harryju Potterju je prevedel tudi knjigo Gospodar prstanov.

7. Obkroži DA, če se trditev sklada z vsebino besedila iz 1. naloge, in NE, če se ne sklada.

Prevajalec se strinja se z nekaterimi kritiki, ki pravijo, da je v knjigah

o Harryju Potterju preveč ponavljanja.

DA NE

Zdi se mu pomembno, da veliko mladih slovenskih bralcev bere Harryja Potterja.

DA NE

Prevajanje Harryja Potterja se mu zdi z vsako knjigo lažje.

DA NE

Pri najnovejši knjigi je pripravljen hiteti, čeprav bo prevod nekoliko slabši.

DA NE

8. Odgovori.

Zakaj prevajalec noče ničesar povedati o vsebini knjige, čeprav jo je že prebral?

Kaj je po prevajalčevem mnenju »glavno gonilo zgodbe« o Harryju Potterju?

Zakaj ne mara sodelavcev pri prevajanju?

V zvezi s čim je omenjena knjiga Gospodar prstanov?

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

9. Na dveh mestih v besedilu prevajalec primerja svoje delo z delom igralcev.
Pojasni primerjavi.

---

10. S katerim pridevnikom prevajalec imenuje skupino prevajalcev?

_____ prevajalec.

11. Preberi besedili.

A

Papige

Red papig Psittaciformes šteje eno samo družino papig (Psittacidae); ta pa ima več kot 300 vrst, ki so si po videzu zelo podobne, čeprav so po velikosti zelo različne, saj so dolge od 10 cm pa do več kot cel meter. Odlično so prilagojene življenju na drevju. Imajo kratke noge z dvema prstoma, obrnjenima naprej, in dvema nazaj; to jim omogoča močan prijem, obenem pa je gibljivost prstov večja kot pri kateri koli drugi skupini ptičev. Kljun je močno ukrivljen navzdol, zgornja polovica je veliko bolj razvita kot spodnja. Imajo močne, zaobljene perutnice, vendar niso dobri letalci. Nekatere vrste so povsem prilagojene življenju na tleh; taka je na primer podzemeljska papiga (Pezoporus Waallicus) iz Avstralije in Tasmanije. Papige so lahko zelo živahnih barv – bele, rdeče, zelene, modre, črne in številnih vmesnih odtenkov. Mnoge papige živijo v velikih kolonijah in gnezdijo v luknjah, v skalah ali v drevju. Razširjene so v tropskih in subtropskih območjih Afrike, Južne Amerike, Azije in Avstralije.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

B

Moj papagaj

Sem velika ljubiteljica živali. Ker živim v bloku, ne morem imeti druge živali kot papagaja.

Imam skobčevko Kroki. Je rumene barve in zelo rada je izven kletke. Je bolj plašna, zato se ne pusti prijeti. Poje zelo malo, poleg ptičje hrane ji dam še jabolka in solato. Zjutraj vstaja zgodaj, in ko grem v šolo, ji odprem kletko in vsa srečna poleti ven. Najbolj mi je hudo, kadar je ves dopoldan sama doma. Kadar imam prosti čas, se z njo igram.

Kadar smo čez poletne počitnice na morju, prebiva pri moji babici, ki ima tudi dva papagaja. Tam se moja Kroki igra in po ptičje pogovarja. Ko jo odnesemo domov, je nekaj časa žalostna, kmalu pa je spet vesela.

Upam, da bo še dolgo živela, in ko bo umrla, jo bom močno pogrešala.

Valentina, 5. razred

Izberi in utemelji.

Obe besedili imata isto temo / nimata iste teme, saj _____.

Besedilo A je subjektivno / objektivno, saj _____.

Besedilo B je subjektivno / objektivno, saj _____.

12. Preberi odlomek iz besedila.

Vsak državljan Evropske unije (EU)

- lahko voli in je izvoljen v evropski parlament (enako velja za občinske volitve);
- vsem ustanovam EU lahko piše v svojem maternem jeziku oziroma v katerem koli uradnem jeziku EU in ima pravico do odgovora v istem jeziku;
- se lahko obrne na evropskega varuha človekovih pravic, naslovi peticijo na evropski parlament in prebiva v kateri koli državi članici EU;
- ima v vseh tretjih državah, v katerih njegova država nima svojega diplomatskega ali konzularnega predstavništva, pravico do celovite zaščite na veleposlaništvu ali konzulatu katere koli druge države članice EU.

Ali sporočevalec v odlomku iz besedila razodeva svoja mnenje, čustva ... o pravicah državljanov EU ali ne? _____

Besedilo je torej _____.

13. Iz naslednjih povedi prepisi glagole v preglednico in jim določi osebo, število, naklon, časovno obliko in trajanje.

Mladi slovenski bralci sprašujejo, ali bodo brali šesto knjigo Harryja Potterja že za božič (tako kot njihovi vrstniki v mnogih drugih neangleških državah).
Odgovor na to in na še katero vprašanje smo poiskali pri Jakobu J. Kendi, prevajalcu Harryja Potterja v slovenščino.

GLAGOL	OSEBA	ŠTEVILO	NAKLON	ČASOVNA OBLIKA	TRAJANJE

14. Iz skupine besed poveste, knjiga, nas, čaka, mislim, je razkril, vsebina, užitek, marsikdo, bova prebrala izpiši glagole; določi jim osebo, število in časovno obliko.

GLAGOL	OSEBA	ŠTEVILO	ČASOVNA OBLIKA

15. V spodnjih povedih podčrtaj glagole.

Če bi sklenili pogodbo pred izidom izvirnika, bi bil slovenski Harry Potter na knjižnih policah že čez pol leta.

Spomnite se slabega prevoda Gospodarja prstanov!

Prepiši jih v preglednico in jim določi naklon. Nato jih postavi še v druga dva naklona.

_____ NAKLON	_____ NAKLON	_____ NAKLON

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

16. Iz povedi izpiši glagole na ustrezno mesto v preglednici.

Nekateri angleški kritiki pravijo, da se avtorica Harryja Potterja ponavlja.

Kot sem slišala, vam je založba ponudila sodelavce, vendar ste to možnost odklonili.

GLAGOL, KI IMA OMEJENO TRAJANJE	GLAGOL, KI IMA NEOMEJENO TRAJANJE

17. Glagole reči, prevesti, dogovarjati se, pričakovati, iziti, brati, odmikati, izdati vpiši v preglednico.

DOVRŠNI GLAGOLI	NEDOVRŠNI GLAGOLI

18. Preberi povedi in podčrtaj glagole.

Igralci pred predstavo raje ne razmišljajo, koliko gledalcev jih čaka na drugi strani zavese.

Zagotovo ste šestega Potterja že prebrali.

Avtorica se loteva novega nadaljevanja.

Glagole postavi v nedoločnik in jih vpiši v levi stolpec, nato pa z X zaznamuj glagolski vid.

NEDOLOČNIK	DOVRŠNIK	NEDOVRŠNIK

Dopolni.

Glagoli, ki poimenujejo dejanje z omejenim trajanjem, so _____; glagoli, ki poimenujejo

dejanje z neomejenim trajanjem, pa so _____.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

19. Nedovršnike zamenjaj z dovršniki.

pisati – _____

ponavljati – _____

govoriti – _____

spraševati – _____

odgovarjati – _____

spati – _____

20. Dovršnike zamenjaj z nedovršniki.

razkriti – _____

doseči – _____

skleniti – _____

pripraviti – _____

prejeti – _____

umiti – _____

3 Prva priznana slovenska slikarka

str. 34–48, predvideno število ur: 6

Operativni cilji enote:

- branje neumetnostnega besedila (tj. pripovedi o življenju osebe),
- razumevanje besedila (tj. prepoznavanje teme, bistvenih in manj bistvenih podatkov),
- pomnjenje podatkov,
- najdenje v besedilu,
- prepoznavanje značilne zgradbe pripovedi o življenju osebe,
- prepoznavanje značilnih jezikovnih prvin v pripovedi o življenju osebe,
- povzemanje značilnosti pripovedi o življenju osebe,
- uporaba pridobljenega znanja – tvorjenje pisnih/ustnih pripovedi o življenju osebe,
- presojanje zapisanih/govorjenih besedil sošolcev,
- utemeljevanje svojega mnenja,
- poročanje o težavah pri reševanju nalog in o svojih napakah,
- pojasnjevanje svojih rešitev,
- ločevanje pripovedi o življenju osebe od opisa osebe,
- ločevanje subjektivne pripovedi od objektivne,
- smiselno razvrščanje podatkov v besedilu,
- tvorjenje vprašanj o življenju osebe,
- uprizarjanje pogovora in vživljanje v vlogo druge osebe,
- opazovanje, primerjanje in razvrščanje besedil glede na preverljivost podatkov,
- prepoznavanje in povzemanje razločevalnih lastnosti neumetnostnih in umetnostnih besedil,
- obvladanje strategije za določanje vrste stavčnih členov,
- obvladanje meril za določanje sestave stavčnih členov,
- prepoznavanje stavčnih členov v stavkih z golimi in zloženimi stavčnimi členi,
- ločevanje golih in zloženih stavčnih členov,
- ločevanje priredno in podredno zloženih stavčnih členov,
- ločevanje jedra in prilastka v podredno zloženih stavčnih členih,
- določanje vrste prilastkov,
- povzemanje ugotovitev o sestavi stavčnih členov,
- razumevanje in raba izrazov **goli in zloženi stavčni člen**, priredno in podredno zloženi stavčni člen, jedro in prilastek, levi in desni prilastek.

Splošni didaktični nasveti:

- Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (zlasti pri določanju strategije reševanja naloge).
- Rešitve vsake naloge naj se preverijo, vendar šele po tem, ko učenci že sami rešijo nalogo (ne pa tako, da potekata reševanje in preverjanje hkrati) – učitelj naj v isti uri uporabi razne načine preverjanja rešitev, npr. individualno, frontalno, v dvojicah učencev, s priloženim snopičem *Rešitve* ipd.
- Pri preverjanju rešitev naj učitelj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev in k poročanju o napakah oz. težavah pri reševanju (za pojasnjevanje in poročanje naj mu ne bo škoda časa).
- V t. i. dialoških nalogah naj učitelj vodi pogovor. Če se njegova vprašanja navezujejo na besedilo ali primer iz DZ, naj ga imajo učenci pred seboj (da si z njim pomagajo pri odgovarjanju).

- Zaželeno je, da učenci rešijo vse naloge v enoti, in sicer v danem zaporedju, saj je enota zgrajena tako, da reševanje zaporednih nalog vodi učenca pri razmeroma samostojnem spoznavanju značilnosti jezikovnih pojavov.

Temeljna ciljna tema: Pripoved o življenju osebe.

Pripovedovanje o življenju osebe je eden od treh načinov predstavitve osebe – osebo namreč lahko predstavimo tako, da

- povemo kaj o njeni preteklosti (tj. pripovedujemo o njenem življenju),
- prikažemo njeno zunanost in način življenja (tj. jo opišemo),
- izrazimo svojo presojo njenih duševnih, družbenih ali strokovnih lastnosti (tj. jo označimo/ocenimo).

V pripovedi o življenju osebe navajamo pretekle dogodke iz njenega življenja, razvrščene v resničnem časovnem zapovrstju (po navadi od rojstva do smrti/današnjega časa). Glagoli, s katerimi poimenujemo dejanja, so v pretekliku; ob njih so po navadi časovni prislovi (npr. *najprej, potem ...*) ali časovne prislovnodoločilne zveze (npr. *leta 1889*).

Pripovedujemo lahko ustno ali pisno, torej tvorimo ustne ali pisne pripovedi. Pripovedovanje torej ni omejeno samo na en prenosnik (tj. samo na govorjenje), temveč je omejeno na vrsto podatkov, o katerih sporočamo. Narobe je, če učitelji (posnemajo pa jih tudi učenci) uporabljajo izraz »pripovedovanje« za vsako ustno sporočanje (»opisovanje« pa za vsako pisno sporočanje) ali izraz »opisovanje« nam. izraza »pripovedovanje« (narobe je torej *Napiši opis življenja Ivane Kobilce*, pravilno je *Napiši pripoved o življenju Ivane Kobilce*).

Pripovedujemo lahko subjektivno ali objektivno; objektivni pripovedi o življenju osebe pravimo tudi življenjepis.

Opozorilo: Učenci imajo s pripovedovanjem oz. pripovedovalnimi besedili veliko izkušenj, zato najraje tvorijo ta besedila. Pa vendar imajo pri pripovedovanju o življenju osebe kar nekaj težav, npr. zato, ker

- ne poznajo življenjske poti izbrane osebe (zato naj jih učitelj usmerja v iskanje ustreznih virov in v pravilno delo z viri, tj. v povzemanje bistvenih dogodkov, ne pa v prepisovanje besedila),
- ne razumejo časovne in vzročne povezanosti dogodkov,
- ne obvladajo besednih prvin, s katerimi izrekamo ta časovna in vzročna razmerja, ipd.

Če učence med pripovedovanjem o življenju osebe »odnese« v opisovanje ali označevanje osebe, naj jih učitelj opozori na te »odmike« ter naj jim nazorno (tj. s primeri) predstavi temeljne razločevalne lastnosti pripovedi, opisa in oznake (npr. v pripovedi predstavimo pretekle dogodke iz življenja osebe, v opisu predstavimo njeno zunanost, kraj bivanja in način življenja, v oznaki pa svoje mnenje o njeni osebnosti, kot smo jo spoznali na podlagi njenih dosežkov in njenega ravnanja; v pripovedi so glagoli v pretekliku, v opisu in oznaki pa načeloma v sedanjiku).

Obravnava pripovedi o življenju osebe je v naših delovnih zvezkih zasnovana tako, da učenci v 8. razredu spoznajo temeljne značilnosti pripovedi o življenju osebe (in sicer ob bolj subjektivni pripovedi o življenju Ivane Kobilce), v 9. razredu pa to nadgrajujejo z objektivno pripovedjo, tj. z življenjepisom (Alme M. Karlin) – ta besedilna vrsta je zanje zahtevnejša, v njihovem življenju pa bo zagotovo zelo pogosta in pomembna.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učitelj naj učence ob zaprtih delovnih zvezkih vpraša,</p> <ul style="list-style-type: none"> – kako bi lahko izvedeli kaj o znani osebi iz narodne zgodovine, npr. o Juriju Vegi, Janezu V. Valvasorju ... (odg.: Ogleдали bi si oddajo o njej, prebrali bi članek o njej ...), – kaj vse bi lahko izvedeli o njej (odg.: Kakšna je bila, Kako je živela, Kakšna se je zdela sodobnikom, Kaj se ji je zgodilo v življenju oz. kako je potekalo njeno življenje ...), – kateri podatki o osebi so zanje zanimivejši: njena zunanost, način življenja, mnenje drugih o njej, njena življenjska pot. <p>Nato naj na tablo napiše naslov tretje učne enote (<i>Prva priznana slovenska slikarka</i>) ter vodi pogovor z učenci o tem,</p> <ul style="list-style-type: none"> – katera oseba je to, – od kod jo poznajo, – v katerem stoletju je živela, – kaj vedo o njenem življenju, – katero njeno sliko poznajo, – kje so stalno razstavljene njene slike ipd. <p>Učenci naj berejo besedilo. Učitelj naj jim da dovolj časa za podrobno branje.</p> <p>Po branju naj učenci povedo, kaj se jim je zdelo najbolj zanimivo/nenavadno, in naj naštejejo pet tujih mest, omenjenih v besedilu, ter povedo, kako so povezana s slikarko.</p>
2.	<p>Učitelj naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge; učenci naj imajo pred seboj besedilo, da lahko v njem poiščejo potrebne podatke. (Učitelj naj jim da dovolj časa za iskanje.)</p>
3.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako pripravijo rešitve te naloge (napišejo naj jih na list papirja).</p> <p>Ko reši nalogo večina dvojic, naj učitelj najprej vpraša učence, katerih besed niso znali razložiti in zakaj ne; nato naj frontalno preveri rešitve.</p>
4.–5.	<p>Učenci naj samostojno rešijo nalogi.</p> <p>Rešitve naj se preverijo frontalno. Nato naj učitelj vpraša učence, zakaj druge možnosti iz 4. naloge niso pravilne, ter naj jih spodbuja k pojasnjevanju odgovorov oz. k navajanju primerov, v katerih bi bile te možnosti pravilne.</p>
6.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo – en učenec naj ima odprto stran s preglednico, drugi pa z besedilom; prvi naj postopoma polglasno bere podatke iz preglednice, drugi pa naj išče podatke v besedilu; s podatki naj dopolnita preglednico.</p> <p>Ko dopolnijo celo preglednico, naj rešitve preverijo v priloženem snopiču.</p> <p>Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga; ob nepravilnih rešitvah, nejasnostih ipd. naj se pogovori z vsako dvojico.</p>
7.	<p>Učenci naj samostojno rešujejo nalogo – učitelj naj jim pred reševanjem pove, kako naj si olajšajo reševanje: najprej naj v besedilu podčrtajo/obkrožijo prvih osem glagolov, nato naj te prepisejo nad črte v tej nalogi. Potem naj rešijo še druga dva dela te naloge.</p> <p>Svoje rešitve cele naloge naj primerjajo s sošolčevimi ter jih nato preverijo v priloženem snopiču.</p> <p>Učitelj naj vodi javni pogovor o tem, katere težave so imeli pri reševanju in katere napake so naredili.</p> <p>Izbrani učenec naj glasno prebere dopolnjeno besedilo na zeleni podlagi, učitelj pa naj nato spodbuja učence k povzemanju bistvenih značilnosti obravnavane besedilne vrste (npr. dogodki iz življenja osebe, resnično zaporedje, glagoli v pretekliku, prislovna določila časa).</p>
8.	<p>Učenci naj samostojno rešujejo nalogo.</p> <p>Rešitve naj se preverijo frontalno; učenci naj povedo, po čem ločijo opis od pripovedi.</p>
9.	<p>Učenci naj samostojno rešujejo nalogo; svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču.</p> <p>Učitelj naj nato vodi javni pogovor – učenci naj povedo, ali je besedilo iz te naloge pripoved o življenju osebe ali opis osebe, in naj svoj odgovor utemeljijo; povedo naj tudi, zakaj so se odločili, da je besedilo iz te naloge objektivno.</p>

10.–12.	<i>Učenci naj naloge rešujejo doma; rešitve 11. in 12. naloge naj napišejo na list papirja.</i> <i>Rešitve 10. naloge naj v šoli primerjajo s sošolčevimi, nato pa (če je potrebno) v priloženem snopiču.</i> <i>Nato naj učitelj vodi javni pogovor o tem, katere težave so imeli pri reševanju in katere napake so naredili.</i> <i>Rešitve 11. in 12. naloge naj se preverijo frontalno.</i>
13.	<i>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako pripravijo vprašanja. Učitelj naj zbere vsa vprašanja, nato naj jih izmed njih izbere 9 in določi tri dvojice za uprizoritev pogovora o življenju J. Aljaža (vprašani naj bo v vlogi Jakoba Aljaža). Vsaka izbrana dvojica naj dobi tri vprašanja; na pogovor naj se pripravi v 5 minutah.</i> <i>Dvojice naj uprizorijo pogovore, sošolci pa naj spremljajo njihove nastope in nato sodelujejo v pogovoru o uprizoritvah.</i>
14.–15.	Učenci naj si za domače delo izberejo 14. ali 15. nalogo (učenci z nižje ravni imajo na izbiro temo in prenosnik, učenci s srednje ravni pa samo temo). Doma naj se pripravijo na govorni nastop oz. naj na list papirja (če je mogoče, na računalnik) napišejo besedilo. V šoli naj govorno nastopijo oz. obesijo svoje pripovedi na oglasno desko/plakat; sošolci naj poslušajo govorne nastope in berejo razstavljen besedila ter nato v pogovoru z učiteljem presojujejo govornost in zapisana besedila.

Ciljna tema prvega podpoglavja: Umetnostno in neumetnostno besedilo.

Vsako besedilo lahko opazujemo z raznih vidikov – eden izmed njih je tudi preverljivost in uporabnost podatkov. Besedila, v katerih sporočevalec posreduje preverljive podatke (torej predstavlja resnični svet) in ki imajo praktični namen, so neumetnostna. Vsa tista besedila, ki ustvarjajo domišljjski svet (saj sporočevalec ne posreduje stvarne informacije o enkratnem dogodku ali realno bivajočem človeku) in ki nimajo praktičnega namena (imajo pa zelo poudarjeno lepoto vlogo besedila), so umetnostna.

Opozorilo: Temeljno merilo za ločevanje umetnostnih besedil od neumetnostnih je torej resničnost/preverljivost podatkov – nikakor pa ne razodevanje sporočevalca. Zato je narobe, če učitelji uvrščajo med umetnostna besedila vsa subjektivna besedila; subjektivna so namreč lahko tudi neumetnostna besedila (npr. zasebno pismo prijatelju, nekrolog, doživljajski spis ...). Subjektivnost torej nikakor ni razločevalna lastnost umetnostnih besedil.

Menimo, da večina učencev 8. razreda v vsakdanjem življenju nima težav z ločevanjem umetnostnih besedil od neumetnostnih; na podlagi svojih izkušenj z besedili nekako znajo določiti, katero besedilo je umetnostno in katero ni. Vendar pa je potrebno, da jim sčasoma uzavestimo strokovna merila za ločevanje teh dveh besedilnih vrst.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	Učenci naj najprej tiho preberejo obe besedili; nato naj učitelj izbere dva učenca za glasno branje.
2.	Učenci naj sodelujejo v pogovoru; odgovor na drugo vprašanje naj utemeljijo – povedo naj, po katerih podatkih iz prvega besedila sklepajo, da predstavlja resnični dogodek.
3.	Učenci naj samostojno dopolnijo besedilo na zeleni podlagi. Svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi; temu naj sledi frontalno preverjanje rešitev. Izbrani učenec naj glasno prebere dopolnjeno besedilo na zeleni podlagi, učitelj pa naj nato spodbuja učence k povzemanju razločevalnih lastnosti omenjenih besedilnih vrst (npr. neumetnostno besedilo: resnični/preverljivi podatki, ima praktičen namen; umetnostno besedilo: neresnični/nepreverljivi podatki, nima praktičnega pomena, vsebuje posebne besedne prvine).

4.–5.	Učenci naj nalogi rešujejo samostojno; učenci s tretje in druge ravni naj v 5. nalogi presojaajo samo besedilo o Ivani Kobilci (ker prej niso brali besedila o Jakobu Aljažu). Rešitve naj se preverijo frontalno; učenci naj jih pojasnijo v javnem pogovoru z učiteljem.
6.	Učenci naj nalogo rešujejo doma. V šoli naj svoje rešitve primerjajo s sošolčevimi, nato pa (če je potrebno) v priloženem snopiču. Nato naj učitelj vodi javni pogovor o tem, katere težave so imeli pri reševanju in katere napake so naredili.

Ciljna tema drugega podpoglavja: Zloženi stavčni členi.

Stavčni členi so tisti deli stavka, ki nosijo določeno vrsto podatka, npr. podatek o tem, kaj se dogaja, kdo/kaj to dela ipd. Na podlagi teh vrst podatkov (oz. vprašalnic zanje) ločimo štiri stavčne člene: glavni/osrednji stavčni člen je povedek (tj. tisti stavčni člen, ki pove, kaj se dogaja), ob njem pa so še trije, ki ga pomensko dopolnjujejo – to so osebek, predmet in prislovno določilo.

Stavčne člene prepoznamo s pomočjo vprašalnic; najprej se vprašamo po povedku, nato pa še po drugih stavčnih členih. Vprašalnica za povedek vsebuje splošni glagol za dogajanje oz. dogodek: *kaj se je zgodilo (kaj se dogaja)*, vprašalnice za osebek, predmet in prislovno določilo pa vedno vsebujejo tudi povedek danega stavka, in sicer zato, ker ti trije stavčni členi pomensko dopolnjujejo povedek – so torej pomensko povezani s povedkom, neposredno med seboj pa ne.

Stavčni členi imajo bolj ali manj napovedljivo obliko (tako je npr. v povedku najpogosteje glagol v osebni obliki, v osebkju so po navadi samostalniške besede/besedne zveze v imenovalniku). Na obliko stavčnega člena pogosto vpliva drug stavčni člen – torej so stavčni členi povezani tudi oblikovno.

V stavku je lahko samo en povedek in samo en osebek, predmetov in prislovnih določil pa je lahko več – navadno so raznih vrst.

Stavčni členi v slovenščini nimajo svojega stalnega mesta – v slovanskih jezikih jih namreč razvrščamo po njihovi aktualnosti (za naslovnika). To pomeni, da moramo pri tvorjenju stavkov oz. pri razvrščanju stavčnih členov upoštevati naslovnikovo znanje oz. poučenost; zato naj bi stavek začeli s tistim podatkom oz. stavčnim členom, za katerega domnevamo, da je naslovniku znan, končali pa naj bi ga z novim, naslovniku še neznanim podatkom (stavčnim členom).

Stavčni členi so iz ene ali iz več besed – stavčni členi iz ene polnopomenske besede so goli, tisti iz več polnopomenskih besed pa so zloženi. To se pravi, da pri določanju sestave stavčnega člena ne opazujemo števila vseh besed, temveč samo število polnopomenskih besed (zato je predmet v stavku *Mojca čaka na avtobus* gol/nezložen – je sicer iz dveh besed /na avtobus/, vendar je samo ena polnopomenska; predmet v stavku *Mojca čaka mestni avtobus* pa je zložen, saj je iz dveh polnopomenskih besed /mestni avtobus/).

Zloženi stavčni členi so sestavljeni iz skladenjsko enakovrednih ali neenakovrednih polnopomenskih besed (prim. *Irena in Vesna, prijateljica Vesna, sosedova Vesna*) – pravimo, da so zloženi priredno ali podredno. Priredno zloženi stavčni členi so rezultat strnjevanja povedi z enako stavčnočlensko sestavo in eno drugačno prvino predmetnosti (prim. *Irena je pela v našem zboru, Vesna je pela v našem zboru* → *Irena in Vesna sta peli v našem zboru*), podredno zloženi stavčni členi pa so rezultat strnjevanja povedi s prilastkovim odvisnikom (prim. *Kupila je krilo, ki je bilo narejeno iz žameta* → *Kupila je krilo, narejeno iz žameta/Kupila je krilo iz žameta/Kupila je žametno krilo*). Polnopomenske besede v podredno zloženem stavčnem členu niso skladenjsko enakovredne; to pomeni, da je ena od njih jedro oz. pomensko izhodišče, druga/druge pa je/so njegov prilastek oz. določilo, saj pomensko

natančneje določa/določajo jedro (prim. *krilo* /jedro/, *narejeno iz žameta* /prilastek/; *krilo* /jedro/ iz *žameta* /prilastek/; *žametno* /prilastek/ *krilo* /jedro/). Prilastek stoji na levi ali desni strani jedra – zato ločimo levi in desni prilastek.

Opozorilo: Učenci so v 7. razredu obravnavali samo gole stavčne člene – tako so pridobili temeljno znanje o stavčnih členih, in sicer o njihovi vlogi, o vprašalnicah zanje, o njihovih vrstah in o strategiji njihovega določanja (prim. N. Drusany idr., *Slovenščina za vsakdan in vsak dan* 7, 2003, 163–168, 176–180, 186–192, 197–200). Učiteljem so osnovne značilnosti (golih) stavčnih členov podrobneje predstavljene v priročniku za 7. razred (prim. D. Kapko idr., *Slovenščina za vsakdan in vsak dan* 7–9, *Priročnik za učitelje* 7, 2005, 191–192, 202–204, 213–215, 221–222); tam so dodana tudi aktualna opozorila z didaktičnimi nasveti (ob obravnavi golega povedka, osebka, predmeta in prislovnega določila).

V 8. razredu naj bi učenci najprej obudili in utrdili svoje osnovno znanje ter ga nato postopoma nadgradili z opazovanjem in primerjanjem sestave stavčnih členov ter z ločevanjem golih in zloženih stavčnih členov (na srednji in višji ravni pa tudi z ločevanjem priredno in podredno zloženih stavčnih členov ter jedra in določila v podredno zloženem stavčnem členu), na ta način spoznajo zloženi osebki, predmet in prislovno določilo, medtem ko se z zloženim povedkom (torej s povedkovim določilom in povedkovim prilastkom) v osnovni šoli sploh ne srečajo.

Naloge v DZ *Slovenščina za vsakdan in vsak dan* 8 so sestavljene in razvrščene tako, da

1) učenci z vseh treh ravni

- določajo vrsto stavčnih členov v stavkih z golimi in zloženimi stavčnimi členi,
- opazujejo in primerjajo sestavo stavčnih členov ter prepoznajo eno- in večbesedne stavčne člene, med večbesednimi pa take iz samih polnopolnomenških besed in take iz polno- in nepolnopolnomenških besed (in sicer samo predložne zveze, ne pa tudi zveze s členki, npr. *tudi mama*) – tako spoznajo gole in zložene stavčne člene ter edino merilo za njihovo ločevanje (tj. število polnopolnomenških besed);

2) da učenci s srednje in višje ravni

- opazujejo in primerjajo sestavo zloženih stavčnih členov ter tako spoznajo priredno in podredno zložene člene ter edino merilo za njihovo ločevanje (tj. enakovrednost/neenakovrednost polnopolnomenških besed),
- opazujejo in primerjajo vlogo polnopolnomenških besed v podredno zloženem stavčnem členu ter spoznajo, da podredno zloženi stavčni člen sestoji iz glavnega/obveznega dela oz. jedra in iz stranskega/neobveznega dela oz. prilastka, ter usvojijo strategijo njunega določanja,
- opazujejo in primerjajo položaj prilastka v podredno zloženem stavčnem členu in tako spoznajo dve vrsti prilastkov, tj. levega in desnega;

3) da učenci z višje ravni določajo sestavo stavčnega člena z levim in desnim prilastkom ter tako sintetizirajo znanje o dveh vrstah prilastkov;

4) da učenci z vseh ravni povzamejo spoznanja o še eni lastnosti stavčnih členov, tj. o njihovi sestavi.

Pri svojem delu v razredu smo opazile, da je določanje stavčnih členov v stavkih z zloženimi stavčnimi členi za veliko učencev precej trd oreh; tukaj vas želimo opozoriti na naslednje napake:

- Učenci skušajo določiti stavčnočlensko vlogo vsaki polnopolnomenški besedi v stavku (kot da je vsaka polnopolnomenška beseda že samostojni stavčni člen). – Ta napaka kaže na to, da v 7. razredu niso razumeli vloge stavčnih členov in strategije njihovega določanja ter da ne poznajo vprašalnic zanje ne njihovih vrst (tj. povedka, osebka, predmeta, prislovnega določila); zato naj jim učitelj še enkrat predstavi in razloži te temeljne določilnice stavčnih členov.

- Po mnenju učencev je zložen vsak stavčni člen iz več kot ene besede – iz tega lahko sklepamo, da ne obvladajo edinega merila za ločevanje golih in zloženih stavčnih členov, tj. število samo polnopolnomenških besed. Zato naj jim skuša učitelj čim bolj nazorno predstaviti in uzavestiti to merilo.
- V stavkih s priredno zloženim stavčnim členom ne prepoznajo priredno zloženega stavčnega člena, temveč pojmujejo vsak njegov polnopolnomenški del kot samostojni stavčni člen – zato določijo v stavku več osebkov/predmetov/prislovnih določil namesto enega priredno zloženega (npr. *Vesna in Ana študirata zgodovino in nemščino*: osebka in predmeta sta po njihovem mnenju dva nam. enega priredno zloženega, tj. *Vesna, Ana* – nam. *Vesna in Ana, zgodovino, nemščino* – nam. *zgodovino in nemščino*). – Ta napaka kaže na to, da ne obvladajo strategije določanja stavčnih členov, tj. določanje po vprašalnici za cel del stavka.
- Učenci ločijo goli stavčni člen od zloženega, vendar pa ne znajo določiti vrste zloženega stavčnega člena, torej ne ločijo priredno zloženega stavčnega člena od podredno zloženega. – Zato lahko sklepamo, da ne razumejo edinega merila za ločevanje priredja od podredja, tj. enakovrednosti/ neenakovrednosti njegovih delov. Učitelj naj jim pri razumevanju tega merila pomaga tako, da jih ob danem stavčnem členu (npr. *Vesna in Ana – mamina sestrična – sestrična Ana*) vpraša, ali lahko zamenjajo zaporedje njegovih delov. Če dele lahko razvrstimo drugače, je med njimi enakovredno razmerje in je tak stavčni člen zložen priredno; če pa zaporedja delov stavčnega člena ni mogoče zamenjati, je med njimi neenakovredno razmerje in je tak stavčni člen zložen podredno.
- V podredno zloženem stavčnem členu ne znajo določiti jedra in prilastka oz. ju določijo narobe. To kaže na to, da ne poznajo (ne razumejo?) vloge jedra in prilastka. Učitelj naj jim nazorno predstavi njuno vlogo – pri tem naj izhaja iz tega, da je jedro glavni/obvezni del podredno zloženega stavčnega člena, zato ga ne smemo izpustiti (prim. *Mamina sestrična stanuje v Izoli* → *Mamina stanuje v Izoli*) in da je prilastek stranski/neobvezni del, ki le natančneje določa jedro, zato ga lahko izpustimo (prim. *Mamina sestrična Ana stanuje v Izoli* → *Sestrična stanuje v Izoli*).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Za motivacijo naj učitelj naroči eni polovici učencev, naj napišejo po eno enostavno poved, učenci iz druge polovice pa naj napišejo po eno večstavčno poved.</p> <p>Učenci naj nato na glas preberejo svoje povedi in utemeljujejo svoje rešitve; sošolci naj jih poslušajo ter presoajo njihove povedi in utemeljitve.</p> <p>Učitelj naj nato med naštetimi povedmi izbere enostavno poved z golim povedkom, osebkom, predmetom in prislovnim določilom; stavek naj napiše na tablo. Učenci naj prepisejo stavek na list papirja ali v zvezek; nato naj iz njega prepisejo povedek, osebek, predmet in prislovno določilo. Učitelj naj frontalno preveri rešitve – pri tem naj učence spodbuja k utemeljevanju svojih rešitev in k opisovanju podčrtanja posameznega stavčnega člena. (Tako učenci obudijo svoje znanje iz 7. razreda.)</p> <p>Nato naj učenci samostojno rešijo prvo nalogo v DZ, učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga.</p> <p>Ko reši nalogo večina učencev, naj učitelj frontalno preveri rešitev – učenci naj rešitev tudi utemeljijo.</p>
2.	<p>Učenci naj samostojno rešujejo nalogo; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi in jih nato frontalno preverijo.</p>
3.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in naj tako rešujejo nalogo do nepopolnega besedila na zeleni podlagi; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču, učitelju pa naj poročajo o težavah pri reševanju in o napačnih rešitvah.</p> <p>Nato naj dopolnijo besedilo na zeleni podlagi; te rešitve naj se preverijo frontalno.</p>

4.	<p>Učenci naj samostojno rešujejo nalogo do njenega povezovalnega dela; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Rešitve tega dela naloge naj preverijo v priloženem snopiču.</p> <p>Nato naj rešijo še preostali del te naloge; rešitve naj se preverijo frontalno. Učitelj naj na tablo/grafoskopsko prosojnico nariše preglednico z nepopolnim povzetkom ugotovitev o sestavi stavčnih členov, npr.</p> <table><tr><th colspan="2">SESTAVA STAVČNEGA ČLENA</th></tr><tr><td>iz ene _____ besede</td><td>iz več _____ besed</td></tr><tr><td>= g _____ stavčni člen</td><td>= z _____ stavčni člen</td></tr></table> <p>Učenci naj frontalno dopolnijo preglednico. Preglednica naj ostane na vidnem mestu; kdor želi, si jo lahko prepiše v zvezek/na list papirja.</p>	SESTAVA STAVČNEGA ČLENA		iz ene _____ besede	iz več _____ besed	= g _____ stavčni člen	= z _____ stavčni člen
SESTAVA STAVČNEGA ČLENA							
iz ene _____ besede	iz več _____ besed						
= g _____ stavčni člen	= z _____ stavčni člen						
5., 6.	<p>Učenci naj nalogi rešujejo doma.</p> <p>V šoli naj rešitve preverijo v dvojicah. Učitelj naj jih spodbuja k poročanju o težavah pri reševanju in o napačnih rešitvah.</p>						
7.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo zeleno natisnjeni del naloge; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču.</p> <p>Modro natisnjeni del naloge naj rešujejo samo učenci z 2. in 1. ravni; lahko delajo sami ali v dvojicah; rešitve naj se preverijo frontalno.</p> <p>Učitelj naj na tablo/grafoskopsko prosojnico nariše preglednico z nepopolnim povzetkom ugotovitev o sestavi zloženih stavčnih členov, npr.</p> <table><tr><th colspan="2">SESTAVA ZLOŽENEGA STAVČNEGA ČLENA</th></tr><tr><td>iz _____ polnopomenskih besed</td><td>iz _____ polnopomenskih besed</td></tr><tr><td>= _____ zloženi stavčni člen</td><td>= _____ zloženi stavčni člen</td></tr></table> <p>Učenci naj frontalno dopolnijo preglednico. Preglednica naj ostane na vidnem mestu; kdor želi, si jo lahko prepiše v zvezek/na list papirja.</p>	SESTAVA ZLOŽENEGA STAVČNEGA ČLENA		iz _____ polnopomenskih besed	iz _____ polnopomenskih besed	= _____ zloženi stavčni člen	= _____ zloženi stavčni člen
SESTAVA ZLOŽENEGA STAVČNEGA ČLENA							
iz _____ polnopomenskih besed	iz _____ polnopomenskih besed						
= _____ zloženi stavčni člen	= _____ zloženi stavčni člen						
8.–10.	<p>Učenci naj naloge rešujejo doma.</p> <p>V šoli naj rešitve preverijo v priloženem snopiču, učitelju pa naj poročajo o težavah pri reševanju in o napačnih rešitvah.</p>						
11.	<p>Učenci naj samostojno rešujejo nalogo do njenega povezovalnega dela; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Rešitve tega dela naloge naj primerjajo s sošolčevimi, če je potrebno, pa tudi v priloženem snopiču.</p> <p>Nato naj rešijo še preostali del te naloge; rešitve naj se preverijo frontalno. Učitelj naj na tablo/grafoskopsko prosojnico nariše preglednico z nepopolnim povzetkom ugotovitev o sestavi podredno zloženih stavčnih členov, npr.</p> <table><tr><th colspan="2">SESTAVA PODREDNO ZLOŽENEGA STAVČNEGA ČLENA</th></tr><tr><td>iz _____</td><td>iz _____</td></tr></table> <p>Učenci naj frontalno dopolnijo preglednico. Preglednica naj ostane na vidnem mestu; kdor želi, si jo lahko prepiše v zvezek/na list papirja.</p>	SESTAVA PODREDNO ZLOŽENEGA STAVČNEGA ČLENA		iz _____	iz _____		
SESTAVA PODREDNO ZLOŽENEGA STAVČNEGA ČLENA							
iz _____	iz _____						
12.	<p>Učenci naj nalogo rešujejo doma.</p> <p>V šoli naj se rešitve preverijo frontalno.</p>						

13.	Učenci naj rešujejo nalogo v dvojicah. Rešitve naj preverijo v priloženem snopiču – razen rešitev v nepopolnem besedilu na modri podlagi; te rešitve naj se preverijo frontalno.
14.	Učenci naj samostojno rešujejo nalogo; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi, učitelju pa naj poročajo o težavah pri reševanju in o napačnih rešitvah.
15.	Učenci naj nalogo rešujejo doma. V šoli naj se rešitve preverijo frontalno; učenci naj razložijo nastanek besede letošnja (iz besedila v oblaku na zadnji strani te enote).
16.	<i>Učenci naj samostojno rešujejo nalogo. Rešitve pisnega dela naloge naj preverijo v priloženem snopiču; v pogovoru z učiteljem pa naj odgovorijo na zapisano vprašanje.</i>
17.	Učenci naj samostojno dopolnijo miselni vzorec (pri tem naj bodo pozorni na barvno zaznamovane ravni). Rešitve naj se preverijo frontalno, in sicer tako, da učenci postopoma dopolnijo nepopolni miselni vzorec na učiteljevi grafoskopski prosojnici.

Učenčevo samovrednotenje

Kaj je bil cilj prvega dela enote?

Kaj si se naučil o pripovedi o življenju osebe? (Dopolni povedi.)

Kaj je bil cilj drugega dela enote?

Kaj si se naučil o neumetnostnem in umetnostnem besedilu? (Dopolni miselni vzorec.)

Kaj je bil cilj tretjega dela te enote?

Kaj si se naučil o sestavi stavčnega člena? (Ubesečili miselni vzorec v delovnem zvezku na str. 48.)

Kaj si delal v tej enoti?

Kaj si delal brez težav?

S čim si imel težave?

Kaj bi rad izboljšal?

Kako si sodeloval s sošolci?

Kako si sodeloval z učiteljem?

Učiteljevo samovrednotenje

Viri

Stanislav Južnič, Izjajdba logaritmov, Življenje in tehnika, oktober, 2002.
<http://www2.arnes.si/~gljsentvid10/vega1.html>

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

V PRIPOVEDI O ŽIVLJENJU OSEBE sporočevalec navaja pomembne pretekle _____ iz življenja te osebe, in sicer v resničnem _____ zapovrstju, zato je v besedilu precej časovnih prislovov (npr. _____) ali prislovnih določil časa (npr. _____). Glagoli so v _____. Pripoved o življenju osebe je _____ besedilo.

V PRIPOVEDI O ŽIVLJENJU OSEBE sporočevalec navaja pomembne pretekle dogodke iz življenja te osebe, in sicer v resničnem časovnem zapovrstju, zato je v besedilu precej časovnih prislovov, (npr. *nato*) ali prislovnih določil časa (npr. *leta 1794*). Glagoli so v pretekliku. Pripoved o življenju osebe je subjektivno besedilo.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

VRSTI BESEDIL

UMETNOSTNO

(= besedilo, ki vsebuje
domišljajske,
nepreverljive podatke in
nima praktičnega namena)

_____

(= besedilo, ki vsebuje
resnične,
_____ podatke in
_____ praktični namen)

VRSTI BESEDIL

UMETNOSTNO

(= besedilo, ki vsebuje
domišljajske,
nepreverljive podatke in
nima praktičnega namena)

NEUMETNOSTNO

(= besedilo, ki vsebuje
resnične,
preverljive podatke in
ima praktični namen)

Predlog nalog za preverjanje

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

1. Preberi besedilo.

Jurij Vega se je rodil 23. marca 1754 v Zagorici pri Moravčah v preprosti kmečki družini.

Ker je bil zelo uspešen in nadarjen učenec, so ga iz domačega kraja poslali na šolanje v Ljubljano. Leta 1767 je tam začel obiskovati prvi razred jezuitske gimnazije v Ljubljani. Bil je odličnjak in najboljši matematik. Gimnazijo je končal leta 1773. Nato je po dveh letih študija na liceju opravil zaključni izpit iz fizike, matematike, logike in metafizike. Liceja se je Vega s hvaležnostjo spominjal z besedami: »Najlepše plačilo za moje dosedanje matematično delovanje je v dovoljenju, da smem svetu javno povedati, da sem položil temelj svoji izobrazbi na ljubljanskem liceju ... Vstop na to učilišče spada med najsrečnejše dogodke mojega življenja ...«

Po končanem študiju je Vega 5 let opravljal službo navigacijskega inženirja v tedanji Notranji Avstriji, ki je obsegala tudi Kranjsko. Leta 1780 se je preselil na Dunaj in prestopil v vojaško službo, in sicer k topničarskemu polku. Po enem letu službovanja je dosegel čin podporočnika in le nekaj mesecev kasneje je dobil službo učitelja matematike na topničarski šoli na Dunaju. To službo je opravljal 15 let.

Jurij Vega je bil udeležen tudi v vojnah proti Turkom, Prusom in Francozom. Iz navadnega topničarja je zaradi dejanj na bojiščih napredoval najprej v podporočnika, kasneje pa v majorja, nato pa še v podpolkovnika.

Leta 1782 je na Dunaju izdal prvi zvezek svojih matematičnih predavanj. Pri svojem delu je spoznal pomanjkljivosti logaritmovnikov, pripomočkov za računanje. Da bi jih odpravil, se je z veliko zagnanostjo sam lotil dela. Tako je leta 1783 na Dunaju izdal logaritmovnik srednje velikosti, preračunan na sedem decimalk. Ta logaritmovnik je po pravilnosti in mnogovrstnosti daleč presegal vse druge logaritmovnike tiste dobe.

Leta 1784 je na Dunaju izdal drugi zvezek svojih matematičnih predavanj, leta 1788 pa tretjega, prav tako na Dunaju.

Leta 1792 se je Vega spet pričel bolj ukvarjati z matematiko in je sklenil logaritemske tablice še izpopolniti. Leta 1800 je izdal mali logaritmovnik za učence matematike. Najbolj pa je Vega cenil svoj veliki desetdecimalni logaritmovnik (1794); to dokazuje pismo cesarju, v katerem ga prosi, če mu ga sme posvetiti. Delu je dodal tudi število pi, izračunano na 140 decimalk. Logaritmovnik je slovel zaradi izredne natančnosti. (Za vsako najdeno napako je Vega obljubil zlatnik.) Logaritmovnik je v dvesto letih doživel več kot 200 izdaj v nemškem, angleškem, francoskem, italijanskem, ruskem, nizozemskem, danskem, češkem, slovenskem ... jeziku.

Leta 1800 je na Dunaju izdal četrti zvezek matematičnih predavanj s posvetilom kranjskim deželnim stanovom.

17. septembra 1802 je Vega izginil. Devet dni kasneje so njegovo truplo našli v Donavi. Okoliščine njegove smrti so še vedno nepojasnjene.

Zaradi svojih zaslug za matematiko je bil izbran za člana mnogih evropskih znanstvenih združenj. Leta 1796 je prejel najvišje avstrijsko vojaško odlikovanje, viteški red Marije Terezije, štiri leta pozneje pa še dedni baronski naslov. Priznanja mu izrekajo tudi v novejšem času – po njem so npr. poimenovali enega od kraterjev na Luni (zaradi velike uporabnosti njegove knjige v astronomiji), v Sloveniji je izšla znamka v njegov spomin, njegova podoba pa je tudi na bankovcu za petdeset tolarjev. Po njem se imenuje priznanje učencem za znanje iz matematike.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Odgovori.

O kom govori besedilo? _____

Kaj izvemo o njem v 1. odstavku? _____

Kaj izvemo o njem v 2. odstavku? _____

Kaj izvemo o njem v 3. odstavku? _____

Kaj izvemo o njem v 4. odstavku? _____

Kaj izvemo o njem v 5., 6., 7., 8. odstavku? _____

Kaj izvemo o njem v 9. odstavku? _____

Kaj izvemo o njem v 10. odstavku? _____

Ali so podatki o življenju te osebe večinoma navedeni v zaporedju, kot so dogodki potekali v resnici?

_____

2. Dopolni preglednico. Pomagaj si s podatki iz besedila v 1. nalogi.

OD KDAJ DO KDAJ	KAJ
	v gimnaziji
1773–1775	
	v službi kot navigacijski inženir
	živel na Dunaju
1781–1786	
	izdajal knjige

3. Besedilo dopolni z ustreznimi podatki.

_____ Vega se je rodil leta _____ v _____,
umrl pa je na Dunaju, star _____ let. Kot vojak se je boril proti _____,
in _____. Svoja matematična predavanja je izdal v _____ knjigah, prvo leta
_____, zadnjo pa leta _____. Izdal je tudi logaritmovnike: srednji logaritmovnik,
preračunan na sedem decimal, leta _____, mali logaritmovnik za _____
leta _____ in veliki logaritmovnik, preračunan na deset decimal, leta _____.
Na 140 decimal je izračunal število _____. Slovenci so mu izrekli priznanje med drugim tako, da so izdali
_____, njegov portret objavili na _____
in po njem poimenovali _____.

4. Obkroži črko pred pravilnimi trditvami, pod nepravilnimi pa napiši pravilne.

a) Jurij Vega je bil vojak in matematik.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

b) Šolal se je na Dunaju.

c) Najprej je bil podpolkovnik, nazadnje pa je dosegel čin majorja.

č) Knjigo svojih matematičnih predavanj je posvetil Mariji Tereziji.

d) Priredil je tekmovanje v iskanju napak v svojih knjigah.

e) Odkril je tudi krater na Luni.

f) Še danes ni znano, kako je umrl.

5. V prvem delu spodnjih dveh povedi najprej s podčrtanjem izberi enega od navedenih podatkov ob poševnici. Nato pa v drugem delu povedi svojo odločitev dopolni z utemeljitvijo; pomagaj si z navedenimi utemeljitvami (od A do Č). Na vsako črtico v obeh povedih napiši ustrezno črko.

Besedilo iz 1. naloge je opis življenja osebe / pripoved o življenju osebe, saj _____.

Besedilo iz 1. naloge je umetnostno / neumetnostno, saj _____.

A – v njem sporočevalec našteva, kaj vse se po navadi dogaja osebi.

B – v njem sporočevalec v resničnem zaporedju navaja pomembne podatke iz življenja osebe in jim doda mnenje te osebe ali drugih oseb o teh dogodkih.

C – z njim sporočevalec v prejemniku zbujajo čustvovanje, besedilo pa nima praktičnega namena.

Č – v njem sporočevalec prikazuje preverljive podatke in ima takó besedilo praktičen namen.

6. Izberi in utemelji.

Besedilo iz 1. naloge je objektivno / subjektivno, saj _____.

7. Z nekaj povedmi iz drugega odstavka tvorec besedila poroča o prvotnem govornem dogodku.

O čigavem mnenju poroča? _____

Prepiši spremni stavek tega poročanega govora. _____

Ali se o mnenju prvotnega govornika poroča s premim ali odvisnim govorom? _____

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

8. Kaj pomeni beseda polk v besedilu iz 1. naloge? Pomagaj si s slovarskim sestavkom.

pólk -a m (ô) **1.** vojaška enota, večja od bataljona: poveljnik, štab polka / pehotni polk **2.** ekspr., z rodilnikom *velika množina*: polja je napadel cel polk kobilic

9. Iz zadnje povedi 2. odstavka izpiši zastarelo sopomenko besedi šola. _____

10. Obkroži.

Kaj pomeni, da je Vega dobil dedni baronski naslov?

- a) Da je podedoval naziv baron.
- b) Da je dobil pravico, da se imenuje baron on in njegovi potomci.
- c) Da je bil njegov oče plemiškega rodu.
- č) Da se je nastanil v hiši nekega barona.

11. S pisanimi črkami napiši ime priznanja, ki ga lahko prejmeš na tekmovanju iz matematike.

_____ priznanje

12. Iz 3. odstavka besedila v 1. nalogi izpiši glagole in jim določi osebo, število, naklon, časovno obliko in vid.

GLAGOL	OSEBA	ŠTEVILO	NAKLON	ČASOVNA OBLIKA	VID

13. Izpisanim glagolom v 12. nalogi spremeni vid (drugega ne spreminjaj) in jih napiši.

_____

14. Preberi naslednji besedili.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

A

Učenci OŠ 16. decembra Mojstrana ohranjajo tradicijo Triglavskih pravljič. Več let so raziskovali njihovo bajeslovno in stilistično bogastvo, svoje ugotovitve pa objavili v knjižici Kje cvetijo pravljičice. Na dan otvoritve pravljične sprehajalne poti so uprizorili tudi kratko igro Pojdite z nami v svet Triglavskih pravljič.

B

Nekoč je v triglavskem pogorju živel velikan, ki je bil tako močan, da je kot za šalo valil velikanske skale sem in tja in prestavljal gore po mili volji. Na današnje mesto je postavil Triglav, naš najvišji vrh, in mu izklesal tri vrhove. Ponoči je spal v treh dolinah: Kotu, Krmi in Vratih, ter klatil zvezde z neba ...

Obkroži.

Katero besedilo je umetnostno?

- a) Besedilo A.
- b) Besedilo B.

15. Na črto napiši, ali je podčrtani stavčni členi gol ali zložen.

Jurij Vega se je rodil v kmečki družini.

Šolal se je v Ljubljani.

Izdal je logaritemske tablice.

Leta 1794 je na Dunaju izdal veliki logaritmovnik.

Po njem so poimenovali krater.

Logaritmovnik so izdali v nemščini, angleščini, francoščini, italijanščini in ruščini.

16. V stavkih podčrtaj povedek in zloženi/-a stavčni/-a člen/-a. Nato v preglednici z X zaznamuj, kateri/-a stavčni/-a člen/-a je/sta zložen/-a.

Osnovno šolo je Vega končal v domačem kraju.

Profesor matematike se je zavedal Vegove nadarjenosti.

Vegovo priznanje dobijo najboljši matematiki.

Boril se je proti Turkom, Prusom in Francozom.

Zaradi vojaških zaslug je dobil baronski naslov.

V Zagorici pri Moravčah so uredili spominsko hišo.

OSEBEK	PREDMET	PRISLOVNO DOLOČILO

17. Podčrtaj stavčne člene.

V gimnaziji in na liceju se je Vega dobro učil.

Na dunajski šoli je učil matematiko.

Udeležil se je številnih vojn.

Natančno je izračunal število pi.

Za vsako napako je najditelju obljubil zlatnik.

Izdal je logaritmovnike in predavanja.

Zložene stavčne člene vpiši na ustrezno mesto v preglednici.

ZLOŽENI STAVČNI ČLEN	
PIREDNO	PODREDNO

18. Stavčni člen dopolni tako, da bo priredno zložen.

Vega je živel v Ljubljani _____.

Blisk _____ sta parala nebo.

Prinesla mi bo vstopnico _____.

Oče _____ bosta prišla na govorilne ure.

19. Stavčni člen dopolni tako, da bo podredno zložen.

Jurij _____ se je rodil v Zagorici.

Matematiko je učil na _____ šoli.

Sestavil je _____ tablice.

Po Vegi so poimenovali _____ tekmovanje.

20. Stavke pretvori po zgledu: To so logaritmi od Vege. To so Vegovi logaritmi.

Prinesi mi časopis od včeraj. _____

Kupila bom kruh iz ajde. _____

Vega je izdal predavanja iz matematike. _____

Prodaj pohištvo za kuhinjo. _____

Zakaj nosiš zdaj nogavice iz najlona? _____

Preselili so se v hišo za počitnice. _____

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

V desnih stavkih podčrtaj zloženi stavčni člen.

V zloženih stavčnih členih v desnih stavkih obkroži jedro in s pikicami zaznamuj prilastek.

Obkroži.

Vsi prilastki v desnih stavkih so

a) levi.

b) desni.

21. Podčrtaj stavčne člene. Nato zložene stavčne člene vpiši na ustrezno mesto v preglednici.

Blizu Bohinjskega jezera smo uredili čudovito zelenico.

V Kinu Center predvajajo filme.

Sredi poletja sem se kopala v Portorožu.

Potujete v Grčijo ali Turčijo?

Sestrici Maši sem kupil plišastega medvedka.

Posodi mi radirko in ravnilo.

ZLOŽENI STAVČNI ČLEN		
PRIREDNO	PODREDNO	
	Z LEVIM PRILASTKOM	Z DESNIM PRILASTKOM

22. Podčrtaj stavčne člene; v zloženem stavčnem členu s pikicami zaznamuj tudi prilastek.

Po končanem študiju se je zaposlil.

Profesor matematike se je zavedal Vegove nadarjenosti.

Vega mu je posvetil matematični priročnik.

Nato je izpopolnil logaritemske tablice.

Njegov logaritmovnik je slovel zaradi velike natančnosti.

Slovenska pošta je pred nekaj leti izdala spominsko znamko.

23. Podčrtaj stavčne člene; v zloženem stavčnem členu s pikicami zaznamuj tudi prilastek/-e.

Na liceju je opravil izpit iz fizike, matematike, logike in metafizike.

Prejel je viteški red Marije Terezije.

Najvišja priznanja je pridobil z umnostjo in hrabrostjo.

Izšla je znamka z Vegovim portretom.

Na ovojnico sem nalepil Vegovo spominsko znamko.

4 Kupite, kupite, kupite!

str. 49–67, predvideno število ur: 8

Operativni cilji enote:

- uporaba predznanja o javnih besedilnih vrstah – razvrščanje besedil po danem merilu, razčlenjevanje in vrednotenje reklam,
- branje in poslušanje/gledanje reklam,
- kritično sprejemanje reklam,
- prepoznavanje propagandnih besednih in nebesednih prvin,
- izražanje in utemeljevanje svojega mnenja,
- povzemanje značilnosti reklame,
- pripovedovanje o svojih izkušnjah z reklamami in nakupi,
- pogovarjanje o potrošništvu in smiselnosti nakupov,
- uporaba znanja o propagandnih prvinah v vsakdanjem življenju,
- tvorjenje reklame,
- ločevanje enostavnih povedi od večstavčnih,
- ločevanje priredno zloženih povedi od podredno zloženih,
- obvladanje strategije oz. merila za določanje dveh vrst zloženih povedi,
- razumevanje in raba strokovnih izrazov zložena poved, priredno in podredno zložena poved,
- ločevanje glavnega stavka od odvisnega,
- obvladanje vloge odvisnega stavka,
- obvladanje vprašalnic za odvisne stavke,
- razumevanje in raba strokovnih izrazov glavni stavek in odvisni stavek,
- spraševanje po osebkovem in predmetnem odvisniku,
- poznavanje vloge osebkovega opisnega in predmetnega vsebinskega odvisnika,
- prepoznavanje osebkovega opisnega in predmetnega vsebinskega odvisnika,
- pretvarjanje osebkovega odvisnika v besedno zvezo (in obrnjeno),
- pretvarjanje dobesečno navedenega besedila v vsebinski odvisnik,
- ločevanje vsebinskega osebkovega odvisnika od vsebinskega predmetnega odvisnika,
- razumevanje in raba strokovnih izrazov osebkov odvisnik, predmetni odvisnik,
- raba vejice v podredno zloženi povedi.

Splošni didaktični nasveti:

- Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (zlasti pri določanju strategije reševanja naloge).
- Rešitve vsake naloge naj se preverijo, vendar šele po tem, ko učenci že sami rešijo nalogo (ne pa tako, da potekata reševanje in preverjanje hkrati) – učitelj naj v isti uri uporabi razne načine preverjanja rešitev, npr. individualno, frontalno, v dvojicah učencev, s priloženim snopičem *Rešitve* ipd.
- Pri preverjanju rešitev naj učitelj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev in k poročanju o napakah oz. težavah pri reševanju (za pojasnjevanje in poročanje naj mu ne bo škoda časa).
- V t. i. dialoških nalogah naj učitelj vodi pogovor. Če se njegova vprašanja navezujejo na besedilo ali primer iz DZ, naj ga imajo učenci pred seboj (da si z njim pomagajo pri odgovarjanju).

- Zaželeno je, da učenci rešijo vse naloge v enoti, in sicer v danem zaporedju, saj je enota zgrajena tako, da reševanje zaporednih nalog vodi učenca pri razmeroma samostojnem spoznavanju značilnosti jezikovnih pojavov.

Temeljna ciljna tema: Reklama.

Reklama je propagandno besedilo (oz. besedilo ekonomske propagande) – sporočevalec želi z njim pridobiti naslovnik, da bi kupil njegov izdelek/uporabil njegovo storitev ipd. Ker ga želi prepričati, da je predstavljeni izdelek/storitev zanj najboljši/najustrežnejši in da bo z njegovim nakupom potešil vse svoje potrebe in želje oz. da bo postal srečnejši, pri predstavitvi izdelka/storitve ni natančen, temveč predvsem hvali njegove posebnosti in njegovo učinkovitost; pri tem uporablja take besedne in nebesedne prvine, ki pritegnejo naslovnikovo pozornost in zbujajo prijetna čustva. Prednosti in učinkovitosti izdelka/storitve pogosto poudarja s pritegovanjem majhnih otrok, srečnih družin, znanih oseb (športnikov, igralcev), strokovnjakov (zdravnikov, zobozdravnikov) ali statističnih podatkov (v preglednicah). Na naslovnik skuša vplivati s kratkim, duhovitim, privlačnim besedilom, brez zahtevnega miselnega utemeljevanja; dele vidne oz. zapisane reklame napiše z različno velikimi in oblikovanimi črkami, pogosto doda še fotografije/ilustracije in geslo, tj. kratko poved (na začetku ali na koncu besedila), ki je vsebinsko in jezikovno nenavadna, pogosto pa tudi likovno poudarjena.

Nekateri tvorci reklam skušajo na razne načine vplivati na ljudi, da bi čim bolj kupovali ponujane izdelke, čeprav jih sploh ne potrebujejo ali pa so celo škodljivi. Zato je treba poznati te prijeme in jih sprejemati zelo kritično.

Tvorjenje reklam je družbeno odgovorno dejanje, zato ga urejajo posebne zakonske določbe.

Opozorilo: Učenci se v vsakdanjem življenju nenehno srečujejo z besedili ekonomske propagande (te uporabniki imenujejo reklame, njihovi avtorji pa oglasi), vendar pa jih pogosto sprejemajo kot prikazovalna besedila, s katerimi želi sporočevalec obogatiti njihovo znanje (ne pa vplivati na njihov nakup), oz. jih sprejemajo nekritično in so prepričani, da so vsi podatki v takem besedilu resnični, da bodo srečnejši, če bodo imeli ponujeni izdelek, in da ga morajo imeti.

Učitelj naj učence spodbuja h kritičnemu sprejemanju reklam, k pripovedovanju o svojih izkušnjah, k pogovarjanju o namenu tvorcev reklam, o značilnih prvinah reklam, o potrošništvu, o smiselnosti svojih nakupov itd.

Učenci so z reklamo seznanili že v 6. razredu (gl. D. Kapko idr., Gradim slovenski jezik 6, 2004, 7. Dobro blago se samo hvali, 1. del, 65–76).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učitelj naj za uvodno motivacijo prinese v razred razno besedno in nebesedno gradivo, izrezano iz revij, časopisov ipd. (npr. reklame, male oglase, naročilnice, prijavnice, javna obvestila ipd.). Učenci naj se razdelijo v manjše skupine (s 3–5 učenci); učitelj naj jim izroči del gradiva in jim naroči, naj gradivo razvrstijo glede na sporočevalčev namen.</p> <p>Vodje skupine naj predstavijo svoje rešitve in jih utemeljijo.</p> <p>Nato naj učitelj pobere vse reklame; nekaj naj jih pokaže učencem in jih spodbuja,</p> <ul style="list-style-type: none"> – naj povedo, ali je dano besedilo reklama, in naj svoje mnenje utemeljijo, – naj povedo, ali se propagira izdelek ali storitev, – naj naštejejo nekaj besednih in nebesednih prvin, s katerimi skuša tvorec dane reklame vplivati na naslovnika, – naj povedo, katera čustva vzbuja v njih dana reklama, – naj povedo, ali bi kupili reklamirani izdelek oz. koristili reklamirano storitev, in pojasnijo svojo odločitev, – ... <p>Učence naj vpraša, ali poznajo še kateri izraz za to vrsto besedila; pove naj jim, da avtorji teh besedil uporabljajo izraz <i>oglas</i>, potrošniki pa <i>reklama</i>. Učenci naj skušajo razložiti, zakaj je poimenovanje tako drugačno.</p> <p>Potem naj učenci tiho berejo besedilo v delovnem zvezku; če je potrebno, naj učitelj med branjem opozarja učence na branje vseh delov besedila.</p>
2.	<p>Učenci naj se v dvojicah pripravijo na pogovor o napisanih vprašanjih – en učenec naj ima odprto stran z vprašanji, drugi pa z besedilom; prvi naj polglasno bere vprašanja, drugi pa naj išče podatke v besedilu; odgovore lahko pripišeta k vprašanjem.</p> <p>Ko pripravi odgovore večina učencev, naj učitelj spodbudi učence k javnemu odgovarjanju na znana vprašanja in tudi k poročanju o tem, v katerem delu besedila so našli dani podatek.</p>
3.	<p>Učenci naj samostojno rešujejo nalogo.</p> <p>Rešitev naj se preveri frontalno. Učitelj naj nato povpraša učence, čemu ljudje sestavljajo reklame in čemu jih berejo/gledajo ter kaj je geslo. Učenci naj povedo nekaj reklamnih gesel, sošolci pa naj ugibajo, iz katerih reklam so.</p>
4.	<p>Učenci naj samostojno rešujejo nalogo; svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi (če je potrebno, pa tudi z rešitvami v priloženem snopiču).</p> <p>Nato naj prepisani glagolski obliki zamenjajo s knjižnima oblikama, ti preberejo in odgovorijo na vprašanje.</p>
5.	<p>Učenci naj razmislijo, kaj pomenita podčrtana izraza; nato naj se o tem pogovarjajo z učiteljem.</p>
6.–9.	<p>Učenci naj doma preberejo reklamo iz 6. naloge ter se pripravijo na pogovor o njem.</p> <p>V šoli naj učitelj vodi pogovor – učenci si lahko pomagajo s svojimi zapiski in z besedilom.</p>
10.	<p>Učenci naj najprej preletijo besedilo; nato naj povedo, kakšne in katere občutke je v njih vzbudila reklama, kaj je najbolj pritegnilo njihovo pozornost, čemu je verjetno tvorec reklame uporabil to prvino ipd.</p> <p>Nato naj besedilo podrobno preberejo.</p>
11.–13.	<p>Učenci naj se razdelijo v manjše skupine. Učitelj naj med skupine razdeli vprašanja, navodila ipd. iz teh nalog ter jim naroči, naj rešitve v določenem času napišejo na list papirja.</p> <p>Nato naj vodje skupin poročajo o svojih rešitvah; sošolci naj poslušajo njihove rešitve in jih presojujejo.</p>
14.	<p>Učenci naj nalogo rešujejo samostojno.</p> <p>Ko reši nalogo večina učencev, naj se rešitve preverijo frontalno. Učitelj naj vodi pogovor o rešitvah (tj. o značilnostih reklam).</p>
15.	<p>Učenci naj tiho razmislijo o vprašanju in o svojih izkušnjah z reklamnimi besedili.</p> <p>Kdor želi, naj javno pripoveduje o tem. Sošolci naj poslušajo pripovedovalce, jih kaj vprašajo, kaj dodajo, izrekajo svoje mnenje ipd.</p>

16.	Učenci naj si za razvedrilo ogledajo ilustracijo in preberejo besedilo v oblaku; nato naj ga komentirajo. Potem naj samostojno rešujejo nalogo. Ko reši nalogo večina učencev, naj javno predstavijo svoje rešitve, razložijo svojo odločitev in sodelujejo v pogovoru, ki ga z vprašanji iz te naloge vodi učitelj.
17.	Učenci naj se razdelijo v skupine in doma izdelajo reklame. V šoli naj jih obesijo na plakat ali oglasno desko; sošolci naj berejo reklame ter nato v javnem pogovoru izrekajo mnenje o njih.
18.	Učitelj naj pripravi učence na ogled posnetka – pove naj jim, da si bodo ogledali več reklam; kdor želi, si lahko med gledanjem kaj zapiše.
19.	Učitelj naj vodi pogovor – učenci naj sodelujejo v pogovoru: izrekajo naj svoje mnenje o reklamah (tudi doživljanje reklam) ter ga pojasnijo. Nato naj si učenci še enkrat ogledajo reklame; pred gledanjem naj jih učitelj opozori, naj si med gledanjem skušajo zapomniti čim več podatkov (lahko si jih tudi zapišejo).
20.–26.	Učenci naj se razdelijo v skupine in naj tako postopoma rešujejo te naloge; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Ko reši dano nalogo večina učencev, naj učitelj frontalno preveri rešitve in vodi pogovor o njih. Če katere naloge ali dela naloge ni znala rešiti nobena dvojica ali če so rešitve učencev zelo različne, naj učitelj omogoči učencem ponovni ogled dane reklame.

Ciljna tema prvega podpoglavja: Zložena poved.

Poved je zaokrožena množica pomensko in oblikovno povezanih besed, ki nekaj pomeni in je nastala v določenih okoliščinah. Če je zapisana, je njen začetek zaznamovan z veliko začetnico, konec pa s končnim ločilom; če je izgovorjena, se navadno začne z višjim tonom in konča s končno intonacijo.

V povedi je lahko en glagol v osebni obliki ali pa jih je več. Če je v povedi en glagol, so vse druge besede načeloma povezane z njim; če pa je glagolov v osebni obliki več, je poved sestavljena iz več podmnožic oz. stavkov. Poved je torej enostavčna ali večstavčna; večstavčnim povedim pravimo tudi zložene.

Zložene povedi načeloma tvorimo z združevanjem/zlaganjem enostavčnih povedi (npr. *Reka je poplavlila vas. Nastala je velika škoda.* → *Reka je poplavlila vas, zato je nastala velika škoda*); izjema so

- povedi s t. i. vsebinskim odvisnikom (ki so rezultat poročanja z obnavljanjem besedila prvotnega govornega dogodka, prim. *Učitelj nam je povedal, da je Krištof Kolumb priplul v Ameriko l. 1476*), in
- povedi s t. i. opisnim odvisnikom (ki so rezultat opisnega predstavljanja vršilca/naslovnika/kraja/načina ... dejanja – zato se odvisni stavki začenjajo z oziralnimi samostalniškimi ali prislovnimi zaimki, prim. *Kdor ne dela, naj ne je; To bom povedala, komur bom jaz hotela; Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima, Naredil bom, kakor ste mi naročili*).

Enostavčne povedi združujemo/zlagamo v večstavčno poved na dva načina, in sicer tako,

- da v zaporednih povedih prepoznamo ponovljeno besedo in jo zamenjamo z oziralnim pridevniškim zaimkom ter tako tvorimo t. i. določujoče odvisnike (npr. *Zahvaljujem se Vam za knjigo. Knjigo ste mi poslali pred enim tednom* → *Zahvaljujem se Vam za knjigo, ki ste mi jo poslali pred enim tednom*) ali
- da prepoznamo logično razmerje med dejanji/... v zaporednih povedih in ga izrazimo z veznikom (npr. *V sobi je bilo temno. Peter je prižgal luč.* → *V sobi je bilo temno in Peter je prižgal luč; V sobi je bilo temno, zato je Peter prižgal luč; Ker je bilo v sobi temno, je Peter prižgal luč*).

Isto razmerje med dejanji/... v zaporednih povedih lahko izrazimo z raznimi vezniki – najosnovnejši in najpreprostejši način je z veznikom *in* (tega pogosto uporabljajo mlajši otroci in ljudje s slabo razvito sporazumevalno zmožnostjo), npr. *V sobi je bilo temno. Peter je prižgal luč.* → *V sobi je bilo temno in Peter je prižgal luč*; vendar z njim izrazimo le osnovno časovno razmerje, tj. zaporednost ali hkratnost dejanj. Zmožnejši sporočevalec pa

- zna izraziti časovno razmerje tudi z enofunkcijskimi »časovnimi« vezniki (npr. *ko*, *medtem ko*, *potem ko*, *preden*) ali
- zmore ugotoviti, ali sta zaporedni dejanji med seboj povezani še kako drugače, npr. vzročno-posledično (*V sobi je bilo temno in Peter je prižgal luč*), namerno-posledično (*Radi bi šli na končni izlet v Osilnico in že dve leti zbiramo denar*), pogojno (*Najprej moraš narediti domačo nalogo in nato boš lahko šel k sošolcu*), izključujoče se (*Bolan je bil in je šel na tekmo*) ipd., ter
- zna ta »nadčasovna« razmerja izraziti z enofunkcijskimi vezniki, npr. posledičnim *zato* (*V sobi je bilo Temno, zato je Peter prižgal luč*), vzročnim *ker* (*Ker je bilo v sobi temno, je Peter prižgal luč*), namernim *da* /*bi*/ (*Že dve leti zbiramo denar, da bi šli na končni izlet v Osilnico*), pogojnim *če* (*Če boš naredil domačo nalogo, boš šel k sošolcu*), protivnim *toda*, *vendar* ... (*Bolan je bil, toda šel je na tekmo*), dopustnim *čeprav*, *četudi* ... (*Čeprav je bil bolan, je šel na tekmo*) ipd.

Za tvorjenje, razumevanje in razčlenjevanje večine zloženih povedi je torej temeljno dvoje:

- razumevanje logičnega razmerja med dejanji/... in
- obvladanje »višjih« možnosti izrekanja teh razmerij, tj. z enofunkcijskimi vezniki.

Zato je v naših DZ za drugo triletje in za 7. razred (pa tudi za 8. in 9.) veliko nalog za sistematično razvijanje učenčeve zmožnosti logičnega mišljenja in skladišne zmožnosti (tj. zmožnosti izrekanja in razumevanja logičnih razmerij v zloženih povedih).

Zložene povedi so pomensko in strukturno zelo raznovrstne. Najbolj znana je delitev zloženih povedi na priredne in podredne; ta temelji na opazovanju pomenske povezanosti drugega/dopolnjevalnega stavka s prvim/izhodiščnim stavkom – tj. ali drugi/dopolnjevalni stavek pomensko dopolnjuje ves prvi stavek ali le njegov del. Če drugi stavek pomensko dopolnjuje ves prvi stavek, je z njim enakovreden; če pa drugi stavek pomensko dopolnjuje le del prvega stavka, je s prvim stavkom neenakovreden, torej mu je podrejen. Povedi iz enakovrednih stavkov so zložene priredno, povedi iz neenakovrednih stavkov pa so zložene podredno. Priredno zložene povedi lahko brez težav razdružimo v samostojne povedi, podredno zloženih povedi pa ne.

Učenci so se z opazovanjem stavčne sestave povedi in s prepoznavanjem eno- in dvostavčnih povedi prvič srečali v 7. razredu, in sicer v učni enoti *Zgodilo se je v Mariboru* (prim. N. Drusany idr., Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7, 2003, 148–159). V 8. razredu pa bodo najprej obudili in utrdili prepoznavanje enostavčne in zložene (dvostavčne) povedi ter obvladanje strategije oz. merila za določanje števila stavkov v povedi – tako se bodo pripravili na podrobnejšo obravnavo zložene povedi (in sicer podredno zložene v 8. razredu, priredno zložene pa v 9. razredu).

Učiteljem so temeljne značilnosti povedi in njihove stavčne sestave podrobneje predstavljene v priročniku za 7. razred (prim D. Kapko idr., Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7–9, Priročnik za učitelje 7, 2005, 178–179; tam so dodana tudi aktualna opozorila z didaktičnimi nasveti.

Opozorilo: Avtorice delovnih zvezkov smo se odločile za postopno obravnavo zloženih povedi; to pomeni,

- 1) da v osnovni šoli načeloma obravnavamo samo dvostavčne povedi (le učenci z višje ravni v 9. razredu razčlenjujejo tudi tristavčne povedi) /to naj upoštevajo tudi učitelji/ in

- 2) da v 8. razredu obravnavamo podredno zložene povedi, v 9. pa priredno zložene. Podredno zloženim povedim smo dale prednost zato, ker je v njih lažje prepoznati vlogo drugega dopolnjevalnega stavka in ker po drugem, tj. odvisnem stavku vprašujemo z vprašalnicami za stavčne člene (te pa učenci že poznajo).

Naloge v DZ so sestavljene in razvrščene tako, da učenci

- opazujejo in primerjajo povedi ter tako ugotavljajo, iz koliko stavkov so,
- ločujejo enostavčne povedi od večstavčnih/zloženih,
- opazujejo in primerjajo dvostavčne povedi ter ugotavljajo, katere od njih je mogoče razdružiti v samostojne povedi,
- opazujejo dvostavčne povedi in prepoznavajo enakovredno/neenakovredno razmerje med njihovimi stavki,
- ločujejo priredno zložene povedi od podredno zloženih,
- uzaveščajó si strategijo oz. merilo za ločevanje dveh vrst zloženih povedi.

Učenci imajo kar nekaj težav, npr.

- s prepoznavanjem enostavčnih in zloženih povedi – iz tega lahko sklepamo, da ne obvladajo strategije oz. merila za določanje števila stavkov; zato naj učitelj to z njimi ponovi in utrdi;
- s prepoznavanjem priredno in podredno zloženih povedi – to kaže na to, da učenci ne obvladajo merila za določanje vrste zložene povedi oz. da ne znajo presoditi, ali se dana poved lahko razdruži v samostojne povedi ali ne; zato naj jim učitelj z novimi primeri in ponazoritvami pomaga pri uzaveščanju tega merila oz. pri razdruževanju povedi.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.–3.	Učenci naj rešujejo te naloge sami ali v dvojicah; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Učence naj opozarja, naj ne hitijo z reševanjem, pač pa naj si vzamejo čas in naj pozorno preberejo vsako vprašanje/navodilo in naj razmišljajo o svojih rešitvah. Ko reši dano nalogo večina učencev, naj se rešitve preverijo frontalno. Učitelj naj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev.

Ciljna tema drugega podpoglavja: Podredno zložena poved.

Podredno zložena (dvostavčna) poved je vsaka tista poved iz dveh stavkov, v kateri je dopolnjevalni stavek podrejen izhodiščnemu stavku – pomensko je povezan z enim njegovim delom, in sicer ga dopolnjuje s točno določeno vrsto podatka. Pravimo, da je dopolnjevalni stavek odvisen od izhodiščnega stavka. In zaradi te njegove odvisnosti ne moremo razdružiti podredno zloženih povedi v samostojne povedi.

Podredno zložena (dvostavčna) poved torej sestoji iz glavnega in odvisnega stavka. Glavni stavek je tisti stavek, ki bi lahko stal sam; odvisni stavek pa je tisti stavek, ki ne more stati sam, ker pomensko dopolnjuje del glavnega stavka, in sicer večinoma njegov povedek, v nekaj primerih pa samostalniško besedo v katerem koli njegovem stavčnem členu. Odvisni stavek dopolnjuje del glavnega stavka z določeno vrsto podatka, npr. s podatkom o vršilcu/naslovniku/času/kraju/vzroku/pogoju ... dejanja iz glavnega stavka.

Ker odvisni stavek pomensko dopolnjuje del glavnega stavka, je eden od delov (stavčnih členov) glavnega stavka – njegova posebnost je pač ta, da ni iz ene besede ali iz besedne zveze, ampak je kar cel stavek. Zato po odvisnikih vprašujemo enako kot po drugih stavčnih členih glavnega stavka (npr. *kdol/kaj + povedek* ...).

Odvisni stavki načeloma stojijo za glavnim stavkom (saj so t. i. dopolnjevalni stavki); nekaj vrst odvisnikov lahko stoji tudi pred glavnim stavkom, medtem ko lahko odvisnik le ene vrste (tj. prilastkov odvisnik) stoji sredi glavnega stavka.

Vsi odvisniki se začenjajo z veznikom ali katero drugo besedo v vezniški vlogi (tako je izraženo/eksplicirano, katero vrsto podatka vsebuje odvisni stavek).

Meja med glavnim in odvisnim stavkom je zaznamovana z vejico – če je odvisni stavek za glavnim stavkom, je vejica za glavnim stavkom; če je odvisnik pred glavnim stavkom, je vejica za odvisnikom; če je odvisnik sredi glavnega stavka, pa je vejica na obeh straneh (vrinjenega) odvisnika. Na podlagi napak v besedilih učencev in tudi odraslih Slovencev lahko rečemo, da je zanje stava vejice v podredno zloženih povedih zelo trd oreh – zlasti če je odvisnik pred glavnim stavkom ali sredi njega (v prvem primeru vejice ne napišejo, in to verjetno zato, ker sredi povedi ni veznika/vezniške besede /ta je namreč za mnoge učence »signal« za stavo vejice/, v drugem primeru pa prvo vejico napišejo, a pozabijo na drugo, tj. tisto za odvisnikom).

V jezikoslovju poznamo več razvrstitev odvisnih stavkov; vsaka od njih izhaja iz svojega merila, npr.

1) glede na to, kateri del glavnega stavka dopolnjujejo, so odvisniki dveh vrst:

- tisti, ki dopolnjujejo povedek,
- tisti, ki dopolnjujejo samostalniško besedo;

2) glede na to, v vlogi katerega stavčnega člena glavnega stavka nastopajo, so odvisniki naslednjih vrst:

- osebkov odvisnik,
- predmetni odvisnik,
- prislovnodoločilni odvisnik,
- prilastkov odvisnik;

3) glede na to, katero vrsto podatkov nosijo, so odvisniki

- vsebinski (= nosijo podatek o vsebini govornega dejanja iz glavnega stavka, npr. *Učitelj nam je povedal, da je Krištof Kolumb priplul v Ameriko l. 1476*),
- opisni (= opisujejo vršilca/naslovnika/kraj ... dejanja iz glavnega stavka, npr. *Kdor ne dela, naj ne je*),
- določujoči (= natančneje določajo poljubno prvino iz glavnega stavka, npr. s podatkom o njeni vrsti, lastnosti, količini, prim. *Zahvaljujem se Vam za knjigo, ki ste mi jo poslali pred enim tednom*),
- časovni (= nosijo podatek o času dejanja iz glavnega stavka, npr. *Ko se je vrnil iz globin, je pripovedoval o svojih doživetjih*),
- vzročni (nosijo podatek o vzroku nastanka dejanja iz glavnega stavka, npr. *Ker je bilo v sobi temno, je Peter prižgal luč*),
- namerni (nosijo podatek o namenu/cilju dejanja iz glavnega stavka, npr. *Že dve leti zbiramo denar, da bi šli na končni izlet v Osilnico*),
- pogojni (nosijo podatek o pogoju, pod katerim se vrši oz. se bo/bi izvršilo dejanja iz glavnega stavka, npr. *Če bomo zbrali dovolj denarja, bomo tam ostali dva dni*),
- dopustni (nosijo podatek o oviri, ki ji kljubuje dejanja iz glavnega stavka, npr. *Čeprav je bil bolan, je šel na tekmo*),
- načinovni (nosijo podatek o načinu poteka dejanja iz glavnega stavka, npr. *Hodil je tako, da se je oprijemal zidov*).

V slovenski jezikoslovni tradiciji pa tudi v sodobnem jezikoslovju in šolski praksi je najbolj uveljavljena t. i. mešana/kompromisna razdelitev odvisnikov v naslednje vrste: osebkov, predmetni, prilastkov, krajevni, časovni, vzročni, namerni, pogojni, dopustni, načinovni odvisnik. Prve tri vrste odvisnikov so utemeljene stavčnočlensko, vse druge pa pomensko.

Opozorilo: T. i. mešano/kompromisno razdelitev odvisnikov ohranjamo tudi v naših delovnih zvezkih za osnovno šolo (v srednješolskih je nekoliko drugače, prim. M. Križaj Ortar idr., Na pragu besedila 3, Učbenik, 2001, 35–36); vendar pa se zavedamo, da imajo učenci morda ravno zaradi te »mešanice« razvrstitvenih meril precej težav pri ločevanju osebkovega in predmetnega odvisnika (npr. *Zanima me, koliko je ura – Povedali so mi, koliko je ura; Ni vse zlato, kar se sveti – Naredili smo, kar smo znali*), sporočevalci pa pogosto napačno uporabljajo oziralne prislovne in pridevniške zaimke ter tako tvorijo nepravilne prilastkove odvisnike, prim. *Vrnil se je na parkirišče, kjer je bil parkiral avto; Skuhal si je čaj, ki ga je ozdravil; Z avtom je zbil pešca, ki je padel v obcestni jarek*.

Avtorice delovnih zvezkov smo se odločile za postopno obravnavo podredno zloženih povedi, zato v 8. razredu obravnavamo samo dvostavčne povedi, in to predvsem tiste z odvisnim stavkom za glavnim.

Ker imajo učenci po navadi težave s prepoznavanjem glavnega stavka, s stavno vejico v podredno zloženi povedi in z določanjem vloge/pomena odvisnega stavka, je v tem podpoglavju precej nalog za odpravljanje teh težav; seveda pa lahko pri tem precej pripomore učitelj s postopnim, nazornim in razumljivim spremljanjem in vodenjem učencev (tudi pri individualnem delu).

Naloge v DZ so sestavljene in razvrščene tako, da učenci

- opazujejo stavke v podredno zloženi povedi in prepoznavajo vlogo/pomen dopolnjevalnega stavka,
- ločijo glavni in odvisni stavek,
- vstavijo vejico med glavni in odvisni stavek,
- prepoznajo vlogo veznika/vezniške besede na začetku odvisnega stavka,
- prepoznajo vlogo/pomen odvisnega stavka,
- spoznajo vprašalnice za odvisne stavke.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.–12.	<p>V teh t. i. metajezikovnih nalogah (oz. nalogah za razvijanje metajezikovne zmožnosti) mora učitelj oblike in metode dela precej prilagajati zmožnostim učencev – medtem ko mu zaporedja nalog (oz. poteka konstrukcije znanja o podredno zloženi povedi) ni treba spreminjati, ker so naloge sestavljene in razvrščene tako, da se znanje postopoma in smiselno nadgrajuje. Zato naj učenci naloge rešujejo v danem zaporedju, in sicer sami ali v dvojicah oz. naj nekatere naloge rešujejo sami, druge pa v dvojicah.</p> <p>Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga; učence naj opozarja, naj ne hitijo z reševanjem, pač pa naj si vzamejo čas in naj pozorno preberejo vsako vprašanje/navodilo in naj razmišljajo o svojih rešitvah.</p> <p>Rešitve naj se preverijo na razne načine – individualno, frontalno, v priloženem snopiču ipd. Zelo pomembno pa je, da učitelj po vsaki rešeni nalogi spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev, k poročanju o svojih težavah in napakah, k izrekanju prošnje za dodatna pojasnila ipd.</p>

Ciljna tema tretjega podpoglavja: Osebkov in predmetni odvisnik.

Osebkov odvisnik je tisti odvisnik, po katerem vprašujemo s *kdol/kaj + povedek glavnega stavka*. Tako vprašalnico ima zato, ker dopolnjuje povedek glavnega stavka

- s splošnim opisom vršilca dejanja/nosilca stanja oz. poteka (npr. *Kdor je bolan, naj ostane v postelji; Ni vse zlato, kar se sveti*) ali
- z obnovo vsebine govornega dejanja (npr. *Zanima me, kako ti je ime*).

Osebkov odvisnik je torej po pomenu

- opisni ali
- vsebinski.

Opisni osebkov odvisnik se začnja s samostalniškim oziralnim zaimkom v imenovalniku (tj. *kdor/ kar*, prim. *Kdor je bolan, naj ostane v postelji; Ni vse zlato, kar se sveti*), vsebinski pa z veznikom *da*, s členkom *naj oz. ali* (pogovorno *če*) ali s katerim koli vprašalnim zaimkom (prim. *Zdi se mi, da vas od nekod poznam; Rečeno mi je bilo, naj vam prinesem potrdilo; Zanima me, ali/če si že zdrav; Zanima me, kako se počutiš; Ve se, kdo je izumil teleskop*).

Opisni osebkov odvisnik lahko stoji za glavnim stavkom ali pred njim (tako je pogostejše), vsebinski odvisnik pa je vedno za glavnim stavkom.

Opisni osebkov odvisnik je lahko prepoznati, medtem ko je prepoznavanje vsebinskega osebkovega odvisnika zelo težko (za to je treba imeti precej razvito zmožnost pretvarjanja odvisnikov v besedne zveze, prim. *Zanima me, kako se počutiš* → *Zanima me tvoje počutje*, in precej teoretičnega znanja) – isti vsebinski odvisnik ima namreč ob drugem glavnem stavku lahko drugo stavčnočlensko vlogo, tj. nastopa v vlogi predmeta (je torej predmetni odvisnik), prim. *Zanima me, kako se počutiš* – *Vprašal sem te, kako se počutiš*. In ker je vsebinski odvisnik precej pogostejše predmetni kot pa osebkov, ga večina Slovencev brez premisleka takoj uvrsti k predmetnemu.

Predmetni odvisnik je tisti odvisnik, po katerem vprašujemo s *koga/kaj ... + povedek glavnega stavka*.

Tako vprašalnico ima zato, ker dopolnjuje povedek glavnega stavka

- s splošnim opisom prizadetega/naslovnika/... dejanja (npr. *Kar hitro daš, dvakrat daš*) ali
- z obnovo vsebine govornega dejanja (npr. *Zdravnik mi je svetoval, naj počivam*).

Torej je predmetni odvisnik tako kot osebkov odvisnik po pomenu

- opisni ali
- vsebinski.

Opisni predmetni odvisnik se tako kot opisni osebkov odvisnik začnja s samostalniškim oziralnim zaimkom, le da v neimenovalniku (tj. *kogar/česar ...*, prim. *Kogar se bojiš, tega ne ljubiš*), vsebinski predmetni odvisnik pa se začnja tako kot vsebinski osebkov odvisnik, tj. z veznikom *da*, s členkom *naj oz. ali* /pogovorno *če*) ali s katerim koli vprašalnim zaimkom (prim. *Povedal mi je, da vas od nekod pozna; Rekli ste mi, naj vam prinesem potrdilo; Vprašali so me, ali/če si že zdrav; Rad bi vedel, kako se počutiš; Vem, kdo je izumil teleskop*).

Opisni predmetni odvisnik lahko stoji za glavnim stavkom ali pred njim (tako je pogostejše), vsebinski odvisnik pa je vedno za glavnim stavkom.

V vsakdanjem sporazumevanju redko tvorimo opisne predmetne odvisnike; precej pogostejše oz. skoraj vseskozi pa tvorimo vsebinske predmetne odvisnike – saj je to običajni način poročanja o besedilu prvotnega govornega dogodka. Zato učenci po navadi za vsak vsebinski odvisnik pravijo, da je predmetni (četudi se kasneje izkaže, da je osebkov), za vsak opisni odvisnik (še zlasti za tistega, ki se začne s *kar*) pa, da je osebkov (vendar je v resnici predmetni). Torej se pri določanju stavčnočlenske vloge vsebinskih in opisnih odvisnikov ravna po načelu pogostnosti.

Opozorilo: Obravnava osebkovega in predmetnega odvisnika je zelo nivojsko razčlenjena – učenci nižje in srednje ravni naj bi predvsem opazovali njuno vlogo, pretvarjali besede/besedne zveze v osebkov odvisnik (in obrnjen), pretvarjali dobesečno navedeno besedilo v vsebinski odvisnik, dopolnjevali glavne stavke z vsebinskimi predmetnimi odvisniki ipd.

Avtorice smo pazile na to, da se obravnava osebkovega odvisnika začneja z lažjim, torej opisnim odvisnikom; tega naj spoznajo učenci z vseh ravni (vendar ne povsem enako). Vsebinski osebkov odvisnik pa naj bi opazovali samo učenci višje ravni (in še to predvsem primerjalno s pogostejšim vsebinskim predmetnim odvisnikom, prim. 12., 15.–17. nalogo); če učitelj presodi, da tudi ti učenci tega ne zmorejo, lahko te naloge izpusti.

Tudi obravnavo predmetnega odvisnika začnemo s pogostejšo in lažjo vrsto predmetnega odvisnika, tj. z vsebinskim odvisnikom; tega (sicer ne povsem enako) spoznajo učenci z vseh ravni. Opisni predmetni odvisnik pa naj bi opazovali samo učenci višje ravni (in še to samo primerjalno s pogostejšim vsebinskim predmetnim odvisnikom, prim. 7. nalogo). Kot je bilo že omenjeno, naj bi učenci višje ravni spoznali tudi dve vrsti vsebinskih odvisnikov, tj. poleg pogostejšega predmetnega še redkejši osebkov odvisnik (prim. 12., 15.–17. nalogo); po presoji učitelja se te naloge lahko izpustijo.

Učitelj naj učence nenehno opozarja na rabo vejice, še zlasti tedaj, ko je odvisni stavek pred glavnim.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.–18.	<p>V teh t. i. metajezikovnih nalogah (oz. nalogah za razvijanje metajezikovne zmožnosti) mora učitelj oblike in metode dela precej prilagajati zmožnostim učencev – medtem ko mu zaporedja nalog (oz. poteka konstrukcije znanja o osebkovem in predmetnem odvisniku) ni treba spreminjati, ker so naloge sestavljene in razvrščene tako, da se znanje postopoma in smiselno nadgrajuje.</p> <p>Zato naj učenci naloge rešujejo v danem zaporedju, in sicer sami ali v dvojicah oz. naj nekatere naloge rešujejo sami, druge pa v dvojicah.</p> <p>Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga; učence naj opozarja, naj ne hitijo z reševanjem, pač pa naj si vzamejo čas in naj pozorno preberejo vsako vprašanje/navodilo in naj razmišljajo o svojih rešitvah.</p> <p>Rešitve naj se preverijo na razne načine – individualno, frontalno, v priloženem snopiču ipd. Zelo pomembno pa je, da učitelj po vsaki rešeni nalogi spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev, k poročanju o težavah in napakah, k izrekanju prošnje za dodatna pojasnila ipd.</p> <p>(Učitelj, ki poučuje učence z višje ravni, naj sam presodi, ali bodo učenci reševali 12. ter 15.–17. nalogo; nekaj o tem si lahko prebere v zg. <i>Opozorilu</i>.)</p>

Učenčevo samovrednotenje

Kaj je bil cilj prvega dela te enote?

Kaj si se naučil o reklami? (Dopolni povedi.)

Kaj je bil cilj drugega dela te enote?

Kaj si se naučil o vrstah povedi? (Dopolni miselni vzorec.)

Kaj je bil cilj tretjega dela te enote?

Kaj si se naučil o podredno zloženi povedi? (Dopolni miselni vzorec.)

Kaj je bil cilj četrtega dela te enote?

Kaj si se naučil o osebkovem in predmetnem odvisniku? (Dopolni povedi.)

Kaj si delal v tej enoti?

Kaj si delal brez težav?

S čim si imel težave?

Kaj bi rad izboljšal?

Kako si sodeloval s sošolci?

Kako si sodeloval z učiteljem?

Učiteljevo samovrednotenje

Viri

Reklama Bistra je iz revije Anja, 29. 10. 2004.

REKLAMA je besedilo, s katerim želi sporočevalec
_____ na naslovnika, da bi
_____ njegov izdelek ali uporabil njegovo
_____. Pri tem uporablja take besedne in
nebesedne prvine (npr. _____), ki pritegnejo
naslovnikovo pozornost in vzbudijo prijetna čustva.

REKLAMA je besedilo, s katerim želi sporočevalec
vplivati na naslovnika, da bi
kupil njegov izdelek ali uporabil njegovo
storitev. Pri tem uporablja take besedne in
nebesedne prvine (npr. fotografije), ki pritegnejo
naslovnikovo pozornost in vzbudijo prijetna čustva.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

VRSTE POVEDI

ENOSTAVČNA ali _____

= ima _____ osebno glagolsko obliko

(npr. _____)

VEČSTAVČNA ali _____

= ima _____ osebnih glagolskih oblik

_____ ZLOŽENA

= iz enakovrednih stavkov

(npr. _____)

_____)

_____ ZLOŽENA

= iz neenakovrednih stavkov

(npr. _____)

_____)

VRSTE POVEDI

ENOSTAVČNA ali PROSTA

= ima eno osebno glagolsko obliko

(npr. Kupi sok.)

VEČSTAVČNA ali ZLOŽENA

= ima več osebnih glagolskih oblik

PRIREDNO ZLOŽENA

= iz enakovrednih stavkov

(npr. Kupi sok in pojdi domov.)

PODREDNO ZLOŽENA

= iz neenakovrednih stavkov

(npr. Kupi sok, če boš žejna.)

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

PODREDNO ZLOŽENA POVED ima

GLAVNI STAVEK
(npr. _____)

_____ STAVEK
= dopolnjuje samo _____
glavnega stavka
z določeno vrsto podatka
(npr. _____)

PODREDNO ZLOŽENA POVED ima

GLAVNI STAVEK
(npr. *Kupi sok*)

ODVISNI STAVEK
= dopolnjuje samo en del
glavnega stavka
z določeno vrsto podatka
(npr. *če boš žejna*)

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

OSEBKOV ODVISNIK dopolnjuje povedek glavnega stavka s podatkom o _____ njegovega dejanja.

Vprašalnica: _____.

PREDMETNI ODVISNIK dopolnjuje povedek glavnega stavka s podatkom o _____ njegovega dejanja ali o tem, komu/čemu je dejanje namenjeno, zato je zanj več vprašalnic, npr.

OSEBKOV ODVISNIK dopolnjuje povedek glavnega stavka s podatkom o vršilcu njegovega dejanja.

Vprašalnica: Kdo/kaj + povedek glavnega stavka.

PREDMETNI ODVISNIK dopolnjuje povedek glavnega stavka s podatkom o vsebini njegovega dejanja ali o tem, komu/čemu je dejanje namenjeno ..., zato je zanj več vprašalnic, npr. koga/kaj+ povedek glavnega stavka, koga/česa + povedek glavnega stavka, komu/čemu + povedek glavnega stavka, o kom/čem + povedek glavnega stavka, s kom/čim + povedek glavnega stavka.

Predlogi nalog za preverjanje

1. Preberi besedilo.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Tako je bistra, da jo polnimo
v modre steklenice.
Sicer je sploh ne bi videli.

www.bistra.info

Bistra
čista kot solza

Odgovori.

O čem govori besedilo? _____

Kje je bilo besedilo verjetno objavljeno? _____

Ali je besedilo javno ali zasebno? _____

Kako imenujemo tako besedilo? _____

2. Obkroži.

Čemu je tvorec tvoril to besedilo?

- a) Da bi bil bralec čim bolj žejen.
- b) Da bi bralcu opisal ta izdelek.
- c) Da bi mu bralec poslal e-pošto.
- č) Da bi bralec kupil ta izdelek.

3. Obkroži črko pred neustrezno trditvijo.

Kako je tvorec besedila skušal pritegniti pozornost bralca?

- a) Z različno velikostjo in oblikovanostjo črk.
- b) Besedilu je dodana privlačna fotografija izdelka.
- c) Navedenih je več podatkov o sestavinah izdelka.
- č) Besedilo je kratko in domiselno.
- d) Navedena je spletna stran, na kateri lahko izvemo več o izdelku.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

4. S pisanimi črkami prepisi ime vode. _____

Kolikokrat je ime vode napisano? _____

Zakaj je po tvojem mnenju tolikokrat napisano? _____

5. S katero sopomenko bi lahko nadomestil besedo bistra v naslednjih besednih zvezah?

bistra deklica _____ bistra reka _____.

Ali je po tvojem mnenju beseda bistra v besedilu rabljena v enem od zgornjih pomenov ali v obeh? _____

Svojo odločitev tudi utemelji.

6. Obkroži.

Kaj pomeni čista kot solza?

- a) Da je tako čista, da bi se lahko zjokal.
- b) Da je zelo čista.
- c) Da je še kar čista.
- č) Da je čista.

7. Obkroži.

Katera od naslednjih besed/besednih zvez ima enak pomen kot beseda naravna v besedni zvezi naravna pitna voda?

- a) Nespremenjena.
- b) Spremenjena.
- c) Preprosta.
- č) Neizumetničena.
- d) Brez primesi.
- e) S primesmi.

8. V katerem jeziku je še napisano Naravna pitna voda? _____

Zakaj je po tvojem mnenju tako? _____

9. Obkroži.

Ali meniš, da bodo ljudje zaradi te reklame kupili ta izdelek?   DA   NE

Svojo odločitev utemelji. _____

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

10. Besedi negazirana napiši protipomenko. _____

Besedi aroma napiši sopomenko. _____

11. Podčrtaj besedi, ki spadata v isto besedno družino kot steklenica.

zasteklen, okno, sok, kozarec, olje, steklo

12. Iz besedne zveze naravna pitna voda prepisi

– vrstni pridevnik: _____

– lastnostni pridevnik: _____

13. Obkroži.

Kaj imajo skupnega besede iz besedila: solza, voda, steklenica, limona, aromo?

a) Vse so istega spola.

b) Vse so v istem številu.

c) Vse so v istem sklonu.

č) Vse spadajo v isto sklanjatev.

14. Iz povedi izpiši glagola in jima določi osebo, število, naklon, časovno obliko in vid.

Vodo polnimo v modre steklenice. Sicer je sploh ne bi videli.

GLAGOL	OSEBA	ŠTEVILO	NAKLON	ČASOVNA OBLIKA	VID

15. Iz koliko stavkov so naslednje povedi?

Marjan Marinšek je imel tri brate. _____

Ko so leta 1951 v Kozjem dobili kino, je z brati videl vse filme. _____

Posamezne prizore so po predstavi odigrali in jih pozneje tudi narisali kot strip. _____

Marinšek je v najstniških letih prehitro rasel, zato je zbolel. _____

V šestem razredu je zaostal. _____

Oče ga je pregovoril, da je nadaljeval šolanje, vendar je šel v drugo gimnazijo. _____

Pojasni, kako si prišel do navedenih števil.

_____

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

16. Obkroži črko pred večstavčnimi povedmi.

- a) Ko je izvedel, da lahko ostane v šoli, je dobil krila.
- b) Risal je stripe, pel pa je tudi v pevskem zboru.
- c) Po maturi ni vedel, kam naj gre.
- č) Pristal je na pravu, ker se mu je zdelo, da ta študij ponuja splošno razgledanost.
- d) Na začetku se je težko učil.
- e) Služboval je v Štorah, Velenju in Celju.

17. Napiši

– prosto poved: _____

– zloženo poved: _____

18. Obkroži črko pred podredno zloženimi povedmi.

- a) Marinška poznamo po prijateljevanju z Astrid Lindgren in po monografiji o njej.
- b) Najprej je zbiral knjige o Piki Nogavički, nato pa si je začel dopisovati z Lindgrenovo.
- c) Ko je prejela nagrado v Novem Sadu, jo je osebno spoznal.
- č) Dala mu je avtogram, on pa je imel z njo prvi daljši pogovor.
- d) Dopisovanje z njo se je nadaljevalo do obiska na Švedskem leta 1989.
- e) Leta 1992 je že vedel, da bo napisal knjigo o tej Švedinji.

19. V podredno zloženih povedih iz 18. naloge obkroži glavni stavek.

20. Napiši

– priredno zloženo poved: _____

– podredno zloženo poved: _____

21. V naslednjih povedih obkroži glavni stavek in v njem podčrtaj povedek, nato pa na črto napiši vprašalnico za odvisnik.

Ni si predstavljal, da je pisateljica tako skromna ženska. _____

Ko je nekajkrat obiskal Švedsko, je veliko fotografiral. _____

Če ima čas, se odpravi v Kozje. _____

Ko so podrli staro šolo na Kozjem, se je razžalostil. _____

Odločil se je, da bo odkupil stara šolska vrata. _____

Ker počne veliko stvari, ga je obiskala novinarka. _____

22. V naslednjih povedih obkroži glavni stavek, nato pa vstavi vejico.

Tvorci reklame so napisali da je voda čista kot solza.

Ker poštar paketa ni mogel dati v nabiralnik je pozvonil pri vratih stanovanja.

Če mi prineseš revijo ti posodim kolo.

Takoj sem ugotovil da ne poznam moškega v rjavem suknjiču.

Kopalnico bomo prenovili šele novembra ker pečar prej nima časa.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

23. Vstavi vejice, kjer je potrebno.

Marinšek je imel šolo zelo rad zato zdaj zbira stare čitanke, peresnice, črnilnike, šolske table z gobicami in stare klopi.

Ob sedmih bo na sporedu oddaja o stolpu ki je star več kot 110 let.

Če pošljete kupon dobite nagrado.

Ko boste vstopili v trgovino se ozrite k blagajni.

Naredi kar sem ti naročila.

Ko je bila Kobilca stara 16 let se je na Dunaju srečala z deli znanih slikarjev.

24. V naslednjih povedih obkroži glavni stavek ter podčrtaj veznik oz. vezniško besedo na začetku odvisnika.

V hribih je bil tudi, kadar je bilo slabo vreme.

Ker je pihal močan veter, ga je zelo zeblo.

Kobilca se je iz Berlina vrnila v Ljubljano, ko je izbruhnila prva svetovna vojna.

Čeprav so deklico iskali vso noč, je niso našli.

Vstopi v sobo, da se malo ogreješ.

Kdor je vrgel kruh na tla, naj ga pobere.

25. Vstavi veznik oz. vezniško besedo.

Poslušaj, _____ ti želim povedati.

Rada bi izvedela, _____ je šla Maja letos na počitnice.

Vode ne bi mogli videti, _____ je ne bi polnili v modre steklenice.

Na medmrežju sem našel podatek, _____ Triglavski narodni park meri 83.807 ha.

Šel bi v gore, _____ bi šel še kdo z menoj.

26. Glavni stavek dopolni z odvisnikom, ki bo vseboval podatek o času, vzroku, namenu in pogoju dejanja v povedku glavnega stavka.

ČAS: Starši mi bodo kupili novo kolo, _____.

VZROK: Starši mi bodo kupili novo kolo, _____.

POGOJ: Starši mi bodo kupili novo kolo, _____.

NAMEN: Starši mi bodo kupili novo kolo, _____.

27. Obkroži črko pred povedjo z osebkovim odvisnikom.

a) Uganite, kaj je Bistra.

b) Učiteljica nam je svetovala, naj pijemo mehko vodo.

c) Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade.

č) Če ob jasnem večeru pogledamo v nebo, vidimo Rimsko cesto.

d) Brala sem, da otroci ne marajo gaziranih pijač.

e) Zapri vrata, če te zebe.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

28. Obkroži črko pred povedmi s predmetnim odvisnikom.

- a) Povedala mi je, kje je preživela počitnice.
- b) Nisem vedel, da je sošolka zmagala na atletskem tekmovanju.
- c) Rad berem knjige, ki pripovedujejo o nastanku sveta.
- č) Že pred vstopom v šolo sem prebral, da je Zemlja okrogla.
- d) Ker stanujem blizu observatorija, grem pogosto gledat zvezde.
- e) S posebnimi pripravami lahko opazujem, kako potujejo kometi in meteorji.

29. Glavne stavke smiselno dopolni z ustreznim odvisnikom.

Kupili bomo, _____.

Starši so me opozorili, _____.

Zanima nas, _____.

Meni pa ni jasno, _____.

Katere vrste odvisnik si pripisal v prvih dveh primerih? _____

Katere vrste odvisnik si pripisal v drugih dveh primerih? _____

30. Obkroženi stavčni člen zamenjaj z odvisnikom in napiši poved.

Povzročitelj nesreče se je javil na bližnji policijski postaji.

Poročevalec naj ne pozabi na magnetofon.

Povejte nam čas odhoda.

Učiteljica nam je svetovala nakup dodatnega delovnega zvezka.

Preveri, ali si napisal vejico.

Katere vrste odvisnik si napisal v prvih dveh primerih? _____

Katere vrste odvisnik si napisal v drugih dveh primerih? _____

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

31. Obkroži odvisnik in ga pretvori v stavčni člen. Napiši poved.

Kdor se baha, v skupini ni zaželen.

Strokovnjaki so ugotovili, zakaj je maja nastala taka vročina.

Zaupala mi je, da ima posebno željo.

Ali veste, kako nastane megla?

32. Dobesedni navedek premega govora pretvori v odvisni govor.

Prodajalka mi je povedala: »Izdelki so domačega porekla.«

Miha je potožil mami: »Današnja kontrolka je bila res težka.«

Napovedovalec je naročil gledalcem: »Ponoči opazujte meteorski dež.«

Trener je dejal Andreju: »Danes si dobro plaval.«

Vodnik je svetoval tabornikom: »Namažite se s kremo proti klopom.«

33. Podčrtaj glavni stavek in se vprašaj po odvisniku.

a) Znanstvenikom je že dolgo jasno, kaj so meteorji.

b) Zanimalo ga je, kje se najceneje je.

c) Spodobilo bi se, če bi se opravičil.

č) Zdi se mi zanimivo, da so vse vstopnice že pošle.

Katere vrste so odvisniki?

a) _____

b) _____

c) _____

č) _____

5 Kako naj to naredim?

str. 68–85, predvideno število ur: 9

Operativni cilji enote:

- branje in gledanje/poslušanje neumetnostnega besedila (opisa postopka),
- pomnjenje podatkov,
- najdenje v zapisanem besedilu,
- razumevanje besedila (tj. prepoznavanje sporočevalčevega namena, teme in korakov postopka),
- razvrščanje korakov postopka v pravilno zapovrstje,
- prepoznavanje in povzemanje značilnosti opisa postopka,
- primerjanje besedne in vidne predstavitve korakov danega postopka,
- razvrščanje ubesedenih korakov postopka ob slikovnem gradivu,
- pretvarjanje opisa postopka v navodilo,
- pisno ali ustno opisovanje poljubnega postopka,
- priprava na govorni nastop in govorno nastopanje,
- presojanje govornih in zapisanih opisov postopka,
- spraševanje po časovnem, krajevnem in načinovnem odvisniku,
- poznavanje vloge časovnega, krajevnega in načinovnega odvisnika,
- prepoznavanje časovnega, krajevnega in načinovnega odvisnika,
- pretvarjanje časovnega, krajevnega in načinovnega odvisnika v predložno zvezo,
- pretvarjanje predložne zveze v časovni, krajevni in načinovni odvisnik,
- razumevanje in raba strokovnih izrazov časovni odvisnik, krajevni odvisnik, načinovni odvisnik,
- raba vejice v podredno zloženi povedi,
- raba vejice v enostavni povedi s časovno, krajevno in načinovno predložno zvezo,
- pisanje izrazov za barve, in sicer za stvari iz več barv in za stvari v raznih odtenkih iste barve,
- obvladanje vloge in pisanja treh pik v nedokončani povedi,
- obvladanje vloge in pisanja treh pik v nedokončani besedi.

Splošni didaktični nasveti:

- Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (zlasti pri določanju strategije reševanja naloge).
- Rešitve vsake naloge naj se preverijo, vendar šele po tem, ko učenci že sami rešijo nalogo (ne pa tako, da potekata reševanje in preverjanje hkrati) – učitelj naj v isti uri uporabi razne načine preverjanja rešitev, npr. individualno, frontalno, v dvojicah učencev, s priloženim snopičem *Rešitve* ipd.
- Pri preverjanju rešitev naj učitelj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev in k poročanju o napakah oz. težavah pri reševanju (za pojasnjevanje in poročanje naj mu ne bo škoda časa).
- V t. i. dialoških nalogah naj učitelj vodi pogovor. Če se njegova vprašanja navezujejo na besedilo ali primer iz DZ, naj ga imajo učenci pred seboj (da si z njim pomagajo pri odgovarjanju).
- Zaželeno je, da učenci rešijo vse naloge v enoti, in sicer v danem zaporedju, saj je enota zgrajena tako, da reševanje zaporednih nalog vodi učenca pri razmeroma samostojnem spoznavanju značilnosti jezikovnih pojavov.

Temeljna ciljna tema: Opis postopka.

Postopek je ponavljajoči se potek dejanj, ki so skrbno načrtovana in urejena v zapovrstje ter vodijo k določenemu cilju. Postopek torej sestoji iz več korakov/faz, ki si sledijo v danem zapovrstju.

Opis postopka je besedilo, v katerem so v pravilnem časovnem zapovrstju naštet koraki oz. faze postopka. Glagoli so načeloma v t. i. splošnem sedanjiku, in sicer v obliki za 3. ali 1. osebo množine (npr. *pražijo/prажimo*) ali 2. osebo ednine (npr. *pražiš*); lahko so tudi v velelniku (npr. *praži/prажite*) – tako besedilo imenujemo navodilo za delo. (Če so opisani postopki iz preteklosti, npr. *kako so pridobivali železovo rudo* ali *izdelovali žeblice*, so glagoli v pretekliku, in sicer v obliki za 3. osebo množine ali ednine.)

Pred naštevanjem korakov/faz postopka so za učinkovitejše opravljanje postopka pogosto navedeni pripomočki za delo (npr. sestavine, orodje ipd.); te naj bi si izvajalec postopka pripravil pred svojim delom.

Opozorilo: Učenci delajo pri opisovanju postopka naslednje napake:

- dejanja (tj. korake postopka) in pripomočke poimenujejo s splošnimi ali napačnimi glagoli/samostalniki ali se izražajo opisno,
- korakov/faz postopka ne razvrstijo v pravilno časovno zapovrstje,
- »zaidejo« v pripovedovanje o svojih izkušnjah ali o izkušnjah svojih sorodnikov/prijateljev (tj. o tem, kako so izvajali dani postopek in kaj se jim je pri tem zgodilo).

Zato mora učitelj učence spodbujati k natančnemu opazovanju, prepoznavanju in poimenovanju korakov/faz postopka, in to ne le pri slovenščini, temveč tudi pri drugih šolskih predmetih; hkrati pa naj deluje tudi s svojim zgledom – ko daje učencem navodila za delo, naj pazi, da bo tvoril razumljiva besedila, tj. da bo pravilno poimenoval pripomočke in korake postopka ter te naštel v pravilnem zapovrstju. Zmožnost kronološkega razvrščanja korakov postopka naj razvija tudi tako, da učenci najprej naštejejo korake danega postopka, nato pa jih razvrščajo v ustrezno zapovrstje ali da prepoznajo neustrezno razvrščene korake.

Učitelj mora poznati in obvladati značilnosti opisovanja postopka; le tako bo prepoznal učenčeve napake in ga skrbno vodil pri opisovanju ter mu tako bogatil »sporazumevalno doto« za vse življenje; opisovanje postopka je namreč eden od temeljnih načinov sporočanja v vsakdanjem življenju (pogosto izrekamo ali sprejemamo navodila za delo).

Učenci so sprejemali, opazovali in tvorili postopek že v 4. razredu (gl. D. Kapko idr., Gradim slovenski jezik 4, 2004, 22. V kuhinji, 2. del, 68–75) in v 6. razredu (gl. D. Kapko idr., Gradim slovenski jezik 6, 2004, 19. Ni časa za dolgčas, 2. del, 70–81).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učitelj naj vodi t. i. motivacijski pogovor z vprašanji iz te naloge; učenci naj sodelujejo v pogovoru. Učitelj naj bo mdr. pozoren tudi na to, kako poimenujejo vrste čokolade, tj. s predložno zvezo ali z vrstnim pridevnikom (npr. <i>čokolada z lešniki</i> – <i>lešnikova čokolada</i>, <i>čokolada iz mleka</i> – <i>mlečna čokolada</i>); spodbuja naj jih k pretvarjanju predložnih zvez v vrstne pridevnike.</p> <p>Kdor ve, kako naredijo čokolado, naj opiše ta postopek – učitelj naj mu na začetku pomaga tako, da ga spomni na opis priprave bananinega mleka (tega so gledali v 4. razredu), npr. kaj se našteje najprej, ali je zapovrstje dejanj/korakov postopka pomembno ali ne, pojasnijo naj svoj odgovor, nato naj skušajo tvoriti besedilo.</p>

2.	Učenci naj pozorno preberejo besedilo. Po branju naj odgovorijo na prva tri vprašanja iz 3. naloge (pred seboj naj imajo besedilo). Nato naj povedo, kako je kakav povezan s tropskim drevesom kakavovcem.
3.–4.	Učitelj naj vodi pogovor s preostalimi vprašanji iz 3. in 4. naloge. Učenci naj sodelujejo v pogovoru – pri odgovarjanju na vprašanja iz 3. naloge si lahko pomagajo z izhodiščnim besedilom. Učitelj naj izbere učenca za glasno branje povedi na zeleni podlagi; učenci naj iz besedila povzamejo dve temeljni značilnosti poteka (tj. načrt in cilj). Za razvedrilo naj si ogledajo ilustracijo na robu teh nalog ter preberejo besedilo v oblaku in ga komentirajo.
5.	Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo (lahko si pomagajo z izhodiščnim besedilom). Rešitve naj preverijo v priloženem snopiču. Učitelj naj vodi javni pogovor o tem, katere težave so imeli pri reševanju in katere napake so naredili.
6.	Učenci naj samostojno rešujejo nalogo; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (tudi tako, da jih usmerja v izhodiščno besedilo). Svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi in jih nato (če je potrebno) preverijo v priloženem snopiču. Nato naj javno poročajo o svojih napakah oz. o težavah pri reševanju.
7.–8.	Učenci naj nalogi rešujejo samostojno. Ko ju reši večina učencev, naj učitelj frontalno preveri rešitve in učence spodbuja k pojasnjevanju rešitev ali k ponazarjanju nepravilnih možnosti.
9.–10.	Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogi. Učitelj naj jim pred reševanjem nalog naroči, naj najprej podčrtajo/obkrožijo prvih 10 glagolov v izhodiščnem besedilu, nato naj jih prepisejo in nadaljujejo po navodilih iz 9. naloge. Rešitve dopolnjevalnega dela 9. naloge naj preverijo v priloženem snopiču, rešitev izbirnega dela pa frontalno; učitelj naj spodbuja učence k pojasnjevanju te zadnje rešitve. Rešitev 10. naloge naj se preveri frontalno – izbrani učenec naj glasno prebere dopolnjeno besedilo na zeleni podlagi. Nato naj učitelj napiše na tablo kratek nepopolni povzetek značilnosti opisa postopka in naj naroči učencem, da ga dopolnijo. Primer kratkega nepopolnega povzetka: V opisu postopka so naštetih _____ postopka. Navedeni so v pravilnem _____, dejanja pa so po navadi izražena z _____ v _____ (in sicer v _____ ali _____ osebi množine ali v _____ osebi ednine).
11.	Učenci naj se razdelijo v dvojice. Učitelj naj pred reševanjem naloge vsaki dvojici določi, kaj naj si zapisuje: sestavine ali pripomočke. Ko reši nalogo večina dvojic, naj dvojice poročajo o svojih rešitvah.
12.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno. Rešitev naj se preveri frontalno; nato naj učitelj spodbuja učence k ponazarjanju nepravilnih možnosti.
13.–15.	Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Ko reši vse naloge večina učencev, naj se rešitve preverijo frontalno. Učitelj naj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev.
16.–20.	<i>Učenci naj samostojno rešujejo naloge.</i> <i>Način preverjanja rešitev naj se prilagaja vrsti nalog oz. navodilom v njih.</i> <i>Učitelj naj vodi javni pogovor z učenci o tem, katere težave so imeli pri reševanju in katere napake so naredili.</i>
21.	Učenci naj sodelujejo v t. i. motivacijskem pogovoru – tega naj z vprašanji iz naloge vodi učitelj, da bi pripravil učence na gledanje posnetka.
22.	Učenci naj si ogledajo posnetek. Učitelj naj opazuje njihovo zbranost. Po gledanju naj se z učenci pogovori o tem, ali jih je med gledanjem kaj oviralo (in kaj je to bilo) in ali si želijo posnetek še enkrat ogledati. Nato naj ravna po želji učencev. Na koncu naj učencem napove, da bodo naslednje naloge reševali v deloma drugačnem zapovrstju.

24.–26.	Učenci naj rešujejo naloge samostojno (24. nalogo lahko rešujejo tudi učenci z nižje ravni). Rešitve naj se preverijo frontalno; kjer se le da, naj učenci pojasnjujejo svoje rešitve.
23.	Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo povezovalno nalogo. Nato naj si še enkrat ogledajo posneto besedilo; med gledanjem naj bodo pozorni na zaporedje korakov postopka ter naj preverjajo svoje rešitve. Na koncu naj učitelj vodi javni pogovor o tem, katere težave so imeli pri reševanju in katere napake so naredili.
27.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno. Svojo rešitev naj preverijo v priloženem snopiču. Če se njihova rešitev ne ujema s tisto v snopiču, naj se o tem pogovorijo z učiteljem.
28.	Učenci naj se sami odločijo, ali bo njihova obnova ustna ali pisna. Učitelj naj določi čas za pripravo obnove, nato naj govorno nastopi samo nekaj učencev. Sošolci naj poslušajo govorne nastope in jih presojujejo. Učitelj naj vodi pogovor o opravljenih govornih nastopih.
29.–30.	Učenci naj preberejo navodila v obeh nalogah ter se odločijo, kaj bodo delali doma – ali bodo sami pripravili ustni ali pisni opis postopka ali pa bodo s sošolcem pripravili ustni opis opazovanega postopka. Učenci, ki so napisali opis postopka, naj v šoli svoja besedila (napisana na list papirja in z računalnikom) obesijo na plakat ali oglasno desko. Učenci, ki so sami ali v dvoje pripravili ustni opis postopka, pa naj v šoli govorno nastopijo. Sošolci naj pozorno berejo oz. poslušajo opise in jih nato presojujejo v pogovoru z učiteljem (pri tem naj bodo pozorni predvsem na to, ali so tvorci opisov posnemali tipično zgradbo te besedilne vrste).

Ciljna tema prvega podpoglavja: Časovni, krajevni in načinovni odvisnik.

Časovni odvisnik je tisti odvisnik, ki dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o času njegovega dejanja, in sicer tako, da:

- časovno umesti dejanje iz glavnega stavka glede na dejanje iz odvisnega stavka, torej izraža, ali je dejanje iz glavnega stavka potekalo hkrati z dejanjem iz odvisnega stavka, pred njim ali za njim (prim. *Medtem ko sem pisal domačo nalogo, sem poslušal glasbo*; *Potem ko sem napisal domačo nalogo, sem poslušal glasbo*; *Preden sem poslušal glasbo, sem napisal domačo nalogo*), ali
- opisuje okoliščine/dejanja, v katerih se dejanje iz glavnega ponavlja oz. traja dalj časa (prim. *Kadar pišem domačo nalogo, poslušam glasbo*; *Dokler sem pisal domačo nalogo, nisem poslušal glasbe*; *Odkar pišem domačo nalogo, ne poslušam glasbe*).

Zato lahko rečemo, da so časovni odvisniki dveh vrst: pravi in opisni.

Pravi časovni odvisniki so tisti, ki časovno umestijo dejanje iz glavnega stavka glede na dejanje iz odvisnega stavka. Po njih vprašujemo z vprašalnico *kdaj* + *povedek glavnega stavka*. Začenjajo se s časovnim veznikom *ko*, *medtem ko*, *potem ko*, *preden*.

- Časovni veznik *medtem ko* izraža, da je dejanje iz glavnega stavka potekalo hkrati z dejanjem iz odvisnega stavka (prim. *Medtem ko sem pisal domačo nalogo, sem poslušal glasbo*); namesto njega lahko stoji splošni (toda manj določni) časovni veznik *ko*. Tak časovni odvisnik lahko pretvorimo (tj. strnemo) v časovno predložno zvezo, in sicer tako, da veznik *medtem ko* zamenjamo s predlogom *med*, preostali del odvisnega stavka pa pretvorimo v samostalniško besedo/besedno zvezo v orodniku (prim. *medtem ko sem pisal domačo nalogo* → *med pisanjem domače naloge*); vejico, ki je prej ločila odvisni stavek od glavnega, moramo izpustiti.
- Časovni veznik *potem ko* izraža, da je dejanje iz glavnega stavka potekalo po dejanju iz odvisnega stavka (prim. *Potem ko sem napisal domačo nalogo, sem poslušal glasbo*); tudi namesto njega lahko stoji splošni časovni veznik *ko*. Tak časovni odvisnik lahko pretvorimo (tj. strnemo) v časovno predložno zvezo, in sicer tako, da veznik *potem ko* zamenjamo s predlogom *po*, preostali del odvisnega stavka pa pretvorimo v samostalniško besedo/besedno zvezo v mestniku (prim.

potem ko sem napisal domačo nalogo → *po pisanju domače naloge*); vejico, ki je prej ločila odvisni stavek od glavnega, moramo izpustiti.

- Časovni veznik *preden* izraža, da je dejanje iz glavnega stavka potekalo pred dejanjem iz odvisnega stavka (prim. *Preden sem poslušal glasbo, sem napisal domačo nalogo*); namesto njega ne moremo uporabiti veznika *ko*. Tak časovni odvisnik lahko pretvorimo (tj. strnemo) v časovno predložno zvezo, in sicer tako, da veznik *preden* zamenjamo s predlogom *pred*, preostali del odvisnega stavka pa pretvorimo v samostalniško besedo/besedno zvezo v orodniku (prim. *preden sem poslušal glasbo* → *pred poslušanjem glasbe*); vejico, ki je prej ločila odvisni stavek od glavnega, moramo izpustiti.

Podredno zložene povedi s pravim časovnim odvisnikom tvorimo z združevanjem/zlaganjem enostavnih povedi (npr. *Pisal sem domačo nalogo. Poslušal sem glasbo.*), in sicer tako:

- Najprej opazujemo dejanji in ugotovimo, ali potekata (sta/bosta potekali) hkrati/vzporedno ali ne.
- Če dejanji potekata (sta/bosta potekali) hkrati, sami presojamo pomembnost obeh dejanj. Nato izrazimo tisto dejanje, ki se nam zdi pomembnejše, v glavnem stavku, manj pomembno pa v odvisnem – na začetek odvisnega stavka postavimo veznik *medtem ko* (ali samo *ko*) ter tako izrazimo istodobnost dejanja iz glavnega stavka z dejanjem iz odvisnega stavka; mejo med glavnim in odvisnim stavkom zaznamujemo z vejico (npr. *Medtem ko sem pisal domačo nalogo, sem poslušal glasbo*; *Medtem ko sem poslušal glasbo, sem pisal domačo nalogo*).
- Če pa dejanji ne potekata (nista/ne bosta potekali) hkrati/vzporedno, temveč zaporedno, najprej premislimo, katero dejanje je (je bilo/bo) prvo in katero drugo (npr. 1. *Poslušal sem glasbo.* 2. *Pisal sem domačo nalogo.*). Potem se odločimo, katero dejanje bomo postavili v izhodišče oz. v glavni stavek.
- Če postavimo v glavni stavek prvo/uvodno dejanje (npr. *Poslušal sem glasbo*), moramo začeti odvisnik z veznikom *preden* – z njim izrazimo, da dejanje iz glavnega stavka poteka (je/bo potekalo) pred dejanjem iz odvisnega stavka; mejo med glavnim in odvisnim stavkom zaznamujemo z vejico (npr., *preden sem pisal domačo nalogo*).
- Če pa postavimo v glavni stavek drugo/nadaljevalno dejanje (npr. *Pisal sem domačo nalogo*), moramo začeti odvisni stavek z veznikom *potem ko* (ali samo *ko*) – z njim izrazimo, da dejanje iz glavnega stavka poteka (je/bo potekalo) po dejanju iz odvisnega stavka; mejo med glavnim in odvisnim stavkom zaznamujemo z vejico (npr., *potem ko sem poslušal glasbo*).

Opisni časovni odvisniki so tisti, ki opisujejo okoliščine oz. dejanja, v katerih se dejanje iz glavnega ponavlja oz. traja dalj časa (prim. *Kadar me boli glava, grem na sprehod*; *Odkar se je vpisal na gimnazijo, živi v mestu*; *Dokler bo hodil na gimnazijo, bo živel v mestu*). Po njih vprašujemo z vprašalnico *kako pogosto* + *povedek glavnega stavka* oz. *koliko časa (od kdaj/do kdaj)* + *povedek glavnega stavka*. Začenjajo pa se z oziralnimi prislovnimi časovnimi zaimki *kadar*, *odkar*, *dokler*.

- Oziralni prislovni časovni zaimek *kadar* opisuje okoliščine/dejanja, v katerih se dejanje iz glavnega stavka ponavlja (prim. *Kadar me boli glava, grem na sprehod*); lahko ga zamenjamo z opisno prislovno zvezo *vedno*, *ko*. Tak časovni odvisnik lahko pretvorimo (tj. strnemo) v časovno predložno zvezo, in sicer tako, da vezniško besedo *kadar* zamenjamo s predlogom *ob* (redkeje *za*, *v*), preostali del odvisnega stavka pa pretvorimo v samostalniško besedo/besedno zvezo v mestniku (za *za/v* v tožilniku), prim. *kadar me boli glava* → *ob glavobolu*; *kadar je božič* → *za božič*; *kadar je lepo vreme* → *v (ob) lepem vremenu*; vejico, ki je prej ločila odvisni stavek od glavnega, moramo izpustiti.
- Oziralni prislovni časovni zaimek *odkar* opisuje, od katerih okoliščin oz. od katerega dejanja dalje traja dejanje iz glavnega stavka (npr. *Odkar se je vpisal na gimnazijo, živi v mestu*); lahko ga zamenjamo z opisno prislovno zvezo *vse od trenutka*, *ko*. Tak časovni odvisnik lahko pretvorimo

- (tj. strnemo) v časovno predložno zvezo, in sicer tako, da vezniško besedo *odkar* zamenjamo s predlogom *od* oz. s predložno zvezo *od začetka*, preostali del odvisnega stavka pa pretvorimo v samostalniško besedo/besedno zvezo v roditelju (prim. *odkar se je vpisal na gimnazijo* → *od vpisa na gimnazijo*); vejico, ki je prej ločila odvisni stavek od glavnega, moramo izpustiti.
- Oziralni prislovni časovni zaimek *dokler* opisuje, do katerih okoliščin oz. do katerega dejanja traja dejanje iz glavnega stavka (npr. *Dokler bo hodil na gimnazijo, bo živel v mestu*); lahko ga zamenjamo z opisno prislovno zvezo vse *do trenutka, ko*. Tak časovni odvisnik lahko pretvorimo (tj. strnemo) v časovno predložno zvezo, in sicer tako, da vezniško besedo *dokler* zamenjamo s predlogom *do* oz. s predložno zvezo *do konca*, preostali del odvisnega stavka pa pretvorimo v samostalniško besedo/besedno zvezo v roditelju (prim. *dokler bo hodil na gimnazijo* → *do konca gimnazije*); vejico, ki je prej ločila odvisni stavek od glavnega, moramo izpustiti.

Časovni odvisniki obeh vrst lahko stojijo za glavnim stavkom ali pred njim (prim. *Andrej bo živel v mestu, dokler bo hodil na gimnazijo*; *Dokler bo Andrej hodil na gimnazijo, bo živel v mestu*).

Ker časovni odvisnik pomensko dopolnjuje povedek iz glavnega stavka, je eden od stavčnih členov glavnega stavka – in sicer prislovno določilo časa. (Njegova posebnost je pač ta, da ni iz ene besede ali iz besedne zveze, ampak je kar cel stavek.)

Krajevni odvisnik je tisti odvisnik, ki dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o kraju njegovega dejanja – in sicer na splošno opisuje kraj, v katerem poteka (je/bo potekalo) to dejanje (prim. *Medvode stojijo, kjer se stekata Sava in Sora*). Po njem vprašujemo z vprašalnicami *kje/kam/ kod/od kod/do kod* + povedek glavnega stavka.

Vsak krajevni odvisnik je opisni – začenja se z oziralnim prislovnim krajevnim zaimkom, npr. *kjer, kamor, koder, od koder* ...; ta lahko stoji sam ali za krajevnim prislovom (prim. *kjer – tam, kjer* ...; *kamor – tja, kamor; koder – povsod, koder*), npr. *Medvode stojijo (tam), kjer se stekata Sava in Sora*.

Krajevni odvisnik stoji za glavnim stavkom ali pred njim (prim. *Medvode stojijo, kjer se stekata Sava in Sora*; *Kjer se stekata Sava in Sora, stojijo Medvode*). Ker pomensko dopolnjuje povedek iz glavnega stavka, je eden od stavčnih členov glavnega stavka – in sicer prislovno določilo kraja. (Njegova posebnost je pač ta, da ni iz ene besede ali iz besedne zveze, ampak je kar cel stavek.)

Krajevne odvisnike lahko pretvorimo (strnemo) v predložno krajevno zvezo (prim. *Medvode stojijo, kjer se stekata Sava in Sora* → *Medvode stojijo ob sotočju Save in Sore*); vejico, ki je prej ločila odvisni stavek od glavnega, moramo izpustiti. Za tako strnjevanje je včasih potrebna precejšnja poimenovalna/slovarska in upovedovalna/skladenjska zmožnost.

Krajevni odvisniki so v vsakdanjem sporazumevanju zelo pogosti, in sicer zato, ker nam omogočajo sporočiti kraj dejanja, čeprav ga ne znamo poimenovati – lahko pa ga opišemo (npr. *Medvode stojijo (tam), kjer se stekata Sava in Sora*).

Opozorilo: V vsakdanjem sporazumevanju pogosto tvorimo ali sprejemamo t. i. nepravilne/nepravilne krajevne odvisnike (npr. *Stopila je v sobo, kjer je ležala babica*; *Stopila je v sobo, kjer se je pogovorila z babico*). Ti odvisniki se sicer začenjajo z oziralnim prislovnim krajevnim zaimkom (*kjer*), vendar ne stojijo za krajevnim prislovom, temveč za krajevno predložno zvezo (*v sobo*); ti odvisniki torej ne vsebujejo podatka o kraju dejanja iz glavnega stavka (zato po njih ne vprašujemo z vprašalnico za

krajevni odvisnik, prim. *Stopila je v sobo, kjer je ležala babica/kjer se je pogovorila z babico.* – *Kam je stopila?*), temveč

- natančneje določajo dano krajevno predložno zvezo s podatkom o njeni vrsti/njenih lastnostih in bi po njih morali spraševati z vprašalnico za prilastkov odvisnik, prim. *Stopila je v sobo, kjer je ležala babica.* → *V katero sobo je stopila?*) ali
- vsebujejo podatek o prihodnjem dogajanju v danem kraju (in bi po njih morali spraševati z vprašalnico *In kaj se je tam zgodilo?*, prim. *Stopila je v sobo, kjer se je pogovorila z babico.* → *In kaj se je nato v sobi zgodilo?*).

Raba oziralnih prislovnih krajevnih zaimkov je torej v teh dveh primerih napačna in napačni so tudi taki krajevni odvisniki. Namesto oziralnega prislovnega krajevnega zaimka moramo v prvem primeru uporabiti oziralni pridevniški zaimek (tako tvorimo prilastkov odvisnik, prim. *Stopila je v sobo, kjer je ležala babica* → *v kateri je ležala babica*), v drugem pa kazalni prislovni krajevni zaimek (tako tvorimo priredno zloženo poved, prim. *Stopila je v sobo, kjer se je pogovorila z babico* → *tam se je /nato/ pogovorila z babico*). Dobro je, če se učitelji tega zavedamo in smo na to pozorni v svojih besedilih in v besedilih učencev.

Načinovni odvisnik je tisti odvisnik, ki dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o načinu izvajanja njegovega dejanja (prim. *Smučar se je spustil po strmini, ne da bi si nadel očala*). Po njem vprašujemo z vprašalnico *kako/na kateri način + povedek glavnega stavka*. Ker pomensko dopolnjuje povedek iz glavnega stavka, je eden od stavčnih členov glavnega stavka – in sicer prislovno določilo načina.

V načinovnih odvisnikih je predstavljeno dejanje/stanje, ki spremlja dejanje iz glavnega stavka (npr. *Obtoženec se je branil tako, da je molčal; Iztok je zmagal, ne da bi treniral*) ali s katerim primerjamo oz. opisujemo dejanje iz glavnega stavka (npr. *Govoril je, kot bi rožice sadil; Atlet je tekel, kolikor je le mogel hitro*).

Načinovni odvisnik stoji vedno za glavnim stavkom; mejo med njima zaznamujemo z vejico – pri tem moramo upoštevati kar nekaj pravopisnih pravil, npr. da pred oziralnim prislovnim načinovnim zaimkom *kakor* oz. pred primerjalnim veznikom *kot* pišemo vejico le tedaj, če veznik uvaja odvisnik (če je torej v nadaljevanju osebna glagolska oblika), prim. *Govoril je, kot bi rožice sadil* – *Govoril je kot dež*.

Načinovne odvisnike lahko pretvorimo (strnemo) v predložno načinovno zvezo (prim. *Obtoženec se je branil tako, da je molčal* – *Obtoženec se je branil z molkom; Atlet je tekel, kolikor je le mogel hitro* → *Atlet je tekel po svojih najboljših močeh; Smučar se je spustil po strmini, ne da bi si nadel očala* → *Smučar se je spustil po strmini brez očal*); vejico, ki je prej ločila odvisni stavek od glavnega, moramo izpustiti. Za tako strnjevanje je včasih potrebna precejšnja poimenovalna/slovarska in upovedovalna/skladenjska zmožnost.

Načinovni odvisniki so v vsakdanjem sporazumevanju zelo pogosti, in sicer zato, ker je to, kako poteka dejanje, lažje opisati s stavkom (oz. spremljevalnim dejanjem) kot pa s predložno zvezo (prim. *Okna se odpirajo tako, da pritisneš na gumb* – *Okna se odpirajo s pritiskom na gumb*).

Opozorilo: Lahko rečemo, da učenci nimajo težav s tvorjenjem časovnih, krajevnih in načinovnih odvisnikov, s spraševanjem po njih in z njihovim prepoznavanjem (saj si pri tem lahko pomagajo s svojim poznavanjem ustreznih vrst prislovnih določil) – pač pa imajo težave

- s prepoznavanjem isto- in neistodobnih dejanj ter z izrekanjem istodobnosti oz. neistodobnosti dejanja iz glavnega stavka (glede na dejanje iz odvisnika),
- s pretvarjanjem časovnih, krajevnih in načinovnih odvisnikov v predložne zveze in z izpustom vejice pred tako nastalimi predložnimi zvezami oz. za njimi,
- s pretvarjanjem časovnih, krajevnih in načinovnih predložnih zvez v ustrezne odvisnike ter z rabo vejice na meji glavnega in odvisnega stavka,
- z ločevanjem časovnih predložnih zvez od krajevnih,
- z rabo oziralnega prislovnega časovnega zaimka *kadar*,
- z rabo vejice pred *kakor* in *kot*,
- s prepoznavanjem t. i. nepravih/nepravih krajevnih odvisnikov in z odpravljanjem napak (tj. z zamenjavo oziranih prislovnih krajevnih zaimkov z oziralnimi pridevniškimi zaimki, npr. *Prenočili smo v planinski koči, kjer je bil oskrbnik moj stric* → *Prenočili smo v planinski koči, v kateri je bil oskrbnik moj stric*, ali s kazalnim prislovnim krajevnim zaimkom, npr. *Prenočili smo v planinski koči, kjer smo zjutraj srečali znance iz Ljubljane* → *Prenočili smo v planinski koči in tam smo zjutraj srečali znance iz Ljubljane*).

Obravnava časovnega, krajevnega in načinovnega odvisnika je zelo nivojsko razčlenjena – učenci nižje in srednje ravni naj bi predvsem opazovali njihovo vlogo, pretvarjali odvisnike v predložne zveze (in obrnjen), razmišljali o rabi vejice, opazovali položaj odvisnikov in tega zamenjali ipd.

Pa še to: Učenci so se s časovnim razmerjem med dejanjema srečali že v 4. razredu (gl. D. Kapko idr., *Gradim slovenski jezik 4*, 2004, 2. del, 14. Izvedel sem nekaj novega, 4–11) in v 5. razredu (gl. D. Kapko idr., *Gradim slovenski jezik 5*, 2004, 1. del, 11. Med poukom, pred poukom, po pouku, 82–89).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih enotah
1.–18.	<p>V teh t. i. metajezikovnih nalogah (oz. nalogah za razvijanje metajezikovne zmožnosti) mora učitelj oblike in metode dela precej prilagajati zmožnostim učencev – medtem ko mu zaporedja nalog (oz. poteka konstrukcije znanja o časovnem, krajevnem in načinovnem odvisniku) ni treba spreminjati, ker so naloge sestavljene in razvrščene tako, da se znanje postopoma in smiselno nadgrajuje.</p> <p>Zato naj učenci naloge rešujejo v danem zaporedju, in sicer sami ali v dvojicah oz. naj nekatere naloge rešujejo sami, druge pa v dvojicah.</p> <p>Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga; učence naj opozarja, naj ne hitijo z reševanjem, pač pa naj si vzamejo čas in naj pozorno preberejo vsako vprašanje/navodilo in naj razmišljajo o svojih rešitvah.</p> <p>Rešitve naj se preverijo na razne načine – individualno, frontalno, v priloženem snopiču ipd. Zelo pomembno pa je, da učitelj po vsaki rešeni nalogi spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev, k poročanju o težavah in napakah, k izrekanju prošnje za dodatna pojasnila ipd.</p> <p>Učitelj naj nenehno opozarja učence na rabo vejice, še zlasti tedaj, ko je odvisni stavek pred glavnim ali ko pretvarja odvisnik v predložno zvezo.</p>

Ciljna tema drugega podpoglavja: Pisanje izrazov za barve.

Slovenska pravila o pisanju izrazov za barve določajo,

- da večbarvnost zaznamujemo z vezajem (ker gre za enovrednost barv, prim. *zeleno-moder /krog/*) in
- da barvne odtenke pišemo skupaj z barvo ali ločeno od nje – izjema so le tisti barvni odtenki, ki jih lahko s čim primerjamo: te pišemo vedno ločeno od barve (prim. *zelenomoder* ali *zeleno moder* – vendar *nebesno moder* /← *moder*, kot je *nebo*/).

Opozorilo: Naloge v delovnem zvezku so zasnovane in razvrščene tako, da učenci spoznavajo strategijo pisanja izrazov za barve, tj.

- najprej moramo ugotoviti, ali bomo poimenovali več barv ali samo eno barvo z določenim odtenkom;
- če poimenujemo več barv, uporabimo vezaj (npr. *zeleno-moder*) oz. namesto njega uporabimo veznik *in* (*zelen in moder*);
- če poimenujemo odtenek barve, ga pišemo ločeno od barve (to je manj zapleteno) ali skupaj z njo;
- če se določimo, da bomo odtenek barve pisali skupaj z barvo, moramo biti pozorni na to, ali ga lahko s čim primerjamo ali ne;
- če lahko odtenek barve s čim primerjamo, ga ne smemo pisati skupaj z barvo.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.–12.	Naloge so zastavljene procesno in nivojsko, in sicer 1.–9. za srednjo raven ter 10.–12. za višjo raven. Učenci z obeh ravni naj jih rešujejo samostojno ali v dvojicah; učitelj naj določi način preverjanja rešitev (npr. frontalno, v priloženem snopiču ipd.). Na koncu obravnave na vsaki ravni naj učitelj spodbuja učence k ubeseditvi strategije pisanja izrazov za barve; učenci naj nato ob novih primerih uporabijo in opišejo to strategijo.

Ciljna tema tretjega podpoglavja: Tri pike.

Tri pike so ločilo, ki sestoji iz treh med seboj stičnih pik (te stojijo tesno ena ob drugi); s tem ločilom zaznamujemo

- nedokončano misel/poved (torej izpust dela povedi) ali
- nedokončano besedo (torej izpust dela besede).

Tri pike, s katerimi zaznamujemo izpust dela povedi, so levo in desno nestične; če jih uporabljamo namesto naštevalnih delov povedi, pred njimi ni vejice (kot da je izpuščena krajšava *itd./ipd./idr.*, npr. *Jakob Aljaž je rad hodil na Kum, Krvavec, Storžič ...*). Tri pike, s katerimi zaznamujejo izpust dela besede, pa so levo stične in desno nestične.

Če so tri pike na koncu vprašalne povedi, stoji za njimi vprašaj; če so na koncu vzklične povedi, je za njimi klicaj; če pa stojijo na koncu pripovedne povedi, za njimi ni končne pike.

Opozorilo: Učenci pogosto izpustijo del povedi in to zaznamujejo z zaporednimi pikami – pri tem delajo značilne napake, npr.

- izpusta ne zaznamujejo s tremi pikami, temveč s štirimi/petimi/... (ker ne vedo, da so ločilo za to vlogo samo tri pike),
- tri pike pišejo levo stično (redkeje tudi desno stično),
- pri naštevanju postavijo prednje vejico,
- pripovedne povedi končajo še s končno piko (torej napišejo štiri pike).

Druge vloge treh pik, tj. zaznamovanja izpusta dela besede, večina učencev ne pozna – ko pa jo spoznajo, radi uporabljajo to ločilo tudi v tej vlogi (zlasti za zaznamovanje izpusta delov slogovno zaznamovanih besed, npr. slengovskih in pogovornih besed).

Še to: Namesto izraza tri pike lahko uporabljamo tudi tripičje, ne pa tudi tropičje (prim. SP 2001, 1590, tripičje: »tri pike (ena ob drugi)«, in SP 2001, 1594, tropičje: »tri pike (ena pod drugo)«).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.–3.	Naloge so zastavljene procesno, zato naj jih učenci rešujejo samostojno. Način preverjanja rešitev naj določi učitelj.
4.–5.	Učenci naj rešujejo nalogi sami ali v dvojicah, nato pa naj rešitve preverijo v priloženem snopiču.

Učenčevo samovrednotenje

Kaj je bil cilj prvega dela te enote?

Kaj si se naučil o opisu postopka? (Dopolni povedi.)

Kaj je bil cilj drugega dela te enote?

Kaj si se naučil o časovnem, krajevnem in načinovnem odvisniku? (Dopolni povedi.)

Kaj je bil cilj tretjega dela te enote?

Kaj si se naučil o pisanju izrazov za barve? (Dopolni povedi.)

Kaj je bil cilj četrtega dela te enote?

Kaj si se naučil o rabi in pisanju treh pik? (Dopolni povedi.)

Kaj si delal v tej enoti?

Kaj si delal brez težav?

S čim si imel težave?

Kaj bi rad izboljšal?

Kako si sodeloval s sošolci?

Kako si sodeloval z učiteljem?

Učiteljevo samovrednotenje

Viri

<http://www.policija.si/si/preventiva/jrm/nasveti-kopanje.html>

<http://www.mf.uni-lj.si/anasteziologija/katedra3.htm>

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

V OPISU POSTOPKA so v pravilnem _____ zapovrstju naštetih _____ postopka. Glagoli so v _____, in sicer v obliki za 3. ali 1. osebo množine (npr. *pražijo/prražimo*) ali 2. osebo ednine (npr. *pražiš*); lahko so tudi v velelniku (npr. *praži/prražite*) – tako besedilo imenujemo _____. Pred naštevanjem korakov/faz postopka so pogosto navedeni pripomočki za delo (npr. _____, orodje ipd.).

V OPISU POSTOPKA so v pravilnem časovnem zapovrstju naštetih koraki/faze postopka. Glagoli so v sedanjiku, in sicer v obliki za 3. ali 1. osebo množine (npr. *pražijo/prražimo*) ali 2. osebo ednine (npr. *pražiš*); lahko so tudi v velelniku (npr. *praži/prražite*) – tako besedilo imenujemo navodilo za delo. Pred naštevanjem korakov/faz postopka so pogosto navedeni pripomočki za delo (npr. sestavine, orodje ipd.).

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

ČASOVNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka
s podatkom o _____ njegovega dejanja.

Vprašalnica: _____.

KRAJEVNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka
s podatkom o _____ njegovega dejanja.

Vprašalnice: _____/_____/_____ ... _____.

NAČINOVNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka
s podatkom o _____ njegovega dejanja.

Vprašalnica: _____.

ČASOVNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka
s podatkom o času njegovega dejanja.

Vprašalnica: Kdaj + povedek glavnega stavka.

KRAJEVNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka
s podatkom o kraju njegovega dejanja.

Vprašalnice: Kam/kje/kod ... + povedek glavnega stavka.

NAČINOVNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka
s podatkom o načinu njegovega dejanja.

Vprašalnica: Kako + povedek glavnega stavka.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Pravila za PISANJE BARV:

- Če je predmet ... večbarven, pišemo imena barv z _____
(npr. _____ = rumen in rjav).
- Če je predmet ... enobarven, pišemo ime barve _____
ali _____ (npr. _____
ali _____ = rjav z odtenkom sive).
*Če odtenek njegove barve lahko s čim primerjamo, pišemo ime
barve _____ (npr. _____ = siv kot pesek).*

Pravila za PISANJE BARV:

- Če je predmet ... večbarven, pišemo imena barv z vezajem
(npr. rumeno-rjav = rumen in rjav).
- Če je predmet ... enobarven, pišemo ime barve skupaj
ali narazen (npr. sivorjav ali sivo rjav = rjav z odtenkom sive).
*Če odtenek njegove barve lahko s čim primerjamo, pišemo ime
barve narazen (npr. peščeno siv = siv kot pesek).*

TRI PIKE so ločilo, s katerim zaznamujemo nedokončano
_____ (npr. Ti očeta do praga ...) ali
nedokončano _____ (npr. Prejmi pozdrave
in polj...). V prvem primeru jih pišemo levo in
_____ nestično, v drugem pa _____ stično.

TRI PIKE so ločilo, s katerim zaznamujemo nedokončano
poved (npr. Ti očeta do praga ...) ali
nedokončano besedo (npr. Prejmi pozdrave in polj...).
V prvem primeru jih pišemo levo in
desno nestično, v drugem pa levo stično.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Predlog nalog za preverjanje

1. Preberi besedilo.

Reševanje človeka, ki se utaplja

Človeka, ki se utaplja, skušamo rešiti iz vode najprej tako, da mu s kopnega ponudimo palico, vrv, desko, žogo, brisačo ipd.; ko se tega oprime, ga počasi izvlečemo. Nikoli mu ne smemo ponuditi roke ali noge, ker nas lahko (sicer nenamerno) potegne k sebi v vodo.

Če reševanje s kopnega ni mogoče, gremo k njemu v vodo (vendar le, če znamo plavati) – pred tem si slečemo obleko in sezujemo čevlje. V vodi se mu približamo s hrbtne strani, in sicer zato, da se nas ne bi oklenil in nas utopil. Z eno roko mu pokrčimo roko za hrbtom, drugo svojo roko pa damo pod njegovo prosto pazduho in ga primemo za zadnji del vratu ali za lase. Tako ga držimo in odplavamo proti bregu (plavamo samo z nogami; pri tem pazimo, da se nam utapljaajoči ne izmuzne (zato ga držimo za vrat). Pazimo tudi na to, da ima obraz (nos in usta) nad vodo. Ko pridemo v plitko vodo, v kateri lahko stojimo, mu damo (če ne diha) nekaj hitrih in močnih vpihov zraka v pljuča z umetnim dihanjem in ga nato potegnemo na kopno.

Na kopnem mu najprej slečemo zgornji del telesa (do bokov) ali mu vsaj odpnemo ovratnik in zrahljamo pas. Če v zgornjih dihalih (tj. v nosu, ustih) opazimo ovire, mu odstranimo vse tujke (npr. alge, blato, pesek, zobno protezo ...). Da bi mu voda odtekla iz nosu, ust, žrela, sapnika in večjih sapnic, ga za kratek čas dvignemo v pasu tako, da mu glava in oprsje visita navzdol.

Če začne dihati, a se pri tem ne zaveda, ga obrnemo v položaj za nezvestne. Če pa ne diha, ga položimo na hrbet, glavo mu potisnemo vznak in ga začnemo oživljati z umetnim dihanjem usta na usta (pri odraslih) oz. usta na usta in nos (pri otrocih). Odraslemu damo 12 vpihov na minuto, otroku pa 20. Če mu srce ne deluje, ga oživljamo še z zunanjo masažo srca. Odraslemu in otroku pritisnemo na srce 100-krat na minuto. Če združimo celotno oživljanje (tj. umetno dihanje in masažo srca), torej naredimo pri odraslem na dva vpiha 15 stisov srca, pri otroku pa na en vpih 5 stisov srca. Umetno dihanje in zunanja masaža srca ne potekata vzporedno, ampak zaporedno (tj. najprej vpih, nato stisi srca).

Človeka oživljamo, dokler ne pride zdravniška pomoč oz. dokler ne začne dihati sam. Če njegovo srce ne začne ponovno biti in če ne začne dihati sam, ga na opisani način oživljamo dve uri. Če pa nam reševanje uspe (tj. če človek oživi), ga oblečemo ali zavijemo v suho obleko ali odejo (ker je izgubil precej toplote) in ga odpeljemo v bolnišnico; med prevozom ga skrbno opazujemo.

Besedilo je

- opis človeških dihal pri utapljanju,
- opis človeka, ki se je utapljaj,
- poročilo o rešitvi človeka, ki se je utapljaj,
- opis postopka reševanja.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

2. Besedilo iz 1. naloge je pomensko iz dveh delov. Napiši, o čem govori prvi in o čem drugi del.

1. del: _____

2. del: _____

3. Pravilno zaporedje dejanj pri reševanju človeka, ki se utaplja, zaznamuj s števkami od 1 (kaj naredimo najprej) do 8 (kaj naredimo najkasneje).

_____ odpeljemo ga v bolnišnico

_____ rešimo ga iz vode

_____ iz nosu in ust mu odstranimo tujke

_____ zavijemo ga v suho odejo

_____ utopljenca ponudimo desko, palico ...

_____ slečemo mu zgornji del telesa, odpnemo ovratnik, zrahljamo pas

_____ za kratek čas ga dvignemo v pasu z glavo in oprsem navzdol

_____ oživljamo ga

4. Obkroži črko pred pravilnimi trditvami.

a) Če vidimo človeka, ki se utaplja, nemudoma skočimo v vodo.

b) Približamo se mu lahko s hrbtno, bočno ali sprednjo strani.

c) Pazimo, da ima obraz ves čas nad vodo.

č) V plitki vodi ga slečemo.

d) Ves čas ga opazujemo.

e) Oživljanje lahko prekine le zdravnik.

f) Vsakemu človeku, ki se je utapljaj, je treba nuditi zunanjo masažo srca.

5. Odgovori.

Kolikokrat v minuti človeku, ki se je utapljaj, pritisnemo na srce? _____

Kolikokrat v minuti mu damo umetno dihanje? _____

Koliko masaž naredimo na en vpih? _____

Koliko časa moramo oživljati utopljenca, ki ne diha in mu ne bije srce? _____

Kdo lahko oživljanje prej prekine? _____

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

6. Odgovori.

Čemu

– človeku, ki se utaplja, ponudimo palico, desko, žogo ...?

_____

– se utopljenca v vodi približamo s hrbtne strani?

_____

– utopljenca nudimo pomoč že v plitki vodi?

_____

– utopljenca odstranimo blato, pesek, alge iz ust in nosu?

_____

– dvignemo utopljenca v pasu z glavo in oprsem navzdol?

_____

Zakaj

– utopljenca obrnemo v položaj za nezvestnega?

_____

– utopljenca po uspešnem oživljanju zavijemo/oblečemo v toplo odejo/obleko?

_____

7. Obkroži.

Besedilo iz 1. naloge je

a) umetnostno.

b) neumetnostno.

8. Obkroži in utemelji rešitev.

Besedilo iz 1. naloge je

a) subjektivno, saj _____.

b) objektivno, saj _____.

9. Stavke dopolni tako, da boš dobil smiselne povedi. Pomagaj si s stavki v okvirčku.

a) Preden gremo k utaplajočemu se človeku v vodo, _____.

_____

b) Utoplajočega skušamo najprej rešiti tako, _____.

_____

c) Ko pridemo v plitvejšo vodo, _____.

_____

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

č) V pasu ga dvignemo, _____.

_____

d) Človeka oživljamo, _____.

_____

e) Ko človek začne dihati, _____.

_____

ga oblečemo
da mu glava in oprsje visita navzdol
mu damo nekaj hitrih in močnih vpihov zraka
dokler ne pride zdravnik
da mu s kopnega ponudimo palico, vrv ...
se slečemo

Nato obkroži glavni stavek in se vprašaj po odvisniku. Na črto pod poved napiši vprašalnico zanj.

Določi vrsto odvisnika.

POVED	VRSTA ODVISNIKA
a	
b	
c	
č	
d	
e	

10. Glavne stavke dopolni s smiselnimi odvisniki. Nato pod odvisnike napiši vprašalnice zanje.

a) Lovili smo se tam, _____.

_____

b) _____, sem takoj pogledal skozi okno.

_____

c) Dedek lahko hodi le tako, _____.

_____

č) _____, tretji dobiček ima.

_____

d) _____, miši plešejo.

_____

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

e) V nedeljo bomo šli tja, _____.

_____

Določi vrsto odvisnika.

POVED	VRSTA ODVISNIKA
a	
b	
c	
č	
d	
e	

11. Najprej obkroži glavni stavek, nato pa odvisnik pretvori v besedno zvezo in poved ponovno napiši.

a) Odgovoril sem, ne da bi pomislil.

_____

b) Kjer se stikata zemeljski plošči, je nastala velika razpoka.

_____

c) Kjer se križata prednostna in stranska cesta, so postavili semafor.

_____

č) Stopil je v razred, ne da bi pozdravil.

_____

d) Medtem ko je spal, je govoril.

_____

e) Ko je padel, si je poškodoval roko.

_____

Določi vrsto odvisnika.

POVED	VRSTA ODVISNIKA
a	
b	
c	
č	
d	
e	

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

12. V vsakem stavku najprej ustrezno podčrtaj povedek in prislovno določilo.

a) Brez besed so ga ubogali.

---

b) Ob slovesu ga je objela.

---

c) Med pisanjem domače naloge si je podpiral glavo.

---

c) Na koncu avtoceste je velika kolona.

č) Ob pogledu na morje se mu je zjasnil obraz.

---

d) Pred nastopom imam tremo.

---

e) Pri gradnji ceste so naleteli na izkopanine iz rimskih časov.

Nato prislovno določilo pretvori v odvisnik in poved ponovno napiši na črto.

Vprašaj se po odvisniku in mu določi vrsto.

POVED	VRSTA ODVISNIKA
a	
b	
c	
č	
d	
e	

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

13. Vstavi vejico, kjer je potrebno.

Preden je Maja začela delati okraske je pripravila vse pripomočke.

Ne da bi Peter prebral navodilo je izdelal okraske.

Ko se okraski ohladijo jih premažemo z barvo.

Kjer bomo zavezali vrvico naredimo luknjico s palčko.

Medtem ko se okraski sušijo jih večkrat obrnemo.

Kjer okrasek počiva ga je treba zalepiti.

Obkroži črko pred pravilnima trditvama.

- a) Vsi odvisniki so iste vrste.
- b) Noben odvisnik ni načinovni.
- c) Največ odvisnikov je časovnih.
- č) Dva odvisnika sta krajevna, štirje pa so načinovni.
- d) Prvi in zadnji odvisnik sta iste vrste.
- e) Trije odvisniki so časovni, dva sta krajevna in eden je načinovni.
- f) Dva odvisnika sta krajevna, dva časovna in dva načinovna.

14. Odvisnike iz 13. naloge postavi za glavne stavke in povedi ponovno napiši.

---

15. Vstavi *ko* ali *kadar*.

_____ sem danes čakal na vlak, sem prebral ves časopis.

_____ sem nabiral borovnice, sem videl kačo.

_____ boste poslušali simfonijo, ne smete ploskati med stavki.

_____ nas obiščejo, nam prinesejo šopek rož.

_____ jemo, se ne spakujemo.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

16. Vstavi vejice, kjer je treba.

Kdor dolgo spi obira kosti.

Kar boš v mladosti sejal boš v starosti žel.

Kakor si boš postal tako boš ležal.

Kjer osel leži tam dlako pusti.

Kadar imajo otroci denar imajo kramarji semenj.

Obkroži odvisnik. Na črto pod njim napiši vrsto odvisnika.

17. Med naslednjimi stavki poišči tistega s prislovnim določilom načina, nato pa tega pretvori v odvisnik in poved ponovno napiši.

Med hojo po obali sem nabiral školjke.

Pri delu na cesti je doživel nezgodo.

Ob izidu najnovejše knjige se je pisatelj srečal z bralci.

Vremenoslovci napovedujejo snežne padavine za danes in jutri.

Brez slovesa je odpotoval v tujino.

Takoj mi povej svoje mnenje.

---

18. Popravi, kjer je treba.

Utoplencu iz ust in nosu odstranimo pesek, blato...

Človeku, ki se utaplja, ponudimo palico, vrv ...

Želim si, da...

Z reševanjem moramo pohiteti, sicer....

Počakaj, drugače ...

Ali veš, da bonboni, lizike...škodujejo zobem?

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

19. Obkroži črko pred pravilno napisanimi povedmi, napačno napisane pa popravi.

- a) Obljubi, da ...
- b) Zaljubljen sem v M ...
- c) Darja, pošiljam ti koš p...
- č) Utopljenca zvijemo v suho odejo, rjuho...
- d) Ali poznaš igro ekec pekec kurji d ...?
- e) Oživljanje utopljenca lahko prekine le zdravnik, sicer...

20. Dopolni.

Moj pulover je iz dveh barv, rdeče in zelene, torej je _____.

Barvica je na eni strani modra, na drugi pa rdeča. Barvica je _____.

Včasih niso poznali barvnih fotografij, ampak samo _____.

Šal je enobarven, moder z odtenkom zelene. Šal je _____.

Za hišno fasado so zmešali rdečo in rjavo barvo. Fasada je _____.

Slikar je za barvo neba pomešal modro in belo. Nebo na njegovi sliki je _____.

21. Dopolni.

Njegov obraz je postal siv kot pepel. Njegov obraz je _____.

Sošolka si želi nahrbtnik rumen kot jajce, jaz pa rumenega kot pšenica. Sošolka si želi

_____ nahrbtnik, jaz pa _____.

Morje je ponekod modro kot turkiz, torej je _____ barve.

Listje je postalo rjavo kot rja. Listje je _____.

Njena obleka je modra, kot je nebo v Parizu. Barva njene obleke je _____.

Letos sta modni barvi zelena, kot so vojaške obleke, in modra, kot so mornarske. V trgovinah bo zato največ _____ in _____ oblek.

Perilo, oprano z novim pralnim praškom, je belo kot sneg. Perilo je _____.

Zavesa v operni hiši je rdeča kot škrlat. Zavesa v operni hiši je _____.

22. Opiši, kakšen je pulover, ki je

golobje siv: _____

zelenosiv: _____

zeleno-siv: _____

6 Le zakaj je to nastalo?

str. 86–105, predvideno število ur: 10

Operativni cilji enote:

- branje in gledanje/poslušanje neumetnostnega besedila (razlage nastanka pojava),
- najdenje v zapisanem besedilu,
- pomnjenje podatkov,
- razumevanje besedila (tj. prepoznavanje teme, bistvenih podatkov in njihove vzročno-posledične povezanosti),
- ločevanje vzrokov za nastanek naravnega pojava od posledic naravnega pojava,
- prepoznavanje in povzemanje značilnosti razlage pojava,
- obnavljanje razlage danega naravnega pojava,
- priprava na govorni nastop in govorno nastopanje,
- presojanje govornih nastopov in pojasnjevanje svojega mnenja,
- raba velike oz. male začetnice,
- navajanje virov na en način oz. na dva načina,
- obvladanje zgradbe definicije pojma,
- tvorjenje definicije pojma,
- spraševanje po vzročnem, namernem in pogojnem odvisniku,
- poznavanje vloge vzročnega, namernega in pogojnega odvisnika,
- ločevanje vzročnega in namernega odvisnika,
- prepoznavanje vzročnega, namernega in pogojnega odvisnika,
- pretvarjanje vzročnega odvisnika v predložno zvezo,
- pretvarjanje vzročne predložne zveze v vzročni odvisnik,
- pretvarjanje namernega odvisnika v namenilniško besedno zvezo,
- razumevanje in raba strokovnih izrazov vzročni odvisnik, namerni odvisnik, pogojni odvisnik,
- raba vejice v podredno zloženi povedi,
- raba vejice v enostavni povedi z vzročno predložno zvezo in z namenilniško besedno zvezo.

Splošni didaktični nasveti:

- Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (zlasti pri določanju strategije reševanja naloge).
- Rešitve vsake naloge naj se preverijo, vendar šele po tem, ko učenci že sami rešijo nalogo (ne pa tako, da potekata reševanje in preverjanje hkrati) – učitelj naj v isti uri uporabi razne načine preverjanja rešitev, npr. individualno, frontalno, v dvojicah učencev, s priloženim snopičem *Rešitve* ipd.
- Pri preverjanju rešitev naj učitelj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev in k poročanju o napakah oz. težavah pri reševanju (za pojasnjevanje in poročanje naj mu ne bo škoda časa).
- V t. i. dialoških nalogah naj učitelj vodi pogovor. Če se njegova vprašanja navezujejo na besedilo ali primer iz DZ, naj ga imajo učenci pred seboj (da si z njim pomagajo pri odgovarjanju).
- Zaželeno je, da učenci rešijo vse naloge v enoti, in sicer v danem zaporedju, saj je enota zgrajena tako, da reševanje zaporednih nalog vodi učenca pri razmeroma samostojnem spoznavanju značilnosti jezikovnih pojavov.

Temeljna ciljna tema: Razlaga nastanka pojava.

Razlaga nastanka pojava je besedilo, v katerem

- na začetku definiramo predstavljeni pojav, tj.
  - umestimo ga v skupino sorodnih pojavov (prim. *Podor je eden od načinov preoblikovanja zemeljske površine*) in
  - navajamo njegove razločevalne lastnosti (prim. *zanj je značilno, da se podre del kamnite gorske stene, se pri tem zdrobi in kot plaz zdrvi v dolino*),
- nato pa prikazujemo, zakaj po navadi nastane, kaj se dogaja v njegovi okolici, katere so njegove posledice ipd. (prim. *Podor nastane zaradi razpok v kamnini ... Veliki podori so redkejši; če so v bližini naselij, lahko povzročijo naravno katastrofo*).

V takem besedilu je veliko vzročno-posledično zloženih povedi (npr. *Ker ima led večjo prostornino od vode, razpoke še bolj razpre, zato v kamnini po otoplitvi ostanejo še večje razpoke*) in vzročnih predložnih zvez (npr. *zaradi razpok v kamnini*); pogoste so tudi samostalniške besedne zveze, katerih jedro je beseda *posledica* oz. *vzrok* (npr. *Razpoke so posledica mehanskih ali kemijskih procesov; Mehanski ali kemijski procesi so vzrok nastanka razpok*). Glagoli so načeloma v sedanjiku (ta izraža brezčasnost/splošnost), in sicer v 3. osebi ednine in množine.

Opozorilo: Učenci imajo pogosto težave z definiranjem pojava, in to z obema deloma definicije, tj. z umestitvijo pojava v skupino sorodnih pojavov in z navajanjem njegovih razločevalnih lastnosti.

- Ker ne vedo, v katero skupino bi umestili pojav, ali ker ne obvladajo abstraktnih nadpomenk, uporabljajo kar splošni to, *kar/ko/da* (prim. *Podor je to, kar/ko/da ...*).
- Ker ne vedo, s katerimi sorodnimi pojavi bi ga primerjali, ali ker ne prepoznajo njegovih razločevalnih lastnosti, navajajo kar vse njegove značilnosti.
- Ker ne vedo, zakaj kaj nastane oz. kako vpliva na okolico/kaj v njej povzroča, dani pojav razložijo narobe (npr. ne navajajo pravih vzrokov/posledic) ali pa ga sploh ne razložijo.
- Ker ne ločujejo vzroka od posledice, danega pojava ne razložijo pravilno (ker zamenjajo vzroke s posledicami) ipd.

Zato naj učitelj spodbuja učence

- k definiranju pojavov oz. pojmov (pri tem si lahko pomaga z drugim podpoglavjem v tej enoti, tj. Definicija pojma, 96–98),
- k opazovanju pojavov ter k razmišljanju o vzrokih zanje in o njihovih posledicah,
- k iskanju podatkov o pojavih po raznih virih,
- k opazovanju dveh vzročno-posledičnih dejanj/stanj ter k prepoznavanju in izražanju vzroka in posledice (tu se lahko zgleduje po delu nalog iz DZ za 5. razred, in sicer iz učne enote Ker ponoči ne spim, spadam med sove (83–86), ali iz DZ za 6. razred, in sicer iz učne enote Zaradi če čebula ni bula (78–81)).

Sicer pa učence med razlaganjem nastanka pogosto »odnese« v pripovedovanje o svojem doživetju (tj. o naravnem pojavu, ki so ga doživeli sami) ali v obnavljanje tega, kar so prebrali ali slišali o naravnem pojavu. Včasih pa namesto razlage nastanka pojava le povedo/napišejo, kaj je značilno za naravni pojav (npr. oblika, višina, hitrost, moč, delovanje), kje in kako nastane ter kako poteka; torej ostajajo pri opisu naravnega pojava, ki so ga obravnavali že v 5. razredu (gl. D. Kapko idr., *Gradim slovenski jezik 5*, 2004, 21. Velikanski in hitri valovi, 2. del, 54–59) in v 7. razredu (gl. N. Drusany idr., *Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7*, 2003, 8. Pod površjem in na nebu, 94–100).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Pred branjem besedila iz te naloge naj učitelj pokaže učencem grafoskopsko prosojnico, na katero je doma prepisal prva dva odstavka iz tretjega besedila iz 13. naloge; učenci naj najprej tiho, nato pa še glasno preberejo to besedilo. Nato naj odgovarjajo na učiteljeva vprašanja/ navodila o tem besedilu, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – O čem govori to besedilo? (O podoru./O najstarejšem in največjem podoru na današnjem slovenskem ozemlju.) – Zakaj je predstavljen prav ta podor? (Ker je najstarejši in največji podor na današnjem slovenskem ozemlju.) – Kje se je zgodil? (Pri Beljaku./Na avstrijskem Koroškem./Na južnem pobočju gore Dobrač.) – Kdaj se je zgodil? (25. 1. 1348.) – Kaj se je zgodilo na Dobraču? (Podrl se je del njenega južnega pobočja.) – Navedite vzrok podora. (Močan potres.) – Navedite posledico podora. (Uničil je 2 trga, 17 vasi in 10 gradov.) – Ali je v tem besedilu predstavljen enkratni dogodek ali splošni/ponavljajoči se pojav? (Enkratni dogodek.) – Kaj je podor (nasploh)? (Iz besedila tega nismo izvedeli.) – Zakaj nastanejo podori? (Zaradi potresa.) – Ali je to edini vzrok njihovega nastanka? (V besedilu je omenjen samo ta.) – Kaj povzročijo podori v svoji okolici? (Uničenje.) <p>Učitelj naj usmerja pogovor tako, da bo v učencih vzbudil zanimanje za podore (nasploh); pove naj jim, da bodo o podorih marsikaj izvedeli iz besedila v 1. nalogi.</p> <p>Učenci naj preberejo besedilo iz 1. naloge.</p> <p>Nato naj preletijo vprašanja iz 2. naloge in razmislijo, ali bi znali odgovoriti na vsa vprašanja; če na katero ne bi znali odgovoriti, naj besedilo še enkrat preberejo.</p>
2.	<p>Učitelj naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge; učenci naj si pri odgovarjanju pomagajo z besedilom ali s svojimi izpiski. Kdor želi, naj predstavi podor iz novejšega časa (ker gre za enkratni pretekli dogodek, o njem pripoveduje – učitelj naj ga pri tem spodbuja tudi k navajanju vzrokov njegovega nastanka in njegovih posledic).</p>
3.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo (seveda naj si pomagajo z besedilom); učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga, npr. pri določanju strategije reševanja naloge in pri prepoznavanju vzročno-posledične povezanosti navedenih naravnih pojavov.</p> <p>Dvojice naj svoje rešitve preverijo v priloženem snopiču; nato naj sodelujejo v pogovoru o njih.</p>
4.	<p>Učenci naj rešujejo nalogo v dvojicah. Rešitve naj se preverijo frontalno; nato naj učenci popravijo napačne trditve.</p>
5.	<p>Učenci naj rešujejo nalogo v dvojicah; učitelj naj spremlja njihovo delo – morda jih bo moral opozoriti, naj pred reševanjem dobro premislijo, kaj morajo narediti (oz. naj pozorno preberejo navodilo).</p> <p>Rešitve naj se preverijo frontalno; učenci naj povedo, na osnovi česa so izbrali take dvojice.</p>
6.	<p>Učenci naj rešujejo nalogo v dvojicah.</p> <p>Svoje rešitve naj primerjajo z drugo dvojico, nato pa še z rešitvami v priloženem snopiču.</p> <p>Učitelju naj poročajo o svojih napakah oz. o težavah pri reševanju te naloge (npr. katere so bile, zakaj je do njih prišlo in kako bi jih lahko preprečili).</p>
7.	<p>Učenci naj rešujejo nalogo samostojno, in sicer naj najprej obkrožijo vse glagole v prvem odstavku, nato naj jih prepisejo in pisno odgovorijo na vprašanje.</p> <p>Rešitve naj se preverijo frontalno – učitelj bo pri tem pozoren na t. i. prosti morfem <u>se</u> ob glagolih <u>podre se</u> in <u>zdrobi se</u>; učenci ga namreč pogosto izpuščajo; zato naj jih vpraša, ali ga lahko zamenjamo s <u>sebe</u> oz. ali se po njem lahko vprašamo <u>Koga/kaj podre?</u>, <u>Koga/ali kaj zdrobi?</u>; učenci naj ugotovijo, da to ni mogoče in da je zato ta <u>se</u> del glagola. Učenci naj tudi povedo, zakaj so glagoli v sedanjiku (ne pa v pretekliku ali prihodnjiku).</p>

8.	Učenci naj sami rešujejo nalogo. Rešitve naj se preverijo frontalno – učitelj naj spodbuja učence k pojasnjevanju svoje izbire oz. neizbire, po branju dopolnjenega besedila na zeleni podlagi pa k povzemanju temeljnih značilnosti razlage pojava (tj. vzrok nastanka, posledica, sedanjik).
9.–10.	Učenci naj rešujejo nalogi samostojno; rešitve naj preverijo v priloženem snopiču, javno pa naj pojasnijo rešitev 10. naloge.
11.	Rešitev naloge naj se preveri frontalno; učenci naj jo tudi pojasnijo. Učitelj naj učence spodbuja tudi k navajanju razlik med subjektivnim in umetnostnim besedilom; učenci (tudi in učitelji) namreč pogosto menijo, da je vsako subjektivno besedilo že tudi umetnostno (in obrnjeno) – vendar pa sta merili za uvrstitev teh dveh vrst besedil popolnoma različni.
12.	<p>Učenci naj ob besedilu iz 1. naloge odgovarjajo na učiteljeva vprašanja o zgradbi besedila, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kaj izvemo o podoru iz 1. odstavka? (Kaj je, kako poteka.) – Kaj pa izvemo iz 2. odstavka? (Zakaj nastane.) – In kaj izvemo iz 3.? (Katere so njegove posledice.) <p>Učitelj naj napiše na tablo naslednja vprašanja (v vlogi ključnih »besed«):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kaj je podor in kaj je zanj značilno? – Zakaj nastane? – Katere so njegove posledice? <p>Učencem naroči, naj na list papirja prepišejo vprašanja, nato pa naj k njim pripišejo odgovore. Potem naj se razdelijo v manjše skupine in tako primerjajo svoje odgovore; na podlagi odgovorov naj v skupinah tvorijo obnovo izhodiščnega besedila. Nato naj vodje skupin govorno obnovijo besedilo (učitelj naj pazi, da ne bodo poslušali svojih predhodnikov). Sošolci naj pozorno poslušajo obnove, si kaj zapišejo in po vseh opravljenih govornih nastopih izrekajo svoje mnenje o njih.</p>
13.	<i>Učenci naj samostojno rešujejo nalogo – preberejo naj besedila in vsakemu določijo vrsto (glede na način razvijanja teme). Nato naj javno poročajo o svojih rešitvah in za vsako rešitev povedo, zakaj so se tako odločili.</i>
14.	<p>Učenci naj si ogledajo sliko na robu naloge in naj</p> <ul style="list-style-type: none"> – povedo, kaj je na njej, – opišejo ponazorjeni položaj Sonca, Zemlje in Lune, – povedo, ali je Luna zmeraj med Soncem in Zemljo, – povedo, kaj se zgodi na Zemlji, če pride Luna med Zemljo in Sonce, – razložijo nastanek sence na Zemlji ter – opišejo razliko med senco in delno senco ipd. <p>Nato naj narišejo Sonce, Zemljo in Luno tako, da je Luna za Zemljo in naj</p> <ul style="list-style-type: none"> – povedo, kaj se tedaj zgodi z Luno, ter – opišejo razliko med Sončevim in Luninim mrkom. <p>Učitelj naj naroči učencem, naj preberejo vprašanja iz 14. naloge in razmislijo, ali bi nanje znali odgovoriti. Če presodi, da ima predznanje o Sončevem mrku večina učencev, naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge (učencem naj na začetku pogovora pove, da si lahko pomagajo s sliko na robu); če pa presodi, da učenci nimajo tega predznanja, naj jim napove ogled posnetka in kasnejši pogovor o njem.</p>
15.	<p>Učitelj naj učencem napove ogled posnetega besedila in jih spodbuja k napovedovanju teme besedila (o njej lahko sklepajo na podlagi vprašanj iz prejšnje naloge). Nato naj si učenci ogledajo posnetek; učitelj naj spremlja njihov nebesedni odziv ter naj se odloči, ali bo posnetek pokazal še enkrat ali ne (tako se lahko odloči tudi na željo učencev).</p> <p>Po (ponovnem) ogledu posnetka naj vodi pogovor z vprašanji iz prejšnje naloge.</p>
16.–19.	Učenci naj samostojno rešujejo naloge; svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi in z rešitvami v priloženem snopiču. Nato naj učitelju poročajo o svojih težavah in o napačnih rešitvah; povedo naj tudi, zakaj je prišlo do njih in kako bi jih lahko preprečili.
20.	Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo. Rešitve naj se preverijo frontalno.

21.	Učitelj naj pred ponovnim ogledom posnetka naroči učencem, naj preberejo vprašanje iz naslednje (tj. 22.) naloge in naj povedo, ali bi znali naštet vse tri vrste Sončevega mrka ter povedati, kaj je značilno za vsako od njih. Učenci tega verjetno ne znajo, zato naj jim učitelj napove ponovni ogled posnetka ter jih opozori na to, naj bodo še posebej pozorni na vrste Sončevega mrka.
22.–30.	Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo naloge. Učitelj naj samo določi način preverjanja rešitev – nekaj naj jih dvojice primerjajo med seboj, druge naj preverijo v priloženem snopiču ali frontalno ipd.; frontalno naj obvezno predstavijo rešitve tistih delov nalog oz. tistih nalog, ki imajo piktogram za govorjenje (tj. pogovarjanje/govorno nastopanje). Za razvedrilo naj si učenci preberejo »strip« na robu 25. naloge in ga komentirajo.
31.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno; učitelj naj vodi pogovor o zapisu podčrtanih dvojic besed – pri tem naj učence spodbuja k pojasnjevanju rabe velike oz. male začetnice. Učenci naj napišejo podobni pojmovno-pravopisni dvojici in ju predstavijo sošolcem.
32.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno; učitelj naj rešitve preveri frontalno in spodbuja učence k njihovem pojasnjevanju.
33.	Učenci naj rešujejo nalogo v dvojicah; svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču. Nato naj javno poročajo o svojih težavah in napačnih rešitvah, učitelja naj prosijo za pojasnilo ipd. Za razvedrilo naj si preberejo »strip« na robu naloge in ga komentirajo.
34.	<i>Učitelj naj pred branjem besedila iz te naloge naroči učencem, naj si ogledajo slike na 93. strani DZ in naj si na list papirja napišejo, kaj prikazujeta; nato naj preberejo prvo poved v besedilu iz 34. naloge in naj napišejo, o čem bo (verjetno) govorilo besedilo oz. kaj bo tema besedila. Učitelju naj povedo, ali sta oba njhova odgovora enaka ali ne; če nista, naj povedo, kje so se zmotili oz. kako je prišlo do tega neskladja.</i> <i>Potem naj v pogovoru obudijo svoje predznanje o mavrici – učitelj naj jim pomaga z naslednjimi vprašanji:</i> <i>– Kaj je mavrica?</i> <i>– Kdaj nastane?</i> <i>– Zakaj nastane?</i> <i>– Kje pride do lomljenja sončnih žarkov?</i> <i>– Kolikokrat se lomijo sončni žarki v dežni kapljici?</i> <i>– Kaj se ob tem zgodi s sončno svetlobo?</i> <i>– Koliko je teh vrst svetlobe?</i> <i>– Ali vidimo vse?</i> <i>– Katerih ne vidimo?</i> <i>– Katere pa vidimo?</i> <i>– V katerem zaporedju so te barve?</i> <i>– Zakaj so v takem zaporedju?</i> <i>Če učenci na katero vprašanje ne znajo odgovoriti oz. so njihovi odgovori različni/napačni/pomanjkljivi, naj jim učitelj ne pomaga – pač pa naj jim pove, da bodo vse odgovore našli v besedilu iz te naloge. Nato naj učenci preberejo besedilo (tihemu branju lahko sledi tudi glasno).</i>
35.	Učitelj naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge, učenci naj sodelujejo v pogovoru; na koncu pogovora naj še povedo, ali so iz besedila izvedeli kaj novega o mavrici – če so, naj povedo, kaj.
36.–41.	Učenci naj naloge rešujejo samostojno. Svoje rešitve naj najprej primerjajo s sošolčevimi, nato pa naj sledi frontalno preverjanje rešitev – učitelj naj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev.

42.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno; rešitve naj se preverijo frontalno – učitelj naj od učencev, ki javno predstavljajo svoje rešitve, zahteva naslednje: <ul style="list-style-type: none"> – da najprej poiščejo povedek, nato preostale stavčne člene, – da izrekajo vprašalnice za stavčne člene (in sicer v celoti, npr. za osebek: kdo/kaj + povedek), – da določajo stavčne člene s podčrtavanjem, – da povedo, ali je dani stavčni člen gol/zložen, – da povedo, katera beseda iz podredno zloženega stavčnega člena je jedro, – da povedo, katera beseda iz podredno zloženega stavčnega člena je prilastek, in da temu določijo vrsto.
43.	Učenci naj nalogo rešujejo samostojno. Svoje rešitve naj najprej primerjajo s sošolčevimi, nato pa naj sledi frontalno preverjanje rešitev – učitelj naj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev.
44.	Učenci naj se doma pripravijo na govorni nastop – sami naj izberejo naravni pojav ter razložijo njegov nastanek. Pri tem si lahko pomagajo z raznimi viri; učitelj naj jih opozori, da naj besedil ne prepisujejo iz virov, temveč naj v njih le poiščejo ustrezne podatke, nato pa te oblikujejo po svoje. V šoli naj opravijo govorni nastop; sošolci naj jih pozorno poslušajo in nato vrednotijo njihove nastope.

Ciljna tema prvega podpoglavja: Navajanje virov.

Pri tvorjenju besedil si pogosto pomagamo s tujimi besedili (npr. leksikoni, enciklopedijami, članki, razpravami ipd.) – v njih poiščemo podatke, nato pa

- te povežemo z drugimi in jih oblikujemo po svoje ali
- kar prepišemo dele tujega besedila (ter to, da gre za dobresedni navedek tujega besedila, seveda zaznamujemo z narekovaji).

V obeh primerih se spodobi, da na koncu besedila/pod črto/v oklepaju ipd. navedemo osnovne podatke o »svojem viru«, tj. ime in priimek avtorja, naslov dela, ime založbe, kraj in leto izdaje. Te podatke lahko razvrstimo na več načinov, prim.

- *S. Kuščer, E. Podreka, Voda, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana 1997.* ali
- *S. Kuščer, E. Podreka (1997), Voda. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.*

Opozorilo: Učenci pogosto uporabljajo vire, a jih le redko navajajo – in sicer zato, ker bi jih radi zamolčali, ali ker ne vedo, da jih je treba navesti, ali ker jih ne znajo navesti. (Podobno je tudi z navajanjem tujega besedila: učenci v svojih besedilih le redko zaznamujejo tuje besedilo; učitelj naj jim pove, da je treba tuje besedilo ločiti od svojega z narekovaji.)

Učitelj naj spodbuja učence k navajanju virov tako,

- da sam v gradivu za učence vedno navede vire,
- da učence vedno vpraša po virih,
- da učencem večkrat pove, da je vire treba navesti,
- da v razredu obesi plakat z obema načinoma navajanja virov.

Naloge v delovnem zvezku so zasnovane tako, da učenci s srednje ravni spoznajo le prvi (preprostejši/linearni) način navajanja virov; učenci z višje ravni pa spoznajo tudi drugega. Učitelj naj presodi, ali naj se s preprostejšim načinom navajanja virov seznanijo tudi učenci z nižje ravni

- če se odloči za to, naj ti učenci rešujejo le 1. in 2. nalogo.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Pred reševanjem te naloge naj učitelj napiše na tablo naslednja vprašanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kdo je napisal besedilo o podoru?, – Kateri naslov je imelo to besedilo?, – Kje in kdaj je bilo to besedilo objavljeno? <p>Učenci naj se razdelijo v dvojice – tako naj se najprej pomenijo, kje bi našli te podatke (učitelj naj jim pri tem ne pomaga), nato naj na list papirja napišejo odgovore.</p> <p>Učitelj naj frontalno preveri rešitve; nato naj vpraša učence, kje so dobili te podatke. Učenci naj si ogledajo zaporedje podatkov o članku in naj poimenujejo vrsto podatkov po zaporedju (npr. ime in priimek avtorja, naslov članka, ime revije, številka revije, leto izida).</p> <p>Učitelj naj vpraša učence, čemu so navedeni ti podatki o viru in ali jih je sploh treba navajati; učenci naj tudi povedo, ali sami navajajo vire – če jih ne, naj povedo, zakaj jih ne (npr. ker nočejo, da bi drugi vedeli, da so si pomagali z viri; ker mislijo, da to ni potrebno; ker tega ne znajo).</p> <p>Nato naj si ogledajo primere navajanja virov v 1. nalogi ter ob njih odgovarjajo na učiteljeva vprašanja.</p>
2.	<p>Učenci naj nalogo rešujejo samostojno; svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi, nato naj jih preverijo še v priloženem snopiču. Učitelju naj poročajo o svojem delu (npr. naj povedo, ali so kateri podatek izpustili, ali so podatke navajali v danem zapovrstju, kaj jim je povzročalo največ težav ipd.).</p>
3.	<p><i>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo. Nato naj javno predstavijo razločevalne lastnosti obeh načinov navajanja podatkov.</i></p>
4.	<p><i>Učenci naj samostojno rešujejo nalogo; rešitve naj preverijo v priloženem snopiču. Učitelju naj povedo, na kateri način bi raje navajali vire in zakaj so se odločili zanj.</i></p>
5.–7.	<p><i>Učenci naj te naloge naredijo doma.</i></p> <p><i>Učenci naj primerjajo svoje rešitve s sošolčevimi in naj jih presojujejo; učitelja lahko prosijo za pomoč pri presojanju rešitev.</i></p> <p><i>Nato naj učitelj vodi pogovor o tem, koliko učencev si je v 6. nalogi izbralo prvi način in koliko drugega – tako lahko učenci ugotovijo, za kateri način se jih je odločilo več. Enako lahko ponovi tudi za rešitve 7. naloge.</i></p>

Ciljna tema drugega podpoglavja: Definicija pojma.

Definicija pojma je zelo kratko (pogosto enopovedno) razlagalno besedilo; z njim naslovniku predstavimo pomen/vlogo danega pojma (prim. *mikroskop*), in sicer

- ga umestimo v skupino sorodnih pojavov (prim. *je naprava*) in
- navajamo njegove razločevalne lastnosti (prim. *ki poveča sliko majhnega predmeta*).

Definicija je po navadi tridelna – sestoji iz:

- definiranega pojma (npr. *mikroskop*),
- nadpomenke (npr. *naprava*) in
- opisa oz. navajanja posebnosti, po katerih se definirani pojem loči od drugih pojmov iste skupine (npr. *poveča sliko majhnega predmeta*).

Te tri sestavine definicije so lahko razvrščene na dva načina:

- Najprej je definirani pojem, nato nadpomenka in za njo opis, npr.

Mikroskop je naprava, ki poveča sliko majhnega predmeta.

- Na začetku je nadpomenka, za njo opis in čisto na koncu definirani pojem, npr.

Naprava, ki poveča sliko majhnega predmeta, je mikroskop.

Pri prvem načinu definiranja (tj. pojem – nadpomenka – opis) izhajamo od posameznega k splošnemu (*mikroskop – naprava*) in tako tvorimo induktivno definicijo; pri drugem načinu definiranja (tj. nadpomenka – opis – pojem) pa izhajamo od splošnega k posameznemu (prim. *naprava – mikroskop*) in tako tvorimo deduktivno definicijo. Ugotovljeno je, da lažje sledimo induktivni definiciji ter da jo tudi lažje in pogosteje tvorimo.

Opozorilo: Definicije pojmov/besed so pogoste v strokovnem sporazumevanju – torej tudi v šoli, in sicer pri vseh predmetih. Vendar pa imajo učenci pri tvorjenju definicij precej težav, in to z obema deloma definicije, tj. z umestitvijo pojava v skupino sorodnih pojavov in z navajanjem njegovih razločevalnih lastnosti:

- Ker ne vedo, v katero skupino bi umestili pojav, ali ker ne obvladajo nadpomenk, uporabljajo kar splošni *to, kar/s čimer/da* (prim. *Dežnik je to, s čimer se zaščitimo pred dežjem*).
- Ker ne vedo, s katerimi sorodnimi pojavi bi ga primerjali, ali ker ne prepoznajo njegovih razločevalnih lastnosti, navajajo kar vse njegove značilnosti.

Pri razvijanju zmožnosti definiranja pojmov/besed naj učitelj nudi učencem čim več možnosti za spoznavanje in določanje nadpomenk, za opazovanje in primerjanje istovrstnih pojavov ter za prepoznavanje njihovih razločevalnih lastnosti. Pomaga naj jim tudi tako, da se odziva na vsako njihovo nepopolno (npr. zaimensko) definicijo, da jih spodbuja k prepoznavanju in odpravljanju napak ter da sam tvori pravilne definicije – ko definira pojme/besede mora paziti tudi na to, da izhaja od posameznega k splošnemu (da torej tvori induktivne definicije); večina učencev v osnovni šoli namreč še ni sposobna razumeti deduktivnih definicij.

Naloge v delovnem zvezku so namenjene predvsem učencem s srednje in višje ravni (za učence z nižje ravni sta 7. in 8. naloga). Vendar pa avtorice predlagamo učiteljem, naj vsako leto sami odločijo, ali bi te naloge zmogli rešiti tudi učenci z nižje ravni oz. ali bi bilo to zanje smiselno.

Učenci so se z definicijo pojma seznanili že v 6. razredu (gl. D. Kapko idr., *Gradim slovenski jezik 6*, 2004, 10. Prva je za koncerte, druga za pusta, 1. del, 101–115).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno; rešitve naj se preverijo frontalno.
2.	Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo; rešitve naj se preverijo frontalno.
3.–5.	Učenci naj rešujejo naloge v dvojicah; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Rešitve naj preverijo v priloženem snopiču. Nato naj učitelju poročajo o svojih težavah in o napačnih rešitvah; povedo naj tudi, zakaj je prišlo do njih in kako bi jih lahko preprečili.
6.	<i>Učenci naj se razdelijo v dvojice. Učitelj naj vsaki dvojici določi, kateri pojem naj razloži. Dvojice tvorijo definicije (pri tem si ne smejo pomagati s slovarjem in drugimi priročniki). Nato naj dvojice z istim definiranim pojmom preberejo svoje definicije; sošolci naj jih presojujejo, na koncu naj eden od njih prebere definicijo iz SSKJ ipd.</i> <i>Učenci naj nato v javnem pogovoru vrednotijo svojo uspešnost in težavnost naloge.</i>
7.–8.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno; rešitve naj se preverijo frontalno (na nižji ravni) oz. v priloženem snopiču (na srednji in višji ravni).

Ciljna tema tretjega podpoglavja: Vzročni, namerni in pogojni odvisnik.

Vzročni odvisnik je tisti odvisnik, ki dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o vzroku njegovega dejanja/stanja (prim. *Prebivalce so preselili, ker je izbruhnil ognjenik*). Po njem vprašujemo z vprašalnico *zakaj* + *povedek glavnega stavka*. Ker pomensko dopolnjuje povedek iz glavnega stavka, je eden od stavčnih členov glavnega stavka – in sicer prislovno določilo vzroka.

Vzročni odvisnik se začneja z vzročnim veznikom *ker*. Lahko stoji za glavnim stavkom ali pred njim (prim. *Prebivalce so preselili, ker je izbruhnil ognjenik*; *Ker je izbruhnil ognjenik, so prebivalce preselili*); med glavnim in odvisnim stavkom je vedno vejica.

(Dvostavčne) povedi z vzročnim odvisnikom tvorimo tako,

- da združimo (dve) enostavni povedi, katerih dejanji/stanji sta vzročno-posledično povezani (npr. *Izbruhnil je ognjenik. Prebivalce so preselili.*), in
- da vzrok izrazimo z veznikom *ker*.

Seveda pa moramo pred združevanjem najprej ugotoviti,

- katero od obeh dejanj je vzrok (to je vedno prvo/preddobno dejanje, prim. *Izbruhnil je ognjenik*) in
- katero je posledica (to je vedno drugo/zadobno dejanje, prim. *Prebivalce so preselili*).

To pomeni, da je za tvorjenje vzročnih odvisnikov najprej potrebno logično sklepanje, šele nato pa izrekanje vzročno-posledičnega razmerja.

Učenci, ki niso zmožni prepoznati vzročno-posledičnega razmerja med dejanji, ostanejo le na ravni izrekanja časovnega zaporedja, po navadi z veznikom *in* (npr. *Izbruhnil je ledenik in preselili so prebivalce*; tudi: *Izbruhnil je ognjenik in nato so preselili prebivalce*). Če pa to vzročno-posledično razmerje prepoznajo, imajo dve možnosti razvrščanja zaporednih dejanj, in sicer:

- ohranijo časovno zaporedje in se odločijo, ali bodo izrazili posledico ali vzrok – posledico izrazijo z veznikom *zato* (npr. *Izbruhnil je ognjenik, zato so preselili prebivalce*; možno tudi: *Izbruhnil je ognjenik in zato so preselili prebivalce*), vzrok pa z veznikom *ker* (npr. *Ker je izbruhnil ognjenik, so preselili prebivalce*) ali
- zamenjajo časovno zaporedje (torej izhajajo iz zadobnega dejanja oz. posledice) in izrazijo vzrok, prim. *Prebivalce so preselili, ker je izbruhnil ognjenik*.

Prvi način (tj. vzrok → posledica) je sintetični, drugi (tj. posledica → vzrok) pa je analitični – z njim razlagamo nastanek dejanja/stanja/poja (npr. *Podor nastane, ker v kamnini oz. v njenih plasteh nastanejo razpoke*).

Vzročni odvisnik lahko pretvorimo (tj. strnemo) v vzročno predložno zvezo, in sicer tako, da veznik *ker* zamenjamo s predlogom *zaradi*, preostali del odvisnega stavka pa pretvorimo v samostalniško besedo/besedno zvezo v rodilniku (prim. *ker je izbruhnil ognjenik* → *zaradi izbruha ognjenika*); vejico, ki je prej ločila odvisni stavek od glavnega, moramo izpustiti.

Vzročni odvisniki so v vsakdanjem sporazumevanju zelo pogosti (zlasti v položaju pred glavnim stavkom), in sicer zato, ker je vzrok dejanja/stanja lažje predstaviti s stavkom kot pa s predložno zvezo (prim. *Ker je v gorah zapadlo veliko novega snega, je tam velika nevarnost plazov* → *Zaradi velike količine novega snega je v gorah velika nevarnost plazov*).

Včasih lahko naletimo na odvisnik, ki predstavlja vzrok dejanja iz glavnega stavka, a se ne začneja z veznikom *ker*, temveč s *saj/namreč/kajti* (npr. *Prebivalce so preselili, saj je izbruhnil ognjenik*). Vendar to ni prav. Z vezniki *saj/namreč/kajti* namreč ne razlagamo dejstev (tj. ne izražamo vzroka

nastanka dejanja/stanja/poja), temveč utemeljujemo/pojasnjujemo svoje mnenje/presojo/trditev (prim. *Prebivalce so (verjetno) preselili, saj ni nikjer žive duše*). /O razliki med vzrokom in pojasnilom ter posledico in sklepom si lahko učitelji preberejo v priročniku za 9. razred./

Namerni odvisnik je tisti odvisnik, ki dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o namenu/cilju njegovega dejanja/stanja (prim. *Prebivalce so preselili, da bi jih zavarovali pred ognjenikom*). Po njem vprašujemo z vprašalnico *čemu/s katerim namenom + povedek glavnega stavka*. Ker pomensko dopolnjuje povedek iz glavnega stavka, je eden od stavčnih členov glavnega stavka – in sicer prislovno določilo vzroka (J. Toporišič v Slovenski slovnici govori o *prislovnem določilu vzročnosti* in znotraj tega o *prislovnem določilu vzroka, namena, pogoja, dopuščanja*; avtorice DZ za osnovno šolo po tradiciji uporabljamo nadpomenko *prislovno določilo vzroka /nam. prislovno določilo vzročnosti/*).

Namerni odvisnik se začne z namernim veznikom *da (bi)*. Vedno stoji samo za glavnim stavkom (prim. *Prebivalce so preselili, da bi jih zavarovali pred ognjenikom* proti ~~*Da bi prebivalce zavarovali pred ognjenikom, so jih preselili*~~); med glavnim in odvisnim stavkom je vejica.

(Dvostavčne) povedi z namernim odvisnikom tvorimo tako, da

- združimo (dve) enostavni povedi, katerih dejanji/stanji sta namerno-posledično povezani (npr. *Prebivalce bi radi zavarovali pred ognjenikom. Prebivalce so preselili.*), in
- namen/cilj/željo izrazimo z veznikom *da (bi) ...* – z njim pravzaprav zamenjamo besedo *rad/...* (prim. *radi bi zavarovali* → *da bi zavarovali*).

Seveda pa moramo pred združevanjem povedi najprej ugotoviti,

- katero od obeh dejanj je namen/cilj/želja (to je vedno prvo/preddobno dejanje – njegova namenskost/zaželenost/ciljnost je izražena s pogojnikom, pogosto pa še z besedo *rad/-al/...*, npr. *Prebivalce bi radi zavarovali pred ognjenikom*), in
- katero je posledica (to je vedno drugo/zadobno dejanje, prim. *Prebivalce so preselili*).

To pomeni, da je za tvorjenje namernih odvisnikov najprej potrebno logično sklepanje, šele nato pa izrekanje namerno-posledičnega razmerja.

Učenci, ki niso zmožni prepoznati namerno-posledičnega razmerja med dejanji, ostanejo

- na ravni izrekanja časovnega zaporedja, in to po navadi z veznikom *in* (npr. *Prebivalce bi radi zavarovali pred ognjenikom in so jih preselili*) ali
- na ravni izrekanja osnovnega vzročno-posledičnega razmerja – in sicer tako, da izrazijo posledico (npr. *Prebivalce bi radi zavarovali pred ognjenikom, zato so jih preselili*) ali vzrok (prim. *Ker bi prebivalce radi zavarovali pred ognjenikom, so jih preselili*; *Prebivalce so preselili, ker bi jih radi zavarovali pred ognjenikom*).

Učenci, ki prepoznajo namerno-posledično razmerje (tj. prepoznajo namen in posledico), pa zamenjajo časovno zaporedje obeh dejanj – torej začnejo poved s posledico (tj. drugim/zadobnim dejanjem) in to dopolnijo z namenom (tj. prvim/preddobnim dejanjem) – ter izrazijo namen z veznikom *da (bi)*, prim. *Prebivalce so preselili, da bi jih zavarovali pred ognjenikom*.

Namerni odvisnik lahko pretvorimo (tj. strnemo)

- v namerno predložno zvezo, in sicer tako, da veznik *da (bi)* zamenjamo s predložno zvezo *zaradi želje po* oz. s predlogom *za/na/v*, preostali del odvisnega stavka pa pretvorimo v samostalniško besedo/besedno zvezo v mestniku oz. tožilniku (prim. *da bi jih zavarovali pred ognjenikom* → *zaradi želje po njihovem zavarovanju pred ognjenikom*; *da bi ga ohranili pri življenju* → *za njegovo življenje*; *da bi obiskal sorodnike* → *na obisk k sorodnikom*; *da ga ne bi zeblo* → *v izogib mrazu*) ter izpustimo vejico, ki je prej ločila odvisni stavek od glavnega,

- v t. i. namenilniški polstavek oz. v namenilniško besedno zvezo (prim. *da bi jih zavarovali pred ognjenikom* → *zavarovat pred ognjenikom*) – taka pretvorba je možna le, če je v povedku glavnega stavka poimenovano premikanje (npr. *Prišli so, da bi jih zavarovali pred ognjenikom* → *Prišli so jih zavarovat pred ognjenikom*).

Namerni odvisniki so v vsakdanjem sporazumevanju zelo pogosti, in sicer zato, ker je vzrok dejanja/stanja lažje predstaviti s stavkom kot pa s predložno ali namenilniško zvezo (prim. *Odpeljal se je v mesto, da bi obiskal sorodnike* → *Odpeljal se je v mesto na obisk k sorodnikom*; *Odpeljal se je v mesto obiskat sorodnike*). Ljudje s slabšo sporazumevalno zmožnostjo pogosto ne ločijo namena od vzroka, zato namesto namernega veznika *da (bi)* uporabljajo kar vzročni veznik *ker*, tega pa postavijo ob zvezo *bi rad ...* (*Odpeljal se je v mesto, ker bi rad obiskal sorodnike*).

Pogojni odvisnik je tisti odvisnik, ki dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o pogoju (tj. dejanju/stanju), ki se mora izpolniti, preden se lahko izvrši dejanje iz glavnega stavka (prim. *Če boš popolnoma zdrav, boš postal pilot*). Po njem vprašujemo z vprašalnico *pod katerim pogojem* (tudi: *v katerem primeru*) + *povedek glavnega stavka*. Ker pomensko dopolnjuje povedek iz glavnega stavka, je eden od stavčnih členov glavnega stavka – in sicer prislovno določilo vzroka (J. Toporišič v Slovenski slovnici govori o *prislovnem določilu vzročnosti* in znotraj tega o *prislovnem določilu vzroka, namena, pogoja, dopuščanja*; avtorice DZ za osnovno šolo po tradiciji uporabljamo nadpomenko *prislovno določilo vzroka* /nam. *prislovno določilo vzročnosti*/).

Pogojni odvisnik se začne s pogojnim veznikom *če (bi/boš ...)*. Lahko stoji pred glavnim stavkom ali za njim (prim. *Če boš popolnoma zdrav, boš postal pilot*; *Postal boš pilot, če boš popolnoma zdrav*) – pogosteje stoji pred njim; med glavnim in odvisnim stavkom je vedno vejica.

(Dvostavčne) povedi s pogojnim odvisnikom tvorimo tako, da

- združimo (dve) enostavčni povedi, katerih dejanji/stanji sta pogojno-dopustno povezani (npr. *Biti moraš popolnoma zdrav. Potem lahko postaneš pilot.*), in
- pogoj/nujnost izrazimo z veznikom *če (bi/boš ...)* – z njim pravzaprav zamenjamo naklonski glagol *morati* v jedru nedoločniške zveze (prim. *moraš biti* → *če si/boš/bi bil*).

Seveda pa moramo pred združevanjem povedi najprej ugotoviti,

- katero od obeh dejanj je pogoj oz. nujnost (to je vedno preddobno dejanje – njegova nujnost je po navadi izražena z nedoločniško zvezo *moraš ...*, npr. *Moraš biti popolnoma zdrav*) in
- katero je dopustitev oz. dovoljenje (to je vedno zadobno dejanje – njegova dopustitev je izražena z zvezo *Potem lahko ...*, prim. *Potem lahko postaneš pilot*).

To pomeni, da je za tvorjenje pogojnih odvisnikov najprej potrebno logično sklepanje, šele nato pa izrekanje pogojno-dopustnega razmerja.

Učenci, ki niso zmožni prepoznati pogojno-dopustnega razmerja med dejanji, ostanejo na ravni izrekanja časovnega zaporedja, in to po navadi z veznikom *in* (npr. */Najprej/ moraš biti popolnoma zdrav in /potem/ lahko postaneš pilot*). Učenci, ki prepoznajo to logično razmerje (tj. prepoznajo pogoj/nujnost in dopustitev/dovoljenje), pa časovno zaporedje dejanj ohranijo (tj. izhajajo iz preddobnega dejanja oz. iz pogoja/nujnosti) ali pa ga zamenjajo (tj. izhajajo iz zadobnega dejanja oz. iz dopustitve/dovoljenja) – v obeh primerih izrazijo samo pogoj/nujnost, in to z veznikom *če (boš/bi ...)*, npr. *Če boš popolnoma zdrav, boš postal pilot*; *Pilot boš postal, če boš popolnoma zdrav*).

Pogojni odvisnik lahko pretvorimo (tj. strnemo) v pogojno predložno zvezo, in sicer tako, da veznik *če* (*boš/bi*) zamenjamo s predlogom *v/ob*, preostali del odvisnega stavka pa pretvorimo v samostalniško besedo/besedno zvezo v mestniku (prim. *če boš popolnoma zdrav* → *ob polnem zdravju*) ter izpustimo vejico, ki je prej ločila odvisni stavek od glavnega. Ljudje pogosto strnjujejo pogojni odvisnik s predložnima zvezama *v primeru ...* oz. *v slučaju ...* (npr. *v primeru/slučaju slabega vremena*); obe sta v slovenskem knjižnem jeziku odsvetovani oz. prepovedani.

Pogojni odvisniki so v vsakdanjem sporazumevanju zelo pogosti, in sicer zato, ker je pogoj lažje predstaviti s stavkom kot s predložno zvezo (prim. *Če se boš še bolj naprezal, boš preskočil to oviro* → *Ob večjem naprežanju boš preskočil to oviro*).

Včasih je pogojni veznik *če* uporabljen v odvisniku, ki ne predstavlja pogoja/nujnosti, temveč opisuje okoliščino, v kateri se dejanje iz glavnega stavka ponavlja (prim. *Če sem bolan, ostanem doma*); v takih primerih je raba veznika *če* napačna – namesto njega bi morali uporabiti oziralni prislovni časovni zaimek *kadar* (prim. *Kadar* != 'vedno, ko' / *sem bolan, ostanem doma*).

Opozorilo: Učenci imajo težave

- s prepoznavanjem vzroka in posledice ter z združevanjem vzročno-posledično povezanih enostavnih povedih,
- s pretvarjanjem t. i. »posledičnih povedi« (tj. prirednih posledičnih povedi) v t. i. »vzročne povedi« (tj. povedi z vzročnim odvisnikom),
- s pretvarjanjem vzročnih odvisnikov v predložne zveze in z izpustom vejice pred tako nastalimi predložnimi zvezami oz. za njimi,
- s pretvarjanjem vzročnih predložnih zvez v ustrezne odvisnike ter z rabo vejice na meji glavnega in odvisnega stavka,
- s prepoznavanjem namernega odvisnika, pravzaprav z ločevanjem namernega odvisnika od vzročnega (to se kaže tudi v napačnem spraševanju po namernem odvisniku),
- s prepoznavanjem namena in vzroka (to se kaže tudi v nepravilni rabi veznika *ker* oz. *da* /*bi*/),
- z izrekanjem namena z veznikom *da* (*bi*), ne pa z vezniško zvezo *ker* *bi* *rad* ...,
- s pretvarjanjem namernih odvisnikov v namenilniške zveze in z izpustom vejice pred tako nastalimi zvezami oz. za njimi,
- s prepoznavanjem pogoja/nujnosti in dopustnosti/dovoljenja ter z združevanjem pogojno-dopustno povezanih enostavnih povedi,
- z rabo vejice med glavnim in odvisnim stavkom (zlasti če je odvisnik pred glavnim stavkom) ipd.

Obravnava vzročnega, namernega in pogojnega odvisnika je zelo nivojsko razčlenjena – učenci nižje in srednje ravni naj bi predvsem opazovali njihovo vlogo, pretvarjali odvisnike v predložne zveze (in obrnjen), razmišljali o rabi vejice, opazovali položaj odvisnikov in tega zamenjali ipd.

Še to: Učenci so se z vzročno-posledičnim in namerno-posledičnim razmerjem med dejanjema/stanjema srečali že v 5. razredu (gl. D. Kapko idr., *Gradim slovenski jezik* 5, 2004, 11. Ker ponoči ne spim, spadam med sove, 1. del, 82–89), s pogojnim razmerjem pa v 6. razredu (gl. D. Kapko idr., *Gradim slovenski jezik* 6, 2004, 8. Zaradi če čebula ni bula, 1. del, 77–85).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih enotah
1.–21.	<p>V teh t. i. metajezikovnih nalogah (oz. nalogah za razvijanje metajezikovne zmožnosti) mora učitelj oblike in metode dela precej prilagajati zmožnostim učencev – medtem ko mu zaporedja nalog (oz. poteka konstrukcije znanja o vzročnem, namernem in pogojnem odvisniku) ni treba spreminjati, ker so naloge sestavljene in razvrščene tako, da se znanje postopoma in smiselno nadgrajuje.</p> <p>Zato naj učenci naloge rešujejo v danem zaporedju, in sicer sami ali v dvojicah oz. naj nekatere naloge rešujejo sami, druge pa v dvojicah.</p> <p>Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga; učence naj opozarja, naj ne hitijo z reševanjem, pač pa naj si vzamejo čas in naj pozorno preberejo vsako vprašanje/navodilo in naj razmišljajo o svojih rešitvah.</p> <p>Rešitve naj se preverijo na razne načine – individualno, frontalno, v priloženem snopiču ipd. Zelo pomembno pa je, da učitelj po vsaki rešeni nalogi spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev, k poročanju o težavah in napakah, k izrekanju prošnje za dodatna pojasnila ipd.</p> <p>Učitelj naj nenehno opozarja učence na rabo vejice, še zlasti tedaj, ko je odvisni stavek pred glavnim ali ko pretvarjajo odvisnik v predložno zvezo.</p>

Učenčevo samovrednotenje

Kaj je bil cilj prvega dela te enote?

Kaj si se naučil o razlagi nastanka pojava? (Dopolni miselni vzorec.)

Kaj je bil cilj drugega dela te enote?

Kaj si se naučil o navajanju virov? (Odgovori na vprašanja: Zakaj moramo navesti podatek, iz katere knjige/revije smo prepisali besedilo ali njegov del? Katere podatke navedemo? V katerem zapovrstju jih navedemo?)

Kaj je bil cilj tretjega dela te enote?

Kaj si se naučil o definiciji? (Dopolni poved.)

Kaj je bil cilj četrtega dela te enote?

Kaj si se naučil o vzročnem, namernem in pogojnem odvisniku? (Dopolni povedi.)

Kaj si delal v tej enoti?

Kaj si delal brez težav?

S čim si imel težave?

Kaj bi rad izboljšal?

Kako si sodeloval s sošolci?

Kako si sodeloval z učiteljem?

Učiteljevo samovrednotenje

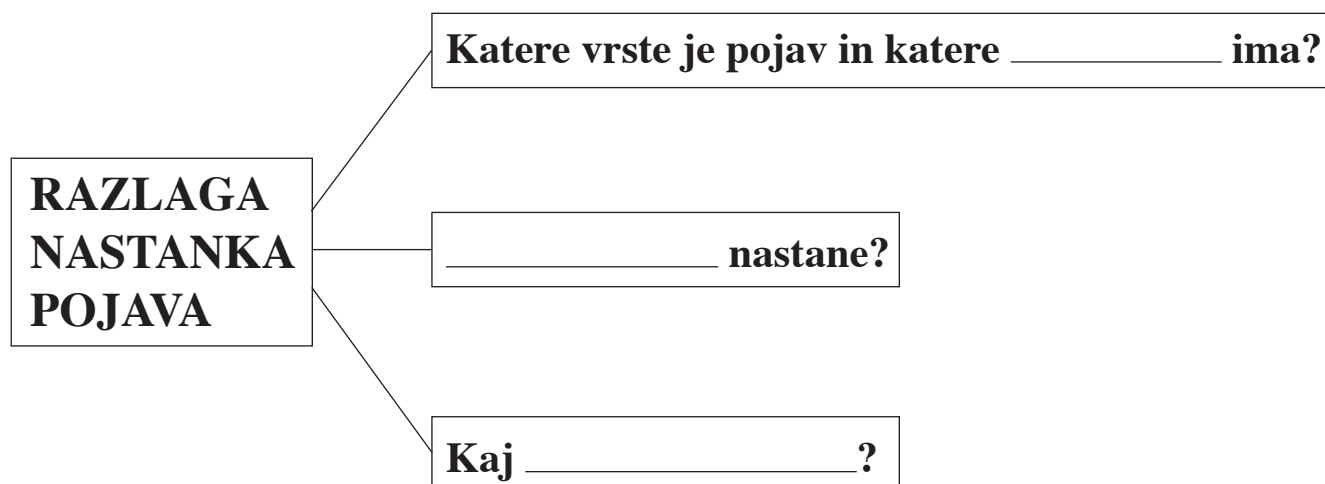
Viri

R. Reynolds, Vremenski vodnik, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana 2004.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

DEFINICIJA je iz treh delov :

- iz definiranega pojma (npr. _____),
- iz _____ (npr. _____) in
- iz navedenih lastnosti definiranega pojma
(npr. _____
_____).

DEFINICIJA je iz treh delov :

- iz definiranega pojma (npr. UNESCO),
- iz nadpomenke (npr. je ustanova) in
- iz navedenih lastnosti definiranega pojma
(npr. ki skrbi za ohranjanje svetovne kulturne
in naravne dediščine).

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

VZROČNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom
o _____ njegovega dejanja.

Vprašalnica: _____.

NAMERNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom
o _____ njegovega dejanja.

Vprašalnici: _____/_____/_____.

POGOJNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom
o _____ njegovega dejanja.

Vprašalnica: _____.

VZROČNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom
o vzroku njegovega dejanja.

Vprašalnica: Zakaj + povedek glavnega stavka.

NAMERNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom
o namenu njegovega dejanja.

Vprašalnici: Čemu/s katerim namenom + povedek glavnega stavka.

POGOJNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom
o pogoju njegovega dejanja.

Vprašalnica: Pod katerim pogojem + povedek glavnega stavka.

Predlog nalog za preverjanje

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

1. Preberi besedilo.

Blisk oz. strela je razelektritev (prenos naboja) med deli nevihtnega oblaka, med nevihtnimi oblaki ali med nevihtnim oblakom in tlemi.

Do strele med nevihtnim oblakom in tlemi pride zaradi ločenega električnega naboja v nevihtnih oblakih – spodnji del nevihtnega oblaka je namreč nabit negativno (ker tam prevladujejo velike kaplje vode), zgornji del pa je nabit pozitivno (ker je v njem več drobcenih ledenih kristalov in podhlajenih kapljic). Ker je v spodnjem delu nevihtnega oblaka negativni naboj, se pri tleh pod oblakom pojavi pozitiven naboj in ta po tleh teče za oblakom. Ko je v oblaku veliko negativnega naboja, ta kot po lestvi sestopi iz oblaka in se nato združi s pozitivnim nabojem s tal – pri tem nastane vroč vodnik (t. i. ionizacijski kanal) in po njem steče električni tok (ki omogoči izenačitev nabojev). Takrat vidimo na nebu modrobelo sled ionizirajočega zraka, tj. strelo (ta traja eno desettisočinko sekunde). Zrak v streli se zelo segreje (na 30.000 stopinj C), zato se hipoma razpne, kar eksplodira, in to povzroči silen trušč, ki ga slišimo kot grom.

Večina strel se izmenja med oblaki, le vsaka peta zadene tla. Strela najpogosteje udari v izpostavljene točke, ki se dvigujejo nad površjem in so relativno osamljene (v njih se namreč koncentrira pozitiven naboj). Strela lahko ubije človeka (npr. planinca na izpostavljenem gorskem grebenu) ali zaneti požar v naravi in na zgradbah (npr. kozolcih, senikih, hišah). Zaradi njenega udara lahko izpade električni sistem, okvarijo se električne naprave, in sicer ne samo tiste na mestu udara, temveč tudi bolj oddaljene. Ker se strela prenaša po kovinskih vodnikih (npr. po električnih vodnikih, telefonskem kablu, vodovodni napeljavi), lahko povzroči izpad telekomunikacijskega omrežja.

Odgovori.

Nastanek katerega naravnega pojava je razložen v besedilu? _____

O kateri vrsti tega naravnega pojava predvsem govori besedilo? _____

2. Obkroži.

Zakaj nastane naravni pojav, o katerem govori besedilo?

- a) Zaradi grmenja.
- b) Zaradi ločenega električnega naboja v nevihtnem oblaku.
- c) Zaradi bliska.
- č) Zaradi negativno nabitega zgornjega dela oblaka.

3. Katere posledice ima naravni pojav, ki je razložen v besedilu iz 1. naloge? Dopolni.

- _____,
- _____,
- _____,
- izpad telekomunikacijskega omrežja.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

4. Dopolni.

Spodnji del nevihtnega oblaka je negativno nabit, ker _____

_____

Zgornji del nevihtnega oblaka je pozitivno nabit, ker _____

_____

Negativni naboj sestopi iz oblaka, ker _____

_____

Zrak v streli eksplodira, ker _____

_____

Eksplozija povzroči silen trušč, ker _____

_____

Strela lahko povzroči izpad telekomunikacijskega omrežja, ker _____

_____

5. Obkroži.

Kdaj vidimo strela?

- a) Ko po ionizacijskem kanalu steče električni tok.
- b) Ko slišimo grmenje.
- c) Ko se zrak segreje in eksplodira.

Strela traja

- a) eno sekundo.
- b) manj kot eno sekundo.
- c) več kot eno sekundo.

6. V katerem odstavku izvemo,

- kaj je strela? V ____ odstavku.
- kaj povzroči strela? V ____ odstavku.
- zakaj nastane strela? V ____ odstavku.

7. Obkroži.

Kaj pomenita besedi?

podhlajen

- a) Ohlajen na temperaturo, ki je nižja od normalne.
- b) Ohlajen na temperaturo, ki je višja od normalne.

led

- a) Voda v trdnem stanju.
- b) Voda v tekočem stanju.
- c) Voda v plinastem stanju.

8. Napiši sopomenko za strelo. _____

9. Iz naslednje povedi prepisi glagola v preglednico in jima določi osebo, število, naklon, časovno obliko in trajanje.

Strela najpogosteje udari v izpostavljene točke, ki se dvigujejo nad površjem.

GLAGOL	OSEBA	ŠTEVILO	NAKLON	ČASOVNA OBLIKA	TRAJANJE

10. Iz povedi prepisi glagole na ustrezno mesto v preglednici.

Do strele pride zaradi ločenega električnega naboja v nevihtnih oblakih.

Zrak v streli se zelo segreje.

Eksplozija povzroči silen trušč.

Zaradi njenega udara izpade električni sistem.

DOVRŠNI GLAGOLI	NEDOVRŠNI GLAGOLI

Vpisane glagole dopolni z vidskim parom.

11. Naslednje podatke o knjigi uredi v pravilno zapovrstje.

Tehniška založba Slovenije, R. Reynolds, Vremenski vodnik, 2004, Ljubljana.

Iste podatke razvrsti še na drugi način.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

12. Iz naslednje definicije izpiši definirani pojem, nadpomenko in značilnosti definiranega pojma.

Strela je naravni pojav, pri katerem pride do razelektritve med deli nevihtnega oblaka, med nevihtnimi oblaki ali med nevihtnimi oblaki in tlemi.

Definirani pojem: _____

Nadpomenka: _____

Lastnosti definiranega pojma: _____

13. Vstavi, kar manjka; pomagaj si z naslednjimi besedami: kovina, plin, kamnina, proces, veda.

Kemija je _____, ki raziskuje snovi in njihove pretvorbe.

Spajanje ali sinteza je _____, pri katerem iz dveh ali več snovi nastane nova snov.

Razkroj snovi ali analiza je _____, pri katerem iz ene snovi nastaneta dve ali več snovi.

Kisik je _____, ki je brez barve, vonja in okusa ter omogoča dihanje in gorenje.

Ruda je _____, v kateri je toliko rudnih mineralov, da jo lahko izkoriščamo za pridobivanje kovin.

Natrij je _____, ki je srebrno bele barve in tako lahka, da plava na vodi.

14. Definiciji dopiši nadpomenko.

Jurček je _____, ki ima svetlo rjav ali temno rjav klobuk.

Lokvanj je _____, ki ima velike plavajoče liste in navadno belimi cvetovi.

Uho je _____ za sluh in ravnotežje.

Sekira je _____, ki ima držaj in na njem nasajeno rezilo; uporabljamo jo za sekanje.

Sekalec je _____ v sprednjem delu čeljusti za sekanje, trganje hrane.

Kresnica je _____ s svetilnim organom na spodnji strani zadka.

15. Poimenuj definirani pojem.

_____ je ustanova, ki urejuje, hrani ter predvaja pomembnejše stare filme.

_____ je temno rjava žuželka, ki živi na travnikih in se oglašča s cvrčanjem.

_____ je zdravstvena ustanova, ki izdaja in tudi pripravlja zdravila.

_____ je človek, ki je usposobljen za vesoljske polete.

_____ je rastlina, ki ima na listih in stebelu dlačice, ki ob dotiku povzročijo pekoč občutek.

_____ je sladka snov, ki jo delajo čebele iz nektarja in mane.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

16. Glavni stavek dopolni s smiselnim odvisnikom. Upoštevaj vprašalnice.

Pri fiziki se učimo o fizikalnih pojavih, _____
ČEMU se učimo?

Na varno se umaknemo, _____
POD KATERIM POGOJEM se umaknemo?

Poklicala bom Tomaža, _____
ZAKAJ bom poklicala?

17. Dopolni glavni stavek, in sicer

- z vzročnim odvisnikom: Sporočila ti bom novico, _____.
- z namernim odvisnikom: Sporočila ti bom novico, _____.
- s pogojnim odvisnikom: Sporočila ti bom novico, _____.

18. Obkroži glavni stavek in se vprašaj po odvisniku; vprašalnico napiši na črto pod odvisnik.

a) Utopljajočemu se ne smemo ponuditi roke ali noge, ker nas lahko potegne k sebi v vodo.

b) Če reševanje utopljenega s kopnega ni mogoče, gremo k njemu v vodo.

c) Utopljajočemu pomagamo v vodi le, če znamo plavati.

č) Če ima v nosu ali ustih ovire, jih odstranimo.

d) Če ne diha, mu damo umetno dihanje.

e) Če mu srce ne deluje, ga oživljamo še z zunanjo masažo srca.

f) Po oživljanju ga oblečemo, ker je izgubil precej toplote.

Določi vrsto odvisnika.

POVED	VRSTA ODVISNIKA
a	
b	
c	
č	
d	
e	
f	

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

19. Obkroži odvisni stavek in mu določi vrsto.

Bliskanja pogosto ne vidimo, ker je skrito za oblaki. _____

Na najvišji točki zgradbe mora biti nameščen strelovod, da bi jo obranil pred udarom strele. _____

Ali se boste znašli v mestu, če vas pustim samega? _____

Iz te knjige boste izvedeli, od kod prihaja Božiček. _____

Priporočamo telesno vadbo pred ogledalom, da opazujete pravilnost gibov. _____

Če se zapornica samodejno ne odpre, pritisnite na gumb. _____

Babica je dolgo upala, da bo ozdravela. _____

20. Podčrtano prislovno določilo pretvori v odvisnik. Poved napiši.

Plinske maske uporabimo ob požarih.

_____

Tekel je pozdravit babico.

_____

Besedilo ti pošiljam v razmislek.

_____

Zaradi stiske s časom Vam pošiljam samo kratko pismo.

_____

Ob nezadostnem številu prijav izlet odpade.

21. Odvisnik pretvori v prislovno določilo. Poved napiši.

Ker so virusi majhni, jih ne vidimo.

_____

Če močno dežuje, reke prestopijo bregove.

_____

Preden je ladja izplula iz pristanišča, je imel kapitan velike težave s posadko.

_____

Mama je šla v Maribor, da bi obiskala svojo sestro.

_____

Če si neiskren, ne obdržiš prijateljev.

_____

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

22. Postavi vejico, kjer je potrebno.

Pri biologiji sem zvedel da se veliko živali izvali iz jajc.

Ko se bliža jesen se nekatere ptice selijo.

Če seme pade v zemljo vzkali.

Banane prevažajo v posebnih ladjah hladilnicah da med vožnjo ne bi zgnile.

Ko se lava ohladi se strdi.

Ali veš kdo je izumil seizmograf?

Če se hočemo izogniti okužbi moramo uničiti prenašalce bolezenskih klic.

Kdor se ljubiteljsko ukvarja s športom je športnik amater.

Kadar se v gorah pojavijo nevihtni oblaki se morajo planinci umakniti v koče.

Dokler je človek mlad in krepak je ves svet njegov.

7 Ni ga čez dober nasvet

str. 106–115, predvideno število ur: 5

Operativni cilji enote:

- branje neumetnostnega besedila (nasveta strokovnjaka),
- prepoznavanje okoliščin nastanka besedila,
- razumevanje besedila (tj. prepoznavanje sporočevalčevega namena, teme in podatkov),
- najdenje v zapisanem besedilu,
- povzemanje značilnosti nasveta strokovnjaka,
- obnavljanje nasveta strokovnjaka,
- priprava na govorni nastop in govorno nastopanje,
- presojanje govornih nastopov in pojasnjevanje svojega mnenja,
- uporaba znanja – prepoznavanje dane besedilne vrste v časopisih in revijah,
- pojasnjevanje svojih rešitev,
- **ločevanje prevzetih besed od domačih,**
- **nadomeščanje prevzetih besed z domačimi,**
- **obvladanje in upoštevanje načela o prevzemanju besed,**
- **obvladanje in upoštevanje pravil za pisanje prevzetih občnih imen,**
- *pisanje prevzetih zemljepisnih lastnih imen,*
- **razumevanje in raba strokovnega izraza prevzeta beseda,**
- **kritično presojanje rabe in pisanja prevzetih besed v svojem okolju,**
- **prepoznavanje osnovne besede v tvorjenki,**
- **pretvarjanje besednih zvez v tvorjenke,**
- **pretvarjanje tvorjenk v besedne zveze,**
- **spraševanje po dopustnem odvisniku,**
- **poznavanje vloge dopustnega odvisnika,**
- **pravilno izrekanje izjeme/kljubovanja,**
- **pretvarjanje dopustnega odvisnika v predložno zvezo,**
- **pretvarjanje dopustne predložne zveze v dopustni odvisnik,**
- **razumevanje in raba strokovnega izraza dopustni odvisnik,**
- **prepoznavanje dopustnega odvisnika,**
- **raba vejice v podredno zloženi povedi,**
- **raba vejice v enostavni povedi z dopustno predložno zvezo.**

Splošni didaktični nasveti:

- Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (zlasti pri določanju strategije reševanja naloge).
- Rešitve vsake naloge naj se preverijo, vendar šele po tem, ko učenci že sami rešijo nalogo (ne pa tako, da potekata reševanje in preverjanje hkrati) – učitelj naj v isti uri uporabi razne načine preverjanja rešitev, npr. individualno, frontalno, v dvojicah učencev, s priloženim snopičem *Rešitve* ipd.
- Pri preverjanju rešitev naj učitelj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev in k poročanju o napakah oz. težavah pri reševanju (za pojasnjevanje in poročanje naj mu ne bo škoda časa).
- V t. i. dialoških nalogah naj učitelj vodi pogovor. Če se njegova vprašanja navezujejo na besedilo ali primer iz DZ, naj imajo učenci ta primer pred seboj (da si z njim pomagajo pri odgovarjanju).

- Zaželeno je, da učenci rešijo vse naloge v enoti, in sicer v danem zaporedju, saj je enota zgrajena tako, da reševanje zaporednih nalog vodi učenca pri razmeroma samostojnem spoznavanju značilnosti jezikovnih pojavov.

Temeljna ciljna tema: Nasvet strokovnjaka.

Nasvet strokovnjaka je del dvogovornega besedila, in sicer je odzivna replika. Njen tvorec se odziva na prošnjo po nasvetu oz. na vprašanje o tem, kako naj prosilec/spraševalec ravna v danem primeru oz. v danih okoliščinah (npr. pri negi otroka, bolnika, domače živali ali sobne rastline, pri vzgoji otroka, pri zaščiti pred soncem ipd.). Odziva se tako, da navaja dejanja, ki jih priporoča; da pa bi svojega sogovorca prepričal o smiselnosti/upravičenosti priporočenih dejanj, vsako dejanje tudi razloži, torej pove/napiše, zakaj oz. čemu je treba tako narediti – tj. navede, kaj slabega se z dejanjem prepreči (npr. *Izkoristite vsako minuto, ki jo preživite zunaj hiše, za druženje s psom, in sicer zato, ker psa ne smete izolirati*) oz. kaj dobrega/učinkovitega se z njim doseže (npr. *Ograjo postavite, do koder seže veriga, in sicer zato, da bo imel pes že znani prostor samo zase, prav gotovo pa se bo v njem počutil bolje kot na verigi*).

Priporočena dejanja so po navadi izražena z glagoli v velelniku za 2. osebo množine (ker strokovnjak svojega sogovorca vika), npr. *Pozimi dajajte psu bolj kalorično hrano z malo več maščobe*. Nujnost/priporočenost dejanj je lahko izražena tudi z naklonskimi izrazi *treba je, morate, naj bo, dobro je, bolje bi bilo ...* (npr. *Pri izbiri žarnic pa je treba še posebej paziti; Na vsak način pa morate to storiti po obroku; Pisalna miza naj bo iz lesa, ki ni kemično obdelan; Dobro je, da imamo v sobi osvežilec zraka; Bolje bi bilo, da bi njegovo utico ogradili na primerni razdalji*). Včasih želi strokovnjak prikriti pozivanje oz. nujnost – zato uporablja glagole v sedanjiku, in sicer v 1. osebi množine (npr. *Preobremenjenost oči lahko preprečimo tako, da pogled vsakih 15 minut preusmerimo z ekrana na druge predmete*).

Nasvet strokovnjaka je zasebno ali javno besedilo (prim. nasvet zdravnika v ambulantni ali v časopisu). Javni nasveti so posredovani v zvočnem ali vidnem prenosniku (prim. po radiu/televiziji oz. v časopisu/reviji/na medmrežju); pogosto so objavljeni v posebnih rubrikah časopisov, revij, radia, televizije/medmrežja.

Opozorilo: Po učnem načrtu naj bi to besedilno vrsto obravnavali samo učenci s srednje in višje ravni; zato so navodila v nalogah v našem delovnem zvezku natisnjena z modro barvo (nekaj jih je celo z rdečo). Na nižji ravni obravnava te besedilne vrste ni načrtovana, vendar ne zato, ker naj bi učenci z nižje ravni ne zmogli razumeti nasveta strokovnjaka, temveč zato, ker se je zaradi drugačne (tj. počasnejše) metode dela na tej ravni treba odreči nekaterim besedilnim vrstam. Vsekakor pa naj učitelj vsakič znova sam presodi, ali bo obravnaval to besedilno vrsto tudi z učenci nižje ravni ali ne.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učitelj naj prinese v razred vsaj šest nasvetov strokovnjakov, prepisanih iz časopisov in revij (veliko takih besedil najdemo v prilogah <i>Delo in dom</i> ter <i>Ona</i>, v revijah <i>Zdravje</i>, <i>Lepa in zdrava</i>, <i>Viva</i>, <i>Pil</i>, <i>Smrklja</i> ipd.); pri prepisovanju besedil naj pazi, da bo prepisal samo nasvet, torej odzivno besedilo (brez izražene prošnje prosilca oz. brez vprašanja spraševalca), in da bodo pisci teh nasvetov podpisani z imenom in priimkom (lahko tudi s poklicem).</p> <p>Učenci naj se razdelijo v manjše skupine. Nato naj učitelj izroči vsaki skupini eno besedilo. Učenci naj si v skupini ogledajo besedilo, potem naj ga eden od njih polglasno prebere drugim članom skupine. Učitelj naj pokaže učencem grafoskopsko prosojnico z naslednjimi vprašanji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kdo je napisal to besedilo? – Kaj je (verjetno) po poklicu? – Čemu je napisal to besedilo? – Kako je verjetno nastalo to besedilo? – Kje je bilo objavljeno? – Ali je to besedilo namenjeno samo eni osebi ali vsem bralcem tega časopisa (te revije)? – Ali je to besedilo zasebno ali javno? <p>Učenci naj v skupinah sestavljajo odgovore za svoje besedilo; napišejo naj jih na list papirja. Vodje skupin naj poročajo o svojem delu, in sicer tako, da najprej javno preberejo besedilo, nato pa odgovore – te naj sošolci presojujejo, ob različnih mnenjih pa naj zaprosijo vodje za pojasnilo.</p> <p>Nato naj tiho preberejo besedilo iz delovnega zvezka. Po tistem branju naj učitelj izbere učenca za glasno branje.</p>
2.	<p>Učenci naj rešujejo nalogo samostojno; svojo rešitev naj primerjajo s sošolčevo in nato še z rešitvijo v priloženem snopiču. Učitelju naj poročajo o svojih težavah/napakah pri reševanju ter povedo, zakaj je do njih prišlo oz. kako bi jih lahko preprečili.</p>
3.	<p>Učenci naj tiho preberejo vprašanja in ob vsakem razmislijo, kako bi nanj odgovorili.</p> <p>Nato naj sodelujejo v pogovoru – tega naj vodi učitelj z vprašanji iz te naloge; učenci naj imajo pred seboj izhodiščno besedilo in naj si z njim pomagajo pri odgovarjanju.</p>
4.–5.	<p>Učenci naj samostojno rešujejo nalogi.</p> <p>Rešitev prve naloge naj se preveri frontalno; učitelj naj spodbuja učence k navajanju razlogov, zaradi katerih niso izbrali drugih rešitev.</p> <p>Rešitve druge naloge naj se preverijo individualno – učitelj naj bo pozoren na ogovor naslovnika in na pravilno zapovrstje njegovih podatkov (tudi ime, priimek); če mora učenec odpraviti napake, naj učitelj preveri tudi popravljene zapis.</p>
6.	<p>Učitelj naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge; vsa vprašanja se navezujejo na učenčeve izkušnje iz vsakdanjega življenja.</p>
7.	<p>Učenci naj odgovarjajo na vprašanja o vrsti besedila glede na število naslovnikov in glede na družbeno razmerje med sporočevalcem in naslovnikom; učitelj naj jih spodbuja k pojasnjevanju odgovorov.</p>
8.	<p>Učenci naj samostojno rešujejo nalogo. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga.</p> <p>Rešitve naj se preverijo frontalno – učitelj naj spodbuja učence k izrekanju presoje ustreznosti vsakega nagovora/pozdrava in k pojasnjevanju vsake presoje.</p>
9.	<p>Učenci naj nalogo opravijo doma (pismo naj napišejo na list papirja, in če se le da, na računalnik); učitelj naj jim pred domačim delom pomaga tako, da jih v šoli spodbuja k naštevanju sestavin uradnega pisma in k opisovanju/ponazarjanju njihovega položaja (učenci so to spoznali v 7. razredu, in sicer v 2. enoti, tj. Poštar, je kaj pošte zame?).</p> <p>Učenci naj besedila izročijo učitelju; ta naj vsako besedilo prebere in v njem zaznamuje zgradbene, poimenovalne, slovnične, slogovne in pravopisne napake; učenci naj doma odpravijo napake in še enkrat napišejo besedilo. Učitelj naj ponovno prebere besedilo in ga oceni – po vnaprej izdelanih in učencem znanih merilih.</p>

10.	<p>Učenci naj samostojno rešijo pisni del naloge; nato naj preberejo vprašanja in se pripravijo na pogovor o izhodiščnem besedilu.</p> <p>Učitelj naj frontalno preveri rešitev pisnega dela naloge in učence spodbuja k pojasnjevanju rešitve. Nato naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge; učenci naj imajo pred seboj izhodiščno besedilo in naj si z njim pomagajo pri odgovarjanju.</p>
11.–15.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo naloge. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga.</p> <p>Svoje rešitve pisnih nalog naj preverijo v priloženem snopiču; učitelju naj le poročajo o svojih težavah/napakah pri reševanju ter povedo, zakaj je do njih prišlo.</p> <p>Nato naj učitelj vodi pogovor o naslovu izhodiščnega besedila (gl. vprašanja v 13. nalogi); učenci naj sodelujejo v pogovoru – presojajo naj dani naslov in povedo, kateri naslov bi dali temu besedilu. Učitelj naj jih spodbuja k pojasnjevanju mnenja o »starem« naslovu in k pojasnjevanju »novega« naslova.</p>
16.	<p><i>Vsi učenci naj se v nekaj minutah pripravijo na kratek govorni nastop (tj. na strnjeno obnovo izhodiščnega besedila).</i></p> <p><i>Nato naj trije prostovoljci javno nastopijo. Sošolci naj presojajo njihove nastope. Če učenci želijo oz. če se že prej tako dogovorijo z učiteljem, naj učitelj oceni njihove govorne nastope.</i></p>
17.	<p>Učenci naj doma izrežejo ali prepisejo nasvet strokovnjaka. V šoli naj ga obesijo na plakat/oglasno desko/tablo.</p> <p>Učenci naj najprej preberejo vse nasvete, nato naj sodelujejo v pogovoru o njih – učitelj naj spodbuja učence k izrekanju mnenja o nasvetih, npr. o njihovi zanimivosti/ustreznosti/sodobnosti/potrebnosti oz. upravičenosti (utemeljenosti) ipd.; učenca, ki je prinesel dani nasvet, pa naj spodbuja k navajanju razlogov, zaradi katerih ga je izbral.</p>
18.–19.	<p><i>Učenci naj najprej preberejo besedilo iz 18. naloge.</i></p> <p><i>Nato naj tiho preberejo še vprašanja iz 19. naloge in razmislijo, ali bi nanje znali odgovoriti. Če na katero vprašanje ne znajo odgovoriti, naj odgovor poiščejo v besedilu iz 18. naloge. Nato naj odgovore pripišejo k vprašanjem ali pa naj jih napišejo na list papirja.</i></p> <p><i>Učitelj naj vodi pogovor z vprašanji iz 19. naloge; učenci naj si pri odgovarjanju pomagajo s pripisanimi/napisanimi vprašanji in z besedilom iz 18. naloge, učitelj naj jih spodbuja k pojasnjevanju odgovorov.</i></p>
20.	<p><i>Učenci naj nalogo rešujejo samostojno. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga.</i></p> <p><i>Nato naj svoj odgovor na vprašanje primerjajo s sošolčevim in ga (če je potrebno) preverijo še v priloženem snopiču.</i></p> <p><i>Mednaslovi učencev pa naj se preverijo frontalno – in sicer naj učitelj razdeli tablo na tri dele, nato pa poziva učence, naj vsak napiše na tablo svoj mednaslov za vsak del. Nato naj vodi pogovor o mednaslovih za vsak del posebej (učence naj usmerja v prepoznavanje skupnih/enakih prvin naslovov, v presojanje naslovov ipd.).</i></p>
22.	<p>Učenci naj nalogo rešujejo samostojno; svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi in jih nato (če je potrebno) preverijo še v priloženem snopiču. Učitelju naj poročajo o svojih težavah/napakah pri reševanju ter povedo, zakaj je do njih prišlo in kako bi jih v prihodnje lahko preprečili.</p>

Ciljna tema prvega podpoglavja: Prevzete besede.

Besede so po izvoru domače ali prevzete. Večina slovenskih besed je domačih, precej pa jih je prevzetih.

Domače besede so treh vrst:

1. tiste, ki izvirajo iz prednika današnje slovenščine, tj. iz indoevropskega prajezika, praslovanščine ali zgodnje slovenščine (npr. *stol*, *suknja*, *potica*);
2. tiste, ki so nastale (in še nastajajo) v novejšem času (predvsem v zadnjih dvesto letih) na podlagi starejših slovenskih besed (npr. *cvet* – *cvetličarna*, *čevlji* – *čevljar*, *gost* – *zgoditi* – *zgoščena*);
3. tiste, ki izvirajo iz posnemanja naravnih zvokov oz. glasov (npr. *pok*, *mijav*, *hov*).

Prevzete besede so tiste, ki so prišle v slovenščino iz jezikov, s katerimi nismo povezani razvojno, temveč zemljepisno ali kulturno; ti jeziki so npr. grščina in latinščina (iz njiju so prevzete zlasti besede s področja umetnosti in znanosti) ter nemščina (iz nje so prevzeti praktičnostrokovni izrazi /ti so se pojavili z razvojem obrti/), v novejšem času pa predvsem angleščina (iz nje so prevzeti zlasti tehnični izrazi).

Prevzemanje besed iz drugih jezikov ni posebnost slovenščine – prevzete besede namreč najdemo v vsakem jeziku; vsak narod prevzame od drugih narodov veliko predmetov, pojmov, naprav ..., hkrati z njimi pa pogosto tudi poimenovanja zanje, torej besede. Včasih pa prevzemajo celo besede, za katere ima dani jezik že svoje domače vzporednice (ali pa bi jih lahko takoj tvorili).

V današnjem času je pri Slovencih prevzemanje besed zelo pogosto, čeprav marsikdaj ni potrebno, saj imamo ustrezno slovensko besedo ali pa jo lahko naredimo (npr. *tiskalnik* – *printer*, *hladilnik* – *frižider*, *vetrovka* – *anorak*). Mnogi, ki poimenujejo izdelke, pojave, pojme, podjetja, trgovine, namreč mislijo, da je prevzeta beseda imenitnejša, privlačnejša (da se bo izdelek bolje prodajal) – pozabljajo pa na to, da želijo poslušalci/bralci/kupci/uporabniki njihovega izdelka že iz besede izvedeti, kaj se jim res ponuja. (Domače besede imajo namreč večjo predstavitevno vlogo kot prevzete, prim. *tiskalnik* – *printer*.)

Če nas zanima, ali je dana beseda domača ali prevzeta oz. od kod izvira, si pomagamo z etimološkim slovarjem (npr. s Slovenskim etimološkim slovarjem) – v njem je za vsako besedo pojasnjeno, od kod izvira in kakšen je njen prvi/prvotni pomen. Če pa ne vemo, kaj pomeni prevzeta besed, ali če ne poznamo njene slovenske ustreznice, si pomagamo s slovarjem tujk (npr. z Velikim slovarjem tujk).

Večina jezikov, iz katerih prevzemamo besede, ima drugačne izgovorne, pisne in slovnične zakonitosti od slovenščine. Zato besede ob prevzemanju po navadi prilagajamo zakonitostim slovenskega knjižnega jezika, torej jih izgovarjamo z najbližjimi slovenskimi glasovi, jih pišemo po naše, jim pripišemo ustrezen (slovenski) spol, jih po naše sklanjamo ipd. Slovenci glede tega nismo nikakršna izjema – to je splošna lastnost naravnih jezikov.

Glede na to, koliko so prevzete besede prilagojene slovenskemu knjižnemu jeziku, ločimo tri vrste prevzetih besed:

1. prevzete besede, ki jih popolnoma prilagodimo slovenskemu knjižnemu jeziku (tj. jih izgovarjamo, pišemo in pregiblujemo po naše) – to so sposojenke (npr. *pica*);
2. prevzete besede, ki jih deloma prilagodimo slovenskemu knjižnemu jeziku (tj. izgovarjamo in pregiblujemo jih po naše, ohranjamo pa tuji zapis) – to so tujke (npr. *allegro*);
3. prevzete besede, ki jih nikakor ne prilagodimo slovenskemu knjižnemu jeziku, zato ohranijo tuji izgovor, zapis in slovnične lastnosti – to so citatne besede (še več je citatnih besednih zvez), npr. *first lady*.

Prevzemamo občna (npr. *pica*, *džip*, *jazz*, *renault*) in lastna imena (npr. *Boccacio*, *Kolumb*, *San Francisco*, *Varšava*); pri njihovem zapisovanju moramo upoštevati dve temeljni pravili, in sicer:

- Prevzeta občna imena načeloma pišemo po slovensko (izjema so le glasbeni izrazi in avtomobilske znamke).
- Prevzeta lastna imena načeloma ohranijo izvirni zapis, če jezik, iz katerega so prevzete, uporablja latinico (vendar je tudi med njimi nekaj izjem – prim. prevzeta imena krajev/držav/..., ki jih pišemo po slovensko /npr. *Pariz*, *Varšava*, *Italija*, *Evropa*/; te izjeme so podrobno predstavljene v Slovenskem pravopisu 2001).

Opozorilo: Učenci (še) nimajo kritičnega odnosa do prevzemanja besed iz drugih jezikov; to lahko trdimo na osnovi tega,

- da uporabljajo prevzete besede namesto domačih ustreznice (to delajo zato, ker ne poznajo domačih besed ali ker mislijo, da je prevzeta beseda imenitnejša) in
- da vse prevzete besede pišejo izvirno (to delajo zato, ker ne vedo, da ene pišemo po domače, ali ker mislijo, da je tuji/izvirni zapis imenitnejši).

Učitelj naj zato pri učencih razvija kritičnost do prevzemanja besed; žal pa mu slovensko družbeno okolje pri tem ne pomaga veliko – to namreč omogoča oz. podpira rabo prevzetih besed (čeprav imamo domače ustreznice) in pisanje vseh prevzetih besed po tuje (čeprav obstajajo pravila o pisanju prevzetih besed). Morda pa bodo učitelju v pomoč naloge v delovnem zvezku – te so sestavljene in razvrščene tako, da učenci

- ločujejo prevzete besede od domačih,
- presojujejo razumevanje (oz. predstavitveno vlogo) prevzetih in domačih besed,
- spoznavajo temeljno merilo za prevzemanje besed,
- zamenjajo prevzete besede z domačimi sopomenkami (tudi s pomočjo slovarskih priročnikov),
- spoznavajo osnovno pravilo za pisanje prevzetih občnih imen,
- zamenjajo izvirni zapis znanih zemljepisnih lastnih imen z domačim,
- zamenjajo tuja imena krajev v slovenskem zamejstvu z domačimi ipd.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	Učenci naj najprej preberejo prvi dve vprašanji iz te naloge. Nato naj še enkrat preberejo besedilo iz 1. naloge na str. 106 – med branjem naj razmišljajo, katerih besed ne razumejo; te besede naj napišejo na list papirja. Nato naj sodelujejo v pogovoru z učiteljem (ob vprašanjih iz te naloge).
2.–4.	Učenci naj sami rešujejo naloge. Svoje rešitve naj preverijo pri sošolcu ali v priloženem snopiču. Učitelj naj jih spodbuja k poročanju o težavah/napakah pri reševanju in k razmišljanju o razlogih zanje.
5.	Učitelj naj vodi pogovor – z vprašanji iz delovnega zvezka naj spodbuja učence k razmišljanju o njihovih izkušnjah s prevzetimi besedami. Učencem naj pokaže Slovenski etimološki slovar in jim ponazori njegovo uporabo.
6.	Učenci naj samostojno rešujejo nalogo; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Ko dopolni besedilo večina učencev, naj se rešitve preverijo frontalno. Nato naj učitelj spodbuja učence k povzemanju <ul style="list-style-type: none"> – okoliščin, v katerih je raba prevzetih besed odsvetovana, – okoliščin, v katerih je raba prevzetih besede dovoljena, in – prednosti domačih besed pred prevzetimi.
7.	Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo. Če katere slovenske ustreznice ne poznajo, naj si pomagajo s slovarji – učitelj naj ima v razredu vsaj po en izvod Velikega slovarja tujk, Slovenskega pravopisa in Slovarja slovenskega knjižnega jezika. Rešitve naj preverijo v priloženem snopiču, javno pa naj se pogovorijo o svojih težavah/napakah pri reševanju in o razlogih zanje, o uporabi slovarskih priročnikov ipd.

8.	<p>Pred reševanjem te naloge naj učitelj napiše na tablo nekaj prevzetih občnih imen po domače in izvorno, npr.</p> <table><tr><td>vikend – angl. weekend</td><td>šofer – fr. chauffeur</td></tr><tr><td>špaget – ital. spaghetti</td><td>čevapčič – hrv., srb. ćevapčić</td></tr><tr><td>maršal – nem. Marschall</td><td>inšpektor – lat. inspector.</td></tr></table> <p>Učence naj vpraša,</p> <ul style="list-style-type: none"> – ali so te besede domače ali prevzete in po čem to vedo, – ali so to občna ali lastna imena, – ali jih pišemo Slovenci po naše/domače ali izvorno/tuje. <p>Nato naj na tablo napiše nepopolno pravilo o pisanju prevzetih besed v slovenščini (tj. Prevzeta občna imena pišemo po _____.) in naroči učencem, naj ga dopolnijo. Učence naj v pogovoru spodbuja k presojanju upoštevanja tega pravila v javnih napisih in k navajanju primerov, v katerih je to pravilo kršeno.</p> <p>Potem naj učenci samostojno rešujejo 8. nalogo; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga, npr. tako, da jih usmerja v rabo slovarskega dela Slovenskega pravopisa.</p> <p>Učenci naj primerjajo svoje rešitve v skupini, če je potrebno, pa še z rešitvami v priloženem snopiču. Z učiteljem naj se pogovarjajo o svojih drugačnih rešitvah in o razlogih zanje.</p>	vikend – angl. weekend	šofer – fr. chauffeur	špaget – ital. spaghetti	čevapčič – hrv., srb. ćevapčić	maršal – nem. Marschall	inšpektor – lat. inspector.
vikend – angl. weekend	šofer – fr. chauffeur						
špaget – ital. spaghetti	čevapčič – hrv., srb. ćevapčić						
maršal – nem. Marschall	inšpektor – lat. inspector.						
9.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice. Pred reševanjem naloge naj preletijo primere v njej in povedo,</p> <ul style="list-style-type: none"> – ali so to domače ali prevzete besede, – ali so to občna ali lastna imena, – katere vrste lastna imena so to (npr. osebna, zemljepisna ali stvarna), – ali so v tej nalogi napisana po domače ali izvorno/po tuje, – ali jih tako pišemo tudi Slovenci (pri odgovoru na to vprašanje naj pomislijo na svoje izkušnje z zapisom teh imen v učbenikih za geografijo, v atlasu, na zemljevidih ipd.). <p>Nato naj v dvojicah rešujejo nalogo (prevzeta zemljepisna lastna imena naj napišejo tako, kot jih pišemo Slovenci). Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga, npr. tako, da jih usmerja v rabo slovarskega dela Slovenskega pravopisa.</p> <p>Rešitve naj se preverjajo frontalno; na koncu naj učitelj pove učencem, da prevzeta zemljepisna lastna imena iz jezikov z latinično pisavo načeloma pišemo izvorno (torej po tuje) – nekaj pa jih pišemo po domače, npr. imena krajev, ki so povezani z našo kulturno zgodovino (Dunaj, Rim, Praga, Varšava, Pariz), imena držav (Anglija), rek (Temza, Sena) ipd.</p>						
10.	<p>Učenci naj pred reševanjem naloge preletijo primere v njej in povedo,</p> <ul style="list-style-type: none"> – ali so to domače ali prevzete besede, – ali so to občna ali lastna imena, – katere vrste lastna imena so to (npr. osebna, zemljepisna ali stvarna), – kje ležijo poimenovani kraji, – kako so ti kraji povezani s Slovenci, – ali imajo ti kraji samo nemško/italijansko ime ali pa imajo morda tudi slovensko, – zakaj imajo tudi slovensko ime. <p>Nato naj rešujejo nalogo (ob prevzetih lastnih imenih naj napišejo slovenska imena). Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga, npr. tako, da jih spominja na poimenovanje teh krajev v učbenikih za geografijo, v atlasu, na zemljevidu ipd.</p> <p>Rešitve naj se preverjajo frontalno; učenci naj povedo, s katerim imenom so imeli največ težav, zakaj prav s tem ipd.</p>						

Ciljna tema drugega podpoglavja: Tvorjene besede.

Prvine predmetnosti, njihove lastnosti, dejanja idr. lahko v slovenščini poimenujemo na dva načina:

- večbesedno, torej opisno (npr. *ta, ki bere*; *to, kjer kuhajo*; *to, da iščeš*; *to, kar je na hrbtu*; *to, s čimer trebimo zobe*; *tak, ki je za otroke*; *delati na vrtu*; *poslati v pokoj*) ali
- enobesedno, in sicer s korensko/netvorjeno besedo (npr. *sestra*, *čoln*, *pisati*) ali s tvorjeno/motivirano besedo (npr. *bralec*, *kuhinja*, *iskanje*, *nahrbtnik*, *zobotrebec*, *otroški*, *vrtnariti*, *upokojiti*).

Ustreznejše, razumljivejše in gospodarnejše je poimenovanje z eno besedo – vendar pa je to pogosto težje, in sicer zato, ker je zanj treba obvladati

- veliko korenskih besed,
- pravila za tvorjenje besed (oz. za pretvarjanje besednih zvez v tvorjenke),
- veliko obrazil in za vsako od njih poimenovalno vlogo ipd.

Opozorilo: Učenci pogosto ne poznajo pravih korenskih besed, ali ne znajo pretvoriti dane besedne zveze v eno besedo, ali ne poznajo pomensko ustreznega obrazila – zato se odločijo za lažjo pot, torej za opisno (oz. večbesedno) poimenovanje (npr. *ta, ki pleše*; *to, s čimer brišemo*; *to, kjer se kopamo*; *postajati bled*; *tak, ki se smehlja*; *tak iz jagod*).

Učitelj naj s sistematičnimi vajami razvija t. i. besedotvorno zmožnost učencev, tj.

- zmožnost pretvarjanja besednih zvez v tvorjenke (npr. *to, da potuješ* → _____; *to, kjer zdravijo* → _____) in
- zmožnost pretvarjanja tvorjenk v besedne zveze (npr. *dokolenka* → _____).

Tako učenci razvijajo svojo zmožnost poimenovanja s tvorjenkami ter zmožnost razumevanja tvorjenk – torej se usposabljaajo za sporočanje in za sprejemanje besedil.

Naloge v delovnem zvezku so sestavljene tako, da učenci razvijajo samo svojo besedotvorno zmožnost – ne pa tudi metajezikovne zmožnosti, tj. zmožnosti opisovanja sestave tvorjenk, prepoznavanja besedotvorne podlage in obrazila, določanja vrst tvorjenk, opisovanja skladišne podlage in besedotvornega algoritma ipd. Navedene prvine metajezikovne zmožnosti bodo med svojim nadaljnjim šolanjem spoznali le tisti učenci, ki bodo obiskovali gimnazijo.

Še to: V večini nalog v delovnem zvezku je napisana rešitev prvega primera – tako učencem omogočimo, da razvijajo svojo besedotvorno zmožnost po analogiji oz. po zgledu/primeru.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.–8.	Učenci naj rešujejo naloge samostojno; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. (Pozoren naj bo tudi na predvidene ravni.) Učenci naj primerjajo rešitve med seboj in z rešitvami v priloženem snopiču. Učitelju naj poročajo o svojih težavah/napačnih rešitvah, prosijo naj ga za pojasnilo ipd.

Ciljna tema tretjega podpoglavja: Dopustni odvisnik.

Dopustni odvisnik je tisti odvisnik, ki dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o dejanju/stanju, ki po navadi ovira njegovo dejanje, vendar pa mu to tokrat izjemoma kljubuje/je/bo kljubovalo (prim. *Ladja je odplula iz pristanišča, čeprav je pihala močna burja*). Po njem vprašujemo z vprašalnico *kljub čemu + povedek glavnega stavka*. Ker pomensko dopolnjuje povedek iz glavnega stavka, je eden od stavčnih členov glavnega stavka – in sicer prislovno določilo vzroka (J. Toporišič v Slovenski slovnici govori o *prislovnem določilu vzročnosti* in znotraj tega o *prislovnem določilu vzroka, namena, pogoja, dopuščanja*; avtorice DZ za osnovno šolo po tradiciji uporabljamo nadpomenko *prislovno določilo vzroka* /nam. *prislovno določilo vzročnosti*/).

Dopustni odvisnik se začneja z dopustnim veznikom *čeprav/četudi/kljub temu da*. Lahko stoji pred glavnim stavkom ali za njim (prim. *Ladja je odplula iz pristanišča, čeprav je pihala močna burja*; *Čeprav je pihala močna burja, je ladja odplula iz pristanišča*) – pogosteje stoji pred njim; med glavnim in odvisnim stavkom je vedno vejica.

(Dvostavčne) povedi z dopustnim odvisnikom tvorimo tako, da

- združimo (dve) enostavčni povedi, katerih dejanji/stanji si po navadi nasprotujeta oz. se po navadi izključujeta/onemogočata (prim. *močna burja – odhod ladje iz pristanišča na odprto morje*: močna burja po navadi preprečuje/izključuje odhod ladje iz pristanišča), v danem primeru pa se izjemoma ne (npr. *Pihala je močna burja. Ladja je odplula iz pristanišča*), in
- izjemo/kljubovanje izrazimo z veznikom *čeprav/čtetudi/kljub temu da*.

Seveda pa moramo pred združevanjem najprej ugotoviti,

- katero od nasprotujočih/izključujočih se dejanj po navadi predstavlja oviro/prepreko (prim. *Pihala je močna burja*) in
- katero predstavlja izjemo/kljubovanje (prim. *Ladja je odplula iz pristanišča*).

To pomeni, da je za tvorjenje dopustnih odvisnikov najprej potrebno logično sklepanje, šele nato pa izrekanje izjeme/kljubovanja.

Učenci, ki med dvema nasprotujočima oz. izključujočima se dejanjema niso zmožni prepoznati ovire in izjeme/kljubovanja, ostanejo le na ravni izrekanja nasprotja med dejanjema – tega izrazijo s t. i. protivnim veznikom *toda/a/ampak/vendar/...* (npr. *Pihala je močna burja, vendar je ladja odplula iz pristanišča*). Če pa prepoznajo oviro in izjemo/kljubovanje, izrazijo izjemo/kljubovanje z dopustnim veznikom *čeprav/čtetudi/kljub temu da* – tega postavijo na začetek tistega stavka, v katerem je izražena ovira (prim. *Čeprav je pihala močna burja, je ladja izplula iz pristanišča*).

Dopustni odvisnik lahko pretvorimo (tj. strnemo) v dopustno predložno zvezo, in sicer tako, da veznik *čeprav/...* zamenjamo s predlogom *kljub*, preostali del odvisnega stavka pa pretvorimo v samostalniško besedo/besedno zvezo v dajalniku (prim. *čeprav je pihala močna burja → kljub močni burji*) ter izpustimo vejico, ki je prej ločila odvisni stavek od glavnega.

Dopustni odvisniki so v vsakdanjem sporazumevanju zelo pogosti, in sicer zato, ker je kljubovanje lažje predstaviti s stavkom kot s predložno zvezo (prim. *Čeprav je jajčevac sredozemska rastlina, uspeva tudi pri nas → Jajčevac uspeva pri nas kljub sredozemskemu izvoru*).

Opozorilo: Učenci imajo težave

- s prepoznavanjem ovire in izjeme/kljubovanja ter z združevanjem tako povezanih enostavnih povedi,
- s pretvarjanjem dopustnih odvisnikov v predložne zveze in z izpustom vejice pred tako nastalimi predložnimi zvezami oz. za njimi,
- s pretvarjanjem dopustnih predložnih zvez v ustrezne odvisnike ter z rabo vejice na meji glavnega in odvisnega stavka,
- z rabo vejice med glavnim in odvisnim stavkom (zlasti če je odvisnik pred glavnim stavkom) ipd.

Obravnava dopustnega odvisnika je nivojsko razčlenjena – učenci nižje in srednje ravni naj bi predvsem opazovali njihovo vlogo, presojali rabo dopustnega veznika, pretvarjali odvisnike v predložne zveze (in obrnjen), razmišljali o rabi vejice ipd.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih enotah
1.–9.	<p>V teh t. i. metajezikovnih nalogah (oz. nalogah za razvijanje metajezikovne zmožnosti) mora učitelj oblike in metode dela precej prilagajati zmožnostim učencev – medtem ko mu zaporedja nalog (oz. poteka konstrukcije znanja o vzročnem, namernem in pogojnem odvisniku) ni treba spreminjati, ker so naloge sestavljene in razvrščene tako, da se znanje postopoma in smiselno nadgrajuje.</p> <p>Zato naj učenci naloge rešujejo v danem zaporedju, in sicer sami ali v dvojicah oz. naj nekatere naloge rešujejo sami, druge pa v dvojicah.</p> <p>Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga; učence naj opozarja, naj ne hitijo z reševanjem, pač pa naj si vzamejo čas in naj pozorno preberejo vsako vprašanje/navodilo in naj razmišljajo o svojih rešitvah.</p> <p>Rešitve naj se preverijo na razne načine – individualno, frontalno, v priloženem snopiču ipd. Zelo pomembno pa je, da učitelj po vsaki rešeni nalogi spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev, k poročanju o težavah in napakah, k izrekanju prošnje za dodatna pojasnila ipd.</p> <p>Učitelj naj nenehno opozarja učence na rabo vejice, še zlasti tedaj, ko je odvisni stavek pred glavnim ali ko pretvarjajo odvisnik v predložno zvezo.</p>

Učenčevo samovrednotenje

Kaj je bil cilj prvega dela te enote?

Kaj si se naučil o nasvetu strokovnjaka? (Dopolni poved.)

Kaj je bil cilj drugega dela te enote?

Za katere besede pravimo, da so prevzete? Katere besede so razumljivejše: domače ali njihove prevzete ustreznice? Kdaj naj ne bi uporabljali prevzetih besed? Kako načeloma pišemo prevzeta občna imena – po slovensko ali izvorno?

Kako načeloma pišemo prevzeta lastna imena – po slovensko ali izvorno?

Kaj je bil cilj tretjega dela te enote?

Katero poimenovanje je gospodarnejše in razumljivejše – z eno besedo ali z več besedami?

(Prim. V našem razredu so tri dolgolase učenke. – V našem razredu so tri učenke, ki imajo dolge lase.) Katerih besed je v slovenščini več – prvotnih ali takih, ki so narejene iz prvotnih besed?

(Prim. vesel – veselje, veseljak, veseliti se, razveseliti se, veselica, poveseliti.)

Kaj je bil cilj četrtega dela te enote?

Kaj si se naučil o dopustnem odvisniku? (Dopolni povedi.)

Kaj si delal v tej enoti?

Kaj si delal brez težav?

S čim si imel težave?

Kaj bi rad izboljšal?

Kako si sodeloval s sošolci?

Kako si sodeloval z učiteljem?

Učiteljevo samovrednotenje

Viri

Tina Pustovrh, Pokukajte v podvodni svet (prirejeno), Lepa in zdrava, julij 2005.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

NASVET STROKOVNJAKA je besedilo, v katerem se strokovnjak odziva na prošnjo ali _____ bralca/poslušalca časopisa/_____/radia/_____/medmrežja, in sicer o tem, kako ravnati npr. pri negi bolnika, domače živali ali rastline, pri vzgoji otroka ...

NASVET STROKOVNJAKA je besedilo, v katerem se strokovnjak odziva na prošnjo ali vprašanje bralca/poslušalca časopisa/revije/radia/televizije/medmrežja, in sicer o tem, kako ravnati npr. pri negi bolnika, domače živali ali rastline, pri vzgoji otroka ...

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

DOPUSTNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o _____ oviri njegovega dejanja.

Vprašalnica: _____.

DOPUSTNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o kljubovanju oviri njegovega dejanja.

Vprašalnica: kljub čemu + povedek glavnega stavka.

1. Preberi besedilo.

STROKOVNJAK SVETUJE

POKUKAJTE V PODVODNI SVET

PETRA iz Mokronoga piše: Imam 10-letnega sina Roka, ki se je letos poleti na morju navdušil nad potapljanjem. Rada bi izvedela, na kaj naj bi bili pri potapljanju pozorni začetniki oz. njihovi starši, katere nevarnosti prežijo na potapljača in ali zdravniki komu odsvetujejo potapljanje.

Veseli me, da ste se oglasili. Res je, da v poletni vročini radi skočimo v morje in raziskujemo morsko globino; res pa je tudi, da moramo biti na to čim boljše pripravljeni, če želimo, da bomo pri tem konjičku uživali in se ne bomo poškodovali.

Začetnik se mora že na kopnem seznaniti z osnovno potapljaško opremo, tj. z masko za obraz in z dihalko za dihanje. V vodo naj gre umirjen. Po gladini naj plava mirno in naj ne čofota s plavutmi, ker tako plaši ribe. Pred potopom se mora nadihati (s kontroliranimi in umirjenimi vzdihji in izdihji), znati mora hitro in globoko izdihovati ter se nasploh umiriti in ne razmišljati o podvodnih »strahovih« ali celo rekordih – trajanje potopa naj bo odvisno od glave, ne pa od pljuč! Naučiti se mora pravilnega potopa (prelom z navpičnim potopom na glavo), da ne bo po nepotrebnem izgubljal energije in si tako skrajšal potop. Nad vodo in pod njo naj plava mirno. Pred izplavanjem mora pregledati gladino nad seboj, da ne bi prišlo do trka s plovili. Nato naj se mirno vrne na gladino, čeprav mu že zmanjkuje zraka.

Pri potapljanju mora potapljač upoštevati osnovna varnostna pravila, npr.:

- Za vstop v vodo in za prihod iz nje si mora izbrati položno obalo, ker je z opremo težko plezati po skalah.
- Ne sme se potapljati v razburkanem morju, ker bi ga valovi lahko potisnili na skale in tam bi se lahko poškodoval.
- Ne sme plavati v vsako votlino pod morjem, ker je vzvratno plavanje s plavutmi zelo zamudno.
- Izogibati se mora potopljenim ribiškimi mrežam.
- Ne sme se dotikati vsega, kar vidi pod vodo, ker imajo nekateri organizmi svoje obrambne dele, ki ga lahko poškodujejo (npr. vetrnice imajo strupene laske, ribe imajo strupene bodice, zobe ali raskavo kožo, raki imajo klešče itd.). Potapljač naj predvsem opazuje vodne živali in rastline v njihovem biotopu.

Za potapljaške sprehode v plitvem, priobalnem pasu ni nikakršnih zdravstvenih omejitev, le ljudje z epilepsijo in raznimi

fobijami, povezanimi z vodo in zaprtim prostorom, naj bi se potapljali pod nadzorom. Sicer pa potapljačem priporočamo, naj se na potapljanje podajo le, če imajo dobro prezračene obnosne votline ter zdrava ušesa in zobe. Za zahtevnejše rekreativne potope v večje globine pa je omejitev več, zato je pred njimi potreben poseben zdravniški pregled.

Upam, da ste dobili nekaj osnovnih napotkov za potapljanje. Ker mi prostor tu ne dopušča, da bi Vam napisal kaj več, svetujem Vam in Vašemu sinu, da preberete kakšno knjigo o potapljanju ali pa si ogledate didaktični film Potapljanje na vdih – potapljanje za vsakogar, ki sem ga s sodelavci pripravil za vse ljubitelje potapljanja. Priporočam, da se s sinom pogovarjate o užitkih, ki jih nudi potapljanje, pa tudi o nevarnostih, tako da bo do prihodnjega dopusta ustrezno pripravljen, Vi pa brez skrbi.

DR. BORUT PISTOTNIK,
profesor na Fakulteti za šport
Univerze v Ljubljani

IZ REVIJE LEPA IN ZDRAVA, JULIJ 2005.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Besedilo je iz dveh delov. Napiši, kaj vsebuje prvi in kaj drugi. Izbiraj med naslednjimi možnostmi:
pripoved o potapljanju – obvestilo o potapljanju – vprašanje o potapljanju – opozorilo pred potapljanjem
– nasvet o potapljanju – zahteva o potapljanju – vabilo na potapljanje

1. del: _____

2. del: _____

2. V katerem odstavku besedila iz 1. naloge najdeš podatek o tem,
- kateri film si je dobro ogledati pred potapljanjem? V ____ odstavku.
  - kaj je osnovna potapljaška oprema? V ____ odstavku.
  - za koga je bolje, da se ne potaplja sam? V ____ odstavku.

3. O čem še govori besedilo iz 1. naloge? Obkroži črko pred nepravilnimi odgovori.

- a) O tem, kako mora potapljač plavati na gladini morja.
- b) O tem, kje naj potapljač med potapljanjem lovi ribe.
- c) O tem, kako se mora potapljač pravilno potopiti.
- č) O tem, na kaj mora potapljač paziti, preden se vrne na gladino.
- d) O tem, kje naj potapljač kupi potapljaško opremo.
- e) O tem, za katero vrsto potapljanja je potreben zdravniški pregled.
- f) O tem, kje v Sloveniji se je najbolje potapljati.

4. Obkroži DA, če trditev ustreza vsebini besedila iz 1. naloge, oz. NE, če ne ustreza.

Potapljač mora poznati potapljaško opremo, preden se začne potapljati.	DA	NE
Potapljač mora biti pred potopom in med njim miren.	DA	NE
Pred potopom mora potapljač močno udarjati s plavutmi po morski gladini.	DA	NE
Potapljač se mora navpično potopiti v morje, da hitreje doseže globino.	DA	NE
Ko potapljač začuti, da mu zmanjkuje zraka, naj se mirno vrne na gladino.	DA	NE
Potapljač se lahko zaplete v potopljene ribiške mreže.	DA	NE
Potapljač naj med potopom uživa v opazovanju podvodnega sveta.	DA	NE
Potapljač naj v morju prijema vse, kar občuduje.	DA	NE
Potapljač mora imeti za vsako potapljanje zdravniško potrdilo.	DA	NE

5. Kaj pomeni Trajanje potopa naj bo odvisno od glave, ne pa od pljuč (v 3. odstavku besedila iz 1. naloge)?

---

6. S pisanimi črkami prepiši naslov besedila iz 1. naloge. _____

Kateri naslov bi besedilu dal ti? _____

7. Obkroži.

Komu je besedilo namenjeno?

- a) Dr. Borutu Pustotniku.
- b) Tini Pustovrh in bralcem te revije.
- c) Petri iz Mokronoga.
- č) Petri iz Mokronoga in bralcem te revije.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Besedilo je bilo objavljeno

- a) v Reviji lepa in zdrava.
- b) v reviji lepa in Zdrava.
- c) v reviji Lepa in Zdrava.
- č) v reviji Lepa in zdrava.

8. Dopolni z ustrezno besedo iz oklepaja.

Besedilo iz 1. naloge je (zasebno / javno) _____.

Besedilo iz 1. naloge je (umetnostno / neumetnostno) _____.

9. Poišči razlago besed iz besedila v 1. nalogi; navedene so v levem stolpcu, razlage pa v desnem. Poveži.

biotop ____	1 sprostitvev, oddih
rekreacija ____	2 vrsta bolezni, božjast
rekord ____	3 (življenjska) dejavnost, sila, moč, zmogljivost
energija ____	4 največji dosežek v kakšni športni panogi
fobija ____	5 življenjski prostor združbe organizmov z neživimi dejavniki
epilepsija ____	6 strah

Dopolni.

Besede v levem stolpcu niso domače, temveč _____.

10. Kaj pomeni beseda kontroliran v besedilu iz 1. naloge?

- a) Nadziran.
- b) Nasproten.
- c) Zvit.
- č) Pregledan.

11. V podpisu

DR. BORUT PISTOTNIK,
profesor na Fakulteti za šport Univerze v Ljubljani

je pet prevzetih besed. Poišči jih in prepisi na črte.

_____
_____

12. Prevzete besede, ki jih pogosto uporabljamo pri pouku, zamenjaj z domačimi.

proza _____	poezija _____
literatura _____	komedija _____
tragedija _____	karakter _____
bibliotekar _____	kriterij _____

13. V šoli pogosto rabljeni prevzeti besedi v spodnjih besednih zvezah zamenjaj z domačima.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

eksterno preverjanje _____

interni dogovor _____

14. Napiši besede tako, kot jih moramo pisati Slovenci.

pizzeria _____

coca-cola _____

automat _____

pseudonim _____

juice _____

buffet _____

15. Prevzeta zemljepisna lastna imena zapiši tako, kot jih pišemo Slovenci.

Praha _____

España _____

Paris _____

Bruxelles _____

Italia _____

Firenze _____

16. Napiši domača imena za

Trieste _____

Graz _____

Klagenfurt _____

Venezia _____

Villach _____

Wien _____

17. Iz katerega glagola so tvorjeni samostalniki?

dihanje ← _____

svetovanje ← _____

raziskovanje ← _____

zdravljenje ← _____

gledanje ← _____

opazovanje ← _____

18. Tvorí samostalnik.

to, da plavaš → _____

to, da omejevati → _____

to, da se potapljaš → _____

to, da ribariš → _____

to, da poslušáš → _____

to, da prežiš → _____

19. Glagolske besedne zveze pretvori v samostalniške (gl. zgled).

veseliti se potapljanja → veselje do potapljanja

odgovoriti na vprašanje → _____

skakati v morje → _____

potapljati se v morju → _____

priporočati pregled → _____

svetovati materi → _____

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

20. Iz naslednjih besednih zvez tvori samostalnike.

to, kjer se učimo → _____

to, kjer telovadimo → _____

to, kjer jemo → _____

to, kjer kurimo → _____

to, kjer obračamo → _____

to, kjer se sankamo → _____

21. Iz katerih besednih zvez so nastali naslednji samostalniki?

Zagorje ← _____

obrežje ← _____

predpražnik ← _____

podvozje ← _____

podeželje ← _____

naprstnik ← _____

22. Naslednje zveze povedi združi tako, da boš uporabil besedo **čeprav**.

Andrej je prebral knjigo Potapljanje na vdih. Vendar ve premalo o nevarnostih potapljanja.

Morje je bilo razburkano. Vendar so fantje odveslali na odprto morje.

Dopoldne je padlo veliko novega snega. Vendar sta planinca odšla proti Doliču.

Tine nima ribiškega dovoljenja. Vendar lovi ribe v Savi.

Vsi so se mu posmehovali. Vendar se ni razburjal.

Okna v učilnici so bila zaprta. Vendar se je s šolskega dvorišča slišalo vpitje otrok.

23. Tvoril nove povedi, in sicer tako, da **čeprav** zamenjaš s predlogom **kljub**.

Čeprav ti pod vodo zmanjkuje zraka, se moraš mirno vrniti na gladino.

Čeprav imam malo prostega časa, se bom vpisal v tečaj potapljanja.

Čeprav je grmelo in se bliskalo, smo se odpeljali na Bled.

Čeprav ima Marija rada svoje otroke, jim ne dovoli vsega.

Čeprav sem Tineta večkrat opomnil, ta ni nehal klepetati.

Sadje je letos dobro obrodilo, čeprav je bilo obilo dežja.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

24. Podčrtano prislovno določilo pretvori v odvisni stavek in poved ponovno napiši.

Kljub vnetju srednjega ušesa se je Domen odločil za potapljanje.

Na gladino se je vrnil miren kljub zmanjkovanju zraka.

Kljub slabemu počutju je svoje obveznosti opravila brezhibno.

Irena je šla ples kljub zlomljeni roki.

Kljub slabi vremenski napovedi so odpluli iz zaliva na odprto morje.

Kljub skeleči rani deček ni jokal.

25. Obkroži črko pred povedjo z dopustnim odvisnikom.

- a) Kdor se bo rekreativno potapljal v večje globine, naj obišče zdravnika.
- b) Ni se potapljal tam, kjer so skale.
- c) Ker se je potapljaj dotaknil vetrnice, se je poškodoval.
- č) S sinom se pogovarjajte o nevarnostih, da bo do prihodnjega poletja pripravljen na potapljanje.
- d) Želim Vam, da bi bili brez skrbi.
- e) Čeprav je bil previden, ga je zadel čoln.
- f) Po prihodu iz vode je obsedel na obali.

26. V naslednjih povedi zamenjaj podčrtano besedo, da boš dobil smiselne povedi.

Ker sem si kupil potapljaško opremo, se nisem potapljal. _____

S čolnom smo se odpeljali na otoček, čeprav bi se potapljali. _____

Potapljaj si mora za vstop v vodo izbrati položno obalo, zato je z opremo težko plezati po skalah. _____

S sinom se pogovarjajte o tem športu, ker bo do prihodnjega dopusta ustrezno pripravljen. _____

Čeprav vas je strah, se s tem športom raje ne ukvarjajte. _____

Če je Andrejevo znanje nemščine skromno, je v nemščini napisal pismo. _____

Ker je že velik, se obnaša kot otrok. _____

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

27. Vstavi vejico, kjer je potrebno. V desni stolpec vpiši vrsto odvisnika.

Ker o varnem potapljanju vemo premalo smo za nasvete prosili profesorja Pistotnika.	
Potapljač mora imeti potapljaško masko da si z njo zaščiti obraz.	
Kdor se želi potopiti do globine 40 metrov potrebuje potapljaško obleko.	
Potapljač naj ne udarja s plavutmi da ne plaši rib.	
Mama bi rada izvedela katere nevarnosti prežijo na potapljače.	
Kljub temu da smo jih povabili nas niso obiskali.	
Če se želiš potapljati moraš poznati vse nevarnosti tega športa.	
Upam da sem vam odgovoril na vaše vprašanje.	
Naučite se pravilnega potopa da boste lahko dlje časa pod vodo.	

28. Stavke na levi strani poveži s stavki na desni. Na črtico vstavi ustrezno številko od 1 do 6.

☐ V življenju je potrebna precejšnja disciplina, ____	1 čeprav so jim odsvetovali.
☐ Zaprla je balkonska vrata, ____	2 da so se ji kolena šibila od utrujenosti.
☐ Ženska je delala na polju ves dan, ____	3 ko je izšla moja zbirka Med iskalci biserov.
☐ Star sem bil 38 let, ____	4 ker se je bližala poletna nevihta.
☐ Odpravili so se drsat na zaledenelo jezero, ____	5 da Kolumbova pot ni bila nič posebnega.
☐ Neki moški je na slovesnosti prezirljivo dejal, ____	6 če hočeš uresničiti svoje načrte.

V kvadrateg pred povedjo napiši črko ustrezne vrste odvisnika v tej povedi. Izbiraj med:

- a) osebkov,
- b) predmetni,
- c) časovni,
- č) vzročni,
- d) krajevni,
- e) načinovni,
- f) namerni,
- g) pogojni,
- h) dopustni.

29. Glavni stavek dopolni z odvisnikom, ki bo vseboval podatek o času, pogoju, namenu, oviri in vzroku dejanja v povedku glavnega stavka.

K vam bomo prišli, _____ (ČAS).

K vam bomo prišli, _____ (POGOJ).

K vam bomo prišli, _____ (NAMEN).

K vam bomo prišli, _____ (OVIRA).

K vam bomo prišli, _____ (VZROK).

8 Rad bi se Vam zahvalil

str. 116–121, predvideno število ur: 3

Operativni cilji enote:

- branje uradne in neuradne zahvale,
- prepoznavanje okoliščin nastanka obeh besedil,
- razumevanje obeh besedil (tj. prepoznavanje sporočevalčevega namena in teme),
- prepoznavanje besedilne vrste,
- prepoznavanje pragmatičnih in jezikovnih značilnosti uradne zahvale,
- prepoznavanje temeljnih sestavin uradne zahvale,
- presojanje razumljivosti uradne zahvale,
- prepoznavanje zapovrstja sestavin uradne zahvale,
- uporaba znanja o temeljnih sestavinah zahvale,
- pisanje uradne zahvale,
- tvorjenje prilastkovega odvisnika,
- spraševanje po prilastkovem odvisniku,
- poznavanje vloge prilastkovega odvisnika,
- razumevanje in raba strokovnega izraza prilastkov odvisnik,
- pretvarjanje prilastkovega odvisnika v levi prilastek,
- poznavanje stavčnočlenske vloge prilastkovega odvisnika,
- poznavanje obeh položajev prilastkovega odvisnika v *zloženi povedi*,
- raba **vejice v podredno zloženi povedi**,
- poznavanje vseh vrst odvisnikov in njihove vloge.

Splošni didaktični nasveti:

- Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (zlasti pri določanju strategije reševanja naloge).
- Rešitve vsake naloge naj se preverijo, vendar šele po tem, ko učenci že sami rešijo nalogo (ne pa tako, da potekata reševanje in preverjanje hkrati) – učitelj naj v isti uri uporabi razne načine preverjanja rešitev, npr. individualno, frontalno, v dvojicah učencev, s priloženim snopičem *Rešitve* ipd.
- Pri preverjanju rešitev naj učitelj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev in k poročanju o napakah oz. težavah pri reševanju (za pojasnjevanje in poročanje naj mu ne bo škoda časa).
- V t. i. dialoških nalogah naj učitelj vodi pogovor. Če se njegova vprašanja navezujejo na besedilo ali primer iz DZ, naj imajo učenci ta primer pred seboj (da si z njim pomagajo pri odgovarjanju).
- Zaželeno je, da učenci rešijo vse naloge v enoti, in sicer v danem zaporedju, saj je enota zgrajena tako, da reševanje zaporednih nalog vodi učenca pri razmeroma samostojnem spoznavanju značilnosti jezikovnih pojavov.

Temeljna ciljna tema: Uradna zahvala.

Zahvala je neumetnostno besedilo, in sicer povezovalno – z njim izrečemo komu svojo hvaležnost za to, kar je naredil za nas, kar nam je podaril ipd.; torej se odzovemo na njegovo besedno ali nebesedno dejanje. Navadno se zahvalimo z besedo *hvala* – to izrečemo prijazno in spoštljivo. Če zahvale ne izrečemo, smo nevljudni; drugemu tako sporočimo, da ne cenimo njegovega dejanja oz. darila, zato lahko spremeni svoj odnos do nas ali celo prekine stike z nami.

Zahvalo

- izrečemo ali napišemo – zato ločimo izgovorjeno in zapisano zahvalo;
- namenimo le enemu človeku/ozkemu krogu ljudi ali množici/večji skupini ljudi – zato ločimo zasebno in javno zahvalo;
- namenimo naslovniku, s katerim smo v enakovrednem ali v neenakovrednem družbenem razmerju – zato ločimo neuradno in uradno zahvalo.

Zapisana uradna zahvala (tj. zahvala, ki jo pošiljajo posamezniki ustanovam oz. njihovim predstavnikom in ustanove oz. njihovi predstavniki posameznikom), ima predpisano obliko – sporočevalec

- v levem zgornjem kotu sporoči svoje podatke (ime, priimek in naslov),
- v desnem zgornjem kotu (in sicer v višini poštne številke svojega kraja) napiše kraj in datum pisanja,
- pod svojimi podatki napiše podatke o naslovniku (te pogosto začne s spoštljivim nagovorom /toda brez ločila za zadnjo besedo, prim. *Spoštovani gospod!*),
- nato naslovi besedilo z imenom besedilne vrste (npr. *Zadeva: Zahvala*),
- nadaljuje z osrednjim delom besedila (vsebino), tj. izrekom zahvale in podatkom o tem, za kaj se zahvaljuje,
- na koncu pripiše pozdrav in
- se podpiše z imenom in priimkom.

Nagovor in ogovor naslovnika ter pozdrav in sporočevalčev podpis so uradni (tako npr. sporočevalec naslovnika vika nam. tika ipd.).

Sestavni deli vsake zapisane zahvale morajo biti pravilno razvrščeni.

Zapisano uradno (in pogosto tudi neuradno) zahvalo pošljemo v ovojnici – na njeno sprednjo stran nalepimo znamko ustrezne vrednosti in napišemo naslovnikove podatke; pri tem moramo upoštevati aktualna navodila pošte pa tudi zaporedje imena in priimka.

Opozorilo: V zahvalah, ki jih pišejo učenci, so pogoste naslednje napake:

- Učenci ne napišejo vseh sestavin zahvale ali jih ne razvrstijo pravilno (to velja zlasti za uradno zahvalo).
- Napačno razvrstijo podatka o kraju in času pisanja – to pomeni, da najprej navedejo čas pisanja, nato pa kraj (npr. 7. 6. 2005, Ljubljana).
- Za letnico v datumu napišejo piko (npr. 7. 6. 2005.).
- Piko za dnem in mesecem pišejo levo in desno stično, torej brez presledka pred naslednjo številko (prim. 7.6.2005 nam. 7. 6. 2005).
- Za nagovorom naslovnika v neuradni zahvali ne postavijo ločila (npr. *Draga babi*) ali pa postavijo vejico ali klicaj, vendar vsebine ne nadaljujejo s pravilno začetnico (npr. *Draga babi! pišem ti ...; Draga babi, Pišem ti ...*).
- Za spoštljivim nagovorom naslovnika nad njegovim imenom in priimkom (v uradni zahvali) napišejo klicaj (npr. *Spoštovani gospod!*).
- Za vsakim pozdravom (tj. ne glede na to, ali je v njem osebna glagolska oblika ali ne) postavijo ločilo (po navadi klicaj ali vejico) – torej ne upoštevajo pravila, da za pozdravom, ki nima osebne glagolske oblike, ni ločila (prim. *Lep pozdrav – Lepo Vas pozdravljam.*).

Učenci so se z neuradno zahvalo seznanili že v 4. razredu (gl. D. Kapko idr., *Gradim slovenski jezik* 4, 2004, 8. Hvala, 1. del, 50–53). V 8. razredu pa poznavanje te besedilne vrste nadgrajujejo še z opazovanjem in spoznavanjem oblike in sestavin uradne zahvale – pri tem se navezujejo na poznavanje

oblike in sestavin uradnega pisma (tega so obravnavali v 7. razredu; gl. N. Drusany idr., Slovenščina za vsak dan in vsakdan 7, 2003, 2. Poštar, je kaj pošte zame?, 15–19).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učitelj naj pred branjem besedila iz te naloge spodbuja učence k razmišljanju o njihovem ravnanju in o njihovem odnosu do drugih ljudi – in sicer tako, da jim razdeli lističe z vprašanji, npr.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ali si sošolcu ali komu drugemu že kdaj naredil kaj dobrega?, Kaj je to bilo?, Ali se ti je sošolec oz. kdo drug za to zahvalil?, – Ali je kdaj kdo tebi naredil kaj dobrega?, Kaj je bilo to?, Ali si se mu zahvalil?, Zakaj si se mu zahvalil?, – Ali se kdaj komu nisi zahvalil?, Zakaj se mu nisi zahvalil?, Kako se ta oseba potem obnašala do tebe? – Ali si se že kdaj komu zahvalil pisno?, Kaj si napisal? ipd. <p>Vsak učenec naj dobi le en listič; nanj naj napiše svoje odgovore. Učitelj naj pobere lističe in jih razvrsti v tematske skupine. Nato naj izbrani učenci preberejo odgovore na isto vprašanje; učitelj naj vodi pogovor o odgovorih – učence naj spodbuja k izrekanju mnenja o odgovorih in k njegovemu utemeljevanju.</p> <p>Učenci naj po tem motivacijskem delu tiho berejo zahvali.</p>
2.	<p>Učenci naj najprej tiho preberejo vprašanja iz te naloge in razmislijo, ali bi nanje znali odgovoriti. Nato naj sodelujejo v pogovoru ob vprašanjih iz te naloge; pri odgovarjanju si lahko pomagajo z izhodiščnima besediloma.</p> <p>Potem naj dopolnijo besedilo na zeleni podlagi; rešitve naj se preverijo frontalno.</p> <p>Učitelj naj učencem pokaže prosojnico ali razdeli liste s praznim vzorcem uradne zahvale – namesto podatkov naj bo 7 praznih okenc. Učenci naj v vsako vpišejo ime ustrezne sestavine uradne zahvale (pri tem naj uporabijo svoje znanje o sestavinah uradnega pisma /iz 7. razreda/).</p> <p>(Na nižji ravni naj učenci izbirajo med ponujenimi izrazi, npr. <i>sporočevalec</i>, <i>naslovnik</i>, <i>kraj in čas pisanja</i>, <i>besedilna vrsta</i>, <i>osrednji del besedila</i> /vsebina/, <i>pozdrav</i>, <i>podpis</i>.)</p>
3.	<p>Učenci naj rešujejo nalogo samostojno; rešitve naj se preverijo frontalno.</p> <p>Učenci naj povedo še to, po čem sodijo, da neizbrane možnosti niso ustrezne.</p>
4.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo. Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču.</p> <p>Učitelj naj naroči dvojicam, naj napišejo še tri vprašanja o besedilu iz te naloge. Predstavniki dvojic naj berejo vprašanja, drugi učenci naj nanje odgovarjajo.</p>
5.	<p>Učenci naj to nalogo rešijo doma – po navodilih naj z računalnikom na list papirja napišejo neuradno zahvalo.</p> <p>V šoli naj svoje liste obesijo na plakat ali oglasno desko ter berejo, primerjajo in presojujejo svoja besedila. Učitelj naj vodi pogovor o ugotovitvah učencev, npr. o napačnih besedilih, o pojasnjevanju svoje presoje, o vzrokih za napake ipd. Učenci, ki so naredili napake, naj doma popravijo svoje besedilo.</p>
6.	<p>Učenci naj preberejo navodilo za domače delo in povedo, ali bodo napisali uradno ali neuradno zahvalo; svoj odgovor naj utemeljijo. Izberejo naj si temo zahvale (tj. za kaj se bodo komu zahvalili) – lahko tudi lastni izbiri. Doma naj napišejo zahvalo (na list papirja, in če se le da, z računalnikom).</p> <p>Učitelj naj v šoli pobere liste in podrobno prebere zahvale; zaznamuje naj napake ter nato v individualnem pogovoru spodbuja učence k poimenovanju vrste napak in k njihovem odpravljanju.</p> <p>Na nižji in srednji ravni obravnava te naloge ni načrtovana, vendar ne zato, ker naj bi učenci s teh dveh ravni tega ne zmogli, temveč zato, ker se je zaradi drugačne (tj. počasnejše) metode dela treba odreči nekaterim nalogam. Vsekakor pa naj učitelj vsakič znova sam presodi, ali bo obravnaval to nalogo tudi z učenci nižje in srednje ravni ali ne.</p>

Ciljna tema podpoglavja: Prilastkov odvisnik.

Prilastkov odvisnik je edini odvisnik, ki ne dopolnjuje povedka iz glavnega stavka – pač pa dopolnjuje samostalniško besedo v katerem koli stavčnem členu iz glavnega stavka, in sicer jo natančneje določa s podatkom o njeni vrsti, lastnosti ali količini (npr. *Zahvaljujem se ti za krilo, ki si mi ga naredila iz usnja*; *Podarili so mi smuči, kakršne sem si že dolgo želel*; *Na srečanju se je zbralo ljudi, kolikor jih že več let ni bilo*).

Po njem vprašujemo z vprašalnico *kateri/kakšen/koliko/čigav + ustrezna samostalniška beseda iz glavnega stavka* (npr. *Za katero krilo?*, *Kakšne smuči?*, *Koliko ljudi?*). Ker pomensko dopolnjuje samostalniško besedo iz glavnega stavka, ni samostojni stavčni člen, ampak je njegov del – in sicer prilastek (v povedi *Zahvaljujem se ti za krilo, ki si mi ga naredila iz usnja* je del predmeta; v povedi *Na srečanju se je zbralo ljudi, kolikor jih že več let ni bilo* pa je del osebka).

Prilastkov odvisnik se začneja z oziralnim pridevniškim zaimkom (npr. *ki, kateri, kakršen, čigar, kolikor* ...). Lahko stoji za glavnim stavkom ali sredi njega (prim. *Zahvaljujem se ti za krilo, ki si mi ga naredila iz usnja*; *Za krilo, ki si mi ga naredila iz usnja, se ti zahvaljujem*); nikoli pa ne stoji pred glavnim stavkom. Med glavnim in odvisnim stavkom je vejica; če je odvisnik sredi glavnega stavka, je vejica celo na obeh straneh (vrinjenega) odvisnika (veliko Slovencev na to rado pozabi – še zlasti na drugo vejico, tj. na tisto za odvisnikom).

(Dvostavčne) povedi s prilastkovim odvisnikom tvorimo tako, da združimo (dve) enostavčni povedi s ponovljeno prvino predmetnosti oz. s ponovljeno besedo (npr. *Zahvaljujem se ti za krilo. Krilo si mi naredila iz usnja*), in sicer tako, da izrazimo ponovljeno prvino iz druge povedi z oziralnim pridevniškim zaimkom (npr. *Zahvaljujem se ti za krilo. Krilo si mi naredila iz usnja* → *Zahvaljujem se ti za krilo, ki si mi ga naredila iz usnja*) – vendar je to mogoče le tedaj, če druga poved vsebuje podatek o obstoječi vrsti/lastnosti ... ponovljene prvine predmetnosti (npr. *Popil je čaj, ki mu ga je skuhal teta*). Če pa druga poved vsebuje podatek o prihodnji značilnosti/učinku ... ponovljene prvine, te ponovljene prvine ne smemo zamenjati z oziralnim pridevniškim zaimkom, torej take povedi ne smemo pretvoriti v prilastkov odvisnik (prim. *Popil je čaj, ~~ki ga je pozdravil~~*) – pač pa ponovljeno prvino izrazimo z kazalnim zaimkom ali kako drugače (npr. *Popil je čaj in ta ga je pozdravil*). Slovenci pogosto tvorijo t. i. neprave prilastkove odvisnike, torej napačno uporabljajo oziralne pridevniške zaimke.

Pravi prilastkov odvisnik lahko pretvorimo (strnemo) v polstavek (npr. *Zahvaljujem se ti za krilo, ~~narejeno iz usnja~~*) ter nato v desni ali levi prilastek (npr. *Zahvaljujem se ti za krilo iz usnja*; *Zahvaljujem se ti za usnjeno krilo*); nepravega prilastkovega odvisnika tako ne moremo pretvarjati (in to nam je lahko tudi v pomoč pri prepoznavanju nepravih prilastkovih odvisnikov ter pri odpravljanju napačne rabe zaimkov *ki/kateri*).

Učenci s slabše razvito upovedovalno/skladenjsko zmožnostjo ostajajo na ravni prilastkovega odvisnika (ta je namreč tvorbo preprosto in pomensko najbolj razviden); upovedovalno zmožnejši učenci pa ga zmorejo pretvoriti v polstavek ali v desni oz. levi prilastek.

Opozorilo: Učenci imajo težave

- z združevanjem enostavnih povedi v dvostavčne povedi s prilastkovim odvisnikom,
- s pravilno rabo oziralnih pridevniških zaimkov *ki* in *kateri* (tj. *kateri* samo ob predlogu, npr. *To je mesto, v katerem želim živeti* – ne: *To je mesto, ki v njem želim živeti*),
- s pretvarjanjem prilastkovih odvisnikov v polstavke, desne in leve prilastke,
- s pretvarjanjem polstavkov ter desnih in levih prilastkov v prilastkove odvisnike,
- s tvorjenjem in razumevanjem takih povedi, v katerih je prilastkov odvisnik sredi glavnega stavka,
- z rabo vejice med glavnim in odvisnim stavkom,
- s prepoznavanjem nepravilnih prilastkovih odvisnikov in z odpravljanjem tovrstnih napak ipd.

Obravnava prilastkovega odvisnika je zelo nivojsko razčlenjena – učenci nižje in srednje ravni naj bi predvsem opazovali njegovo vlogo, združevali enostavne povedi v dvostavčne povedi s prilastkovim odvisnikom oz. tvorili prilastkove odvisnike, pretvarjali prilastkove odvisnike v leve prilastke, razmišljali o rabi vejice ipd.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.–10.	<p>V teh t. i. metajezikovnih nalogah (oz. nalogah za razvijanje metajezikovne zmožnosti) mora učitelj oblike in metode dela precej prilagajati zmožnostim učencev – medtem ko mu zaporedja nalog (oz. poteka konstrukcije znanja o prilastkovem odvisniku) ni treba spreminjati, ker so naloge sestavljene in razvrščene tako, da se znanje postopoma in smiselno nadgrajuje. Zato naj učenci naloge rešujejo v danem zaporedju, in sicer sami ali v dvojicah oz. naj nekatere naloge rešujejo sami, druge pa v dvojicah.</p> <p>Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga; učence naj opozarja, naj ne hitijo z reševanjem, pač pa naj si vzamejo čas in naj pozorno preberejo vsako vprašanje/navodilo in naj razmišljajo o svojih rešitvah.</p> <p>Rešitve naj se preverijo na razne načine – individualno, frontalno, v priloženem snopiču ipd. Zelo pomembno pa je, da učitelj po vsaki rešeni nalogi spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev, k poročanju o težavah in napakah, k izrekanju prošnje za dodatna pojasnila ipd.</p> <p>Učitelj naj nenehno opozarja učence na rabo vejice, še zlasti tedaj, ko je odvisni stavek sredi glavnega stavka.</p>

Učenčevo samovrednotenje

Kaj je bil cilj prvega dela te enote?

Kaj si se naučil o uradni zahvali? (Dopolni.)

Kaj je bil cilj drugega dela te enote?

Kaj si se naučil o prilastkovem odvisniku? (Dopolni povedi.)

Kaj si delal v tej enoti?

Kaj si delal brez težav?

S čim si imel težave?

Kaj bi rad izboljšal?

Kako si sodeloval s sošolci?

Kako si sodeloval z učiteljem?

Učiteljevo samovrednotenje

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

URADNA ZAHVALA je besedilo, s katerim naslovniku, s katerim smo v _____ odnosu, izrekamo svojo _____ za to, kar je storil za nas. Uradna zahvala je lahko ustna ali _____.

_____ uradna zahvala ima naslednje dele:

_____	_____
_____	
_____	
_____	
_____	_____

URADNA ZAHVALA je besedilo, s katerim naslovniku, s katerim smo v neenakovrednem odnosu, izrekamo svojo hvaležnost za to, kar je storil za nas. Uradna zahvala je lahko ustna ali pisna.

Pisna uradna zahvala ima naslednje dele:

IME IN NASLOV SPOROČEVALCA

KRAJ IN DATUM PISANJA

IME IN NASLOV NASLOVNIKA

NASLOV BESEDILA

VSEBINA/OSREDNJI DEL BESEDILA

POZDRAV

PODPIS SPOROČEVALCA

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

PRILASTKOV ODVISNIK ne dopolnjuje _____

iz glavnega stavka, temveč dopolnjuje katero drugo besedo
v glavnem stavku.

Vprašalnice: _____

_____.

PRILASTKOV ODVISNIK ne dopolnjuje povedka

iz glavnega stavka, temveč dopolnjuje katero drugo besedo
v glavnem stavku.

Vprašalnice: kateri/kakšen/koliko/čigav + ustrezna beseda iz
glavnega stavka.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Predlog nalog za preverjanje

1. Preberi besedilo.

Marija Hočevar
Livada 5
1000 Ljubljana

Prostovoljno gasilsko društvo Trnovo
Erjavčeva 5
1000 Ljubljana

ZAHVALA ZA POMOČ PRI ODPRVLJANJU POSLEDIC NEURJA

Lep pozdrav

Marija Hočevar

Verjetno si ugotovil, da v besedilu nekaj manjka. Dopolni besedilo.

Obkroži.

Zahvala, ki jo boš dopolnil, je

- a) uradna.
- b) neuradna.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

2. Na krajšo črto vstavi, kar manjka.

- a) Bombaževец je rastlina, iz _____ pridobivajo bombaž.
_____
- b) Z zmago na evropskem prvenstvu si je športnik prislužil udeležbo na svetovnem prvenstvu,
_____ bo prihodnje leto v Avstriji.
_____
- c) Imenujmo snovi, _____ so v naši okolici.
_____
- č) Oksidacija je kemijska reakcija, pri _____ se neka snov spaja s kisikom.
_____
- d) Natrij je mehka kovina, _____ jo režemo z nožem.
_____
- e) Človek odkriva zakone, po _____ potekajo spremembe v naravi.
_____

Obkroži glavni stavek, nato pa se vprašaj po odvisniku. Vprašalnico za odvisnik napiši na daljšo črto.

Določi vrsto odvisnika: _____

3. Odvisnik pretvori v levi prilastek po zgledu.

Šota, ki je na Barju, je zaščiten. Barjanska šota je zaščiten.

Predrla se mi je žoga, ki je iz plastike. – Predrla se mi je _____ žoga.

Za čaj nabiramo zelišča, ki so zdravilna. – Za čaj nabiramo _____ zelišča.

V Prekmurju izdelujejo vrče, ki so iz gline. – V Prekmurju izdelujejo _____ vrče.

V Franciji smo si ogledali most, ki visi. – V Franciji smo si ogledali _____ most.

Ali si že videl most, ki se dviga? – Ali si že videl _____ most?

4. V kateri od naslednjih povedi je prilastkov odvisnik?

- a) Vozniku je uspelo skočiti iz vozila, preden je to potonilo.
b) Policisti so ugotovili, da je vozil prehitro.
c) Strokovnjaki priporočajo uživanje rib, ker so zdrave za srce in ožilje.
č) Nosila je pričesko, kakršno so nosile ženske pred petdesetimi leti.
d) Odkar živimo skupaj z babico, se z Andrejem manj vidimo.
e) Obnovi, kar si prebral.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

5. Vstavi vejice.

- a) Speleolog je človek ki raziskuje podzemne jame.
- b) Šolsko igrišče ki ga prenavljajo že celo poletje bo imelo dve košarkarski igrišči.
- c) Pilot ki pilotira nadzvočno letalo ima v letalu izmetni sedež.
- č) Za slog ki se je navdihoval pri starem Rimu so značilni polkrožni oboki in odprtine.
- d) Zaboji v katerih je bila vsa potrebna oprema so na cilj prispeli šele dan pred tekmo.
- e) Bralno značko ki se uradno zaključi aprila sem opravil že pred novim letom.
- f) S snopičem ki ima naslov Rešitve si pomagam pri preverjanju nalog.
- g) Na bel list ki ga dobiš v knjigarni napiši zahvalo.
- h) Taborniki so se vzpeli na goro ki se dviga nad Bovcem.

Obkroži črko pred povedmi, v katerih je glavni stavek razdeljen na dva dela.

6. Vstavi vejice.

Glagoli ki poimenujejo dejanje z omejenim trajanjem so dovršni.
Pogovor ki je sestavljen iz vprašanj in odgovorov je raziskovalni.
Jezik ki ga v pogovoru uporabljajo najstniki se imenuje sleng.
Besedilo ki prikazuje resnične/preverljive podatke je neumetnostno.
Poved ki ima en sam povedek je prosta.
Odvisnik ki dopolnjuje povedek v glavnem stavku s podatkom o času dejanja je časovni odvisnik.

7. Glavne stavke dopolni z odvisniki.

Cvetlice zalivamo, _____
Čemu zalivamo?

Ne želim si, _____
Koga ali česa si ne želim?

Nalogo je dokončal, _____
Kljub čemu je dokončal?

Udeležil sem se odprtja razstave, _____
Katere razstave?

Na tabor bodo šli, _____
Pod katerim pogojem bodo šli?

Luka se je preselil tja, _____
Kam se je preselil?

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

8. Podčrtana prislovna določila pretvori v odvisnike in napiši povedi.

V hribe so se odpravili pred sončnim vzhodom.

Zaradi hudega neurja je občina takoj organizirala pomoč svojim prebivalcem.

Alpinist ni utrpel posledic kljub hudemu mrazu.

Brez pisala je prišel na izpit.

Ivan je šel domov po zvonjenju.

V ambulanto si je šel prevezat rano.

9. V vsaki povedi podčrtaj odvisnik in mu določi vrsto.

Ko se zrak ohladi, se vodni hlapi v zraku zgostijo. _____

Sončne pege so lise, ki nastanejo zaradi močnega magnetnega polja na površini Sonca. _____

Znanstveniki včasih natančno napovejo, kdaj se bo pojavil tornado. _____

Nesreča mladih športnikov se je zgodila, kjer stoji semafor. _____

Šli bomo po bližnjici, da bi hitreje prišli na cilj. _____

Ker Sonce seva svetlobo vseh barv, se nam zdi sončna svetloba bela. _____

10. Ali je vrsta odvisnika v povedih pravilna? Če ni, odpravi napako.

Če se kovinsko sidro zapne ob dno, ladja obstane pri miru.

Temperatura človeškega telesa znaša približno 37 stopinj, kadar smo zdravi.

Če v istem kraju zbolijo veliko ljudi ob istem času za isto boleznijo, govorimo o epidemiji.

Prebral sem knjigo Egipčan Sinuhe, da bi več zvedel o nastanku Teb.

Babilonci so že 2000 let pr. n. š. vedeli, da sta Danica in Večernica isti planet.

Glagoli so besede, s katerimi poimenujemo dejanje, dogajanje ali stanje.

ČASOVNI ODV.

PREDMETNI ODV.

DOPUSTNI ODV.

NAČINOVNI ODV.

NAMERNI ODV.

OSEBKOV ODV.

11. Vstavi vejico, kjer je treba.

Gregorjevo še danes velja za prvi pomladni dan čeprav se ne ujema s koledarskim začetkom pomladi.

Knjigo ki sem jo kupil danes je napisal Ivan Sivec.

Najenostavnejši način priprave testa je da sestavine zmešamo z rokami.

Priljubljenost slikanja na svilo in barvanje svile v Sloveniji zadnja leta nenehno narašča.

Nekatere vrste hrastov na sredozemskem območju imajo zelo debelo skorjo da jih varuje pred dežjem.

Nihče ni vedel kateri nebesni pojav smo videli.

Policisti so ustavili Petra ker je bil vinjen.

9 Hitro in nujno

str. 122–127, predvideno število ur: 2

Operativni cilji enote:

- branje telegrama,
- iskanje podatkov v besedilu,
- prepoznavanje sestavin in značilnosti telegrama,
- pisanje telegrama,
- raba veznikov,
- opazovanje in prepoznavanje poimenovalne vloge veznikov (med besedami in med stavki),
- razumevanje in raba strokovnega izraza veznik,
- raba vejice pred vezniki,
- raba vejice v večbesednih veznikih.

Splošni didaktični nasveti:

- Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (zlasti pri določanju strategije reševanja naloge).
- Rešitve vsake naloge naj se preverijo, vendar šele po tem, ko učenci že sami rešijo nalogo (ne pa tako, da potekata reševanje in preverjanje hkrati) – učitelj naj v isti uri uporabi razne načine preverjanja rešitev, npr. individualno, frontalno, v dvojicah učencev, s priloženim snopičem *Rešitve* ipd.
- Pri preverjanju rešitev naj učitelj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev in k poročanju o napakah oz. težavah pri reševanju (za pojasnjevanje in poročanje naj mu ne bo škoda časa).
- V t. i. dialoških nalogah naj učitelj vodi pogovor. Če se njegova vprašanja navezujejo na besedilo ali primer iz DZ, naj imajo učenci ta primer pred seboj (da si z njim pomagajo pri odgovarjanju).
- Zaželeno je, da učenci rešijo vse naloge v enoti, in sicer v danem zaporedju, saj je enota zgrajena tako, da reševanje zaporednih nalog vodi učenca pri razmeroma samostojnem spoznavanju značilnosti jezikovnih pojavov.

Temeljna ciljna tema: Telegram.

Telegram je poštni obrazec za hitro pošiljanje kratkega obvestila, voščila, čestitke ... Vanj vpišemo kratko besedilo ter pripišemo naslovnikov in svoj naslov. Izpolnimo ga lahko na pošti ali z računalnikom na spletni strani Pošte Slovenije, lahko pa ga posredujemo tudi po telefonu.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učitelj izroči učencem, ki so razdeljeni v skupine, nekaj besedil, npr. vabilo, opravičilo, zahvalo, telegram (tj. izpolnjen obrazec), potrdilo o poslani pošiljki (tj. izpolnjen obrazec), potrdilo o vplačilu poštne nakaznice (tj. izpolnjen obrazec), potrdilo o vplačnem znesku s položnico (tj. izpolnjen obrazec) itd. Naroči naj jim, naj ugotovijo, v čem se ta besedila razlikujejo. Ugotovili naj bi, da so telegram, potrdilo o poslani pošiljki, potrdilo o vplačilu poštne nakaznice ... obrazci, ki jih izpolnimo, medtem ko druga besedila tvorimo v celoti.</p> <p>Nato naj učitelj vpraša učence, kako pošiljamo in sprejemamo besedila. V pogovoru naj bi prišli tudi do izrazov telefon, telefaks ...</p> <p>Nato učenci samostojno rešijo 1. nalogo; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Učenci naj primerjajo svoje rešitve s sošolčevimi, nato pa še frontalno (zlasti t. i. razlagalni del naloge).</p> <p>Nato naj sodelujejo v pogovoru – tega naj vodi učitelj z vprašanji iz 2. naloge.</p>

3.–4.	Učenci naj preberejo telegram iz 3. naloge. Nato naj tiho preberejo še vprašanja iz 4. naloge in razmislijo, ali bi nanje znali odgovoriti. Potem naj v vodenem javnem pogovoru (vodi ga učitelj) odgovarjajo na ta vprašanja; pred seboj naj imajo telegram iz 3. naloge.
5.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno. Svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi, nato pa še v priloženem snopiču. Nato naj javno odgovorijo na zadnje vprašanje.
6.	Učenci naj sami dopolnijo besedilo na zeleni podlagi; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga – zlasti naj jih usmerja k oblikovanju strategije reševanja te naloge (tj. s katerimi rešenimi nalogami si lahko pomagajo – npr. za dopolnitev prve povedi npr. z miselnim vzorcem iz 5. naloge, za dopolnitev druge povedi s telegramom iz 3. povedi, za dopolnitev tretje povedi pa z ilustracijo na robu 6. naloge). Rešitve naj se preverijo frontalno.
7.–8.	Učenci naj preberejo telegram iz 7. naloge. Nato naj se razdelijo v dvojice in pisno odgovorijo na vprašanja iz 8. naloge (en učenec naj ima odprto stran s telegramom, drugi pa z vprašanji). Potem naj v vodenem javnem pogovoru (vodi ga učitelj) odgovarjajo na ta vprašanja; pred seboj naj imajo telegram iz 7. naloge.
9.	Učenci naj si ogledajo telegrame, nato naj v vodenem pogovoru z učiteljem odgovorijo na vsa tri vprašanja; kdor želi, lahko tudi pripoveduje o svojih izkušnjah s pošiljanjem ali prejemanjem telegrama oz. o svojem počutju ob tem. Nato naj samostojno rešujejo pisni del te naloge; rešitve naj se preverijo frontalno. Na koncu naj izbrani učenec prebere besedilo na zeleni podlagi, nato naj učitelj vodi pogovor o tem, <ul style="list-style-type: none"> – kje najdemo podatke o vrsti telegramov (odg. npr. v telefonskem imeniku, v posebni zgibanki Pošte Slovenije, na spletnih straneh Pošte Slovenije), – kako plačamo telegram, če ga naročimo po telefonu ali medmrežju, – ipd.
10.	Učenci naj doma izpolnijo obrazec (sami določijo naslovnika in vrsto besedila). Rešitve naj se preverijo individualno.

Ciljna tema podpoglavja: Veznik.

Vezniki so besede, s katerimi poimenujemo enakovredna in neenakovredna razmerja med deli povedi, tj. med besedami/besednimi zvezami in stavki (npr. *Jupiter je planet iz plina in ledu.* – *Na pomokani deski razvaljamo testo in iz njega oblikujemo miklavže.*). Zato ločimo dve vrsti veznikov: priredne in podredne; priredni vezniki poimenujejo enakovredna razmerja, podredni vezniki pa neenakovredna.

Priredni vezniki povezujejo vse dele povedi, torej besede/besedne zveze oz. stavke, in poimenujejo razna enakovredna logična razmerja, npr. istovrstnost, sočasnost ali zaporednost (npr. *in*), nasprotje (npr. *vendar*), posledičnost (npr. *zato*). Nekaj prirednih veznikov je dvodelnih; to pomeni, da nastopajo v obeh priredno povezanih delih povedi (npr. *Za nasvet ni vprašala niti mene niti tebe; Bil je ne samo pameten, temveč tudi delaven*).

Podredni vezniki povezujejo samo stavke (zato so samo medstavčni), poimenujejo pa razna neenakovredna logična razmerja, in sicer glede na čas (npr. *ko*), vzrok (npr. *ker*), namen (npr. *da* /*bi*/), pogoj (npr. *če*) ipd. Nekaj podrednih veznikov je iz več besed (npr. *medtem ko*) – to so t. i. večbesedni vezniki; zanje je značilno, da znotraj njih ne pišemo vejice. V vlogi podrednega veznika pogosto uporabljamo tudi besede, ki niso prvotni vezniki, npr. vprašalne zaimke (*Vprašal me je, kako Vam je ime*), oziralne zaimke (npr. *Kdor prej pride, prej melje*) ali členke (npr. *Prosila si me, naj te obiščem*).

Podredni vezniki so po pomenu podobni predlogom (oboji namreč poimenujejo neenakovredna razmerja), vendar pa se od njih ločijo po tem, da stojijo tudi med stavki (medtem ko predlogi stojijo samo med besedami/besednimi zvezami) in da ne vplivajo na sklon besede za seboj (medtem ko predlogi predvidevajo ob sebi določen sklon, npr. *k* → *dajalnik*; *v* → *tožilnik/mestnik*).

Veznikov ne sklanjamo in ne spregamo; torej so nepregibna besedna vrsta. V stavku nimajo vloge samostojnega stavčnega člena, temveč so del drugih stavčnih členov.

Opozorilo: Učenci imajo težave

- z rabo pravilnega veznika (ker ne razumejo, kako sta povezana dela povedi, ali ker ne vedo, s katerim veznikom izražamo dano logično razmerje, npr. narobe: *Celjski grofje so preuredili grad, zato v starem niso mogli živeti* – prav: *Celjski grofje so preuredili grad, ker v starem niso mogli živeti*) in
- z rabo vejice – npr.
  - pred veznikom *in* (pred njim nikoli ne pišejo vejice, čeprav bi jo kdaj tudi morali, npr. za vrinjenim prilastkovim odvisnikom ali polstavkom, prim. *Z obema rokama objemite kolena, ki ste jih prej pokrčili, in dvignite glavo*),
  - pred veznikom *pa* (pred njim vedno pišejo vejico, čeprav jo pišemo le, če izraža nasprotje; če pa izraža istovrstnost/istočasnost/zaporednost, je ne pišemo prim. *Povabili smo jih na obisk, pa niso prišli*; *Prišli so na obisk pa prinesli cel kup daril*),
  - znotraj večbesednega veznika (vejico pišejo pred ko/da, čeprav to pravopis prepoveduje, prim. narobe: *Kljub temu, da je ...* – prav: *Kljub temu da je ...*).

Naloge v delovnem zvezku so sestavljene in razvrščene tako, da spodbujajo učence k rabi veznikov (oz. vezniških besed), k rabi vejice pred vezniki (tudi v t. i. kritičnih položajih) ter k opazovanju in uzaveščanju poimenovalne vloge veznikov.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.–9.	<p>V teh t. i. metajezikovnih nalogah (oz. nalogah za razvijanje metajezikovne zmožnosti) mora učitelj oblike in metode dela precej prilagajati zmožnostim učencev – medtem ko mu zaporedja nalog (oz. poteka konstrukcije znanja o vezniku) ni treba spreminjati, ker so naloge sestavljene in razvrščene tako, da se znanje postopoma in smiselno nadgrajuje.</p> <p>Zato naj učenci naloge rešujejo v danem zaporedju, in sicer sami ali v dvojicah oz. naj nekatere naloge rešujejo sami, druge pa v dvojicah.</p> <p>Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga; učence naj opozarja, naj ne hitijo z reševanjem, pač pa naj si vzamejo čas in naj pozorno preberejo vsako vprašanje/navodilo in naj razmišljajo o svojih rešitvah.</p> <p>Rešitve naj se preverijo na razne načine – individualno, frontalno, v priloženem snopiču ipd. Zelo pomembno pa je, da učitelj po vsaki rešeni nalogi spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev, k poročanju o težavah in napakah, k izrekanju prošnje za dodatna pojasnila ipd.</p> <p>Učitelj naj nenehno opozarja učence na rabo vejice.</p>

Učenčevo samovrednotenje

Kaj je bil cilj prvega dela te enote?

Kaj si se naučil o telegramu? (Odgovori na vprašanja: V katerih okoliščinah pošljemo telegram? Kakšna besedila pošiljamo s telegramom? Katere podatke vpišemo v obrazec?)

Kaj je bil cilj drugega dela te enote?

Kaj si se naučil o vezniku? (Dopolni povedi.)

Kaj si delal v tej enoti?

Kaj si delal brez težav?

S čim si imel težave?

Kaj bi rad izboljšal?

Kako si sodeloval s sošolci?

Kako si sodeloval z učiteljem?

Učiteljevo samovrednotenje

VEZNIKI so besede, ki povezujejo _____ (npr. Pojdi k tabli in mi prinesi kredo) in _____ (npr. ravnatelj in učitelji) ter izražajo logična razmerja (npr. vzrok, posledico, pogoj ...).

Pred veznikom, ki povezuje stavka, po navadi stoji _____ (npr. Poravnaj torbo, da se ne bo kdo spotaknil). *Znotraj večbesednih veznikov vejice _____ pišemo (npr. Medtem ko je Peter pisal besedilo, je Ana malicala).*

VEZNIKI so besede, ki povezujejo stavke (npr. Pojdi k tabli in mi prinesi kredo) in besede (npr. ravnatelj in učitelji) ter izražajo logična razmerja (npr. vzrok, posledico, pogoj ...).

Pred veznikom, ki povezuje stavka, po navadi stoji vejica (npr. Poravnaj torbo, da se ne bo kdo spotaknil). *Znotraj večbesednih veznikov vejice ne pišemo (npr. Medtem ko je Peter pisal besedilo, je Ana malicala).*

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Predlog nalog za preverjanje

1. Napiši telegram svojemu učitelju klavirja Jožetu Hladniku (stanuje v Kranju na Primožičevi ul. 16); sporoči mu, da ne boš mogel priti na nastop, ker si si na smučanju poškodoval nogo.

Številka	Sprejemna pošta	Številka strani/besed	Sprjet			Službeni podatki	Sprejel	Od pošte	Čas			Prevzel
			dan	ura	min.				dan	ura	min.	
Zap. št.	Posebne storitve							Pošti	Čas			Odpravil
								dan	ura	min.		
		OCC						NC		DER		
Naslov pošiljatelja												

NASLOV

VSEBINA

TgA

2. Kaj bi napisal sošolcu za rojstni dan, če bi mu po medmrežju poslal telegram?

---

3. Prepiši besedili telegrama s pisanimi črkami in vstavi ločila, kjer je treba.

a) V SOBOTO IN NEDELJO BOMO NA ZAPLANI PRIDI

ANA

b) VELIKO SREČE PRI VZPENJANJU NA NAJVIŠJO GORO PA ZDRAV SE VRNI DOMOV
SMREKARJEVI

a) _____

_____

b) _____

_____

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Iz besedil telegramov izpiši veznika in napiši, kaj povezujeta: stavka ali besedi.

a) _____

b) _____

4. Napiši dve povedi; v prvi naj veznik povezuje besedi, v drugi pa stavka.

---

5. Obkroži veznike.

Simona je šla septembra v prvi razred, čeprav je bila junija stara šele 5 let.

Ker so se v stanovanju pojavile mravlje, so s praškom posuli vse kote.

Na stojnicah bodo imeli čebelarske in druge izdelke, predstavili pa bodo tudi dejavnosti čebelarskega društva.

Ko je predavatelj končal svoje predavanje, so starši odšli k razrednikom.

Nalogo sem napisala na računalnik, kot mi je svetovala učiteljica.

Vročina je pojenjala, zato so dvignili rolete.

Pridite na obisk, vendar bodite točni.

Več kot sedemsto žensk in moških je včeraj teklo po Tivoliju v Ljubljani.

6. Vpiši ustrezni veznik.

a) Kokosova palma ima rada toploto, _____ raste predvsem na peščenih bregovih ob toplih morjih.

b) Šli smo v etnološki muzej, _____ bi si ogledali slikanje na svilo.

c) Rosa nastane, _____ se vlaga v ozračju ponoči ohladi.

č) Pooblačilo se je _____ dež se je takoj ulil.

d) Ključ sem izgubil, _____ smo igrali nogomet.

e) _____ je Tina pospravljala po sobi, je Andrej čistil svoje kolo.

Za vsak veznik napiši, katero logično razmerje izraža: posledico, pogoj, oviro, pogoj, čas oz. zaporedje, namen, nasprotje, vzrok.

a) _____ b) _____ c) _____

č) _____ d) _____ e) _____

7. V naslednjih povedih zamenjaj veznik, da boš dobil smiselne povedi.

a) Čeprav mi poveš skrivnost, jo bom obdržal zase.

b) Pešci prečkajo cesto, da se prižge zelena luč na semaforju.

c) Če reke v strugi niso mogle zdržati vse vode, so prestopile bregove.

č) Tako napornih treningov ne bom zdržal, ker sem v dobri kondiciji.

d) Kljub temu da rastlina nima svetlobe, se v listih ne odvija fotosinteza.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

8. Vstavi vejico, kjer je treba.

Vodja gradbišča je mladim športnikom naročil naj pospravijo gradbišče.
Ko je bil Anže v drugem razredu je v časopisu objavil svoj prvi prispevek.
Če se peljete na Gorenjsko si oglejte Prešernovo rojstno hišo v Vrbi in Finžgarjevo v Doslovčah.
Prijavil se je na avdicijo za pevca v ansamblu in jo tudi uspešno opravil.
Ker so šolsko stavbo začeli prenavljati se je pouk končal že 1. junija.
Šote je na Barju malo zato je zaščiten.
Mila izdelujejo iz živalskih in rastlinskih maščob.
Poslala sem mu vabilo vendar se nanj ni odzval.

9. Vstavi vejico, kjer je treba.

Povabilo je sprejela ne da bi me o tem obvestila.
Medtem ko je Fani gledala televizijo je Anže bral knjigo.
Kljub temu da se boji pošasti rad gleda znanstvenofantastične filme.
Ne da bi Manca vprašala starše je dala svojega psa v pasjo šolo.
Ali greš z nami v kino ali se boš raje učil?
Kljub temu da sem se že učila o pridobivanju aluminija zdajle ne bi znala povedati ničesar.

10. Prečrtaj nepotrebne vejice.

Zaradi lepega vremena, so že zarana odšli v hribe.
Medtem, ko učiteljica razlaga, pišem bistvene podatke v delovni zvezek.
Cesar Janez, je na poti v Trst, srečal Krpana.
Policist, je usmerjal promet, ker ni gorel semafor.
Pismonoša ni prinesel časopisa, zaradi hudega neurja.
Po pouku, je prišel po sošolko oče.

10 Izpolnite, prosim

str. 128–131, predvideno število ur: 2

Operativni cilji enote:

- branje poštnih obrazcev,
- najdenje v obrazcih,
- poznavanje okoliščin za izpolnjevanje danih poštnih obrazcev,
- poznavanje in upoštevanje pravil za izpolnjevanje poštnih obrazcev,
- uporaba znanja v vsakdanjem življenju – izpolnjevanje poštnih obrazcev,
- prepoznavanje napak oz. pomanjkljivosti v izpolnjenih obrazcih in njihovo odpravljanje.

Splošni didaktični nasveti:

- Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (zlasti pri določanju strategije reševanja naloge).
- Rešitve vsake naloge naj se preverijo, vendar šele po tem, ko učenci že sami rešijo nalogo (ne pa tako, da potekata reševanje in preverjanje hkrati) – učitelj naj v isti uri uporabi razne načine preverjanja rešitev, npr. individualno, frontalno, v dvojicah učencev, s priloženim snopičem *Rešitve* ipd.
- Pri preverjanju rešitev naj učitelj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev in k poročanju o napakah oz. težavah pri reševanju (za pojasnjevanje in poročanje naj mu ne bo škoda časa).
- V t. i. dialoških nalogah naj učitelj vodi pogovor. Če se njegova vprašanja navezujejo na primer iz DZ, naj imajo učenci ta primer pred seboj (da si z njim pomagajo pri odgovarjanju).
- Zaželeno je, da učenci rešijo vse naloge v enoti, in sicer v danem zaporedju, saj je enota zgrajena tako, da reševanje zaporednih nalog vodi učenca pri razmeroma samostojnem spoznavanju značilnosti jezikovnih pojavov.

Temeljna ciljna tema: Poštni obrazci.

Po SSKJ je obrazec list z okvirnim besedilom in rubrikami za ustrezne podatke; namenjen je za razne storitve, ki jih namesto nas opravi kdo drug, npr. ustanova (banka, pošta).

Obrazci imajo predpisano obliko in vsebino – ta je izražena z imeni rubrik (npr. *Pošiljatelj*., *Naslovnik*: ipd.) in vanje mora uporabnik dane storitve vpisati ustrezne podatke; pri izpolnjevanju obrazcev mora upoštevati navodila dane ustanove, podatke mora vpisati čitljivo, po navadi s kemičnim svinčnikom/nalivnim peresom/flomastrom črne ali modre barve, naslove mora napisati pravilno, na obrazcu ne sme ničesar popravljati ipd.

Poštni obrazec je obrazec za storitev, ki jo namesto nas oz. za nas opravi Pošta Slovenije; poštni obrazci so raznih vrst (glede na storitev, ki nam jo omogočajo) – kadar želimo komu po pošti poslati denar, izpolnimo poštno nakaznico; kadar želimo imeti dokaz, da smo oddali pisemsko pošiljko, izpolnimo potrdilo o oddaji pošiljke, ipd.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	Učitelj naj vodi t. i. motivacijski pogovor (z vprašanji iz te naloge) – učence naj spodbuja k pripovedovanju o izkušnjah z izpolnjevanjem obrazcev. Nato naj se učenci razdelijo v dvojice in učitelj naj vsaki dvojici izroči eno neizpolnjeno pošto nakaznico in eno neizpolnjeno potrdilo o oddaji pošiljke. Dvojice naj izpolnijo obrazca ter ju nato (brez preverjanja) shranijo. (To, ali so obrazca izpolnili prav ali ne, bodo preverili na koncu te učne enote.)

Ciljna tema prvega podpoglavja: Poštna nakaznica.

Poštna nakaznica je poštni obrazec, ki ga izpolnimo, kadar želimo komu po pošti poslati denar.

Sestoji iz dveh delov – oba izpolni pošiljatelj, nato pa en del (tj. *Sporočilo o vplačilu poštne nakaznice*) obdrži pošta in ga z denarjem vred izroči naslovniku, drugi del (tj. *Potrdilo o vplačilu poštne nakaznice*) pa obdrži pošiljatelj (kot dokaz, da je naslovniku po pošti poslal denar).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	Učitelj naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge.
2.–3.	Učenci naj preberejo pošto nakaznico iz 2. naloge. Nato naj tiho preberejo še vprašanja iz 3. naloge in razmislijo, ali bi nanje znali odgovoriti. Potem naj v vodenem javnem pogovoru (vodi ga učitelj) odgovarjajo na ta vprašanja; pred seboj naj imajo pošto nakaznico iz 2. naloge.
4.	Učenci naj sami dopolnijo besedilo na zeleni podlagi; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga – zlasti naj jih usmerja k oblikovanju strategije reševanja te naloge (tj. kako si lahko pomagajo s pošto nakaznico iz 2. naloge). Rešitve naj se preverijo frontalno.
5.	Učenci naj doma izpolnijo pošto nakaznico. V šoli naj primerjajo svoje rešitve s sošolčevimi in z rešitvami v priloženem snopiču. Učitelju naj nato poročajo o svojih težavah pri reševanju oz. o napačnih rešitvah ter naj povedo, zakaj je do njih prišlo oz. kako bi se jim lahko izognili.

Ciljna tema drugega podpoglavja: Potrdilo o oddaji pošiljke.

Potrdilo o oddaji pošiljke je poštni obrazec, ki ga izpolnimo, kadar želimo imeti dokaz (potrdilo), da smo oddali pisemsko pošiljko na poseben način (npr. *nujno*, *letalsko*, *s povratnico*, *priporočeno* ipd.). Tako pošiljamo pomembnejše dopise, dokumente ipd.; včasih zaznamujemo tudi vrednost poslane pošiljke.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	Učitelj naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge.
2.	Učenci naj nalogo rešujejo samostojno; rešitev naj se preveri frontalno.
3.–4.	Učenci naj preberejo poštni obrazec iz 3. naloge. Nato naj se razdelijo v dvojice ter pripravijo odgovore na vprašanja iz 4. naloge in rešitve pisnega dela te naloge. Potem naj v vodenem javnem pogovoru (vodi ga učitelj) odgovarjajo na vprašanja; pred seboj naj imajo poštni obrazec iz 3. naloge, lahko pa si pomagajo tudi s pripravljenimi odgovori. Na koncu naj izbrani učenec prebere besedilo na zeleni podlagi; učitelj naj učence spodbuja k izrekanju prošnje za dodatna pojasnila ipd. Učenci naj za razvedrilo preberejo »strip« na robu 4. naloge in ga komentirajo.

5.	<p>Učitelj naj pove učencem, da bodo doma rešili to nalogo, in jim naroči, naj takoj preberejo navodila oz. priporočila na zeleni podlagi.</p> <p>Nato naj izbrani učenci glasno preberejo navodila – učitelj naj po vsakem prebranem navodilu spodbuja učence k razmišljanju o potrebnosti/smiselnosti danega navodila; učenci naj sodelujejo v pogovoru. Kdor želi, naj si za razvedrilo ogleda ilustracijo na koncu te naloge, prebere besedilo v oblaku in ga komentira. (Tako se učenci pripravijo na domače delo.)</p> <p>Domačo nalogo naj učitelj preveri individualno.</p> <p>Po pregledu domače naloge naj spomni učence na obrazca, ki so ju v dvojicah izpolnjevali na začetku te enote, ter naroči dvojicam, naj si izmenjajo izpolnjene obrazce, te pregledajo in si na list papirja zabeležijo napake. Nato naj predstavniki dvojic javno poročajo o svojih ugotovitvah (npr. o težavah oz. napakah sošolcev).</p>
----	---

Učenčevo samovrednotenje

Kaj je bil cilj te enote?

Kaj si se naučil o poštnih obrazcih? (Odgovori na vprašanja: Katere poštnne obrazce poznaš?

V katerem primeru jih moramo izpolniti? Kako jih moramo izpolniti?)

Kaj si delal v tej enoti?

Kaj bi rad izboljšal?

Kako si sodeloval s sošolci?

Kako si sodeloval z učiteljem?

Učiteljevo samovrednotenje

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Predlog naloge za preverjanje

Potrebuješ delovni zvezek Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8, vendar je v tvojem kraju pošel. Zvedel si, da ga imajo na zalogi v knjigarni v Kranju. Kupila ti ga bo sestra Anja Bregar, ki živi tam, in sicer na Gorenjski cesti 17. Denar za delovni zvezek (3.000 SIT) ji pošlji s pošto nakaznico. Preden jo izpolniš, odgovori na naslednja vprašanja.

Na katerem delu bo napisano tvoje sporočilo?

- a) Na sporočilu o vplačilu poštne nakaznice.
- b) Na potrdilu o vplačilu poštne nakaznice.

Ko boš na pošti vplačal denar in oddal izpolnjeno nakaznico, ti bo poštni/-a uslužbenec/-ka dal/-a

- a) sporočilo o vplačilu poštne nakaznice.
- b) potrdilo o vplačilu poštne nakaznice.

Sestra Anja v Kranju pa bo dobila

- a) sporočilo o vplačilu poštne nakaznice.
- b) potrdilo o vplačilu poštne nakaznice.

SPOROČILO O VPLAČILU POŠTNE NAKAZNICE	POTRDILO O VPLAČILU POŠTNE NAKAZNICE
<small>Pri izpolnitvi močneje pritisnite!</small>	☐ Nujno ☐ S povratnico
POŠILJATELJ: _____	POŠILJATELJ: _____
številka in ime pošte _____	številka in ime pošte _____
SIT <input type="text"/>	IZPLAČAJTE SIT <input type="text"/>
NASLOVNIK: _____	NASLOVNIK: _____
številka in ime pošte _____	številka in ime pošte _____
SPOROČILO POŠILJATELJA:	
<div style="text-align: right;">○</div>	<div style="text-align: right;">○</div>
<div style="text-align: right;">poštnina</div>	<div style="text-align: right;">podpis poštne delavke</div>
zap. št. dnevnika	
SERJSKA ŠTEVILKA ☐ VRSTA POŠLA ☐ SFRPA POŠLA ☐	SERJSKA ŠTEVILKA ☐ VRSTA POŠLA ☐ SFRPA POŠLA ☐
0000088058941J 00H 10H	0000088058941J 00H 10H
Obr. NP 1 <i>LeNu</i>	Prosimo, ne pišite in ne žigosajte v tem prostoru.

11 Podatki, sami podatki!

str. 132–142, predvideno število ur: 6

Operativni cilji enote:

- »branje« nebesednih predstavitev podatkov (tj. preglednic, diagramov, grafov, skic),
- razumevanje nebesednih predstavitev podatkov,
- najdenje v nebesednih sporočilih,
- ubesedovanje nebesednih predstavitev podatkov,
- tvorjenje raznih vrst nebesednih predstavitev podatkov,
- poročanje o svojih ugotovitvah,
- poročanje o strategiji reševanja naloge,
- raba ločil pri naštevanju v stolpcih,
- raba vejice za pastavki (ki so na začetku povedi),
- raba vejice pred pastavki (ki so na koncu povedi),
- raba vejice v povedi s polstavkom na sredini povedi,
- pojasnjevanje rešitev.

Splošni didaktični nasveti:

- Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (zlasti pri določanju strategije reševanja naloge).
- Rešitve vsake naloge naj se preverijo, vendar šele po tem, ko učenci že sami rešijo nalogo (ne pa tako, da potekata reševanje in preverjanje hkrati) – učitelj naj v isti uri uporabi razne načine preverjanja rešitev, npr. individualno, frontalno, v dvojicah učencev, s priloženim snopičem *Rešitve* ipd.
- Pri preverjanju rešitev naj učitelj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev in k poročanju o napakah oz. težavah pri reševanju (za pojasnjevanje in poročanje naj mu ne bo škoda časa).
- V t. i. dialoških nalogah naj učitelj vodi pogovor. Če se njegova vprašanja navezujejo na primer iz DZ, naj imajo učenci ta primer pred seboj (da si z njim pomagajo pri odgovarjanju).
- Zaželeno je, da učenci rešijo vse naloge v enoti, in sicer v danem zaporedju, saj je enota zgrajena tako, da reševanje zaporednih nalog vodi učenca pri razmeroma samostojnem spoznavanju značilnosti jezikovnih pojavov.

Temeljna ciljna tema: Nebesedne predstavitve podatkov.

Podatke ali svoje ugotovitve po navadi predstavljamo besedno (tj. v besedilih). Kadar pa jih želimo predstaviti čim bolj nazorno (npr. želimo nazorno predstaviti razširjenost oz. pogostnost danega podatka) ali želimo olajšati primerjanje podatkov, se odločimo za nebesedno predstavitev, npr. s številkami, piktogrami, diagrami z navpičnimi/vodoravnimi stolpci ali v obliki torte, z grafi, preglednicami/tabelami, skicami ipd.

Z nebesednimi predstavitvami podatkov se srečujemo v vseh pisnih virih, npr. v časopisih, leksikonih, učbenikih, na televiziji ipd. – pravimo, da nebesedne predstavitve »beremo«, tj. iz njih skušamo prepoznati podatke in razumeti njihovo povezanost ter si to sproti pretvarjamo v besedni jezik. Pogosto pa tudi sami tvorimo nebesedne predstavitve – tedaj podatke pretvarjamo iz besednega jezika v nebesedne prvine. »Branje« in tvorjenje nebesednih predstavitev sta zahtevni jezikovni in miselni operaciji – in na to je treba učence pripraviti (tudi pri slovenščini).

Opozorilo: Učenci so »brali« in interpretirali diagrame raznih oblik ter nebesedno predstavljali rezultate ankete (na razne načine) že v 5. razredu (gl. D. Kapko idr., Gradim slovenski jezik 5, 2004, 2. Večina vprašanih je odgovorila, da ..., 1. del, 11–18).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učenci naj preletijo vseh 15 nalog v tem delu enote, nato naj preberejo naslov učne enote in povedo, s čim se bodo verjetno ukvarjali v tej enoti. Učitelj naj jih spodbuja k razmišljanju o uporabnosti preglednic, diagramov ipd. v vsakdanjem življenju in pri drugih šolskih predmetih, o njihovih izkušnjah s sprejemanjem in tvorjenjem takih sporočil ter o njihovem odnosu do nebesednih predstavitev podatkov.</p> <p>Učenci naj si ogledajo preglednico iz te naloge in se pripravijo na pogovor o njej (tj. preberejo naj si vprašanja).</p> <p>Učitelj naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge; učenci naj si pomagajo s preglednico in z odgovori, ki so jih pripisali k vprašanjem.</p>
2.	<p>Učenci naj si ogledajo preglednico iz te naloge in sodelujejo v pogovoru o njej (tega naj vodi učitelj z vprašanji iz te naloge).</p> <p>Učenci naj rešujejo pisni del naloge. Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču, učitelju pa naj poročajo o svojih težavah pri reševanju oz. o napačnih rešitvah ter povedo, zakaj je do njih prišlo. Za razvedrilo si lahko preberejo »strip« na robu te naloge ter ga komentirajo.</p>
3.	<p>Učenci naj si najprej podrobno ogledajo diagrama v obliki torte in ju primerjajo med seboj; nato naj se pripravijo na pogovor o svojih ugotovitvah.</p> <p>Učitelj naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge, učenci pa naj sodelujejo v pogovoru.</p> <p>Nato naj se učenci razdelijo v dvojice in tako rešujejo pisni del te naloge (en učenec naj ima pred seboj diagrama, drugi pa izbirno nalogo). Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču, učitelju pa naj poročajo o svojih težavah pri reševanju oz. o napačnih rešitvah ter povedo, zakaj je do njih prišlo in kako bi se jim lahko izognili.</p>
4.	<p>Učenci naj rešujejo nalogo po napisanih navodilih.</p> <p>Ko reši celo nalogo večina učencev, naj se rešitve preverijo frontalno. Učenci naj povedo (oz. ponazorijo), kako so izračunali število uporabnikov medmrežja.</p>
5.	<p>Učenci naj rešujejo nalogo samostojno – ogledajo naj si oba diagrama in se pripravijo na pogovor o njiju (tj. preberejo naj si vprašanja in pripišejo svoje odgovore); učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (npr. tako, da jih pri iskanju danega podatka usmerja v ustrezni diagram).</p> <p>Nato naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge; učenci naj si pomagajo z diagramoma in z odgovori, ki so jih pripisali k vprašanjem. Učitelj naj jih po vsakem odgovoru vpraša,</p> <ul style="list-style-type: none"> – v katerem diagramu so našli dani podatek, – kaj v vprašanju jih je usmerilo v ta diagram, – zakaj so se v izbranem diagramu odločili za prav ta podatek. <p>Eden od učencev naj predstavi podatke iz diagramov besedno (in sicer tako, da razvrsti podatke po njihovi pogostnosti).</p>
6.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo – ogledajo naj si oba diagrama in se pripravijo na pogovor o njiju (tj. preberejo naj si vprašanja in pripišejo svoje odgovore); učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga.</p> <p>Nato naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge; učenci naj si pomagajo z diagramoma in z odgovori, ki so jih pripisali k vprašanjem.</p>
7.	<p>Učenci naj nalogo rešujejo samostojno. Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču, učitelju pa naj poročajo o svojih težavah pri reševanju oz. o napačnih rešitvah ter povedo, zakaj je do njih prišlo.</p>
8.–9.	<p>Učenci naj nalogi rešujejo samostojno. Svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi in z rešitvami v priloženem snopiču, učitelju pa naj poročajo o svojih težavah pri reševanju oz. o napačnih rešitvah ter povedo, zakaj je do njih prišlo.</p>

10.	Učenci naj nalogo rešujejo samostojno. Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču, učitelju pa naj poročajo o svojih težavah pri reševanju oz. o napačnih rešitvah ter povedo, zakaj je do njih prišlo.
11.	<i>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo – ogledajo naj si diagram in se pripravijo na pogovor o njem (tj. preberejo naj si vprašanja in pripišejo svoje odgovore). Učitelj naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge. Eden od učencev naj predstavi podatke iz diagrama besedno.</i>
12.	Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo (en učenec naj ima pred seboj skice, drugi pa izbirni nalogi). Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču.
13.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno – ogledajo naj si obe skici in se pripravijo na pogovor o njej (tj. preberejo naj si vprašanja in pripišejo svoje odgovore); učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Nato naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge; učenci naj si pomagajo s skicama in z odgovori, ki so jih pripisali k vprašanjem.
14.	<i>Učenci naj rešujejo nalogo samostojno – ogledajo naj si preglednico, rešijo pisno izbirno nalogo ter se pripravijo na pogovor o njej (tj. preberejo naj si vprašanja in pripišejo svoje odgovore); učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Nato naj preveri rešitev pisne naloge ter vodi pogovor z vprašanji iz te naloge; učenci naj si pomagajo s preglednico in z odgovori, ki so jih pripisali k vprašanjem. Ob vsakem odgovoru naj tudi predstavijo strategijo iskanja odgovora.</i>
15.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno; rešitve naj se preverijo frontalno. Eden od učencev naj predstavi miselni vzorec še besedno.

Ciljna tema prvega podpoglavja: Raba vejice pri naštevanju v stolpcih.

Kadar kaj naštevamo v stolpcih, napišemo na koncu vsake naštete enote vejico ali pa te sploh ne napišemo. Če za naštetimi enotami napišemo vejico, moramo za zadnjo napisati končno ločilo, tj. piko. Če pa za naštetimi enotami vejice ne pišemo, se mora zadnja enota končati brez končnega ločila. Torej je prav dvojje:

Vabljeni:
– predsednik
– tajnik
– člani

Vabljeni:
– predsednik,
– tajnik,
– člani.

Kadar so naštete enote daljše (npr. če so stavki ali povedi), lahko namesto vejice uporabimo podpičje.

Opozorilo: Učenci z nižje ravni naj ne bi obravnavali tega poglavja; učenci s srednje in višje ravni pa naj bi si predvsem uzavestili, da raba vejice pogojuje tudi rabo pike in da je raba podpičja dovoljena samo za daljšimi naštetimi enotami, ne pa za naštetimi enobesednimi ali krajšimi večbesednimi izrazi.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učitelj naj naroči učencem, naj si podrobno ogledajo dvojice v tej nalogi in primerjajo primera znotraj vsake dvojice. Nato naj se pripravijo na pogovor – tiho ali pisno naj skušajo odgovoriti na zapisana vprašanja.</p> <p>Potem naj sodelujejo v pogovoru (tega naj vodi učitelj z vprašanji iz te naloge).</p> <p>Po pogovoru naj učenci samostojno dopolnijo besedilo na modri podlagi; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga – zlasti naj jih usmerja pri izdelavi strategije za reševanje te naloge (tj. kako bi si pomagali pri dopolnjevanju povedi, npr. za dopolnitev prve in druge povedi bi si pomagali s primeri z začetka te naloge; za dopolnitev tretje povedi pa bi si pomagali z izkušnjami, ki so jih kot bralci in pisci pridobili pri naštevanju v stolpcih).</p> <p>Rešitve naj se preverijo frontalno.</p>
2.	<p>Učenci naj samostojno opazujejo dane primere, presojaajo njihov zapis in ga (po potrebi) popravijo.</p> <p>Javno naj poročajo o svojih ugotovitvah – povedo naj svoje mnenje in ga utemeljijo ter povedo svoj popravek.</p>

Ciljna tema drugega podpoglavja: Posebna raba vejice (tj. raba vejice v povedih s pastavki).

Ko govorimo oz. pišemo, pogosto izražamo svoje razpoloženje (prim. *Joj!*), strinjanje (prim. *Ja*) oz. nestrinjanje (prim. *Ne*) ali nagovorimo naslovnika (prim. *Rajko!*) oz. ga k čemu spodbudimo (prim. *Pst!*). To delamo z medmeti, členki ali t. i. zvalniki (npr. *joj*, *pst*, *ne*, *Rajko*). Tako tvorimo t. i. pastavke, tj. nepravne stavke, v katerih ni osebne glagolske oblike, temveč je samo medmet, členek ali zvalnik (zato ločimo medmetne, členkove in zvalniške pastavke).

Pastavek lahko izrečemo/zapišemo ločeno od naslednje povedi (torej kot pastavčno poved, npr. *Joj! /Le kam sem dal kapo?/; Prav! /Jutri se vidiva./; Ne. /Nikogar ni doma./; Rajko! /Prinesi še nahrbtnik./; Pst! /Tonček že spi./*) ali pa ga vključimo v naslednjo poved (torej tvorimo poved s pastavkom, npr. *Joj, le kam sem dal kapo?; Prav, jutri se vidiva; Ne, nikogar ni doma; Rajko, prinesi še nahrbtnik; Pst, Tonček že spi.*)

Pastavek zaznamujemo v zapisani povedi tako, da ga z vejico ločimo od preostalega dela povedi. To velja ne glede na to, ali stoji na začetku povedi (npr. *Rajko, prinesi še nahrbtnik*), na njenem koncu (npr. *Prinesi še nahrbtnik, Rajko*) ali celo sredi nje (npr. *Prinesi, Rajko, še nahrbtnik*) – če je pastavek sredi povedi, ga moramo zaznamovati z vejico tako na njegovem začetku kot tudi na njegovem koncu.

Opozorilo: Učenci so že obravnavali rabo vejice v povedih, ki imajo pastavek na začetku povedi (in sicer v 6. razredu – gl. D. Kapko idr., *Gradim slovenski jezik* 6, 21. Dobro je vedeti, podpoglavje *Gospa vejica*, vas smem vpisati?, 2. del, str. 95–96). Vsi učenci bodo v 8. razredu utrjevali to svoje pravopisno znanje; učenci s srednje in višje ravni ga bodo nadgradili z rabo vejice v povedih, ki imajo pastavek na koncu povedi, učenci z višje ravni pa tudi z rabo vejice v povedih s pastavkom na sredini.

Učitelj naj pri obravnavi tega podpoglavja upošteva,

- da je cilj te obravnave razvijanje pravopisne zmožnosti (ne pa metajezikovne zmožnosti) in
- da učenci še ničesar ne vedo o medmetu, členku in pastavku (to bodo v 9. razredu spoznali le tisti s srednje in višje ravni) zato naj ne uporablja teh strokovnih izrazov, temveč naj učencem s konkretnimi primeri in s čim več vaje pomaga, da bodo usvojili »posebno rabo vejice«.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.–6.	<p>Učenci naj rešujejo naloge samostojno ali v dvojicah; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga.</p> <p>Rešitve naj se preverijo frontalno – učitelj naj spodbuja učence k pojasnjevanju vsake rešitve. Ob vsaki napaki naj naroči učencem, naj poved pisno »razstavijo« v dve povedi in pri tem pazijo na njuno končno ločilo; nato naj povedi združijo in pazijo na to, da bodo končno ločilo prve povedi zamenjali z vejico.</p>
7.	<p>Učitelj naj naroči učencem, naj opazujejo izhodiščno dvojico povedi, primerjajo njeni povedi in povedo, kaj so opazili.</p> <p>Nato naj sledijo zgledu in tako samostojno rešujejo nalogo.</p> <p>Rešitve naj se preverijo frontalno. Učenci naj poročajo o svojih težavah pri reševanju oz. o napačnih rešitvah ter povedo, kako bi se jim lahko izognili.</p>
8.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo. Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču. Učenci naj poročajo o svojih težavah pri reševanju oz. o napačnih rešitvah ter povedo, kako bi se jim lahko izognili.</p>
9.	<p><i>Učitelj naj učencem pomaga rešiti prvi primer – naroči naj jim, naj najprej preberejo poved, nato naj v njej pobarvajo »vrinjeni del« in naj povedo, kako bi z vejicami zaznamovali to njegovo vrinjenost.</i></p> <p><i>Nato naj jih spodbudi k samostojnemu reševanju naloge.</i></p> <p><i>Rešitve naj preverja frontalno – učence naj spodbuja k pojasnjevanju rešitev (npr. po zgornjem zgledu).</i></p>
10.	<p>Učenci naj nalogo rešujejo doma.</p> <p>V šoli naj svoje rešitve primerjajo s sošolčevimi, nato pa še z rešitvami v priloženem snopiču. Učitelju naj poročajo o svojih težavah pri reševanju oz. o napačnih rešitvah ter povedo, zakaj je do njih prišlo in kako bi se jim lahko izognili.</p>

Učenčevo samovrednotenje

Kaj je bil cilj prvega dela te enote?

Naštej nekaj načinov nebesednega predstavljanja podatkov.

Kaj je bil cilj drugega dela te enote?

Kaj si se naučil o rabi vejice pri naštevanju v stolpcih? (Dopolni povedi.)

Kaj je bil cilj tretjega dela te enote?

Kaj si se naučil o posebni rabi vejice? (Vstavi vejice v dane primere.)

Kaj si delal v tej enoti?

Kaj si delal brez težav?

S čim si imel težave?

Kaj bi rad izboljšal?

Kako si sodeloval s sošolci?

Kako si sodeloval z učiteljem?

Učiteljevo samovrednotenje

Viri

Anča je komaj čakala ..., v: Branka Jurca, Anča Pomaranča (odlomek), Mladinska knjiga, Ljubljana 1983.
Bralne navade, v: Raziskovalni projekt V4 »Konkurenčnost Slovenije 2004«, Delo 18. 7. 2005.
Glede na stopnjo ..., v: Barica Marentič Požarnik, Psihologija učenja in pouka, DZS, Ljubljana 2000.
Krivulje pozabljanja ..., v: Barica Marentič Požarnik, Psihologija učenja in pouka, DZS, Ljubljana 2000.
Normalna porazdelitev ..., v: Barica Marentič Požarnik, Psihologija učenja in pouka, DZS, Ljubljana 2000.
Podatki o planetih, v: Veliki splošni leksikon, DZS, Ljubljana 1998.
Prebivalstvo v Sloveniji ..., v: Milka Bizovičar, Slovenija postaja starka, Družinski delničar, april 2005.
Slovenija ima veliko jezer ..., v: Mali atlas Slovenije, DZS, Ljubljana 1995.
Strokovnjaka ..., v: Paul Ginnis, Učitelj – sam svoj mojster, Založba Rokus, Ljubljana 2004.
Učbenik ..., v: Barica Marentič Požarnik, Psihologija učenja in pouka, DZS, Ljubljana 2000.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

RABA VEJICE PRI NAŠTEVANJU V STOLPCIH

Kadar kaj naštevamo v stolpcih, lahko napišemo na koncu vsake enote _____ ali pa je ne napišemo. Če vejice napišemo, moramo za zadnjo enoto napisati _____. Če naštevamo daljše enote (npr. povedi), lahko namesto _____ napišemo _____.

RABA VEJICE PRI NAŠTEVANJU V STOLPCIH

Kadar kaj naštevamo v stolpcih, lahko napišemo na koncu vsake enote vejico ali pa je ne napišemo. Če vejice napišemo, moramo za zadnjo enoto napisati piko. Če so naštevamo daljše enote (npr. povedi), lahko namesto vejice napišemo podpičje.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

POSEBNA RABA VEJICE

Mmm kako je okusno!
Tilen pridi h kosilu.
Ne tega ti ne bom povedal!

Kako je okusno mmm!
Pridi h kosilu Tilen.
Tega ti ne bom povedal ne!

Zbudi se Matjaž lepo vreme kliče!

POSEBNA RABA VEJICE

Mmm, kako je okusno!
Tilen, pridi h kosilu.
Ne, tega ti ne bom povedal!

Kako je okusno, mmm!
Pridi h kosilu, Tilen.
Tega ti ne bom povedal, ne!

Zbudi se, Matjaž, lepo vreme kliče!

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Predlog nalog za preverjanje

1. Oglej si preglednico.

PODATKI O PLANETIH

IME PLANETA	OBHODNA DOBA OKOLI SONCA (V LETIH)	SREDNJA ODDALJENOST OD SONCA (V MILIJONIH KM)	ŠTEVILO SATELITOV, ODKRITIH DO L. 1989
Merkur	0,24	57,9	–
Venera	0,62	108,2	–
Zemlja	1	149,6	1
Mars	1,88	227,9	2
Jupiter	11,86	778,3	16
Saturn	29,46	1427,0	17
Uran	84,07	2871,0	15
Neptun	164,81	4497,1	8
Pluton	248,53	5913,5	1

Dopolni.

Preglednica prikazuje, v koliko _____ se posamezni _____ zavrti okrog Sonca, koliko _____ je od njega oddaljen in koliko _____ ima.

Odgovori.

Katera planeta sta bližja Soncu, kot je Zemlja? _____

Kateri planet je najbolj oddaljen od Sonca? _____

Koliko časa potrebuje Zemlja, da se zavrti okrog Sonca? _____

Kateri planet se najhitreje zavrti okrog Sonca? _____

Kateri planet se zavrti okrog Sonca na približno 30 let? _____

Kateri od planetov ima enako število satelitov kot Zemlja? _____

Katera planeta nimata satelitov? _____

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

2. Preberi besedilo.

Slovenija ima veliko jezer, vendar ne samo naravnih, temveč tudi umetnih (akumulacijskih). Med naravnimi je največje kraško presihajoče jezero Cerknjsko jezero, saj meri 24 km². Sledita mu ledeniški jezera Bohinjsko jezero (s površino 3,28 km²) in Blejsko jezero (s površino 1,45 km²). Med umetnimi (akumulacijskimi) jezери je največje Mariborsko jezero (3,6 km²), sledijo pa mu Ptujsko jezero (3,5 km²), Trbojsko jezero (1 km²), Zbiljsko jezero (0,69 km²), Moščansko jezero (0,69 km²) in Doblarsko jezero (0,42 km²). Najgloblja jezera so Moščansko jezero (50 m), Bohinjsko jezero (44,5 m), Doblarsko jezero (32 m) in Blejsko jezero (30,6 m), sledijo pa jim Zbiljsko jezero (20 m), Trbojsko jezero (17 m), Mariborsko jezero (14,5 m), Ptujsko jezero (12 m), najplitvejša pa je Cerknjsko jezero (10,7 m).

Podatke iz besedila predstavi v obliki preglednice. Ne pozabi na njen naslov in na naslove njenih stolpcev.

3. Oglej si naslednja diagrama.

Bralne navade

3. razred

7. razred

Vir: Raziskovalni projekt V4 »Konkurenčnost Slovenije 2004«
DELO

Obkroži.

Kaj prikazujeta diagrama?

- a) Bralne navade tretješolcev v Sloveniji.
- b) Bralne navade tretješolcev in sedmošolcev v Sloveniji.
- c) Bralne navade tretješolcev in sedmošolcev v Evropi.
- č) Bralne navade sedmošolcev v Sloveniji.

Odgovori.

Kateri trditvi so morali potrditi ali ovreči anketiranci?

- a) _____
- b) _____

Zakaj so pri vsakem diagramu narisani po trije vodoravni stolpci?

Iz česa si to prepoznal?

Obkroži DA, če trditev drži, oz. NE, če ne drži.

Tretješolci raje berejo med počitnicami kot med šolskim letom.	DA	NE
Sedmošolci neradi berejo med počitnicami.	DA	NE
Med šolskim letom tretješolci berejo več kot sedmošolci.	DA	NE
Ob koncu tedna bere več sedmošolcev kot tretješolcev.	DA	NE
Skoraj 41 odstotkov sedmošolcev se strinja s trditvijo, da ob sobotah in nedeljah berejo več kot ostale dneve.	DA	NE

4. Oglej si diagram.
Odgovori.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Kaj prikazuje diagram? _____

Za kateri dan so podatki? _____

Koga predstavljajo vodoravni stolpci na levi strani? _____

Koga predstavljajo vodoravni stolpci na desni strani? _____

Kaj pomenijo številke med vodoravnimi stolpci? _____

Kaj pomenijo številke, napisane v vodoravnih stolpcih? _____

Zakaj so vodoravni stolpci različno dolgi? _____

Koliko ljudi (moških in žensk skupaj) je takrat živel v Sloveniji? _____

Koliko mladih do 19. leta starosti (moških in žensk skupaj) je takrat živel v Sloveniji? _____

Koliko ljudi, starih 90 ali več let (moških in žensk skupaj), je takrat živel v Sloveniji? _____

Podčrtaj pravilni podatek.

V Sloveniji je bilo takrat več žensk / več moških.

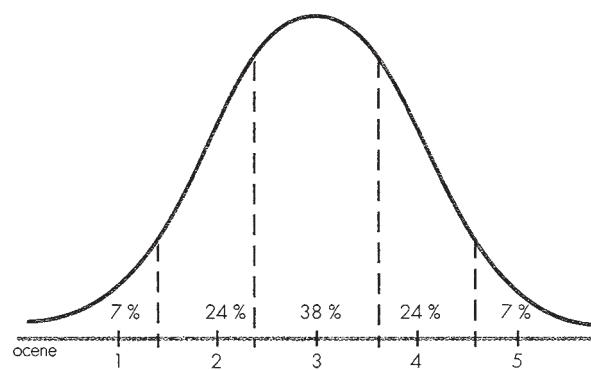
V Sloveniji je bilo takrat več žensk, starejših od 60 let / več moških, starejših od 60 let.

V Sloveniji je bilo takrat več žensk, mlajših od 19 let / več moških, mlajših od 19 let.

5. Oglej si graf.

Normalna porazdelitev šolskih ocen

Kaj prikazuje graf? _____

Katerih ocen naj bi bilo pri ocenjevanju največ? _____

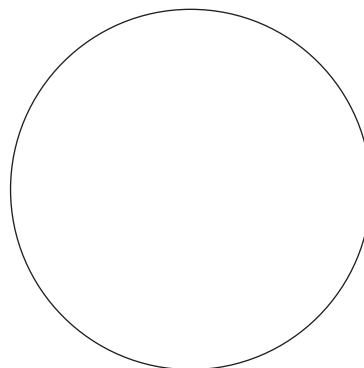
Kako je to prikazano na grafu? _____

Katerih ocen naj bi bilo pri ocenjevanju približno enako število? _____

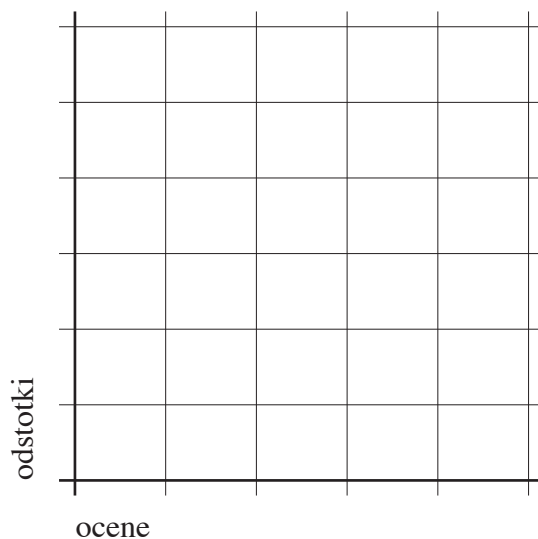
Približno koliko odstotkov naj bi bilo prav dobrih ocen? _____

In koliko naj bi bilo zadostnih ocen? _____

Podatke iz grafa predstavi v diagramu v obliki torte.

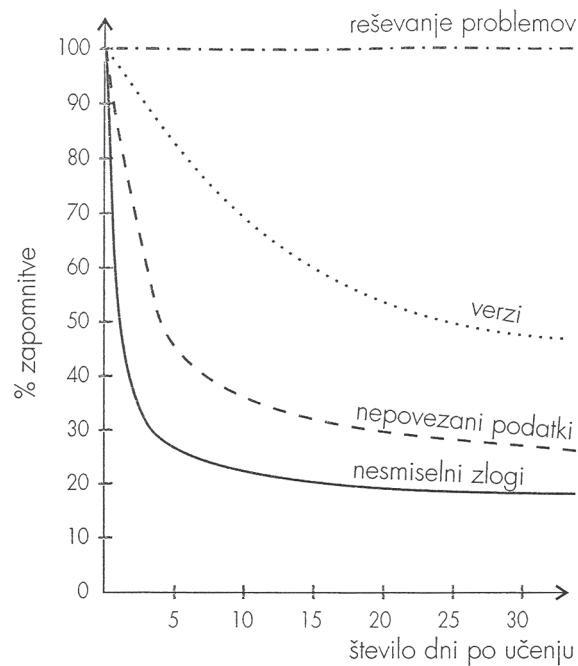
6. Kontrolna naloga iz slovenščine je bila ocenjena takole: sedem učencev je dobilo zadostno oceno, štirinajst dobro, štirje prav dobro in trije odlično. Rezultate te kontrolne naloge predstavi v obliki grafa, kot je v 5. nalogi.

7. Oglej si naslednji graf.

Krivulje pozabljanja različnih vrst snovi

Kaj prikazuje graf? _____

Katere vrste snovi so zajete v grafu? _____

Zakaj so krivulje narisane z različnimi vrstami pik oz. črtic? _____

Obkroži črke pred pravilnimi trditvami.

- a) Pozabljanje takoj po učenju je najhitrejše pri učenju nesmiselnih zlogov.
- b) Pozabljanje nepovezanih podatkov je hitrejše kot pozabljanje nesmiselnih zlogov.
- c) Pozabljanje smiselne snovi (npr. proze, poezije) je počasnejše kot pozabljanje nepovezanih podatkov.
- č) Najdlje se ohranijo rezultati miselne dejavnosti, npr. če rešujemo problem.
- d) Po približno 30 dneh si zapomnimo še okoli polovico smiselne snovi.
- e) Če se učimo nesmiselne zloge, si jih najmanj zapomnimo v prvih 5 dneh.
- f) Nepovezanih podatkov si po približno 30 dneh zapomnimo okoli 20 %.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

8. Preberi naslednji povedi in opazuj ločila na koncu vsake enote.

A

Glede na stopnjo in vrsto motiviranosti razlikujemo:

- nemotivirane (pasivne) učence,
- zunanje motivirane učence, ki jih motivira predvsem strah pred kaznijo in neuspehom,
- učence s »ponotranjeno« motivacijo, ki vestno opravljajo naložene naloge, vendar so močno odvisni od zunanjih pobud in priznanj,
- učence z »mešano« motivacijo – včasih notranjo, včasih zunanjo,
- notranje motivirane učence, ki jih problemi in aktivnosti zanimajo sami po sebi in ne pričakujejo zunanjih nagrad.

B

Glede na stopnjo in vrsto motiviranosti razlikujemo:

- nemotivirane (pasivne) učence;
- zunanje motivirane učence, ki jih motivira predvsem strah pred kaznijo in neuspehom;
- učence s »ponotranjeno« motivacijo, ki vestno opravljajo naložene naloge, vendar so močno odvisni od zunanjih pobud in priznanj;
- učence z »mešano« motivacijo – včasih notranjo, včasih zunanjo;
- notranje motivirane učence, ki jih problemi in aktivnosti zanimajo sami po sebi, ne pričakujejo zunanjih nagrad.

Obkroži.

Ločila na koncu vsake enote so

- a) pravilna v obeh povedih.
- b) pravilna v povedi A.
- c) pravilna v povedi B.

9. Preberi poved in vstavi ustrezna ločila na koncu vsake enote pri naštevanju v stolpcih.

Strokovnjaka Ekwall in Shanker navajata, da si ljudje lahko zapomnimo:

- 10 % tega, kar preberemo
- 20 % tega, kar slišimo
- 30 % tega, kar vidimo
- 50 % tega, kar vidimo in slišimo
- 70 % tega, kar povemo
- 90 % tega, kar hkrati povemo in naredimo

10. Preberi poved in odpravi napake pri pisanju ločil na koncu enot.

Učbenik je prilagojen učencu, če pisec učbenika pri pisanju:

- upošteva razvojno stopnjo učencev, njihovo raven razumevanja in izkušnje;
- uporablja primeren jezik, npr. čim manj tujk, jasne razlage, kratke povedi,
- razgradi temo in poveča preglednost besedila, npr. naslovi, podnaslovi, opombe ob robu ipd.
- na razne načine spodbuja branje z razumevanjem in višje spoznavne aktivnosti, npr. s primernimi nalogami in vprašanji, s povzetki, preglednicami (za starejše učence naj se vsako poglavje začne npr. s preglednim prikazom glavnih idej, ki bodo sledile, na koncu učbenika pa naj bo seznam izrazov),
- posveti pozornost ponazorilom v besedilu, npr. grafikonom, skicam, slikovnemu gradivu

11. Glasno preberi povedi in vstavi vejico, kjer je treba.

»Marjanca zdaj pa kar zaspi!« je rekla babica.

»Ne nisem še zaspana.«

No kaj mi boš povedala?

Joj kako je velika!

Hm to ni slaba misel!

Ja na balkonu sem ga videl.

No le zapiskaj še enkrat.

Tako zdaj pa pazite, da ne padete.

Mmmmm kako je dobro!

12. Glasno preberi besedilo in vstavi vejice, kjer je treba.

Anča je komaj čakala, da se je Janček vrnil iz šole. Pozvonil je pa je že bila pri vratih. Hrupno in na stečaj jih je odprla in zaklicala: »Mama Janček je prišel!«

»Kmalu bo večerja!« ji je odgovorila mama iz kuhinje.

Pred vrati je stal Janček s torbo na ramah in z vrečko s copati v rokah.

»Anča kaj kričiš!« je rekel brat.

Vstopil je, Anča, ki je bila za vratarico, pa je vrata hrupno zaprla.

Janček je snel torbo z rame in rekel: »Anča primi torbo! Boš videla, kako je težka! Ko kamen, ko železo, ko svinec!«

Anča je torbo prestregla v svoje roke, a jo je teža priklonila kar k tlom.

»Beži!« je rekel Janček, »zate je torba pretežka!«

Prijel je torbo in jo zavihtel na poličko pod ogledalom.

Anča je bila Jančka vesela, kar samo se ji je smejalo. Pa je vendar začela kakor vsak dan:

»Janček sezuj se!«

»Anča kaj mi pa ukazuješ?!« se je zrepenčil Janček.

»In roke si umij!«

»Anča ti si tečnica!« je rekel Janček. »Igrajva se! Sezuj se še ti!«

»A jaz?«

»Ti seveda! Sezuj si copate in umij si roke! Oba!« je rekel Janček.

»Tako je prav,« je rekla mama iz kuhinje, »večerja je že na mizi!«

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

13. Preberi povedi, nato ju združi v eno.

Jasno! Če sem rekel, bomo šli. _____

Ne! Živalim ne dajaj hrane. _____

Andrej! Kaj veš o mačkah? _____

Mamica! Ali res ni dedka Mraza? _____

No! Ne jokaj! _____

14. Vstavi vejice, kjer je treba.

Čestitam ti za rojstni dan Maja.

Zmanjkalo mi je sladkorja presneto!

Ne boj se Alenka!

Vse najboljše Zala!

Lepa si zemlja slovenska!

Nasmehnite se otroci.

15. Vstavi vejice, kjer je treba.

Povej babica katerega leta si šla v šolo.

Ja Žana dovolj je.

Dobro učenci zelo dobro ste to opravili!

Prav Rok kar pridi.

Izvolite gostje kar naprej.

12 Velika, ne pa mala

str. 143–158; predvideno število ur: 7

Operativni cilji enote:

- poznavanje vloge lastnih imen bitij,
- pisanje lastnih imen bitij,
- tvorjenje in pisanje imen prebivalcev krajev, držav, pokrajin,
- poznavanje vloge zemljepisnih lastnih imen,
- ločevanje naselbinskih lastnih imen od nenaselbinskih,
- pisanje večbesednih naselbinskih lastnih imen,
- pisanje večbesednih nenaselbinskih lastnih imen,
- pisanje imen delov krajev,
- poznavanje vloge stvarnih lastnih imen,
- pisanje eno- in večbesednih stvarnih lastnih imen.
- pisanje imen industrijskih izdelkov (z veliko in z malo začetnico).
- predstavljanje in utemeljevanje rešitev.

Splošni didaktični nasveti:

- Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (zlasti pri določanju strategije reševanja naloge).
- Rešitve vsake naloge naj se preverijo, vendar šele po tem, ko učenci že sami rešijo nalogo (ne pa tako, da potekata reševanje in preverjanje hkrati) – učitelj naj v isti uri uporabi razne načine preverjanja rešitev, npr. individualno, frontalno, v dvojicah učencev, s priloženim snopičem *Rešitve* ipd.
- Pri preverjanju rešitev naj učitelj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev in k poročanju o napakah oz. težavah pri reševanju (za pojasnjevanje in poročanje naj mu ne bo škoda časa).
- V t. i. dialoških nalogah naj učitelj vodi pogovor. Če se njegova vprašanja navezujejo na primer iz DZ, naj imajo učenci ta primer pred seboj (da si z njim pomagajo pri odgovarjanju).
- Zaželeno je, da učenci rešijo vse naloge v enoti, in sicer v danem zaporedju, saj je enota zgrajena tako, da reševanje zaporednih nalog vodi učenca pri razmeroma samostojnem spoznavanju značilnosti jezikovnih pojavov.

Ciljna tema prvega podpoglavja: Lastna imena bitij.

Bitje (tj. človeka, žival, veroslovno ali bajeslovno bitje) poimenujemo z občnim ali lastnim imenom – z občim imenom poimenujemo katerega koli predstavnika iste vrste (npr. *deček, pesnik, papagaj, bog, državlján, meščán*), z lastnim imenom pa poimenujemo posameznika, tj. njegovo posebnost, enkratnost (npr. *Blaž, Gregorčič, Koki, Zeus, Švicar, Celjan*).

Med lastna imena bitij štejemo:

- imena oseb (osebna imena), npr. rojstno/krstno ime (*Blaž*), priimek (*Novak*), psevdonim oz. skrivno ime (*/Josip Murn/ Aleksandrov*), stalni pridevek (*/Herman/ Celjski*), domišljjsko ime (*Pepelka*);
- imena živali (*Koki, Reks*);
- imena veroslovnih in bajeslovnih bitij (npr. *Zeus, Apolon*);
- imena prebivalcev krajev (*Celjan*), pokrajin (*Primorec*), držav (*Slovenec*), celin (*Azijec*), planetov (*Zemljan*);

- imena pripadnikov ljudstev (*Rom*), narodov (*Slovenec*);
- alegorične poosebitve (*Sreča*, *Ljubezen*, *Smrt*).

Lastna imena bitij so enobesedna ali večbesedna; enobesedna lastna imena bitij pišemo z veliko začetnico (npr. *Jakob*), v večbesednih pa prvo besedo pišemo z veliko začetnico, neprve pa z malo – razen če niso že same lastna imena (prim. *Rdeča kapica* – *Jakob Aljaž*).

Opozorilo: Učenci so v 4. razredu obravnavali pisanje enobesednih osebnih in živalskih lastnih imen (gl. D. Kapko idr., *Gradim slovenski jezik* 4, 2004, 13. Izgovorim, napišem, preberem; Naša marjetica nabira marjetice, 1. del, 89–97); ta pravila so utrjevali tudi v 5., 6. in 7. razredu, ko so reševali ustrezne naloge v nepravopisnih enotah, v 8. razredu pa jih bodo dopolnili s pisanjem

- večbesednih osebnih imen,
- imen prebivalcev krajev, pokrajin in držav,
- imen pripadnikov narodov in
- imen veroslovnih bitij;

ponovili in utrdili pa bodo tudi pisanje svojilnih zaimkov iz lastnih imen.

Št. naloge	Didaktični nasveti za deloa v posameznih nalogah
1.	<p>Učitelj naj napiše na tablo poved <i>Naša marjetica nabira marjetice</i> (tj. naslov učne enote iz DZ za 4. razred); nato naj vpraša učence, ali je poved pravilna, ter jih spodbuja k pojasnjevanju odgovora, k odpravljanju napake in k pojasnjevanju popravka.</p> <p>Potem naj napiše na tablo še naslov nove učne enote (tj. <i>Velika, ne pa mala</i>); učenci naj ob obeh povedih sklepajo o temi prvega podpoglavja; svoje mnenje naj utemeljijo.</p> <p>Nato naj odprejo delovni zvezek na str. 143 in preberejo naslov prvega podpoglavja; tako preverijo svojo napoved teme.</p> <p>Potem naj tiho preberejo besedilo in samostojno rešijo prvi del naloge (tj. v besedilu naj podčrtajo lastna imena); rešitve naj se preverijo frontalno – učenci naj ob vsakem podčrtanem lastnem imenu povedo, kaj je z njim poimenovano (npr. človek, kraj itd.).</p> <p>Nato naj samostojno rešijo še drugi del naloge (tj. dopolnijo naj preglednico); svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi, nato pa še z rešitvami v priloženem snopiču.</p>
2.	<p>Učenci naj samostojno dopolnijo besedilo na zeleni podlagi; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (pri dopolnjevanju prve povedi npr. tako, da jih usmeri v naslov tega podpoglavja).</p> <p>Izbrani učenec naj prebere svoje rešitve; učitelj naj nato naroči učencem, naj si ogledajo naslove stolpcev v preglednici iz prejšnje naloge in naj povedo, kaj vse spada med lastna imena bitij.</p>
3.–5.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo naloge; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (tudi tako, da jih usmeri v leksikone, enciklopedije, berilo, na medmrežje ipd.).</p> <p>Učenci naj rešitve preverijo v priloženem snopiču; nato naj učitelju poročajo o svojih težavah pri reševanju in o napakah ter povedo, zakaj je do njih prišlo.</p> <p>Na koncu naj dopolnijo še poved na robu 5. naloge.</p>
6.	<p>Učenci naj rešujejo nalogo samostojno. Nato naj si s sošolcem izmenjajo delovni zvezek in pregledajo sošolčeve rešitve. Če je potrebno, naj prosijo učitelja za presojo oz. dodatno pojasnilo.</p>
7.	<p>Učenci naj rešujejo nalogo samostojno – svoje rešitve naj napišejo na list papirja. Nato naj javno berejo svoje povedi; učitelj naj jih spodbuja k opisovanju zapisa enakozvočnic (tj. zapis z veliko ali malo začetnico) ter k pojasnjevanju tega zapisa (pri tem naj uporabljajo izraza občno in lastno ime).</p>

8.–9.	Učenci naj se razdelijo v manjše skupine in tako rešujejo nalogi; učitelj naj spremlja njihovo delo in jih usmerja v uporabo leksikona Slovenska krajevna imena ali slovarskega dela Slovenskega pravopisa 2001 (zato naj poskrbi, da bo v razredu vsaj po en izvod prvega in drugega). Rešitve naj se preverijo frontalno. Učenci naj ugotovijo najpogostejše napake in povedo vzroke zanje.														
10.–11.	Učenci naj nalogi rešujejo doma. V šoli naj primerjajo svoje rešitve s sošolčevimi; učitelju naj poročajo o svojih napakah in o tem, kako bi jih lahko preprečili. Učitelj naj vpraša učence, kako pišemo imena prebivalcev krajev, držav in pokrajin; na tablo naj napiše še nekaj takih primerov – učenci naj presoajo njihov zapis.														
12.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno; svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču. Izbrani učenec naj prebere besedilo na robu. Nato naj učitelj pokaže učencem naslednjo nepopolno preglednico in naroči učencem, naj jo dopolnijo: <table><tr><td colspan="2">MED LASTNA IMENA BITIJ SPADAJO:</td></tr><tr><td>– rojstno/krstno _____</td><td>npr. Mojca</td></tr><tr><td>– _____</td><td>npr. Pavlič</td></tr><tr><td>– vzdevek _____</td><td>npr. _____</td></tr><tr><td>– _____</td><td>npr. Liska</td></tr><tr><td>– ime _____ kraja, države, pokrajine</td><td>npr. Celjan, Italijan, Notranjec</td></tr><tr><td>– _____ in _____ ime</td><td>npr. Perun</td></tr></table>	MED LASTNA IMENA BITIJ SPADAJO:		– rojstno/krstno _____	npr. Mojca	– _____	npr. Pavlič	– vzdevek _____	npr. _____	– _____	npr. Liska	– ime _____ kraja, države, pokrajine	npr. Celjan, Italijan, Notranjec	– _____ in _____ ime	npr. Perun
MED LASTNA IMENA BITIJ SPADAJO:															
– rojstno/krstno _____	npr. Mojca														
– _____	npr. Pavlič														
– vzdevek _____	npr. _____														
– _____	npr. Liska														
– ime _____ kraja, države, pokrajine	npr. Celjan, Italijan, Notranjec														
– _____ in _____ ime	npr. Perun														

Ciljna tema drugega podpoglavja: Zemljepisna lastna imena.

Zemljepisne pojave (tj. kraje, planete, reke ...) poimenujemo z občnim ali lastnim imenom – z občnim imenom poimenujemo katerega koli predstavnika iste vrste (npr. *mesto, planet, reka*), z lastnim imenom pa poimenujemo posameznika, tj. njegovo posebnost, enkratnost (npr. *Celje, Zemlja, Savinja*).

Lastna imena, s katerimi poimenujemo posamezne zemljepisne pojave, imenujemo zemljepisna lastna imena; vedno jih začnemo pisati z veliko začetnico (npr. *Celje, Kranjska Gora, Kriška gora*) – tako poudarimo posebnost, individualnost, enkratnost poimenovanega zemljepisnega pojava.

Zemljepisna lastna imena so iz ene besede ali iz več besed (prim. *Kranj, Triglav – Kranjska Gora, Kriška gora*) – torej so enobesedna ali večbesedna. Enobesedna zemljepisna lastna imena pišemo z veliko začetnico (npr. *Celje*), prav tako tudi prvo besedo v večbesednem lastnem imenu (npr. *Kranjska Gora, Kriška gora*) – pisanje neprvih besed pa določajo posebna pravila.

To, kako pišemo neprve besede v večbesednih zemljepisnih lastnih imenih (tj. z veliko ali malo začetnico), je odvisno od tega, kaj z njimi poimenujemo – tj.

- kraj/naselbino (npr. mesto, vas, trg, zaselek) ali
- kaj drugega (npr. reko, goro, pokrajino).

Glede na to, kaj poimenujejo, ločimo dve vrsti zemljepisnih lastnih imen: naselbinska (npr. *Kranjska Gora*) in nenaselbinska (npr. *Kriška gora*).

Večbesedna naselbinska/krajevna zemljepisna lastna imena (tj. tista, ki poimenujejo kraj/naselbino) pišemo tako, da zapišemo prvo besedo z veliko začetnico, neprve besede pa tudi z veliko začetnico (npr. *Kranjska Gora*, *Škofja Loka*, *Murska Sobota*) – razen če niso samostalniki *mesto*, *selo*, *vas*, *trg* (npr. *Novo mesto*, *Opatje selo*, *Gorenja vas*, *Stari trg*) ali predlogi (npr. *Most na Soči*, *Grahovo ob Bači*).

Večbesedna nenaselbinska/nekrajevna zemljepisna lastna imena (tj. tista, ki ne poimenujejo kraja/naselbine) pa pišemo tako, da zapišemo prvo besedo z veliko začetnico, neprve besede pa načeloma z malo začetnico (npr. *Kriška gora*, *Bela krajina*, *Panonska nižina*, *Balkanski polotok*, *Slomškova ulica*) – razen če so že same lastna imena (npr. *Julijske Alpe*, *Mala Mojstrovka*, *Sava Bohinjka*).

Opozorilo: Pravila o pisanju

- enobesednih zemljepisnih lastnih imen,
- večbesednih naselbinskih lastnih imen,
- večbesednih nenaselbinskih lastnih imen ter
- večbesednih lastnih imen delov naselij

so učenci spoznali že v 5. razredu (gl. D. Kapko idr., *Gradim slovenski jezik 5*, 2004, 28. *Kranjska Gora je kraj*, ne pa *gora*, 2. del, 105–115). Avtorice delovnega zvezka pa smo v priročniku za učitelje v 5. razredu podrobneje predstavile korake sistematičnega in postopnega razvijanja te pravopisne zmožnosti (učitelji jih lahko preberejo na str. 213–214).

Učenci so pravila o pisanju zemljepisnih lastnih imen utrjevali tudi v 6. in 7. razredu, ko so reševali ustrezne naloge v nepravopisnih enotah; v 8. razredu pa jih bodo še enkrat ponovili in dopolnili ter si jih skušali uzavestiti.

Naloge v delovnem zvezku za 8. razred so sestavljene in razvrščene tako, da učence spodbujajo

- k prepoznavanju vloge zemljepisnih lastnih imen,
- k ločevanju naselbinskih lastnih imen od nenaselbinskih,
- k utrjevanju in povzemanju pravila za pisanje večbesednih naselbinskih lastnih imen,
- k utrjevanju in povzemanju pravila za pisanje večbesednih nenaselbinskih lastnih imen,
- k ločevanju lastnih imen delov krajev od lastnih imen krajev,
- k utrjevanju in povzemanju pravila za pisanje imen delov krajev.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učitelj naj izbere učenca in mu naroči, naj na tablo napiše s pisanimi črkami poved <i>Kranjska Gora je kraj, ne pa gora</i> (tj. naslov učne enote iz DZ za 5. razred); nato naj vpraša učence, ali je zapis pravilen, ter jih spodbuja k pojasnjevanju odgovora in k napovedovanju teme drugega podpoglavja.</p> <p>Učenci naj nato odprejo delovni zvezek na str. 147 in preberejo naslov drugega podpoglavja; tako preverijo svojo napoved teme.</p> <p>Potem naj tiho preberejo povedi in samostojno rešijo nalogo. Svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi, nato pa še z rešitvami v priloženem snopiču. Učitelju naj poročajo o svojih težavah pri reševanju in o napakah ter povedo, zakaj je do njih prišlo.</p>
2.	<p>Učenci naj tiho preberejo povedi in samostojno rešijo nalogo. Rešitvi naj se preverita frontalno.</p>

3.	<p>Učenci naj rešujejo nalogo samostojno – najprej naj dopolnijo preglednico; svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču.</p> <p>Nato naj sodelujejo v pogovoru – tega naj vodi učitelj z vprašanji iz te naloge.</p> <p>Potem naj rešijo še izbirno nalogo ter javno poročajo o svoji izbiri; to naj tudi ponazorijo s primeri iz preglednice.</p>
4.–5.	<p>Učenci naj nalogi rešujejo samostojno. Rešitve naj se preverijo frontalno.</p> <p>Nato naj učitelj preveri razumevanje dopolnjenega pravopisnega pravila, in sicer tako, da na tablo napiše s tiskanimi črkami nekaj večbesednih naselbinskih lastnih imen (npr. GRAHOVO OB BAČI, MENIŠKA VAS, ZALI LOG, NOVO MESTO, MURSKA SOBOTA) in naroči učencem, naj jih prepisejo s pisanimi črkami; svoje zapise naj pojasnjujejo z rabo izrazov iz besedila na zeleni podlagi.</p>
6.	<p>Učenci naj preberejo povedi in pripravijo odgovora na vprašanji.</p> <p>Nato naj sodelujejo v pogovoru, ki naj ga vodi učitelj (z vprašanji iz te naloge).</p> <p>Preberejo krepko tiskana (neznana oz. manj znana) zemljepisna lastna imena v povedih in iz zapisa sklepajo, ali so naselbinska ali nenaselbinska imena. Javno utemeljijo zapise.</p> <p>Za razvedrilo naj si ogledajo še ilustracijo na robu te naloge in z malimi tiskanimi črkami dopolnijo besedilo v oblaku; javno naj povedo, s katero začetnico so napisali besedo in zakaj so se tako odločili.</p>
7.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo to nalogo. Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču; učitelju naj poročajo o svojih napakah in povedo, zakaj je do njih prišlo.</p> <p>Nato naj sodelujejo v pogovoru ob vprašanjih iz te naloge.</p>
8.	<p>Učenci naj rešujejo nalogo v dvojicah; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga.</p> <p>Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču; učitelju naj poročajo o svojih težavah/napakah in povedo, zakaj je do njih prišlo.</p> <p>Nato naj sodelujejo v pogovoru z učiteljem (ob vprašanjih iz te naloge); pri odgovarjanju na vprašanje o vlogi nenaselbinskih imen (tj. <i>Kaj poimenujemo z njimi?</i>) si lahko pomagajo z naslovi stolpcev v preglednici iz 1. naloge (na str. 147).</p>
9.–10.	<p>Učenci naj preberejo vprašanje v 9. nalogi in nanj ustno odgovorijo; učitelj naj jih spodbuja k pojasnjevanju odgovora.</p> <p>Nato naj rešijo pisna dela naloge, javno poročajo o rešitvah in utemeljijo svojo rešitev izbirne naloge.</p> <p>Potem naj dopolnijo besedilo na zeleni podlagi; rešitve naj se preverijo frontalno.</p> <p>Nato naj učitelj preveri razumevanje dopolnjenega pravopisnega pravila, in sicer tako, da na tablo napiše s tiskanimi črkami nekaj večbesednih nenaselbinskih lastnih imen (npr. ŠMARNA GORA, PANONSKA NIŽINA, PTUJSKO POLJE, CERKNIŠKO JEZERO, VELIKA PLANINA, KAMNIŠKE ALPE, ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE) in naroči učencem, naj jih prepisejo s pisanimi črkami; svoje zapise naj pojasnjujejo z rabo izrazov iz besedila na zeleni podlagi.</p>
11.–12.	<p>Učenci naj rešujejo nalogi samostojno.</p> <p>Ko rešijo prvo nalogo, naj svoje rešitve primerjajo s sošolčevimi (če je potrebno, pa tudi z rešitvami v priloženem snopiču). Nato naj v javnem pogovoru pojasnijo svoj odgovor na zadnje vprašanje.</p> <p>Potem naj rešijo še 12. nalogo; rešitve naj se preverijo frontalno.</p> <p>Učitelj naj naroči učencem, naj doma na list papirja s pisanimi črkami napišejo 5 lastnih imen delov krajev (tudi taka, v katerih se neprve besede pišejo z veliko začetnico) in se pripravijo na predstavitev/pojasnjevanje njihovega zapisa; v šoli naj primere obesijo na tablo/plakat ter presojujejo in pojasnjujejo njihov zapis.</p>
13.	<p>Učenci naj rešijo nalogo doma.</p> <p>Rešitve naj se preverijo frontalno; učenci naj povedo, s čim so si pomagali pri reševanju.</p>

Ciljna tema tretjega podpoglavja: Stvarna lastna imena.

Stvari/stvaritve (npr. knjige, časopise, slike, zakone ...) poimenujemo z občnim ali lastnim imenom – z občnim imenom poimenujemo katerega koli predstavnika iste vrste (npr. *knjiga*, *časopis*, *slika*), z lastnim imenom pa poimenujemo posameznika, tj. njegovo posebnost, enkratnost (npr. *Pestrna*, *Delo*, *Sejalec*).

Lastna imena, s katerimi poimenujemo posamezne stvari/stvaritve, imenujemo stvarna lastna imena.

Z njimi torej poimenujemo posamezno

- besedilo/publikacijo (*Sonetni venec*, *Kondor*, *Gea*);
- umetnostno stvaritev (*Sreča na vrhovi*, *Sejalec*, *Peta simfonija*),
- ustanovo (*Univerza v Ljubljani*, *Osnovna šola Mirana Jarca*),
- podjetje (*Slovenijales*, *Fructal*),
- zavod (*Zavod Republike Slovenije za šolstvo*),
- organizacijo (*Rdeči križ Slovenije*, *Slovenska ljudska stranka*),
- vojaško enoto (*Štirinajsta divizija*),
- versko skupnost (*Katoliška cerkev*),
- društvo, umetnostno ali športno skupino (*Slavistično društvo Slovenije*, *Akademski pevski zbor Tone Tomšič*, *Olimpija*),
- lokal (*/čistilnica/ Mehurček*, */gostilna/ Kresnica*);
- meddržavno zvezo (*Organizacija združenih narodov*);
- prireditev ali festival (*Gotika na Slovenskem*, *Ljubljanski poletni festival*);
- vozilo (*Sinji galeb*);
- trgovsko ali industrijsko znamko (ob izraženi vrsti izdelka) (npr. *avto Opel*, *smuči Elan*).

Stvarna lastna imena so iz ene besede ali iz več besed (prim. *Pestrna* – *Grivarjevi otroci*, *Delo* – *Primorske novice*, *Sejalec* – *Pred lovom*) – torej so enobesedna ali večbesedna. Enobesedna stvarna lastna imena pišemo z veliko začetnico (npr. *Pestrna*), v večbesednih pa pišemo prvo besedo z veliko začetnico, neprve besede pa načeloma z malo začetnico (npr. *Grivarjevi otroci*) – razen če niso že same lastna imena (npr. *Zvezdica Zaspanka*, *Maček Muri*, *Zgodbe iz Amerike*).

Opozorilo: Pravila o pisanju enobesednih in večbesednih stvarnih lastnih imen so učenci spoznali že v 5. razredu (gl. D. Kapko idr., *Gradim slovenski jezik* 5, 2004, 29. Knjige, filmi, izdelki so stvaritve, 2. del, 116–122). Avtorice delovnega zvezka pa smo v priročniku za učitelje v 5. razredu podrobneje predstavile korake sistematičnega in postopnega razvijanja te pravopisne zmožnosti (učitelji jih lahko preberejo na str. 220).

Učenci so pravila o pisanju stvarnih lastnih imen utrjevali tudi v 6. in 7. razredu, ko so reševali ustrezne naloge v nepravopisnih enotah; v 8. razredu pa jih bodo še enkrat ponovili in dopolnili ter si jih skušali uzavestiti.

Naloge v delovnem zvezku za 8. razred so sestavljene in razvrščene tako, da učence spodbujajo

- k prepoznavanju vloge stvarnih lastnih imen,
- k utrjevanju in povzemanju pravila za pisanje eno- in večbesednih stvarnih lastnih imen.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.–3.	Učenci naj pred reševanjem nalog iz tretjega podpoglavja povedo, katere vrste lastnih imen še niso obravnavali v tej enoti (učitelj jim lahko pomaga tako, da jih spodbuja k naštevanju vrst lastnih imen) in kaj vse poimenujemo s temi lastnimi imeni; naštejejo naj nekaj stvarnih lastnih imen in jih napišejo na tablo; nato naj presojaajo njihov zapis in pojasnjujejo svoje mnenje. Nato naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo naloge. Rešitve prve in druge naloge naj preverijo v priloženem snopiču, rešitev tretje naloge pa naj se preveri frontalno. Za razvedrilo naj si ogledajo ilustracijo na robu in preberejo besedilo v oblaku; če želijo, ga lahko komentirajo.
4.–5.	Učenci naj rešujejo nalogi v dvojicah; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga. Rešitve naj se preverijo frontalno, zapis stvarnih lastnih imen na str. 154 pa tudi individualno.
6.–7.	Učenci naj rešujejo nalogi samostojno; svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi (ali z rešitvami v priloženem snopiču). Kdor želi, lahko napiše še naslov katerega drugega (npr. krajevnega/občinskega) časopisa.
8.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno; svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi, nato pa naj jih napišejo na tablo. Učitelj naj učence spodbuja k opisovanju zapisa danih stvarnih lastnih imen – učenci naj za vsako stvarno lastno ime povedo, – s katero začetnico so napisali prvo besedo in zakaj so se tako odločili, – s katero začetnico so napisali neprve besede in zakaj so se tako odločili.
9.	Učenci naj samostojno dopolnijo poved na zeleni podlagi. Rešitev naj se preveri frontalno – izbrani učenec naj jo javno prebere. Učitelj naj spodbuja učence, naj na tablo napišejo naslove svojih najljubših knjig; zapise naj presojaajo in jih pojasnjujejo.
10.	Učenci naj nalogo rešujejo samostojno; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (npr. pri oblikovanju strategije reševanja naloge). Rešitve naj preverijo v priloženem snopiču.
11.	Učenci naj tiho preberejo besedilo; nato naj samostojno rešujejo naloge – pisno naj rešijo tudi zadnji del naloge (tj. napišejo naj odgovora na zadnji vprašnji). Rešitve naj se preverijo frontalno.
12.	Učenci naj pred reševanjem te naloge preberejo poved na rdeči podlagi; nato naj s primerom ponazorijo svoje razumevanje tega pravopisnega pravila, npr. naj s pravilno začetnico dopolnijo povedi, ki ju na tablo napiše učitelj, npr. Tone se je pripeljal z novim _iatom. – V trgovini na Celovski cesti smo naročili avto _iat. Potem naj rešijo primere iz 12. naloge. Rešitve naj se preverijo frontalno; učitelj naj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev.
13.	Učenci naj nalogo rešujejo doma. V šoli naj javno poročajo o svojih rešitvah – te naj sproti utemeljujejo. Nato naj v pogovoru z učiteljem poročajo o svojih napakah ter povedo, zakaj je do njih prišlo.

Učenčevo samovrednotenje

Kaj je bil cilj prvega dela te enote?

Pojasni, zakaj pišemo Peter Markič in Rdeča kapica.

Kaj je bil cilj drugega dela te enote?

Pojasni, zakaj pišemo Kranjska Gora, Trška gora; Novo mesto, Opatje selo, Srednja vas, Stari trg; Grahovo ob Bači; Julijske Alpe; Prešernov trg in Trg Rudolfa Maistra.

Kaj je bil cilj tretjega dela te enote?

Pojasni, zakaj pišemo Kosovirja na leteči žlici in Zgodbe iz Amerike.

Kaj si delal v tej enoti?

Kaj si delal brez težav?

S čim si imel težave?

Kaj bi rad izboljšal?

Kako si sodeloval s sošolci?

Kako si sodeloval z učiteljem?

Učiteljevo samovrednotenje

Predlog nalog za preverjanje

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

1. Preberi besedilo.

»Na taborjenju smo se imeli imenitno,« je pripovedoval Jakob sošolcem na prvi dan pouka. »Eva in Rok sta imela vsak večer oddajo za lahko noč. Nekje sta našla prijaznega potepuškega psa, ki sta ga klicala Sultan, in vsi trije so zganjali norčije. Franci je pripovedoval vice, in to po dolensko, saj je pravi Dolenjec, doma iz Straže pri Novem mestu. Uf, kako smo se nasmejali! Le Marije nismo mogli spraviti iz šotor. Ona je v prostem času samo brala. S sabo je imela celo knjižnico! Pri gospe Koruza bo zagotovo prva opravila bralno značko. Pa tudi drugim je posojala knjige. Jaz sem prebral Severni sij, Krtača, moj najboljši prijatelj, ki je postrižen na krtačko, pa je bral o Marsovcih.«

Podčrtaj lastna imena bitij in jih s pisanimi črkami prepisi na črto.

Ime: _____

Priimek: _____

Vzdevek: _____

Ime živali: _____

Ime prebivalca pokrajine: _____

Ime prebivalca planeta: _____

2. Izberi eno od besed AVGUST, MRZEL, SRAKA, SMOLAR ter jo kot občno in lastno ime uporabi v povedi/-ih. Piši s pisanimi črkami.

_____
_____

3. Poimenuj prebivalca krajev. Piši s pisanimi črkami.

Celje _____

Tržič _____

Izola _____

Bohinj _____

Portorož _____

Ptuj _____

Nova Gorica _____

Murska Sobota _____

Polhov Gradec _____

Škofja Loka _____

4. Odpravi napake.

Juretovi starši so gorenjci.

V nedeljo smo si ogledali rojstno hišo pisatelja Josipa Jurčiča.

K izbirnemu predmetu so se prijavili Žiga, Sebastijan in Matija.

Kobariški muzej so si ogledali tudi Italijani in Avstrijci.

Pesem, ki sem jo recitirala na proslavi, je napisal Tone Pavček.

Oton Župančič se je pod nekatere pesmi podpisal Anton Pesnik.

Učenec Jure je razredniku sporočil vzrok Jožetove odsotnosti.

5. Besede, napisane z velikimi tiskanimi črkami, prepisi v preglednico s pisanimi črkami.

Je bila SAVA od KRANJA do LJUBLJANE kdaj plovna?

Ali si že bil v PRLEKIJ?

Jaz sem bila v nedeljo v LOGARSKI DOLINI, mama in oče pa sta šla na ZREŠKO POHORJE.

Najlepša se mi zdi TABORSKA JAMA.

Od kod do kod se razprostira TOLMINSKA KOTLINA?

Sega od MOSTA NA SOČI do SOLKANA.

V ČRNEM KALU nimajo šole.

NASELBINSKA IMENA	NENASELBINSKA IMENA

6. Odpravi napake v pisanju naselbinskih in nenaselbinskih imen.

NASELBINSKA IMENA	NENASELBINSKA IMENA
Ivančna Gorica	Bela krajina
Ivanje Selo	Divje jezero
Kolenča Vas	Ljubljansko barje
Rogaška Slatina	Slovenske gorice
Stari Trg Pri Ložu	Tržaški zaliv
Zidani Most	Zadnja trenta

7. Preberi naslednje povedi.

- Z Jesenic vodi pot na Golico, znano po narcisah, v bližini pa je smučarsko središče Črni vrh (1366 m).
- Aženski Vrh leži na južnem slemenu Radgonskih goric, nad dolino Aženskega potoka na severu in Ščavniško dolino na jugozahodu.
- V starem jedru Šempetra pri Gorici je župnijska cerkev sv. Petra.
- Ime naselja Krvavi Potok izvira iz Napoleonovih časov, ko so tu krvavo zatirali razbojništvo.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Zakaj je v povedi a beseda vrh napisana z malo, v povedi b pa z veliko začetnico?

Zakaj je v povedi b beseda potok napisana z malo, v povedi č pa z veliko začetnico?

Zakaj je v povedi b beseda gorice napisana z malo, v povedi c pa Gorica z veliko začetnico?

8. Napiši, iz katerih naselbinskih imen so nastali naslednji pridevniki.

črnomaljski _____

celovski _____

ajdovski _____

novomeški _____

slovenjgraški _____

malovaški _____

9. Popravi napačno napisane začetnice v nenaselbinskih lastnih imenih.

Posavsko hribovje

baška Grapa

Julijske alpe

Potočka Zijalka

Triglavsko Brezno

konjiška gora

Križna Jama

Korensko Sedlo

Hudičev graben

10. Napiši veliko začetnico v naselbinskih imenih, kjer je to potrebno.

dolnje retje, češnjica pri kropi, dolnja brezovica, zgornja selnica, spodnje gruškove, srednji radenci, bohinjska bistrica, šmarje pri jelšah, vavta vas, zagorica nad kamnikom

11. Vstavi veliko začetnico, kjer je treba.

Zgornjesavska dolina leži ob tromeji med slovenijo, avstrijo in italijo.

Mogočni vrhovi julijcev in skrivnostni gozdovi od mojstrane do rateč so vabilo pohodnikom, alpinistom, kolesarjem pa tudi vsem, ki bi se radi nadihali svežega zraka.

Ali ste že kdaj smučali na zatniku?

Meja Triglavskega narodnega parka začne nad jereko in pod koprivnikom obkrožati pokljuko, nato poteka nad sotesko save bohinjke in naprej visoko nad bohinjsko belo do hotunjskega vrha. Od tam pa se po gozdnem slemenu spusti v vas krnico in do radovne za zgornjimi gorjami.

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

12. Prepiši s pisanimi črkami.

KONGRESNI TRG

ŠTEPANJSKO NASELJE

POT NA GOLOVEC

JAVORJEV DREVORED

HRIBARJEVO NABREŽJE

CESTA ANDREJA BITENCA

KOSOVELOVA ULICA

GOSPOSVETSKA CESTA

---

13. Napiši veliko začetnico, kjer je treba.

Če nas v Ljubljani zanese pot proti ižanski cesti, bomo prav pri prulskem mostu, tam, kjer se z dolenske ceste odcepi hradeckega cesta, zagledali tipizirano tablo, ki obvešča, da je tu vstop v krajinski park ljubljansko barje.

Ko se iz Ljubljane proti dolenski peljete po avtocesti skozi drugi predor, se dolina razširi in na levi se raztegne slame magdalenske gore. Tam je eno najpomembnejših arheoloških najdišč v Sloveniji, nad njim pa se dviga najvišja vzpetina tega območja, pugled (615 m). Tam bo v soboto pohod skozi šest zaselkov: mali in veliki lipoglav, repče, brezje, selo pri pancih, pance. Pot bo dolga 14 km.

Grad stoji v neposredni bližini kozarišč, živahne vasi na južnem robu loške doline. Tja se pride po glavni cesti od avtoceste na izvozu unec in potem še 28 km ob cerkniškem jezeru ter skozi lož in stari trg.

Naše planinsko društvo vabi na tridnevni izlet po pokljuki in okoliških planinah in vrhovih. Odhod na uskovnico bo v petek ob 16.30 s kongresnega trga v Ljubljani. V soboto bosta dve turi: težja na planino konjšica, srenjski preval, viševnik bo zahtevala 8 ur hoje, lažja pa z rudnega polja na viševnik (4 ure). V nedeljo bo spust v dolino voje in ogled slapu mostnica, v dolino pa se bomo spustili pri stari fužini (4 ure hoje).

14. Preberi naslednje besedilo, nato pa ga prepiši s pisanimi črkami.

V ČASNIKU DELO JE BILO V PONEDELJEK, 11. JULIJA, NASLEDNJE OBVESTILO.

V TOREK, 12. JULIJA, OB 17. URI PRIPRAVLJAJO SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA, ZALOŽBA DRAVA CELOVEC, INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA IN KOROŠKA OSREDNJA KNJIŽNICA DR. FRANCA SUŠNIKA RAVNE PREDSTAVITEV NOVE KNJIGE O LOVRU KUCHARJU – PREŽIHOVEM VORANCU. AVTOR KNJIGE DRAGO DRUŠKOVIČ, STROKOVNJAK ZA PROBLEMATIKO NARODNIH MANJŠIN, JE SVOJE NAJNOVEJŠE DELO NASLOVIL PREŽIHOV VORANC – PISATELJ IN POLITIK. OBJAVIL JE ŠTEVILNE ZNANSTVENE RAZPRAVE IN MED LETOMA 1962 IN 1983 TUDI UREDIL PREŽIHOVO ZBRANO DELO, SAJ SPADA MED NAJBOLJŠE POZNAVALCE PISATELJEVEGA LITERARNEGA OPUSA. O KNJIGI PREŽIHOV VORANC – PISATELJ IN POLITIK BOSTA V RAVENSKI KNJIŽNICI SPREGOVORILA AVTOR IN DR. MIRKO MESSNER.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

15. Napiši ustrezno začetnico.

Pregled imam v ____liničnem ____entru v ____jubljani. (K/k, C/c, L/l)

Podatke o zgodovini šolstva dobite v ____lovenskem ____olskem ____uzeju. (S/s, Š/š, M/m)

Za prizadete v potresu zbirata prispevke __deči __riž __lovenije in __aritas. (R/r, K/k, S/s, K/k)

O višini dolga bo danes odločala ____lada ____epublike ____lovenije. (V/v, R/r, S/s)

Za konec so na koncertu zaigrali skladbo   mrljev   et. (Č/č, L/l)

Izšla je knjiga ___aneza ___ebra ___ajlepša ___mena ___a ___ovorojenčka. (J/j, K/k, N/n, I/i, Z/z, N/n)

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

16. Kaj bi bilo treba v naslednji povedi pisati z veliko začetnico?

Ta teden so na sporedu: glasbena oddaja opus, ameriški film pobesneli vlak, kviz zaljubljeni v berlin, nanizanka pred sodiščem, dokumentarna oddaja v breznih amazonke, kanadska nadaljevanka zadnja ljubezen gospoda petra in otroška oddaja zgodbe iz školjke.

17. Preberi naslednje besedilo, nato pa na črte s pisanimi črkami prepisi lastna imena.

NA VRATIH TRGOVINE JE OBVESTILO O ZNIŽANJU NASLEDNJEGA BLAGA:

DARILNI SET PALMA,

_____

ZOBNA PASTA VADEMECUM,

_____

SADNI JOGURT JOGODAN,

_____

JUHA Z JURČKI MAGGI,

_____

LEDENA KAVA LEDO,

_____

JEDILNI SERVIS HAM,

_____

LEŽALNI STOL ETIMA.

_____

Katero vrsto lastnih imen si prepisal? _____

18. Napiši veliko začetnico, kjer je treba.

Osrednji državni prireditvi bosta na prešernovem trgu v ljubljani in na slomškovem trgu v mariboru. Tik pred zaprtjem številnih visokogorskih planinskih postojank se člani gorniškega kluba karavanke naslednjo nedeljo odpravljajo na stol (2236 m). Odhod bo s parkirišča pri akumulacijskem jezeru v dolini završnice ob 8. uri.

Letos bi se rada udeležila prireditve zlati boben v portorožu. Začetek te prireditve bo v ponedeljek ob 20.30 na tartinijevem trgu v piranu, slavnostna podelitev nagrad pa bo v petek ob 20.00 v avditoriju v portorožu. Na prireditvi bodo madžari in romuni priredili posebni razstavi.

Predavatelj na letošnjem mednarodnem srečanju raziskovalcev z naslovom biti drugačen bo svetovno znani violinist miha pogačnik iz kranja.

Med pomembnejše slovence uvrščamo slikarja sternena. Pridite na razstavo njegovih slik v narodno galerijo.

Jutri bo ob 16. uri pri restavraciji jezero v velenju slovesno odprtje pikinega festivala. Nastopila bo tudi glasbena skupina čuki.

13 Mala, ne pa velika

str. 159–164, predvideno število ur: 2

Operativni cilji enote:

- ločevanje imen prebivalcev vrste naselja od imen prebivalcev danega kraja/države/pokrajine ter njihovo pravilno pisanje,
- ločevanje imen za pripadnike rase od imen za pripadnike naroda ter njihovo pravilno pisanje,
- pisanje imen pripadnikov gibanj, nazorov, organizacij, društev ...,
- pisanje imen praznikov,
- pisanje imen priznanj in nagrad,
- pisanje imen zgodovinskih dogodkov,
- pisanje imen obdobj in gibanj,
- ločevanje enakozvočnih lastnih in občnih imen,
- pisanje občnih imen, nastalih iz lastnih,
- raba jezikovnih in drugih priročnikov,
- povzemanje pravopisnih pravil,
- obvladanje in raba pravopisnih pravil.

Splošni didaktični nasveti:

- Učenci naj samostojno rešujejo naloge. Učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (zlasti pri določanju strategije reševanja naloge).
- Rešitve vsake naloge naj se preverijo, vendar šele po tem, ko učenci že sami rešijo nalogo (ne pa tako, da potekata reševanje in preverjanje hkrati) – učitelj naj v isti uri uporabi razne načine preverjanja rešitev, npr. individualno, frontalno, v dvojicah učencev, s priloženim snopičem *Rešitve* ipd.
- Pri preverjanju rešitev naj učitelj spodbuja učence k pojasnjevanju rešitev in k poročanju o napakah oz. težavah pri reševanju (za pojasnjevanje in poročanje naj mu ne bo škoda časa).
- V t. i. dialoških nalogah naj učitelj vodi pogovor. Če se njegova vprašanja navezujejo na primer iz DZ, naj imajo učenci ta primer pred seboj (da si z njim pomagajo pri odgovarjanju).
- Zaželeno je, da učenci rešijo vse naloge v enoti, in sicer v danem zaporedju, saj je enota zgrajena tako, da reševanje zaporednih nalog vodi učenca pri razmeroma samostojnem spoznavanju značilnosti jezikovnih pojavov.

Ciljna tema prvega podpoglavja: Imena prebivalcev vrste naselja.

Imena za ljudi po vrsti naselja in po splošnih zemljepisnih okoliščinah pišemo z malo začetnico (npr. *vaščan, meščan, hribovec, otočan, državljan, občan*).

Opozorilo: Učenci ne ločijo imena prebivalcev vrste naselja (npr. *meščan*) od imena prebivalcev danega kraja, države, pokrajine (npr. *Celjan, Italijan, Primorec*), zato obe vrsti imen pišejo enako – po navadi je to z malo začetnico, npr. *meščan, celjan, italijan, primorec* (redkeje oboje z veliko, npr. *Meščan, Celjan, Italijan, Primorec*).

Naloge v delovnem zvezku so zato sestavljene in razvrščene tako, da učenci

- prepoznajo vlogo imen prebivalcev vrste naselja,
- spoznajo, da so to občna imena, ne pa lastna in da jih zato pišemo z malo začetnico,

- prepoznajo različno vlogo imen prebivalcev vrste naselja in imen prebivalcev danega kraja, države, pokrajine ter
- prepoznajo in si uzavestijo različno pisanje imen prebivalcev vrste naselja in imen prebivalcev danega kraja, države, pokrajine (tj. prvo z malo začetnico, drugo z veliko začetnico).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učitelj naj pred reševanjem te naloge napiše na tablo naslova 12. in 13. enote, tj. <i>Velika, ne pa mala in Mala, ne pa velika</i>. Učence naj spodbudi k razlaganju prvega naslova, nato še drugega – učenci naj ob obeh naslovih povedo, katero začetnico so oz. bodo obravnavali v 12. oz. 13. enoti in zakaj je v naslovu ob poimenovanju obravnavane začetnice dodano še »ne pa mala« oz. »ne pa velika«.</p> <p>Nato naj učitelj z velikimi tiskanimi črkami napiše na tablo nekaj primerov, npr. MEŠČAN, LJUBLJANČAN, BELEC, SLOVENEČ, PROTESTANT, NOVO LETO, VELIKA NOČ, PREŠERNOV DAN, ZLATA LISICA, CANKARJEVO PRIZNANJE, PRVA SVETOVNA VOJNA, SREDNJI VEK, ANTIKA.</p> <p>Učenci naj jih s pisanimi črkami prepišejo na list papirja; nepodpisane liste z rešitvami naj oddajo učitelju, ne da bi preverili rešitve. (O njih se bodo pogovarjali na koncu 7. podpoglavja.)</p> <p>Potem naj preberejo obe povedi in vprašanja iz prve naloge ter se pripravijo na pogovor – vodi naj ga učitelj z vprašanji iz te naloge (če je potrebno, naj pri odgovarjanju na prvo vprašanje pomaga učencem s podvprašanjem <i>Ali z njima poimenujemo prebivalca vrste naselja ali točno določenega kraja?</i>).</p>
2.–4.	<p>Učenci naj rešujejo naloge samostojno. Rešitve vseh nalog naj se preverijo postopoma, in sicer frontalno – učenci naj utemeljujejo rešitve 3. naloge tako, da povedo, koga poimenuje dana beseda: prebivalca vrste naselja ali prebivalca danega kraja/dane pokrajine; na enak način naj razložijo tudi rabo različnih začetnic v primerih iz 4. naloge.</p> <p>Za razvedrilo si lahko ogledajo ilustracijo na robu ter preberejo in dopolnijo besedilo v oblaku; nato naj poročajo o svoji rešitvi.</p>

Ciljna tema drugega podpoglavja: Imena pripadnikov ras.

Imena za ljudi po rasni pripadnosti pišemo z malo začetnico (npr. *belec, črnc, mulat, rdečkožec, rumenkožec, kreolec*).

Opozorilo: Učenci pogosto ne ločijo rasne pripadnosti (npr. *črnc*) od narodnostne (npr. *Slovenec, Bask, Retoroman*), zato obe vrsti imen pišejo enako – po navadi je to z malo začetnico, npr. *črnc, slovenec, bask, retoroman* (redkeje oboje z veliko, npr. *Črnc, Slovenec, Bask, Retoroman*).

Naloge v delovnem zvezku so zato sestavljene in razvrščene tako, da učenci

- prepoznajo vlogo imen za pripadnike rase,
- spoznajo, da so to občna imena, ne pa lastna in da jih zato pišemo z malo začetnico,
- prepoznajo različno vlogo imen za pripadnike rase in za pripadnike naroda ter
- prepoznajo in si uzavestijo različno pisanje imen za pripadnike rase in za pripadnike naroda (tj. prvo z malo začetnico, drugo z veliko začetnico).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo – preberejo naj povedi in vprašanja ter se pripravijo na pogovor.</p> <p>Učitelj naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge (če je potrebno, naj pri odgovarjanju na prvo vprašanje pomaga učencem s podvprašanjem <i>Ali z njimi poimenujemo rasno ali narodnostno pripadnost ljudi?</i>).</p>

2.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno; rešitev naj se preveri frontalno. Nato naj učitelj s tiskanimi črkami napiše na tablo še nekaj besed (npr. RETOROMAN, RDEČEKOŽEC, RUMENOKOŽEC, BASK) in spodbuja učence k določanju njihove vloge (tj. ali z njimi poimenujemo rasno ali narodnostno pripadnost), nato pa še k njihovem zapisu s pisanimi črkami. Učenci naj še enkrat preberejo drugo poved iz prve naloge in v pogovoru pojasnijo rabo vseh treh velikih začetnic.
3.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno – preberejo naj dani besedi in se pripravijo na pogovor. Učitelj naj vodi pogovor o zapisu danih besed; učence naj spodbuja k pojasnjevanju odgovora – usmerja naj jih v opisovanje poimenovalne vloge danih besed.

Ciljna tema tretjega podpoglavja: Imena pripadnikov gibanj, nazorov, organizacij, društev ...

Imena pripadnikov gibanj, nazorov, ver, organizacij, društev, strank, podjetij, redov ... pišemo z malo začetnico (npr. *komunist, protestant, kristjan, budist, demokrat, apezejevec, frančiškan, vajevec, nobelovec, litostrojčan*).

Opozorilo: Učenci se srečujejo s temi imeni tudi pri drugih predmetih (npr. pri zgodovini), in sicer kot njihovi bralci in pisci – pri pisanju jim povzročajo težave predvsem

- imena pripadnikov ver in redov (tako npr. pišejo *Kristjan* nam. prav: *kristjan*; *Frančiškan* nam. prav: *frančiškan*) ter
- tista tovrstna imena, ki so tvorjena iz stvarnih lastnih imen – ker imajo stvarna lastna imena veliko začetnico, tako pišejo tudi izpeljana imena njihovih pripadnikov (prim. *Nobelova nagrada* → *Nobelovci* /prav: *nobelovci*/, *Vaje* → *Vajevci* /prav: *vajevci*/, *Litostroj* → *Litostrojčan* /prav: *litostrojčan*/).

Učitelj naj učencem pove, da so se slovenski jezikoslovci (tvorci Slovenskega pravopisa 2001) dogovorili, da se imena pripadnikov gibanj, nazorov, ver, redov, organizacij ... pišejo z malo začetnico, zato moramo ta pravila upoštevati.

Po učnem načrtu naj bi ta občna imena obravnavali samo učenci z višje ravni; tem usmeritvam smo sledile tudi avtorice delovnega zvezka.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.–3.	Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo naloge. Rešitve naj preverijo v priloženem snopiču. Za razvedrilo naj si ogledajo obe ilustraciji v tem podpoglavju in ju komentirajo.
4.	Učenci naj to nalogo rešijo doma. V šoli naj primerjajo svoje rešitve s sošolčevimi; če je potrebno, pa še z rešitvami v priloženem snopiču. Nato naj poročajo učitelju o svojih težavah pri reševanju oz. o napačnih rešitvah in o tem, kako bi se jim lahko izognili.

Ciljna tema četrtega podpoglavja: Imena praznikov.

Imena praznikov pišemo z malo začetnico (npr. *božič, novo leto, silvestrovo, valentinovo, velika noč, praznik dela*) – izjemi sta dve, in sicer *Prešernov dan* in *Marijino vnebovzetje* (ker sta *Prešernov* in *Marijino* svoji pridevnika, tvorjena iz lastnega imena bitja).

Opozorilo: Učenci so se s pisanjem praznikov srečali že v 4. in 6. razredu (prim. enoto Izgovorim, napišem, preberem v DZ za 4. razred in Iz male ne zraste velika v DZ za 6. razred), vendar verjetno še vedno delajo napake – napačno pišejo predvsem imena cerkvenih praznikov (npr. *Božič* /nam. *božič*/, *Velika noč* /nam. *velika noč*/) ter *Novo leto* (nam. *novo leto*), *Silvestrovo* (nam. *silvestrovo*) in *Valentino* (nam. *valentino*); do teh napak prihaja zlasti pod vplivom napačnih zapisov praznikov na voščilnicah, prazničnih javnih napisih ipd.

Zato naj učitelj učencem pove,

- da so se slovenski jezikoslovci (tvorci Slovenskega pravopisa 2001) dogovorili, da se imena praznikov (razen dveh) pišejo z malo začetnico, in
- da žal mnogo Slovencev ne upošteva tega pravopisnega pravila (večinoma zato, ker ga ne pozna).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno – preberejo naj besedilo in razmislijo o vprašanjih iz te naloge; nato naj pravilno in s pisanimi črkami prepisujejo besedilo. Svoj prepis besedila naj primerjajo s sošolčevim. Nato naj sodelujejo v pogovoru (tega naj vodi učitelj z vprašanjema iz te naloge); na koncu naj poročajo še o svojem prepisu napačnega besedila.
2.–3.	Učenci naj rešujejo nalogi samostojno. Rešitve naj se preverijo frontalno. Učitelj naj učencem na koncu pove, da z veliko začetnico pišemo dva praznika – poleg <i>Prešernovega dne</i> tudi <i>Marijino vnebovzetje</i> . Nato naj na tablo napiše dvojici <i>Prešernov dan</i> – <i>Prešernov sin</i> in <i>Marijino vnebovzetje</i> – <i>Marijino dete</i> ; učence naj spodbuja k prepoznavanju pomena in tvorjenosti danih pridevnikov (tj. svojina, tvorjenka iz lastnega imena bitja).

Ciljna tema petega podpoglavja: Imena priznanj in nagrad.

Imena priznanj in nagrad pišemo z malo začetnico (npr. *viktor*, *oskar*, *kresnik*, *zlato cepin*, *zlato znak svobode*, *zlata lisica*) – razen če se ne začenjajo s svojilnim pridevnikom iz lastnega imena (npr. *Prešernova nagrada*, *Cankarjevo priznanje*, *Boršnikov prstan*, *Bloudkova plaketa*).

Opozorilo: Veliko učencev piše vsa imena nagrad in priznanj z veliko začetnico – tako pišejo npr. pod vplivom javnih obvestil in poročil, katerih tvorci ne poznajo pravil o pisanju teh imen.

Zato naj učitelj učencem pove, da so se slovenski jezikoslovci (tvorci Slovenskega pravopisa 2001) dogovorili, da se imena nagrad in priznanj načeloma pišejo z malo začetnico – razen če se ne začenjajo s svojilnim pridevnikom, tvorjenim iz lastnega imena.

Po učnem načrtu naj bi ta občna imena obravnavali samo učenci s srednje in višje ravni; tem usmeritvam smo sledile tudi avtorice delovnega zvezka.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	Učenci naj samostojno rešujejo nalogo – preberejo naj povedi in se ob napisanih vprašanjih pripravijo na pogovor. Učitelj naj vodi pogovor z vprašanjema iz te naloge; odgovor na drugo vprašanje naj izbrani učenec poišče v Slovenskem pravopisu 2001, poglavje Male črke, str. 18–21, § 152.

2.	Učenci naj samostojno rešujejo nalogo; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga – npr. tako, da s tiskanimi črkami napiše na tablo nekaj imen nagrad (npr. CANKARJEVO PRIZNANJE, ZLATALISICA, KRISTALNI GLOBUS, BENEŠKI LEV, STEFANOVO PRIZNANJE, PREŠERNOVA NAGRADA, VEGOVO PRIZNANJE) in naroči učencem, naj v delovni zvezek s pisanimi črkami prepisejo tisto ime, ki se začneja z veliko začetnico. Rešitve naj se preverijo frontalno; učitelj naj piše na tablo rešitve učencev ter jih nato spodbuja k prepoznavanju pomena in tvorjenosti danih pridevnikov (tj. svojina, tvorjenka iz lastnega imena bitja) ter k pogovoru o tem, za katere dosežke je podeljeno katero priznanje oz. nagrada.
3.	Učenci naj samostojno rešujejo nalogo. Svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi; če je potrebno, pa tudi z rešitvami v priloženem snopiču. Učitelj naj preveri njihovo razumevanje tega pravopisnega pravila tako, da jim naroči, naj doma iz časopisov/revij prepisejo obe vrsti imen nagrade oz. priznanja, tj. enega z malo začetnico in enega z veliko začetnico. Učenci naj nato v šoli prepisejo imeni na tablo ali na plakat ter si ogledajo in presoajo zapise sošolcev.

Ciljna tema šestega podpoglavja: Imena zgodovinskih dogodkov.

Imena zgodovinskih dogodkov pišemo z malo začetnico (npr. *prva svetovna vojna*, *francoska revolucija*, *vseslovenski kmečki upor*).

Opozorilo: Učenci se srečujejo s temi imeni tudi pri drugih predmetih (npr. pri zgodovini), in sicer kot njihovi bralci in pisci; pri pisanju jim povzročajo težave predvsem tista tovrstna imena, ki so tvorjena iz zemljepisnih lastnih imen – ker imajo zemljepisna lastna imena veliko začetnico, tako pišejo tudi izpeljana imena zgodovinskih dogodkov, npr. *Francija* → *Francoska revolucija* (nam. *francoska revolucija*), *Dražgoše* → *Dražgoška bitka* (nam. *dražgoška bitka*), *Varšava* → *Varšavska vstaja* (nam. *varšavska vstaja*).

Učitelj naj učencem pove, da so se slovenski jezikoslovci (tvorci Slovenskega pravopisa 2001) dogovorili, da se imena zgodovinskih dogodkov pišejo z malo začetnico, zato moramo ta pravila upoštevati.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	Učenci naj rešujejo nalogo samostojno – preberejo naj povedi ter pisno odgovorijo na obe vprašanji. Rešitvi naj se preverita frontalno; odgovor na drugo vprašanje naj izbrani učenec poišče v Slovenskem pravopisu 2001, poglavje Male črke, str. 18–21, § 149.
2.–3.	Učenci naj nalogo rešujejo samostojno; svoje rešitve naj najprej primerjajo s sošolčevimi, nato naj javno poročajo o njih.

Ciljna tema sedmega podpoglavja: Imena obdobj in gibanj.

Imena obdobj in gibanj pišemo z malo začetnico (npr. *antika*, *renesansa*, *fašizem*, *protestantizem*, *srednji vek*).

Opozorilo: Učenci se srečujejo s temi imeni tudi pri drugih predmetih (npr. pri zgodovini, glasbeni in likovni vzgoji), in sicer kot njihovi bralci in pisci; pogosto jih napišejo narobe, tj. z veliko začetnico (npr. *Antika* nam. prav: *antika*).

Učitelj naj učencem pove, da so se slovenski jezikoslovci (tvorci Slovenskega pravopisa 2001) dogovorili, da se imena obdobj in gibanj pišejo z malo začetnico, zato moramo ta pravila upoštevati.

Po učnem načrtu naj bi ta občna imena obravnavali samo učenci s srednje in višje ravni; tem usmeritvam smo sledile tudi avtorice delovnega zvezka.

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	Učenci naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (npr. tako, da jih spodbuja k razmišljanju o tem, kako so ta imena napisana v učbeniku za zgodovino). Svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču. Nato naj poročajo učitelju o svojih težavah pri reševanju in o napačnih rešitvah ter o razlogih zanje.
2.	V dvojicah naj rešijo tudi to nalogo. Rešitve naj se preverijo frontalno. Učitelj naj spodbuja učence k razmišljanju o neizbranih rešitvah (npr. o tem, kako jih pišemo).
3.–4.	Učenci naj nalogi rešujejo samostojno. Svoje rešitve naj primerjajo s sošolčevimi, nato pa še z rešitvami v priloženem snopiču. Nato naj poročajo učitelju o svojih težavah pri reševanju in o napačnih rešitvah ter o razlogih zanje. Na koncu naj učitelj narekuje učencem tiste primere, ki jih na začetku učne enote <i>Mala, ne pa velika</i> napisal na tablo. Učenci naj pišejo po nareku v zvezek, nato pa še postopoma na tablo. Učitelj naj učencem predstavi rezultate analize rešitev, ki so mu jih učenci na listih oddali po t. i. motivacijskem uvodu (učencem naj pove, koliko jih je pravilno napisalo 1., 2. ... primer); nato naj vodi pogovor o tem, ali so se učenci v prvih sedmih poglavjih naučili kaj novega oz. ali delajo zdaj manj napak kot na začetku.

Ciljna tema osmega podpoglavja: Občna imena, nastala iz lastnih imen.

Rastline, predmete in pojme pogosto poimenujemo z imeni, s katerimi sicer poimenujemo ljudi (prim. *jurček, matevž, mariborčan, francoz, abraham, silvester, amper*). Ker pa z njimi v teh primerih ne poimenujemo posameznega predstavnika, temveč vrsto, to niso več lastna imena, temveč so občna imena. Zato jih pišemo z malo začetnico.

Opozorilo: Učenci pogosto ne vedo, da z danim imenom ne poimenujemo posameznika, temveč vrsto (torej da dano ime ni več lastno, ampak je občno), zato ga pišejo z veliko začetnico (npr. *Ob srečanju z Abrahamom ti iskreno čestitamo* – nam. prav: *Ob srečanju z abrahamom ti iskreno čestitamo*).

Naloge v delovnem zvezku so zato sestavljene in razvrščene tako, da učenci

- prepoznajo različen pomen enakozvočnih lastnih in občnih imen,
- prepoznajo, kdaj je enakozvočnica občno ime in kdaj je lastno ime (tj. ločijo poimenovalno vlogo občnih imen, nastalih iz lastnih, in poimenovalno vlogo lastnih imen),
- prepoznajo in si uzavestijo različno pisanje občnih imen, nastalih iz lastnih, in lastnih imen (tj. prvo z malo začetnico, drugo z veliko začetnico).

Št. naloge	Didaktični nasveti za delo v posameznih nalogah
1.	<p>Učenci naj najprej preberejo »strip« na robu naloge in ga komentirajo. Učitelj naj jim naroči, naj v besedilih v oblaki obkrožijo enako besedo in povedo, kaj pomeni v prvem oblaku in kaj v drugem; nato naj opazujejo še njun zapis in ga opišejo.</p> <p>Potem naj preberejo povedi in vprašanja iz 1. naloge ter se pripravijo na pogovor.</p> <p>Učitelj naj vodi pogovor z vprašanji iz te naloge.</p> <p>Zadnji del prve naloge lahko učenci rešijo ustno (nam. pisno); pri razlagi občnih imen, nastalih iz lastnih imen, si lahko pomagajo s SSKJ, s slovarskim delom Slovenskega pravopisa 2001 ali z Leksikonom imen.</p>
2.	<p>Učenci naj najprej preberejo »strip« na robu naloge in ga komentirajo.</p> <p>Nato naj samostojno rešujejo nalogo; učitelj naj spremlja njihovo delo in jim po potrebi pomaga (npr. tako, da jih opozori na navodilo v oklepajih).</p> <p>Rešitve naj se preverijo frontalno; učitelj naj ob vsaki rešitvi spodbuja učence k pojasnjevanju rešitve (npr. z razlaganjem pomena pravopisno popravljene besede).</p>
3.	<p>Učenci naj samostojno rešijo nalogo; svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču.</p> <p>Učitelj naj preveri njihovo razumevanje tega pravopisnega pravila tako, da na tablo s tiskanimi črkami napiše dvojice enakozvočnic (npr. JEŽ – JEŽ, SILVESTER – SILVESTER, ŠTAJERKA – ŠTAJERKA) in naroči učencem, naj jih uporabijo v povedih.</p> <p>Nato naj si učenci izmenjajo rešitve, jih presojujejo in se o njih pogovorijo. Na koncu naj učitelj individualno preveri rešitve.</p>

Učenčevo samovrednotenje

Kaj je bil cilj te enote?

Pojasni, zakaj pišemo

- meščan in vaščan z malo začetnico,
- belec in mulat z malo začetnico,
- demokrat in budist z malo začetnico,
- božič z malo začetnico, Prešernov dan pa z veliko,
- kresnik z malo začetnico, Prešernova nagrada pa z veliko,
- francoska revolucija z malo začetnico,
- antika z malo začetnico.

Povej, v katerem primeru je beseda jurček napisana z veliko začetnico in v katerem je z malo.

Kaj si delal v tej enoti?

Kaj si delal brez težav?

S čim si imel težave?

Kaj bi rad izboljšal?

Kako si sodeloval s sošolci?

Kako si sodeloval z učiteljem?

Učiteljevo samovrednotenje

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Predlog nalog za preverjanje

1. Povedi dopolni z besedami v oklepaju. Piši s pisanimi črkami.

V ZDA je največ prebivalcev (BELCEV) _____ (ok. 80 %), sledijo jim (ČRNCI) _____ (ok. 12 %), prebivalci iz Latinske Amerike (ok. 8 %) in iz Azije (ok. 2 %).

Kdo so bili prvotni (MEŠČANI) _____? Prebivalci utrjenih mest, ki so nastala okrog trdnjav.

Na (PLEBISCITU) _____, ki je potekal 23. 12. 1990, je 88,5 % vseh volilnih upravičencev glasovalo za samostojnost in neodvisnost Slovenije.

Slovenija je razglasila državno (SAMOSTOJNOST) _____ 25. 6. 1991.

Z (OSAMOSVOJITVIJO) _____ in mednarodnim priznanjem smo Slovenci dosegli suverenost, postali smo narod z lastno državo.

V čem so se razlikovali (KMEČKI UPORI) _____ 1. 1478, 1515, 1573, 1713?

Kaj je bil vzrok za (KRIŽARSKÉ VOJNE) _____?

V času (FRANCOSKE REVOLUCIJE) _____ (l. 1789) smo bili Slovenci pod avstrijsko oblastjo.

Pri nas se je (DRUGA SVETOVNA VOJNA) _____ začela aprila 1941.

2. Imena praznikov prepisi s pisanimi črkami.

1. IN 2. JANUAR	NOVO LETO	_____
8. FEBRUAR	PREŠERNOV DAN	_____
MARCA ALI APRILA	VELIKA NOČ	_____
MARCA ALI APRILA	VELIKONOČNI PONEDELJEK	_____
27. APRIL	DAN UPORA PROTI OKUPATORJU	_____
1. IN 2. MAJ	PRAZNIK DELA	_____
25. JUNIJ	DAN DRŽAVNOSTI	_____
15. AVGUST	MARIJINO VNEBOVZETJE	_____
31. OKTOBER	DAN REFORMACIJE	_____
1. NOVEMBER	DAN SPOMINA NA MRTVE	_____
25. DECEMBER	BOŽIČ	_____
26. DECEMBER	DAN SAMOSTOJNOSTI IN ENOTNOSTI	_____

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

3. Vstavi ustrezno začetnico.

Na volitvah so dobili enako število glasov _____emokrati in _____iberalci. (d/D, L/l)

Poleg _____atoličanov so v državi tudi _____ravoslavni in _____uslimani. (k/K, p/P, m/M)

Valentin Vodnik je bil _____azsvetljenec, France Prešeren pa _____omantik. (r/R)

Na OŠ Prežihovega Voranca v Ljubljani so se sestali _____režihovci iz vse Slovenije. (p/P)

_____ašisti so bili skrajni _____acionalisti. (f/F, n/N)

Slovenski jezik preučujejo _____lovenisti, slovanske jezike _____lavisti, germanske _____ermanisti, roman-
ske pa _____omanisti. (s/S, s/S, g/G, r/R)

Pripadniki mirovnih gibanj so _____acifisti. (p/P)

V nekdanjem samostanu _____ominikancev na Ptuju sta muzej in knjižnica. (d/D)

4. Podčrtaj pravilno zapisano besedo/-i/-e.

Ameriška akademija za film podeljuje oskarje / Oskarje že od leta 1928.

Ali veste, kdo je dvakrat prejel prešernovo nagrado / Prešernovo nagrado?

Smučarke v svetovnem pokalu vsako zimo na Pohorju tekmujejo za Zlato lisico / zlato lisico.

Koliko zlatih olimpijskih medalj / Olimpijskih medalj ima Slovenija?

Predsednik države je profesorju podelil zlati znak svobode / Zlati znak svobode, najvišje državno
odlikovanje Republike Slovenije.

Letošnje plečnikovo nagrado / Plečnikovo nagrado bodo podelili v Narodni galeriji v Ljubljani.

Kdo je bil Vega, po katerem se imenuje vegovo priznanje / Vegovo priznanje za znanje iz matematike?

5. Če je napačna začetnica v podčrtanih besedah, jo popravi.

Pohorski skrilavci so nastali v paleozoiku.

Najpomembnejši slovenski predstavnik Romantike je Prešeren.

V čem je bila Protireformacija pomembna za Slovence?

Kdaj se je začelo slovensko narodno prebujenje?

Kakšne so bile šole v Srednjem Veku?

Navedi glavne značilnosti Renesanse v umetnosti.

Katere smeri Reformacije poznaš?

S pojavom Zgodnjega fevdalizma je plemstvo začelo izgubljati svoj pomen.

Kakšna je bila kultura v dobi razvitega Fevdalizma?

Predstavniki Moderne so štirje slovenski književniki: Kette, Murn, Cankar in Župančič.

V istem času se je v slikarstvu razvil Impresionizem.

6. Podčrtaj občna imena, izpeljana iz lastnih imen, in razloži njihov pomen.

Moj sošolec Andrej z Vrhnike se vozi od doma v šolo v Ljubljano in iz šole domov z vrhničanom.

S furlanko je nasekal drva. _____

Katero ovojnico želite? Pravokotno, kvadratno ali amerikanko? _____

Pravijo, da so štajerke dobre nesnice. _____

Ko sem bila še otrok, smo se greli z gašperčkom. _____

Predlog učnih priprav

1 Predlog učne priprave za učno uro

1. Živijo, Nina!

(2./srednja raven)

Učni predmet:	slovenščina
Šola:	OŠ Antona Martina Slomška, Vrhnika
Učitelj:	Vanja Kavčnik Kolar (<i>prirejeno</i>)
Razred:	8. 2./srednja raven
Datum:	
Tematski sklop:	Pogovarjanje
Ciljna tema:	jezikovne družine
Učna ura:	5.
Operativni cilji:	<ul style="list-style-type: none"> – poimenovanje treh večjih jezikovnih družin v Evropi in nekaj njihovih članov, – umeščanje slovenščine med slovanske jezike, – raba velike začetnice v imenih držav in pripadnikov narodnosti, – raba male začetnice v imenih jezikov
Učne metode:	pogovor, poslušanje/gledanje, razlaganje, utemeljevanje
Učne oblike:	individualna, frontalna, delo v dvojicah
Učni pripomočki in sredstva:	<ul style="list-style-type: none"> – delovni zvezek (N. Cajhen idr.: Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8, Založba Rokus, 2004), – N. Cajhen idr. (2004): Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8, rešitve, Založba Rokus, – računalnik
Medpredmetne povezave:	tuji jeziki
Viri in literatura:	<ul style="list-style-type: none"> – D. Kapko idr. (2005): Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7–9 , Priročnik za učitelje 8, Založba Rokus. – D. Kapko idr. (2005): Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7–9 , Zgoščenka 8, Založba Rokus.

Faza	Dejavnosti učitelja	Dejavnosti učenca
UVODNA MOTIVACIJA	Učence povabim v računalniško učilnico (z dostopom do medmrežja). Naročim jim, naj po dvojezičnih spletnih slovarjih evropskih jezikov iščejo tujejezične ustreznice slovenske besede <i>brat</i> . (Pomoč: brother (angl.), bratr (češ.), Bruder (nem.), frere (fran.), fray (špan.), frater (lat.), brat (rus., hrv., polj.), broder (dan., šved.), veli (fin.), fiver (madž.), bror (norv.), broeder (niz.), vend (est.), fratello (italij.). Nato jih spodbujam k javni predstavitvi rešitev.	Po dvojezičnih spletnih slovarjih evropskih jezikov iščejo tujejezične ustreznice slovenske besede <i>brat</i> . Besede si prepišejo v zvezek. Glasno berejo besede in jih pišejo na tablo.
	Ob besedah, napisanih na tabli, jim postavim naslednji vprašnji: – Katere besede so si med seboj podobne? – Kaj lahko sklepamo po tej njihovi podobnosti?	Učenci odgovorijo na vprašnji in utemeljujejo svoje odgovore.
GLEĐANJE IN POSŁUŠANJE	Učencem napovem ponovni ogled posnetega pogovora in jim naročim, naj si pred ogledom preberejo navodilo in preglednico v 1. nalogi v DZ (na str. 13) ter naj med ogledom ravnajo po navodilu (tj. naj dopolnjujejo preglednico).	Učenci si preberejo navodilo in si ogledajo preglednico ter se pripravijo na poslušanje in na dopolnjevanje preglednice.
	Pokažem posnetek; če je treba, vmes učence spodbujam k dopolnjevanju preglednice.	Učenci gledajo posnetek in vmes dopolnjujejo preglednico.
	Po ogledu naročim učencem, naj do konca dopolnijo preglednico – to lahko delajo v dvojicah.	Dopolnjujejo preglednico (po želji tudi v dvojicah).
ANALIZA	Nato učence opozorim še na pripeto pravopisno pravilo ob preglednici ter jim naročim, naj pogledajo, ali so besede v preglednici napisane prav.	Preberejo pripeto pravopisno pravilo in ga upoštevajo pri pregledovanju svojih rešitev.
	Frontalno preverim rešitve; učence spodbujam tudi k opisovanju zapisa danih besed.	Učenci javno sporočajo svoje rešitve in opisujejo njihov zapis.
	Nato jim naročim, naj pisno rešijo še 2. in 3. nalogo. Rešitve preverim frontalno.	Učenci ravnajo po navodilih. Nato sodelujejo pri frontalnem preverjanju rešitev.
	Učencem naročim, naj si ogledajo zemljevid na str. 14 in ustno odgovorijo na prvo vprašanje. Nato vodim pogovor o vlogi posamezne barve, o državah, v katerih govorijo dano jezikovno družino, ipd.	Ogledajo si zemljevid in odgovarjajo na vprašanja.
NOVE NALOGE IN SINTEZA	Potem jim naročim, naj rešijo zadnji del 4. naloge. Rešitve preverim frontalno.	Ravnajo po navodilu. Sodelujejo pri frontalnem preverjanju rešitev; svoje rešitve tudi pojasnjujejo.
	Učencem naročim, naj doma rešijo 5., 6. in 7. ter 10. in 13. nalogo.	Poslušajo navodilo za domače delo; če je potrebno, me kaj vprašajo ipd.

Analiza dela

Kateri cilji niso bili uresničeni? Zakaj?	
Kaj bi bilo treba spremeniti?	
Kaj je bilo zelo učinkovito?	
Drugo:	

2

Predlog učne priprave za učno uro

3. Prva priznana slovenska slikarka

(1./nižja raven)

Učni predmet:	slovenščina
Šola:	OŠ Danile Kumar, Ljubljana
Učitelj:	Karmen Bizjak Merzel (<i>prirejeno</i>)
Razred:	8. 1./nižja raven
Datum:	
Tematski sklop:	Prva priznana slovenska slikarka
Ciljna tema:	pripoved o življenju osebe
Učna ura:	1.
Operativni cilji:	<ul style="list-style-type: none"> – branje pripovedi o življenju osebe, – razumevanje besedila (tj. prepoznavanje teme, bistvenih in manj bistvenih podatkov), – pomnjenje podatkov, – najdenje v besedilu, – prepoznavanje značilne zgradbe pripovedi o življenju osebe, – prepoznavanje značilnih jezikovnih prvin v pripovedi o življenju osebe
Učne metode:	pogovor, delo z besedilom, opazovanje, razlaganje, vrednotenje, pojasnjevanje
Učne oblike:	individualna, frontalna, delo v dvojicah
Učni pripomočki in sredstva:	<ul style="list-style-type: none"> – delovni zvezek (N. Cajhen idr.: Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8, Založba Rokus, 2004), – N. Cajhen idr. (2004): Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8, Rešitve, Založba Rokus, – reprodukcije umetniških slik Ivane Kobilca, – SSKJ
Medpredmetne povezave:	likovna vzgoja
Viri in literatura:	<ul style="list-style-type: none"> – D. Kapko idr. (2005): Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7–9, Priročnik za učitelje 8, Založba Rokus. – D. Kapko idr. (2005): Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7–9, Zgoščenka 8, Založba Rokus.

Potek pedagoškega sporazumevanja

Faza	Dejavnosti učitelja	Dejavnosti učencev
UVODNA MOTIVACIJA	Na plakat prilepim nekaj reprodukcij umetniških slik Ivane Kobilce. Učencem naročim, naj jih opazujejo.	Opazujejo reprodukcije umetniških slik.
	Vodim pogovor z vprašanji: – Kako se imenuje avtorica slik? – Kdaj je živel? – Ali kdo ve kaj o njenem življenju? – Ali kdo pozna katero njeno delo? – Kje ste ga videli?	Sodelujejo v pogovoru – odgovarjajo na vprašanja.
	Na plakat pritrdim lističe; na njih so s tiskanimi črkami napisani naslovi umetniških slik Ivane Kobilce (<i>LIKARICE, KOFETARICA, POLETJE, OTROCI V TRAVI ...</i>). Izberem učence in jim naročim, naj pritrdijo naslove k ustrezni sliki.	Opazujejo slike in lističe z naslovi. Izbrani učenci pritrdijo naslove k ustreznim slikam.
	Učencem naročim, naj na list papirja/v zvezek s pisanimi črkami napišejo naslove umetniških slik. Nato jih pozovem, naj v dvojicah preverijo svoje zapise in jih pojasnijo. Izberem učenca in mu naročim, naj javno poroča o zapisu.	Samostojno napišejo naslove umetniških slik. V dvojicah preverijo zapise in jih pojasnjujejo. Izbrani učenec javno poroča o zapisu.
BRANJE BESEDILA	Pozovem učence, naj tiho preberejo besedilo iz 1. naloge.	Tiho berejo besedilo.
	Učencem svetujem, naj preletijo vprašanja iz 2. naloge in ob tem razmišljajo, ali bi nanje znali odgovoriti. Nato jim naročim, naj besedilo še enkrat preberejo.	Preletijo vprašanja in razmišljajo, ali bi nanje znali odgovoriti. Nato še enkrat preberejo besedilo.
ANALIZA	Vodim javni pogovor z vprašanji iz 2. naloge.	Sodelujejo v pogovoru.
	Spodbudim učence, naj razmišljajo o pomenu besed iz 3. naloge in ga nato javno predstavijo. Če katere besede ne pozna nihče, naj si izbrani učenec pomaga s SSKJ in nato javno poroča o svojih ugotovitvah.	Razmišljajo o pomenu danih besed in ga javno predstavijo. Po potrebi iščejo razlago pomena besede/besed v SSKJ in poročajo o svojih ugotovitvah.
	Učencem naročim, naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo 6. nalogo (en član dvojice naj ima odprto stran z izhodiščnim besedilom, drugi pa stran s preglednico); svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču. Ko končajo delo vse dvojice, naj javno poročajo o svojih težavah pri reševanju naloge in o svojih napakah.	Razdelijo se v dvojice in rešujejo 6. nalogo. Rešitve preverijo v priloženem snopiču. Javno poročajo o svojih težavah pri reševanju naloge in o svojih napakah.
NOVE NALOGE	Učencem naročim, naj doma rešijo 4. in 5. nalogo ter prvi del 7. naloge (tj. nad nepopolnim besedilom na zeleni podlagi). (Če je potrebno, v šoli pod mojim vodstvom poiščejo prve 4 glagole in jih prepisejo.)	Poslušajo navodilo za domače delo; če želijo, me kaj vprašajo oz. prosijo za dodatna pojasnila.

Analiza dela

Kateri cilji niso bili uresničeni? Zakaj?	
Kaj bi bilo treba spremeniti?	
Kaj je bilo zelo učinkovito?	
Drugo:	

3

Predlog učne priprave za učno uro

3. Prva priznana slovenska slikarka

(2./srednja raven)

Učni predmet:	slovenščina
Šola:	OŠ Danile Kumar, Ljubljana
Učitelj:	Karmen Bizjak Merzel (<i>prirejeno</i>)
Razred:	8. 2./srednja raven
Datum:	
Tematski sklop:	Prva priznana slovenska slikarka
Ciljna tema:	pripoved o življenju osebe
Učna ura:	1.
Operativni cilji:	<ul style="list-style-type: none"> – branje pripovedi o življenju osebe, – razumevanje besedila (tj. prepoznavanje teme, bistvenih in manj bistvenih podatkov), – pomnjenje podatkov, – najdenje v besedilu, – prepoznavanje značilne zgradbe pripovedi o življenju osebe, – prepoznavanje značilnih jezikovnih prvin v pripovedi o življenju osebe, – povzemanje značilnosti pripovedi o življenju osebe, – ločevanje pripovedi o življenju osebe od opisa osebe, – poročanje o težavah pri reševanju nalog in o svojih napakah, – pojasnjevanje svojih rešitev
Učne metode:	pogovor, delo z besedilom, opazovanje, razlaganje, primerjanje, vrednotenje, pojasnjevanje
Učne oblike:	individualna, frontalna, delo v dvojicah
Učni pripomočki in sredstva:	<ul style="list-style-type: none"> – delovni zvezek (N. Cajhen idr.: Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8, Založba Rokus, 2004), – N. Cajhen idr. (2004): Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8, Rešitve, Založba Rokus, – reprodukcije umetniških slik Ivane Kobilca, – SSKJ
Medpredmetne povezave:	likovna vzgoja
Viri in literatura:	<ul style="list-style-type: none"> – D. Kapko idr. (2005): Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7–9, Priročnik za učitelje 8, Založba Rokus. – D. Kapko idr. (2005): Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7–9, Zgoščenka 8, Založba Rokus.

Faza	Dejavnosti učitelja	Dejavnosti učencev
UVODNA MOTIVACIJA	Na plakat prilepim nekaj reprodukcij umetniških slik Ivane Kobilce. Učencem naročim, naj jih opazujejo.	Opazujejo reprodukcije umetniških slik.
	Vodim pogovor z vprašanji: – Kako se imenuje avtorica slik? – Kdaj je živel? – Ali kdo ve kaj o njenem življenju? – Ali kdo pozna katero njeno delo? – Kje ste ga videli?	Sodelujejo v pogovoru – odgovarjajo na vprašanja.
	Na plakat pritrdim lističe; na njih so s tiskanimi črkami napisani naslovi umetniških slik Ivane Kobilce (<i>LIKARICE, KOFETARICA, POLETJE, OTROCI V TRAVI</i> ...). Izberem učence in jim naročim, naj pritrdijo naslove k ustrezni sliki; te naj nato s pisanimi črkami prepisejo na tablo.	Opazujejo slike in lističe z naslovi. Izbrani učenci pritrdijo naslove k ustreznim slikam; nato jih s pisanimi črkami prepisejo na tablo.
BRANJE BESEDILA	Pozovem učence, naj tiho preberejo besedilo iz 1. naloge.	Tiho berejo besedilo.
	Učencem svetujem, naj preletijo vprašanja iz 2. naloge in ob tem razmišljajo, ali bi nanje znali odgovoriti. Nato jim naročim, naj besedilo še enkrat preberejo.	Preletijo vprašanja in razmišljajo, ali bi nanje znali odgovoriti. Nato še enkrat preberejo besedilo.
ANALIZA	Vodim javni pogovor z vprašanji iz 2. naloge.	Sodelujejo v pogovoru.
	Spodbudim učence, naj razmišljajo o pomenu besed iz 3. naloge in ga nato javno predstavijo. Če katere besede ne pozna nihče, naj si izbrani učenec pomaga s SSKJ in nato javno poroča o svojih ugotovitvah.	Razmišljajo o pomenu danih besed in ga javno predstavijo. Po potrebi iščejo razlago pomena besede/besed v SSKJ in poročajo o svojih ugotovitvah.
	Učencem naročim, naj samostojno rešujejo 4. in 5. nalogo ter prvi del 7. naloge (tj. nad nepopolnim besedilom na zeleni podlagi). Rešitve preverim frontalno.	Delajo po navodilih.
SINTEZA	Učencem naročim, naj se razdelijo v dvojice in tako dopolnijo besedilo v drugem delu 7. naloge (na zeleni podlagi). Rešitve preverim frontalno.	Delajo po navodilih.
NOVE NALOGE	Učencem naročim, naj doma rešijo 6. in 15. nalogo.	Poslušajo navodilo za domače delo; če želijo, me kaj vprašajo.

Analiza dela

Kateri cilji niso bili uresničeni? Zakaj?	
Kaj bi bilo treba spremeniti?	
Kaj je bilo zelo učinkovito?	
Drugo:	

4

Predlog učne priprave za učno uro

3. Prva priznana slovenska slikarka

(3./višja raven)

Učni predmet:	slovenščina
Šola:	OŠ Danile Kumar, Ljubljana
Učitelj:	Karmen Bizjak Merzel (<i>prirejeno</i>)
Razred:	8. 3./višja raven
Datum:	
Tematski sklop:	Prva priznana slovenska slikarka
Ciljna tema:	pripoved o življenju osebe
Učna ura:	1.
Operativni cilji:	<ul style="list-style-type: none"> – branje pripovedi o življenju osebe, – razumevanje besedila (tj. prepoznavanje teme, bistvenih in manj bistvenih podatkov), – pomnjenje podatkov, – najdenje v besedilu, – prepoznavanje značilne zgradbe pripovedi o življenju osebe, – prepoznavanje značilnih jezikovnih prvin v pripovedi o življenju osebe, – povzemanje značilnosti pripovedi o življenju osebe, – ločevanje pripovedi o življenju osebe od opisa osebe, – presojanje sošolčeve ustne obnove besedila, – utemeljevanje svojega mnenja, – poročanje o težavah pri reševanju nalog in o svojih napakah, – pojasnjevanje svojih rešitev, – uporaba pridobljenega znanja – tvorjenje pisnih/ustnih pripovedi o življenju osebe
Učne metode:	pogovor, delo z besedilom, opazovanje, razlaganje, primerjanje, vrednotenje, pojasnjevanje
Učne oblike:	individualna, frontalna, delo v dvojicah
Učni pripomočki in sredstva:	<ul style="list-style-type: none"> – delovni zvezek (N. Cajhen idr.: Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8, Založba Rokus, 2004), – N. Cajhen idr. (2004): Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8, Rešitve, Založba Rokus, – reprodukcije umetniških slik Ivane Kobilca, – povečana fotografija Ivane Kobilca, – SSKJ
Medpredmetne povezave:	likovna vzgoja
Viri in literatura:	<ul style="list-style-type: none"> – D. Kapko idr. (2005): Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7–9, Priročnik za učitelje 8, Založba Rokus. – D. Kapko idr. (2005): Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7–9, Zgoščenka 8, Založba Rokus.

Potek pedagoškega sporazumevanja

Faza	Dejavnosti učitelja	Dejavnosti učencev
UVODNA MOTIVACIJA	Na plakat prilepim povečano sliko Ivane Kobilca. Nato vodim pogovor z vprašanji: – Kdo je ženska, ki je upodobljena na sliki? – Kaj je bila po poklicu? – Kdaj je živel? – Ali kdo ve kaj o njenem življenju? – Ali kdo pozna katero njeno delo? – Kje ste ga videli?	Sodelujejo v pogovoru – odgovarjajo na vprašanja.
	Učencem pokažem reprodukcije slik I. Kobilce (npr. Kofetarica, Likarice, Poletje, Mak, V lopi, Pri vodnjaku, Pri šivanju, Tulipani) in jim naročim, naj povedo naslove slik (če imajo težave, jim pomagam), nato pa naj te napišejo v zvezek s pisanimi črkami. Enega od učencev pozovem, naj pove, s katero začetnico je napisal imena/naslove slik in v katerih primerih bi te besede napisal z malo začetnico.	Ogledajo si reprodukcije slik, jih poimenujejo in nato ta imena (te naslove) napišejo v zvezek s pisanimi črkami. Izbrani učenec pojasni rabo velike oz. male začetnice.
BRANJE BESEDILA	Pozovem učence, naj tiho preberejo besedilo iz 1. naloge.	Tiho berejo besedilo.
ANALIZA	Vodim javni pogovor z vprašanji iz 2. naloge.	Sodelujejo v pogovoru – pri tem si lahko pomagajo z iskanjem podatkov v izhodiščnem besedilu.
	Spodbudim učence, naj razmišljajo o pomenu besed iz 3. naloge in ga nato javno predstavijo. Če katere besede ne pozna nihče, naj si izbrani učenec pomaga s SSKJ in nato javno poroča o svojih ugotovitvah.	Razmišljajo o pomenu danih besed in ga javno predstavijo. Po potrebi iščejo razlago pomena besede/besed v SSKJ in poročajo o svojih ugotovitvah.
	Učencem naročim, naj se razdelijo v dvojice in tako rešujejo 6. nalogo (en član dvojice naj ima odprto stran z izhodiščnim besedilom, drugi pa stran s preglednico); svoje rešitve naj preverijo v priloženem snopiču. Ko končajo delo vse dvojice, naj javno poročajo o svojih težavah pri reševanju naloge in o svojih napakah.	Razdelijo se v dvojice in rešujejo 6. nalogo. Rešitve preverijo v priloženem snopiču. Javno poročajo o svojih težavah pri reševanju naloge in o svojih napakah.
	Izberem učenca in mu naročim, naj ob preglednici pripoveduje o življenju Ivane Kobilce; poslušalcem pa naročim, naj pozorno poslušajo sošolca in se pripravijo na pogovor o njegovi predstavitvi. Vodim pogovor o učenčevi ustni obnovi izhodiščnega besedila.	Izbrani učenec pripoveduje o življenju Ivane Kobilce; sošolci ga pozorno poslušajo in ga presojujejo. Sodelujejo v pogovoru o sošolčevi ustni obnovi.
	Učencem naročim, naj samostojno rešujejo 4. in 5. nalogo ter prvi del 7. naloge (tj. nad nepopolnim besedilom na zeleni podlagi). Rešitve preverim frontalno.	Delajo po navodilih.

SINTEZA	Učencem naročim, naj samostojno dopolnijo besedilo v drugem delu 7. naloge (na zeleni podlagi). Rešitve preverim frontalno.	Samostojno dopolnijo besedilo. Javno poročajo o svojih rešitvah. Sprašujejo sošolce oz. odgovarjajo na vprašanja.
	Nato spodbudim tri učence, naj sošolcem postavijo nekaj vprašanj o besedilu na zeleni podlagi. Preostalim učencem naročim, naj odgovarjajo na njihova vprašanja.	
BRANJE IN ANALIZA	Učencem naročim, naj samostojno rešijo 8. in 9. nalogo. Nato prosim najmanj dva učenca, naj poročata o svojih rešitvah in jih pojasnita.	Delajo po navodilih.
NOVE NALOGE	Učencem naročim, naj doma poiščejo fotografije dedka/babice/tete ... in se ob zanimivi fotografiji iz njegove/njene mladosti pripravijo na pripovedovanje o njegovem/njenem življenju. Svetujem jim, naj si doma pripravijo preglednico o njegovem/njenem življenju (po vzorcu iz 6. naloge); z njo si bodo pomagali naslednjo šolsko uro pri ustni predstavitvi življenja izbrane osebe.	Poslušajo navodilo za domače delo.

Analiza dela

Kateri cilji niso bili uresničeni? Zakaj?	
Kaj bi bilo treba spremeniti?	
Kaj je bilo zelo učinkovito?	
Drugo:	

5

Predlog učne priprave za učno enoto

8. Rad bi se Vam zahvalil

(1./nižja raven)

Učni predmet:	slovenščina
Šola:	OŠ Majde Vrhovnik, Ljubljana
Učitelj:	Petra Podlesnik (<i>prirejeno</i>)
Razred:	8. 1./nižja raven
Datum:	
Tematski sklop:	Uradna besedila in poštni obrazci
Ciljna tema:	uradna zahvala, prilastkov odvisnik
Operativni cilji:	<ul style="list-style-type: none"> – branje neuradne in uradne zahvale, – prepoznavanje okoliščin nastanka obeh besedil, – razumevanje obeh besedil (tj. prepoznavanje sporočevalčevega namena in teme), – prepoznavanje besedilne vrste, – prepoznavanje pragmatičnih in jezikovnih značilnosti uradne zahvale, – prepoznavanje temeljnih sestavin uradne zahvale, – presojanje razumljivosti uradne zahvale, – prepoznavanje zapovrstja sestavin uradne zahvale, – uporaba znanja o temeljnih sestavinah zahvale, – tvorjenje prilastkovega odvisnika, – pretvarjanje prilastkovega odvisnika v levi prilastek, – raba vejice v podredno zloženi povedi.
Učne metode:	pogovor, delo z besedilom, pojasnjevanje, opazovanje, primerjanje, razlaganje, preverjanje
Učne oblike:	individualna, frontalna, delo v dvojicah
Učni pripomočki in sredstva:	<ul style="list-style-type: none"> – delovni zvezek (N. Cajhen idr.: Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8, Založba Rokus, 2004), – N. Cajhen idr. (2004): Slovenščina za vsakdan in vsak dan 8, Rešitve, Založba Rokus, – prosojnica, grafoskop, – list papirja, mapa za liste, – učni listi
Medpredmetne povezave:	računalništvo, državljanska vzgoja in etika
Viri in literatura:	<ul style="list-style-type: none"> – D. Kapko idr. (2005): Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7–9, Priročnik za učitelje 8, Založba Rokus. – D. Kapko idr. (2005): Slovenščina za vsakdan in vsak dan 7–9, Zgoščenka 8, Založba Rokus.
Predvideno število ur:	3

Ura	Faza	Dejavnosti učitelja	Dejavnosti učencev
1.	UVODNA MOTIVACIJA	Učencem razdelim prazne lističe in jim naročim, naj nanje v treh minutah napišejo, komu so bili v življenju najbolj hvaležni in za kaj so čutili to veliko hvaležnost.	Ravnajo po navodilih.
		Nato pozovem nekaj učencev, naj preberejo, kar so napisali na listič. Po branju vprašam vsakega bralca, – kako (tj. s katerimi besedami) bi napisani osebi izrazil svojo hvaležnost, – ali je z osebo, ki ji je zahvala namenjena, v enakovrednem družbenem razmerju, – ali je izrečena zahvala uradna ali neuradna. Preostale učence spodbujam k presojanju sošolčevih odgovorov in k pojasnjevanju izrečene presoje.	Izbrani učenci javno preberejo, kar je napisano na lističih, in sodelujejo v pogovoru (tj. odgovarjajo na vprašanja). Preostali učenci presojuje odgovore sošolcev in pojasnjuje svoje mnenje.
		Učence vprašam, kako se najpogosteje zahvalijo in ali so se že kdaj komu zahvalili pisno.	Učenci pripovedujejo o svojih sporazumevalnih izkušnjah. Tisti učenci, ki so že kdaj napisali zahvalo, povedo, zakaj so izbrali ta način in kaj so napisali v zahvali.
	BRANJE BESEDILA	Izberem dva bralca in določim, kateri bo na glas bral prvo besedilo in kateri drugo. Preostalim učencem naročim, naj ju pozorno poslušajo in med poslušanjem opazujejo besedili.	Izbrana učenca zaporedoma bereta besedilo. Sošolci ju poslušajo in med poslušanjem opazujejo besedili.
	ANALIZA	Vodim pogovor z vprašanji iz 2. naloge.	Sodelujejo v pogovoru; pomagajo si z izhodiščnima besediloma.
	SINTEZA	Učencem naročim, naj sami dopolnijo besedilo na zeleni podlagi (na str. 117). Rešitvi preverim frontalno.	Samostojno dopolnijo besedilo. Javno poročajo o svojih rešitvah.
		Učence pozovem, naj sami rešijo 3. nalogo. Nato izberem učenca in mu naročim, naj prebere svoje rešitve. Preostale učence spodbujam k presojanju sošolčevih rešitev in k pojasnjevanju mnenja.	Samostojno rešujejo nalogo. Izbrani učenec prebere svoje rešitve. Sošolci presojuje njegove rešitve in pojasnjuje svoje mnenje.
		Učence razdelim v dvojice in jim naročim, naj tako rešujejo 4. nalogo. Ko reši nalogo večina dvojic, jim naročim, naj svoje rešitve preverijo v priloženem snopiču.	Učenci se razdelijo v dvojice in tako rešujejo nalogo. Svoje rešitve preverijo v priloženem snopiču.
		Dvojicam naročim, naj na praznem listu papirja razvrstijo in poimenujejo sestavine uradne zahvale. Ko reši nalogo večina dvojic, jim pokažem svojo prosojnico ter jih pozivam k primerjanju z njihovimi rešitvami in k odpravljanju napak.	Dvojice ravnajo po navodilih. Gledajo prosojnico in jo primerjajo s svojimi rešitvami; nato odpravijo napake.

		Nato vodim pogovor o težavah učencev pri opravljanju te naloge in o njihovih napakah.	Učenci sodelujejo v pogovoru o svojem delu in o svojih napakah.
	NOVE NALOGE	Učencem naročim, naj doma rešijo peto nalogo – zahvalo naj napišejo na list papirja (format A 4), in sicer z roko ali računalnikom. Povem jim, da mi bodo naslednjo šolsko uro izročili zahvale.	Poslušajo navodila za domače delo.
2.	PREVERJANJE	Učence pozovem, naj mi izročijo svojo domačo nalogo.	Izročijo mi svojo domačo nalogo.
	UVODNA MOTIVACIJA	Učence razdelim v skupine. Izročim jim učne liste z enakimi nalogami (tj. dopolnjevanje glavnih stavkov z odvisniki /na podlagi vprašalnic/, pretvarjanje odvisnikov v predložne zveze, vstavljanje vejice v zložene povedi) in jim določim čas za reševanje nalog (pribl. 10 minut). Nato pozovem vodje skupin k javnemu branju rešitev. Pravilne rešitve kažem tudi na prosojnici in pozivam učence, naj sproti odpravljajo napake.	Razdelijo se v skupine in določijo vodjo skupine. Ta tiho bere primere in strpno usklajuje predloge/rešitve članov skupine. Vodje skupine poročajo o rešitvah; te tudi pojasnjujejo. Svoje rešitve primerjajo še z rešitvami na prosojnici in sproti odpravljajo svoje napake.
	ANALIZA	Učencem naročim, naj preberejo izhodiščna primera iz 1. naloge na str. 118, ju primerjajo med seboj in samostojno pisno odgovorijo na prvi dve vprašanji.	Ravnajo po navodilu.
		Spremljam samostojno delo učencev in jim po potrebi pomagam. Ko reši ta del naloge večina učencev, javno preverim rešitvi in nato vodim javni pogovor z naslednjima vprašanjema iz 1. naloge. Nato naročim učencem, naj rešijo še zadnji del 1. naloge. Spremljam njihovo samostojno delo in jim po potrebi pomagam. Rešitve preverim frontalno.	Če je potrebno, me prosijo za pomoč. Poročajo o svojih rešitvah in sodelujejo v pogovoru. Samostojno rešujejo še zadnji del te naloge. Javno berejo svoje rešitve in odpravljajo ev. napake.
		Učencem naročim, naj preberejo »zeleno« navodilo v 4. nalogi in naj ga upoštevajo pri reševanju te naloge. Spremljam njihovo samostojno delo in jim po potrebi pomagam. Rešitve preverjam frontalno – učence spodbujam k branju dopolnjenih povedi in k izrekanju vprašalnic za odvisnike.	Preberejo navodilo in samostojno rešujejo nalogo. Če je potrebno, me prosijo za pomoč. Javno berejo dopolnjene povedi in izrekajo vprašalnice za odvisnike.

		<p>Učencem naročim, naj se razdelijo v dvojice in se tako lotijo 5. naloge – najprej naj podrobno preberejo obe navodili, nato pa naj ju upoštevajo pri reševanju naloge.</p> <p>Ko reši nalogo večina dvojic, jim naročim, naj svoje rešitve preverijo v priloženem snopiču.</p> <p>Nato vodim pogovor o težavah dvojic pri reševanju te naloge.</p> <p>Nato vprašam učence, kateri način izražanja vrste/lastnosti stvari jim je lažji oz. razumljivejši, tj. z odvisnikom (npr. <i>sveča, ki je gorela</i>) ali s prilastkom (npr. <i>goreča sveča</i>).</p>	<p>Razdelijo se v dvojice, preberejo obe navodili iz 5. naloge in ju upoštevajo pri svojem delu.</p> <p>Svoje rešitve preverijo v priloženem snopiču.</p> <p>Sodelujejo v pogovoru o svojem delu.</p> <p>Razmišljajo o težavnosti (tudi o razumljivosti) sopomenskih načinov izražanja vrste/lastnosti stvari in povedo svoje mnenje.</p>
		<p>Nato naročim učencem, naj na spodnji rob v DZ sami napišejo podobno dvojico povedi, kot so bile napisane v tej nalogi.</p> <p>Rešitve preverim individualno.</p> <p>Učence spodbujam k javnemu pogovoru o zapisani dvojici povedi (npr. katera poved je zložena in katera je prosta, v kateri povedi je odvisnik in v kaj so ga pretvorili ipd.).</p>	<p>Napišejo dvojico povedi (in sicer najprej zloženo poved s prilastkovim odvisnikom, nato pa njeno pretvorbo v prosto poved z levim prilastkom).</p> <p>Učenci mi pokažejo svoje rešitve, jih pojasnjujejo in po potrebi popravijo.</p> <p>Sodelujejo v javnem pogovoru o svojih dvojicah povedi.</p>
	NOVE NALOGE	Učencem naročim, naj doma rešijo 7. in 9. nalogo (zeleno navodilo).	Poslušajo navodilo za domače delo.
3.	PREVERJANJE IN POGOVOR O DOMAČI NALOGI	<p>Frontalno preverim rešitve domače naloge iz prejšnje šolske ure.</p> <p>Učencem vrnem popravljeno zahvalo (to so mi kot domačo nalogo izročili na začetku druge ure) in jim naročim, naj si ogledajo moje pripombe in popravke.</p> <p>Nato se z njimi pogovarjam o pripombah in popravkih.</p> <p>Učence, ki niso imeli napak, prosim, naj svoja besedila obesijo na tablo.</p> <p>Drugim učencem naročim, naj doma upoštevajo moje pripombe in popravke ter zahvalo napišejo še enkrat.</p>	<p>Javno poročajo o svojih rešitvah 7. in 9. naloge.</p> <p>Učenci si ogledajo popravke svojega besedila.</p> <p>Sodelujejo v pogovoru o popravkih in pripombah.</p> <p>Učenci, ki niso imeli napak, obesijo svoja besedila na tablo.</p> <p>Drugi učenci poslušajo navodila za domače delo.</p>
	SAMOVREDNOTENJE	Uporabim prosojnico z vprašanji za učenčevo samovrednotenje – postopoma odkrivam vprašanja in ob vsakem spodbujam učence k frontalnemu pogovoru.	Berejo vprašanja in sodelujejo v pogovoru.
	PREVERJANJE	Učencem razdelim fotokopije nalog, ki sem jih izbrala iz <i>Predloga nalog za preverjanje</i> , in jim naročim, naj sami rešujejo naloge. Povem jim še, da želim ugotoviti, ali so usvojili snov obravnavane učne enote, in da njihovih rešitev ne bom ocenila. Za reševanje jim odmerim 20 min.	Vzamejo fotokopije in sami rešujejo naloge.

		Po izteku tega časa učencem naročim, naj si med seboj izmenjajo liste z rešitvami. Nato frontalno preverim rešitve. Po frontalnem preverjanju rešitev naročim učencem, naj vrnejo liste reševalcem nalog. Nato vodim javni pogovor o rešitvah oz. o napakah.	S sošolcem si izmenjajo liste z rešenimi nalogami; nato sodelujejo pri javnem preverjanju rešitev (pri tem zaznamujejo sošolčeve napake). Ogledajo si svoje napake ter sodelujejo v pogovoru o njih.
		Učencem naročim, naj vstavijo liste v svojo mapo, ker jih bodo potrebovali za pripravo na pisno ocenjevanje.	Shranijo liste v svojo mapo.

Analiza dela

Kateri cilji niso bili uresničeni? Zakaj?	
Kaj bi bilo treba spremeniti?	
Kaj je bilo zelo učinkovito?	
Drugo:	

DOVOLJENO
FOTOKOPIRANJE

Učenčevo samovrednotenje

Kaj je bil temeljni cilj te enote?

Kaj si se naučil o _____?

Kaj si delal v tej enoti?

Kaj si delal brez težav?

S čim si imel težave?

Kaj bi rad izboljšal?

Kako si sodeloval s sošolci?

Kako si sodeloval z učiteljem?

Več o devetletni osnovni šoli najdete
na naslovu www.devetletka.net

Dragica Kapko, Nana Cajhen, Nevenka Drusany, Martina Križaj Ortar, Marja Bešter Turk

SLOVENŠČINA ZA VSAKDAN IN VSAK DAN 7–9

Priročnik za učitelje 8

Urednica: Katja Križnik

Likovno grafična urednica: Beti Jazbec

Izdala in založila: Založba Rokus d.o.o.

Za založbo: Rok Kvaternik

Glavni urednik: Vasja Kožuh

Oblikovanje: Beti Jazbec / Studio Rokus

Prelom: Boštjan Dimnik / Studio Rokus

Tisk: Grafika Soča d.d.

1. izdaja: 1. natis

Naklada: 1.000 izvodov

Ljubljana, december 2005

Priloga: zgoščanka

Zgoščanka vsebuje:

- predlog letne tematske priprave za delo z neumetnostnimi besedili (po sklopih)
- predlog učne priprave za učno enoto
- obrazec za učno pripravo za učno enoto (8. *Rad bi se Vam zahvalil*; 1./nižja raven)
- predlog učne priprave za učno uro
- obrazec za učno pripravo za učno uro (1. *Živjo, Nina!*; 2./srednja raven, 3. *Prva priznana slovenska slikarka*; vse tri ravni)
- miselne vzorce
- vprašanja za učenčev samovrednotenje
- predloge nalog za preverjanje

